

Strategia pentru tranziția de la cărbune a Văii Jiului

Strategia pentru dezvoltarea economică,
socială și de mediu a Văii Jiului

Octombrie 2020



Cuvânt înainte

Proiectul „Strategia pentru tranziția de la cărbune a Văii Jiului” este finanțat de Comisia Europeană prin Programul de Sprijin pentru Reforme Structurale (DG-REFORM) și realizat în colaborare cu PricewaterhouseCoopers în baza Contractului cu numărul SRSS/SC2019/119, încheiat între PricewaterhouseCoopers EU Services EESV și Programul de Sprijin pentru Reforme Structurale (DG REFORM – Clientul) al Comisiei Europene, semnat la data de 23 octombrie 2019, având drept Beneficiar Ministerul Fondurilor Europene (MFE).

Acest document a fost întocmit de PricewaterhouseCoopers Management Consultants SRL („PwC”) și reprezintă al patrulea livrabil al proiectului, fiind redactat cu scopul de a prezenta versiunea preliminară a strategiei de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului.

În identificarea și fundamentarea priorităților de dezvoltare și a acțiunilor propuse, au fost utilizate surse publice de informații, precum și informații obținute în urma consultărilor publice cu o gamă diversificată de stakeholderi, organizate de la începutul proiectului până în prezent, a interviurilor și atelierelor de lucru realizate de PwC cu părțile interesate în perioada martie – iunie 2020. Sursele de date și de informații sunt indicate atât în text, sub grafice, scheme și tabele, cât și în notele de subsol. Informațiile utilizate au fost considerate corecte și de încredere și nu au fost verificate separat.

Orice persoană care nu este destinatarul acestui raport sau care nu a semnat și returnat către PwC o scrisoare de acceptare a termenilor PwC privind furnizarea de informații („Release Letter”) nu este autorizată să aibă acces la acest raport. În cazul în care o persoană neautorizată primește și citește acest raport, prin citirea raportului, acceptă și agreează următorii termeni:

Persoana care citește acest raport înțelege că activitățile desfășurate de PwC au fost executate în conformitate cu instrucțiunile furnizate de clientul-destinatar al raportului și exclusiv în beneficiul clientului-destinatar al raportului și pentru a fi utilizate de către acesta. Persoana care citește acest raport ia la cunoștință că acest raport a fost întocmit la cererea clientului-destinatar și poate să nu includă toate procedurile considerate necesare de către cititorul raportului.

Persoana care citește acest raport este de acord că PwC, partenerii, directorii, angajații și agenții săi nu au și nu își asumă nicio responsabilitate față de aceasta, fie că este stipulată în contract sau rezultată dintr-un prejudiciu (inclusiv limitare, neglijență și încălcarea responsabilității statutare), și nu sunt responsabili cu privire la nicio pierdere, daună sau cheltuială de niciun fel, cauzată de utilizarea acestui raport de către cititor, sau care este în alt mod consecința faptului că cititorul a primit acces la raport. În plus, cititorul este de acord că nu poate face referire la acest raport, nu îl poate cita sau distribui fără consimțământul scris prealabil al PwC.

Acest raport a fost întocmit exclusiv pentru uzul intern al clientului-destinatar în scopul enunțat în Contract, în conformitate cu termenii și condițiile stipulate în Contract și nu va fi folosit în niciun alt scop sau distribuit niciunei terțe părți. Noi nu ne asumăm niciun fel de responsabilitate pentru prejudiciile cauzate clientului-destinatar sau oricărui terț ca urmare a transmiterii, reproducerii sau utilizării raportului nostru final sau a celui preliminar într-un mod care să contravină prevederilor anterior menționate.

Raportul nu include efecte, dacă există, ale evenimentelor sau circumstanțelor care ar fi putut apărea sau ale informațiilor care ar fi putut fi aflate ulterior acestei date. În acest sens, nu oferim nicio reprezentare referitor la faptul că, dacă am fi desfășurat astfel de activități sau am fi avut astfel de comunicări, ar fi avut un impact semnificativ asupra raportului.

Dumneavoastră nu puteți pune copii ale acestui raport la dispoziția altor persoane, cu excepția celor menționate în contract și în condițiile prevăzute de acesta. PwC nu își asumă nicio responsabilitate față de nicio persoană, cu excepția Dumneavoastră, pentru utilizarea raportului. PwC nu își asumă nicio responsabilitate referitor la consecințe față de nicio persoană, cu excepția Dumneavoastră, pentru nicio decizie care s-a luat sau nu s-a luat ca urmare a acestui raport, indiferent de forma de acțiune, fie că este stipulată în contract, rezultată din prejudiciu sau în alt mod, și în măsura permisă de legea aplicabilă.

Cuprins

1.	Cuvânt înainte	2
2.	Lista abrevierilor	4
3.	Introducere	6
4.	Sumar executiv	7
5.	Considerente conceptuale privind draftul strategiei	11
6.	Misiune, viziune, valori	13
	Misiunea strategiei	13
	Viziunea strategiei	15
	Valorile strategiei	18
7.	Contextul elaborării strategiei	20
	Cadrul general	20
	Situația din România	20
	Demersurile europene în sprijinul tranziției carbonifere	22
8.	Pilonii de dezvoltare ai tranziției de la cărbune a Văii Jiului	25
	Principalele probleme adresate prin direcțiile strategice	26
9.	Pilon de dezvoltare I. Accesibilitate, mobilitate și conectivitate	29
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	29
	Direcții strategice	33
10.	Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul	43
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	43
	Direcții strategice	48
11.	Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local	61
	Valea Jiului azi, Valea Jiului mâine	61
	Direcții strategice	66
12.	Pilon de dezvoltare IV. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare	82
	Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine	82
	Direcții strategice	90
13.	Pre-condiții pentru asigurarea tranziției	108
	Monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei	108
14.	ANEXE	110
	Anexa 1 – Procesul de consultare	111
	Anexa 2 – Bune practici europene	119

Lista abrevierilor

ACUE	Federația Asociațiilor Companiilor de Utilități din Energie
ADR Vest	Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest
AFIR	Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale
CDI	Cercetare-Dezvoltare-Inovare
CDL	Curriculum la decizie locală
CEH	Complexul Energetic Hunedoara
CO2	Dioxid de carbon
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
DN	Drum național
DOP	Denumire de origine protejată
EC	Comisia Europeană (en: European Commission)
EM	Exploatare minieră
FEDR	Fondul European pentru Dezvoltare Regională
GES	Gaze cu Efect de seră
GW	Giga Watt
HORECA	Hoteluri, Restaurante, Cafenele
ICSI	Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii Criogenice și Izotopice
IGP	Indicație geografică protejată
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INSEMEX	Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Securitate Minieră și Protecție Antiexplozivă
ISPE	Institutul de Studii și Inginerie Energetică
MEEMA	Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MTB	Ciclism montan (Mountain biking)
MW	Mega Watt
NEET	Nu în educație, ocupare sau formare (Not in Education, Employment, or Training)
OECD	Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică (Organisation for Economic Cooperation and Development)
OMD	Organizația de Management a Destinației
ONG	Organizație non-guvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produs Intern Brut
PNIESC	Planul Național Integrat Energie și Schimbări Climatice
POCIDIF	Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare
PODD	Programul Operațional Dezvoltare Durabilă
POEO	Programul Operațional Educație și Ocupare
POIDS	Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială
POR	Programele Operaționale Regionale
POS	Programul Operațional Sănătate
POT	Programul Operațional Transport
POTJ	Programul Operațional Tranziție Justă
PUG	Plan Urbanistic General
PUZ	Plan Urbanistic Zonal

RWEA	Asociația Română pentru Energie Eoliană
SACET	Sistemul de Alimentare Centralizată cu Energie Termică
SEN	Sistemul Energetic Național
SRL	Societate cu răspundere limitată
SWOT	Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități, Amenințări
TIC	Tehnologia informației și a comunicațiilor
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)
UPET	Universitatea din Petroșani
ACUE	Federația Asociațiilor Companiilor de Utilități din Energie
ADR Vest	Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest

DRAFT

Introducere

Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030) reprezintă documentul strategic ce marchează oportunitatea unei transformări semnificative în dinamica de ansamblu a acestei zone afectate de dificultăți, prin implementarea de acțiuni de impact pe palierele social, economic și de mediu, ce vor permite revitalizarea și dezvoltarea microregiunii în domenii importante vieții de zi cu zi a comunităților locale prin valorificarea avantajelor antropice și naturale ale Văii Jiului și cu susținerea financiară facilitată prin Mecanismul de Tranziție Justă dedicat regiunilor carbonifere în tranziție și alte mecanisme europene de finanțare, precum și prin programe operaționale din cadrul noii programări financiare pentru perioada 2021-2027.

Obiectivul acestui document este de a prezenta argumentația ce susține nevoia de schimbare în Valea Jiului pornind de la situația actuală, cu reflectarea perspectivei de dezvoltare calibrată în baza viziunii ce fundamentează strategia și cu definirea acțiunilor pentru reconfigurarea profilului zonei pe cei 4 piloni de dezvoltare identificați ca fiind relevanți pentru actuala etapă de tranziție, cu aliniere la sursele de finanțare disponibile.

Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030) reprezintă livrabilul principal al proiectului lansat de Comisia Europeană prin DG-Reform, fiind precedat de *Strategia pentru implicarea părților interesate* (denumite „stakeholders”) și *Analiza provocărilor și oportunităților din Valea Jiului*. Livrabilele următoare vor fi: *Structura de guvernare a Văii Jiului*, *Planul de acțiuni și lista proiectelor* ce vor fi propuse pentru implementare prin prezenta strategie, *Planul de Comunicare* și *Vizitele de studiu/schimb de experiență* în 3 țări europene cu regiuni care au finalizat sau se află încă în proces de tranziție carboniferă (Germania-Ruhr, Polonia-Silesia și Spania – Asturias).

Documentul în forma actuală se constituie ca versiune preliminară de discuție și consultare cu DG-Reform, Ministerul Fondurilor Europene, autoritățile centrale și locale și toate celelalte categorii de stakeholderi din Valea Jiului, precum și cu alte părți interesate de sprijinirea dezvoltării acestei microregiuni în procesul de tranziție carboniferă. Odată ce va fi prezentat pentru consultare publică, documentul va fi deschis pentru amendamente și completări ce vor fi integrate corespunzător premergător prezentării formei finale a strategiei. Planul de acțiuni și proiectele, care în mod obișnuit reprezintă parte integrantă a unei strategii, nu se regăsesc în acest livrabil, ele urmând a fi elaborate și prezentate ca livrabil separat, în a doua parte a anului curent, conform structurii stabilite de DG-Reform. Atât planul de acțiuni și proiectele, cât și celelalte livrabile menționate anterior vor fi combinate sau, după caz, anexate acestui document, în versiunea finală a strategiei.

Valea Jiului este una dintre regiunile pilot ale Inițiativei Europene privind Regiunile Carbonifere în Tranziție, Ministerul Fondurilor Europene fiind desemnat în anul 2018 coordonator la nivel național al Inițiativei pentru Valea Jiului în cadrul platformei Coal Regions in Transition. Memorandumul de aprobare a planului de măsuri pentru Inițiativa Văii Jiului, semnat în același an, a fost andorsat de următoarele ministere de resort: Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri și Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Aceste instituții fac parte din Grupul de Lucru Tehnic constituit de Ministerul Fondurilor Europene pentru susținerea acestui proiect, care este beneficiar al Mecanismului de Tranziție Justă propus de Comisia Europeană pentru mobilizarea de fonduri pentru investiții destinate regiunilor în tranziție energetică pentru perioada 2021-2027.

Sumar executiv

La nivelul Văii Jiului există disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară

Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030) vizează reconfigurarea zonei pe multiple paliere

Procesul de consultare a deținut un rol foarte important pentru cultivarea încrederii în transparența decizională și pentru reflectarea așteptărilor stakeholderilor, pornind de la nevoile concrete ale zonei

Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual al microregiunii evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură, cât mai ales al situației șomajului, capitalului uman, oportunităților economice și serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor încă operaționale și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă provocări adiționale. Această realitate necesită o pregătire adecvată a procesului complex de tranziție cu accent pe o abordare unitară care să asigure noi condiții de viață, să însuflească o nouă mentalitate și să pregătească toate categoriile de populație din comunitățile locale pentru un rol activ în profilarea noii perspective a Văii Jiului, în baza promovării de principii comune și politici integrate. Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean al Văii Jiului de a propune și de a participa la implementarea acțiunilor pentru revitalizare și tranziție de la cărbune.

Strategia pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030) vizează reconfigurarea pe multiple paliere a zonei, influențată negativ de evoluțiile înregistrate la nivelul populației și sub aspectul dezvoltării economice, în contextul dificultăților generate de declinul industriei carbonifere odată cu inițierea procesului de închidere a unor mine. Strategia de dezvoltare se referă la orizontul 2030 și este concepută pe baza analizei situației de fapt din Valea Jiului, a resurselor și a oportunităților pe care le oferă zona, precum și pe baza evaluării nevoilor celor două grupuri-țintă prioritare – populația din Valea Jiului și mediul de afaceri, având administrația locală ca vector de implementare a acțiunilor rezultate din strategie.

Procesul de consultare a jucat un rol foarte important pentru cultivarea încrederii în transparența decizională și finalitatea acestui demers, pe fondul scepticismului pronunțat instalat la nivelul general al populației și diferitelor categorii de stakeholderi în urma rezultatelor considerate “modeste”, “insuficiente” sau “nesatisfăcătoare” obținute de-a lungul timpului în contextul eforturilor de elaborare a unor strategii de dezvoltare pentru Valea Jiului, care nu au permis zonei să avanseze pentru atingerea tuturor obiectivelor în plan socio-economic. Potrivit evaluării unor participanți implicați în consultări, procesul de consultare circumscris elaborării prezentei strategii a fost descris ca fiind “unic” în istoria Văii Jiului din punct de vedere al transparenței, diversității formatelor și extensivității.

Implementarea cu succes a viziunii de dezvoltare a Văii Jiului prin prezenta strategie trebuie să fie circumscrisă unor valori-cheie. Acestea sunt esențiale pentru consolidarea încrederii comunităților locale în actul public decizional, creșterea profilului responsabil și activ al decidenților locali, anularea preconcepțiilor și scepticismului populației față de șansa reală de materializare a unor astfel de inițiative complexe cu implicații pe termen lung pentru dinamica socio-economică a Văii Jiului și obținerea unei finalități de real impact, cu rezultate pozitive concrete pentru o tranziție carboniferă reușită a microregiunii, ce ar crea premise de replicare ca model de succes și la nivelul altor regiuni din România.

Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei, cu valoare particulară pentru autoritățile locale și pentru identificarea locuitorilor din zonă cu obiectivele vizate. Aceasta a fost concepută din perspectiva strategică a dezvoltării, evaluând aspectele esențiale care să ofere și să consolideze sentimentul de apartenență al comunităților locale și rolul lor specific în dezvoltarea microregiunii în raport cu dificultățile întâmpinate și cu realitățile actuale. Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului în procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, reconfigurată energetic și socio-economic, reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu.

Pentru definirea unei viziuni integrate, care să reflecte cât mai bine obiectivele vizate prin acest document, părțile interesate de strategia de dezvoltare a Văii Jiului au fost consultate, recomandările rezultând în elaborarea următoarei viziuni integrate: Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local. Pornind de la această viziune, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare:

- I. Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea
- II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul
- III. Valorificarea durabilă a specificului local
- IV. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea

Acțiunile propuse în cadrul Pilonului I “Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea” vizează dezvoltarea sustenabilă a mobilității urbane multimodale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate. Interconectarea zonei presupune, pe lângă infrastructura de transport (rutieră, feroviară și pe cablu), și dezvoltarea rețelelor de telecomunicații, dezvoltarea tuturor utilităților, precum și asigurarea unui transport public modern.

Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul

Principala provocare a tranziției este aceea de a atenua impactul economic și social al contracției sectorului minier, prin crearea unui mediu care să stimuleze creșterea și diversificarea economică și angajarea forței de muncă, oferind în același timp oportunități atractive pentru generația tânără. Astfel, pentru a răspunde provocărilor actuale și viitoare, acțiunile propuse în cadrul Pilonului II “Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul” vizează crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local.

Valorificarea durabilă a specificului local

Efortul transformării regiunii Valea Jiului dintr-o zonă monoindustrială într-una cu economia diversificată, dintr-o zonă cu o populație îmbătrânită, dominată de fenomenul migrației tinerilor, într-una pe care tinerii să o prefere pentru continuarea studiilor și dezvoltarea unei cariere, dintr-o zonă puțin cunoscută la nivel național și internațional și cu o imagine mai degrabă negativă, într-una cu o identitate bine definită și atractivă are în centrul său dezvoltarea turismului și a industriilor creative. Dezvoltarea diversificată și coerentă a turismului, stimularea industriilor creative, sprijinirea producătorilor agroalimentari și a meșteșugarilor locali au potențialul de a

contribui nu doar la bunăstarea economică a zonei, dar și de a rezolva multe dintre problemele sociale ale regiunii.

Astfel, acțiunile propuse în cadrul Pilonului III “Valorificarea durabilă a specificului local” vizează dezvoltarea coerentă și sustenabilă a turismului și a industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate.

Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Educația joacă un rol cheie în progresul social, creșterea calității vieții în Valea Jiului fiind puternic dependentă de perspectiva eficientizării sistemului de învățământ și de formare profesională prin alinierea la practicile europene și la noile priorități circumscrise unor domenii de actualitate precum tehnologia informației, cercetarea, dezvoltarea și inovarea. Alături de educație, creșterea nivelului serviciilor medicale în cadrul instituțiilor de profil din Valea Jiului și facilitarea accesului la servicii de calitate superioară în domeniul sănătății reprezintă un factor determinant pentru îmbunătățirea calității vieții comunităților locale, precum și pentru creșterea atractivității zonei din perspectiva reînțoarcerii tinerilor plecați. Mai mult decât atât, prin eforturi susținute și demersuri constante ale autorităților locale circumscrise energiei verzi, mijloacelor de transport ecologice și sistemelor “smart city”, microregiunea ar putea deveni prima regiune verde la nivel național în care acțiunile întreprinse vor conduce la un areal cu emisii de carbon foarte scăzute. Așadar, acțiunile propuse în cadrul Pilonului IV “Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare” au în vedere crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și regenerarea urbană responsabilă a Văii Jiului pentru tranziția spre economia verde.

Realizarea viziunii din cadrul strategiei va fi posibilă prin acțiuni dedicate

Realizarea viziunii din cadrul strategiei va fi posibilă prin acțiuni dedicate atingerii următoarelor deziderate:

Accesibilitate: Populația Văii Jiului va beneficia de mobilitate sporită, urmând a se deplasa ușor și eficient la nivel local și regional datorită dezvoltării infrastructurii rutiere și feroviare.

Diversificare economică: Valea Jiului va atrage investiții ce vor genera oportunități de lucru pentru populația tânără și adultă, va beneficia de inițiative antreprenoriale de succes și va dezvolta competențe profesionale ce vor conduce la operaționalizarea de proiecte în domeniile inovării, cercetării și dezvoltării.

Locuri de muncă: Accesul la obținerea unor locuri de muncă sigure și satisfăcătoare va fi permis tuturor categoriile de cetățeni interesați să lucreze.

Cunoaștere și competențe: Populația Văii Jiului va beneficia de facilități educaționale pentru a dobândi cunoștințe și aptitudini ce îi vor oferi șansa participării active la viața socială și economică a zonei. Educația pe termen lung va fi susținută și abandonul școlar va dispărea.

Sănătate: Populația Văii Jiului va beneficia de servicii medicale la standarde calitative înalte care îi vor asigura o viață mai lungă și un trai sănătos.

Cultură și identitate: Locuitorii Văii Jiului vor capitaliza valorile culturale și vor promova tradițiile locale pentru crearea unui brand local. Identitatea locală va reflecta valorile și aspirațiile tuturor confesiunilor care trăiesc în zonă. Specificul local va oferi oportunități de dezvoltare economică pentru revitalizarea turismului prin valorificarea unor avantaje locale.

Conectivitate socială: Locuitorii Văii Jiului vor consolida relațiile de familie și la nivel de comunitate pentru a participa activ în viața socială, pentru a preveni separarea copiilor de părinți și excluziunea socială, pentru a redobândi sentimentul de apartenență și mândrie locală.

Mediu curat: Valea Jiului va beneficia de acțiuni eficiente pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos și pentru închiderea în siguranță a minelor încă operaționale, cu protejarea și valorificarea frumuseților naturale și asigurarea nevoilor locuitorilor din Valea Jiului.

Implementarea proiectelor va avea în vedere diverse surse de finanțare disponibile în sprijinul tranziției carbonifere, atât prin intermediul programelor și mecanismelor europene, cât și prin programele operaționale naționale

O componentă importantă a prezentei strategii o reprezintă finanțarea proiectelor propuse pentru dezvoltare pe dimensiunile aferente pilonilor de dezvoltare, finanțarea urmând să fie asigurată în principal din fonduri europene și naționale, dedicate susținerii tranziției spre o economie neutră din punct de vedere climatic.

De asemenea, vor fi valorificate mecanismele de finanțare ce vizează sprijinirea sectoarelor industriale mari consumatoare de energie și a sectorului de electricitate pentru a răspunde nevoilor în domeniul inovației, necesară tranziției spre o economie cu emisii reduse de carbon (Fondul pentru inovare, Fondul pentru modernizare).

La programele și mecanismele europene se va adăuga cofinanțarea prin programele naționale aferente noului exercițiu financiar 2021-2027.

Considerente conceptuale privind draftul strategiei

Draftul Strategiei de dezvoltare socială, economică și de mediu a Văii Jiului a fost conceput ca document deschis consultării active cu autoritățile centrale și locale din Valea Jiului, precum și cu toate celelalte categorii relevante de stakeholderi, premergător definitivării versiunii finale pentru validare politică și implementare subsecventă. Această strategie trebuie să fie aliniată la realitățile prezente ale microregiunii, la direcțiile strategice preconizate de autoritățile locale în baza proiectelor derulate sau aflate în derulare în prezent și la așteptările populației privind revigorarea socială, dezvoltarea economică și protecția mediului înconjurător.

Un aspect esențial în conceperea strategiei a constat în **identificarea domeniilor pentru care dezvoltarea este absolut necesară** ca pas important pentru atragerea de investiții, crearea condițiilor de dezvoltare a unor sectoare importante precum energia și turismul și îmbunătățirea condițiilor de viață pentru populație în ansamblu, cu accent pe crearea locurilor de muncă, optimizarea educației, asigurarea performanței ridicate a serviciilor medicale și garantarea sănătății mediului, având ca obiectiv esențial readucerea în Valea Jiului a tinerilor și părinților plecați să muncească în alte orașe sau în afara țării. În acest scop, a fost definită o viziune integrată pentru redesenarea Văii Jiului, considerând 4 factori relevanți: dezvoltare, atractivitate, competitivitate și sustenabilitate.

Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Draftul strategiei este structurat în **4 piloni de dezvoltare** cu **4 direcții strategice** subsumate fiecăruia. Pentru prezentarea direcțiilor strategice s-a aplicat o structură inspirată din Logical Framework Matrix, Anexa I la Framework Partnership Agreement (Acordul cadru de Parteneriat) utilizat la nivelul Directoratului General pentru Ajutor Umanitar al Comisiei Europene.

Fiecare pilon prezintă **considerentele ce motivează necesitatea includerii respectivului domeniu** în acest document (nevoile, oportunitățile și acțiunile vizate pentru dezvoltare, contribuția altor sectoare la dezvoltarea domeniului respectiv și impactul previzionat), argumentație susținută prin prisma situației actuale a Văii Jiului și în raport cu viziunea de dezvoltare pe următorii ani. În accepțiunea noastră, cei 4 piloni selectați se justifică prin următoarele considerente:

- **Accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea** sunt condiții esențiale pentru facilitarea tuturor activităților conexe viitoarelor operațiuni economice, atragerea de investiții, dezvoltarea turismului și îmbunătățirea rutinei zilnice de transport și mobilitate pentru locuitorii Văii Jiului. Fără îmbunătățirea infrastructurii și crearea condițiilor pentru acces și mobilitate facile, zona nu își poate atinge majoritatea obiectivelor de dezvoltare, nici nu poate dobândi coeziune și fundament pentru a se ridica la standardele de mobilitate specifice altor regiuni și pentru redefinirea caracterului economic al regiunii.
- **Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul** sunt condiții esențiale pentru stimularea dezvoltării economice și progresului social, pentru asigurarea unui viitor prosper pentru Valea Jiului pe durata tranziției carbonifere și mai ales după renunțarea la cărbune prin închiderea minelor, dar și pentru a valorifica deplin competențele și activitățile economice care nu sunt suficient dezvoltate, dar care prezintă potențial de dezvoltare, precum și pentru încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Fără diversificare economică, susținută de antreprenariat și inovare, zona nu se poate alinia imperativului reconfigurării energetice, standardelor moderne de progres și nivelului de dezvoltare al altor regiuni din România.
- **Valorificarea durabilă a specificului local** reprezintă condiția esențială pentru a permite oamenilor din Valea Jiului să valorifice arealul natural deosebit al zonei prin dezvoltarea turismului, a meșteșugurilor locale și promovarea moștenirii istorice, având tradiția minieră ca punct central de atractivitate, în baza unei

abordări integrate ce vizează atragerea de vizitatori în orașele și stațiunile din Valea Jiului pe durata întregului an și generarea de venituri semnificative pentru bugetele locale. Fără valorificarea specificului local, zona nu se poate dezvolta ca brand, nici nu își poate promova frumusețile naturale și tradițiile, care joacă un rol important în dezvoltarea turismului.

- **Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare** sunt precondiții esențiale pentru schimbarea în bine a vieții oamenilor prin imprimarea unei noi dinamici sociale bazată pe dezvoltarea de competențe pentru accesarea de noi locuri de muncă în linie cu cerințele pieței muncii, asigurarea unor condiții mai bune de viață pentru toate categoriile de populație, cu servicii sociale îmbunătățite pentru cei cu nevoi speciale, cu facilitarea performanțelor înalte în învățământ pentru cei tineri, cu acordarea serviciilor medicale și dezvoltarea unei noi culturi de mediu aliniată cerințelor economiei verzi, cu impact pozitiv pentru sănătatea populației și pentru păstrarea frumuseților naturale ale Văii Jiului. Fără optimizarea condițiilor de trai și un mediu mai sănătos, zona nu poate să își determine tinerii și populația adultă să rămână în Valea Jiului, nici să se alinieze la noile tendințe de mediu, puternic corelate cu o dinamică socială și economică susținută de circularitatea economică.

Direcțiile strategice identificate în cadrul fiecărui pilon au fost selectate pornind de la identificarea unor probleme care blochează dezvoltarea Văii Jiului în prezent.

Problemele sunt corelate cu obiective specifice circumscrise realizării obiectivului general al pilonului. Au fost considerate **provocările existente** în abordarea circumscrisă soluționării respectivelor probleme în scopul atingerii obiectivelor specifice, acestea derivând din realitatea locală, mentalul colectiv și din considerente ce necesită evaluare pentru promovarea acțiunilor de o manieră care să permită implementarea acțiunilor incluse în Planul de acțiuni al acestei strategii.

Secțiunile privind **situația actuală** prezintă sumar realitatea din Valea Jiului din perspectiva problemei identificate pe fiecare pilon, cu accent pe neajunsurile existente și pe aspectele ce reclamă schimbare.

Viziunea de realizare prezintă situația preconizată a Văii Jiului așa cum o proiectăm în cazul în care prezenta strategie, acțiunile și proiectele aferente vor fi implementate cu succes. Aceasta poate părea ideală pe alocuri întrucât efortul necesită un nivel crescut de ambiție pentru asigurarea dezvoltării și progresului microregiunii.

Acțiunile prezentate în Planul de Acțiuni sunt concepute într-o abordare etapizată, inspirată din modelul belgian de bune practici implementat în regiunea Genk:

- **Protecting phase** – acțiuni pe termen scurt vizând abordarea/rezolvarea unor aspecte preliminare/de bază (orizont de timp de 2-3 ani)
- **Pro-active phase** – acțiuni pe termen mediu vizând abordarea/rezolvarea aspectelor cu un grad mai mare de complexitate sau care nu ar putea fi realizate pe termen scurt (orizont de timp de 4-6 ani)
- **Connecting/innovative phase** – acțiuni pe termen lung vizând abordarea/rezolvarea unor aspecte de anvergură, complexe, adesea corelate cu abordări inovatoare sau care necesită o combinație de factori ce se realizează în celelalte două etape (orizont de timp de 7-10 ani).

Acțiunile au fost concepute luând în considerare precondițiile de realizare, ce reflectă acele criterii pe care le considerăm necesare pentru realizarea cu succes a obiectivelor specifice vizând soluționarea problemei identificate. În general, acestea se referă la abordarea ce ar trebui să fie adoptată de autoritățile locale, al căror rol va fi esențial în asigurarea implementării cu succes a strategiei, dar și la crearea premiselor favorabile prin demersuri precum perfectarea de parteneriate sau asigurarea finanțărilor necesare și a unor politici guvernamentale atent coordonate la nivel central până la finalizarea proiectelor.

Direcțiile strategice sunt calibrate prin **alinierea demersurilor de soluționare a problemelor identificate la politici/strategii naționale și europene** relevante pentru respectivele probleme întrucât acțiunile ce urmează a fi implementate pentru dezvoltarea Văii Jiului trebuie să fie circumscrise politicilor guvernamentale naționale și principalelor documente programatice, corelate cu reglementările europene actuale.

Misiune, viziune, valori

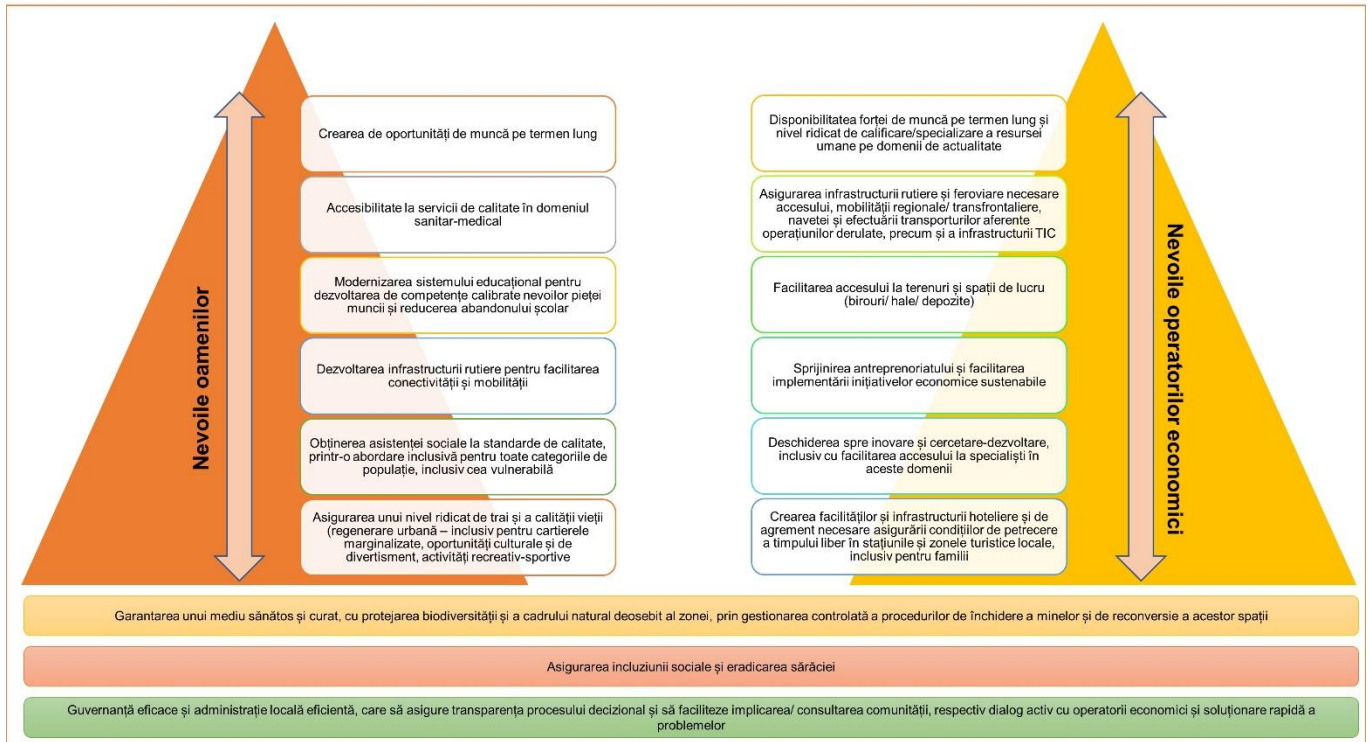
Misiunea strategiei

Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030) vizează reconfigurarea socio-economică a zonei, influențată negativ de evoluțiile înregistrate la nivelul populației și sub aspectul dezvoltării economice, în contextul dificultăților generate de declinul industriei carbonifere odată cu inițierea, în anul 1995, a procesului de închidere a unor mine.

Prin acest document reprezentanții administrației locale din Valea Jiului își asuma „strategia de tranziție justă”, ce va fi aprobată la nivel guvernamental central, în perspectiva unei transformări semnificative a zonei în perioada 2021-2030 sub aspectul recalibrării percepției locuitorilor asupra identității locale și a rolului acestora în procesul tranziției energetice, precum și al valorificării potențialului zonei în vederea dezvoltării economice a Văii Jiului pe multiple paliere, a îmbunătățirii vieții locuitorilor, a promovării inovării și a decarbonizării. Perspectiva dezvoltării zonei este atent calibrată pentru a fi sustenabilă pe termen lung prin elaborarea unor proiecte specifice ce stau la baza implementării strategiei. Toate aceste obiective sunt aliniate bunelor practici europene specifice regiunilor carbonifere în tranziție și direcțiilor vizate prin inițiative europene importante precum Mecanismul de Tranziție Justă (Just Transition Mechanism), Pactul Ecologic European (European Green Deal), Politica de Coeziune a Uniunii Europene (EU Cohesion Policy), cu valorificarea avantajelor competitive locale ale Văii Jiului.

Strategia susține planificarea echilibrată și realistă a viitorului Văii Jiului în raport cu nevoile socio-economice locale, cu lecțiile desprinse din experiențele anterioare ale zonei și cu evaluarea celor mai bune soluții de promovare a energiei curate, care deja sprijină peste 2 milioane de locuri de muncă la nivel european. Perspectiva foștilor angajați în sectorul minier va fi redefinită prin realizarea unor investiții în infrastructura publică, prin înlocuirea cărbunelui cu surse alternative de energie, prin promovarea recalificării profesionale, atragerea de investiții în sectoare care să pună în valoare resursele locale, inovare și diversificare economică. Transformarea fostelor situri miniere în facilități de producere a energiei regenerabile sau obiective turistice ar putea crea noi locuri de muncă și ar putea genera valoare sub aspect economic, contribuind, totodată, la asigurarea necesarului energetic într-un mod mai sigur.

Strategia de dezvoltare se referă la orizontul 2030 și este concepută pe baza analizei situației de fapt din Valea Jiului, a resurselor și a oportunităților pe care le oferă zona, precum și pe baza evaluării nevoilor celor două grupuri-țintă prioritare – populația din Valea Jiului și mediul de afaceri, având administrația locală ca vector de implementare a acțiunilor rezultate din strategie. Aceste nevoi, reflectate în imaginea de mai jos, sunt adresate prin acțiuni și direcții de acțiune strategică, dedicate sectorial pilonilor de dezvoltare propuși, ce vor fi implementate prin proiecte configurate punctual pe fiecare segment.



În efortul de capitalizare a avantajelor oferite de „Inițiativa Regiunilor Carbonifere în Tranziție” (“Coal Regions in Transition”), Ministerul Fondurilor Europene și autoritățile din Valea Jiului vor acționa în direcția unei transformări structurale de succes a zonei, centrată pe asigurarea echității sociale, identificarea oportunităților pentru a crea noi locuri de muncă și dezvoltarea de noi competențe, precum și pe valorificarea celor mai adecvate surse de finanțare pentru o reală diversificare economică, cu gestionarea echilibrată a provocărilor pe linia protecției mediului.

Potrivit prezentei strategii, obiectivele generale ale tranziției de la cărbune în Valea Jiului sunt:

- Dezvoltarea sustenabilă a mobilității urbane multi-modale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate ar deschide Valea Jiului către noi oportunități pentru toate industriile;
- Crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local;
- Dezvoltarea coerentă și sustenabilă a turismului și industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate;
- Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde.

Viziunea strategiei

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei, cu valoare particulară pentru autoritățile locale și pentru identificarea locuitorilor din zonă cu obiectivele vizate. Aceasta a fost concepută din perspectiva strategică a dezvoltării, evaluând aspectele esențiale care să ofere și să consolideze sentimentul de apartenență al comunităților locale și rolul lor specific în dezvoltarea microregiunii în raport cu dificultățile întâmpinate și cu realitățile actuale. Implicarea directă a tuturor locuitorilor din Valea Jiului în procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, reconfigurată energetic și socio-economic, reprezintă cheia de succes pentru o schimbare radicală de mentalitate și de viață în ansamblu.

Obiectivele strategice ale viziunii vor fundamenta direcțiile strategice de dezvoltare pe termen mediu și lung, coagulând principalii factori de necesitate, dar și de atracție din Valea Jiului, care vor permite realizarea de acțiuni concrete circumscrise implementării de politici și proiecte sustenabile. Viziunea și obiectivele strategice propuse prin această strategie sunt concepute prin integrarea valorilor, intereselor și nevoilor de dezvoltare, astfel încât Valea Jiului să fie revitalizată și să prezinte perspective reale de progres și modernizare pe multiple segmente.

Pentru definirea unei viziuni integrate, care să reflecte cât mai fin obiectivele vizate prin acest document, părțile interesate de strategia de dezvoltare a Văii Jiului au fost consultate asupra a trei opțiuni de viziune mono-temă:

- Valea Jiului – Generator de inovație în sectorul energetic;
- Valea Jiului – Centru de reconversie profesională și specializare inteligentă;
- Valea Jiului – Una dintre cele mai atractive destinații turistice ale României în orice anotimp.

Recomandările formulate de părțile interesate în cadrul acestui proces de consultare derulat în perioada 30 martie-25 aprilie 2020 au rezultat în elaborarea următoarei viziuni integrate:

Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Pornind de la această viziune, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare:

- Accesibilitate, mobilitate și conectivitate;
- Diversificarea economică, inovare și antreprenoriat;
- Valorificarea durabilă a specificului local;
- Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare.

Realizarea acestei viziuni va fi posibilă prin acțiuni dedicate atingerii următoarelor deziderate:

Accesibilitate: Populația Văii Jiului va beneficia de mobilitate sporită, urmând a se deplasa ușor și eficient la nivel local și regional datorită dezvoltării infrastructurii rutiere și feroviare.

Diversificare economică: Valea Jiului va atrage investiții ce vor genera oportunități de lucru pentru populația tânără și adultă, va beneficia de inițiative antreprenoriale de succes și va dezvolta competențe profesionale ce vor conduce la operaționalizarea de proiecte în domeniile inovării, cercetării și dezvoltării.

Locuri de muncă: Accesul la obținerea unor locuri de muncă sigure și satisfăcătoare va fi posibil pentru toate categoriile de cetățeni interesați să lucreze.

Cunoaștere și competențe: Populația Văii Jiului va beneficia de facilități educaționale pentru a dobândi cunoștințe și aptitudini ce îi vor oferi șansa participării active la viața socială și economică a zonei. Educația pe termen lung va fi susținută și abandonul școlar va dispărea.

Sănătate: Populația Văii Jiului va beneficia de servicii medicale la standarde calitative înalte care îi vor asigura o viață mai lungă și un trai sănătos.

Cultură și identitate: Locuitorii Văii Jiului vor capitaliza valorile culturale și vor promova tradițiile locale pentru crearea unui brand local. Identitatea locală va reflecta valorile și aspirațiile tuturor confesiunilor care trăiesc în zonă. Specificul local va oferi oportunități de dezvoltare economică pentru revitalizarea turismului prin valorificarea unor avantaje locale.

Conectivitate socială: Locuitorii Văii Jiului vor consolida relațiile de familie și la nivel de comunitate pentru a participa activ în viața socială, pentru a preveni separarea copiilor de părinți și excluziunea socială, pentru a redobândi sentimentul de apartenență și mândrie locală.

Mediu curat: Valea Jiului va beneficia de acțiuni eficiente pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos și pentru închiderea în siguranță a minelor încă operaționale, cu protejarea și valorificarea frumuseților naturale și asigurarea nevoilor locuitorilor din Valea Jiului.

Noua viziune având ca perspectivă anul 2030 a fost corelată cu direcțiile elaborate prin alte strategii și planuri naționale și regionale (Planul pentru dezvoltare regională a Regiunii Vest 2014-2020¹, Strategia de dezvoltare locală a microregiunii Valea Jiului (2007)², Strategia de dezvoltare teritorială a României³, Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă 2030⁴, Planul pentru dezvoltarea regională a regiunii Vest 2021-2027⁵, Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice, versiunea aprilie 2020⁶, Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, versiunea preliminară⁷, Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023⁸) pentru a asigura continuitate acelor demersuri inițiate și derulate până în prezent și, totodată, pentru imprimarea unor noi direcții cu scopul profilării Văii Jiului spre o etapă de dezvoltare susținută de o nouă abordare, calibrată bunelor practici europene specifice regiunilor carbonifere în tranziție.

Viziunea de dezvoltare pentru Valea Jiului a fost definită pentru a răspunde nevoilor și dorințelor principalelor grupuri-țintă (comunități locale, mediu de afaceri/investitori), pornind de la întrebări cu implicații critice și strategice:

- Care sunt condițiile de trai ale locuitorilor din Valea Jiului, ce standarde de viață își doresc și cum poate crește calitatea vieții acestora?
- Ce provocări întâmpină sistemul sanitar-medical și cel de învățământ și cum ar trebui eficientizată funcționarea acestora?
- Care este potențialul uman al zonei și ce nevoi de dezvoltare a competențelor există pentru alinierea la cererea pieței muncii? Cum ar putea fi prevenită migrarea și susținută retenția tinerilor în zonă?
- Ce condiții ar trebui îndeplinite pentru atragerea de activități economice profitabile în zonă? Ce factori ar contribui la creșterea atractivității și competitivității economice a Văii Jiului?
- Cum ar putea fi încurajat și dezvoltat antreprenoriatul local? Care ar fi factorii de stimulare a dezvoltării inovației și cercetării?
- Ce nevoi de îmbunătățire a infrastructurii de transport sunt prioritare pentru creșterea mobilității și conectivității zonei?

1 Planul pentru dezvoltare regională a Regiunii Vest 2014-2020, <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

2 Strategia de dezvoltare locală a microregiunii Valea Jiului (2007),

<http://www.strategiest.ro/media/dms/file/Valea%20Jiului/strategie%20valea%20jiului.pdf>

3 Strategia de dezvoltare teritorială a României, <http://www.sdtr.ro/>

4 Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă 2030, http://www.mmediu.ro/beta/wp-content/uploads/2012/06/2012-06-12_dezvoltare_durabila_snddfinalromana2008.pdf

5 Planul pentru dezvoltarea regională a regiunii Vest 2021-2027, <https://www.nord-vest.ro/planul-de-dezvoltare-regionala-2021-2027/>

6 Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice, versiunea aprilie 2020,

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf

7 Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, versiunea preliminară, <http://energie.gov.ro/transparenta-decizionala/strategia-energetica-a-romaniei-2019-2030-cu-perspectiva-anului-2050/>

8 Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023,

https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE_2017docx_0.pdf

- Cum ar putea Valea Jiului să atragă mai mulți turiști și să beneficieze de venituri generate din acest sector pe parcursul întregului an?
- Ce condiții vor trebui îndeplinite în procedurile de închidere a minelor încă operaționale pentru garantarea protecției mediului? Ce alte măsuri ar trebui luate în scopul asigurării unui trai sănătos pentru populația Văii Jiului?

Analiza provocărilor și oportunităților din Valea Jiului, realizată ca pas premergător elaborării prezentei strategii, a evidențiat o serie de aspecte pozitive pe care Valea Jiului le poate capitaliza cu succes pentru o abordare competitivă pe componente precum potențialul turistic, infrastructura energetică, tradițiile locale, facilitățile de învățământ superior și vocațional, întreprinderile mici și mijlocii deja existente/mediul antreprenorial, considerând rolul pe care zona l-ar putea avea la nivel Regiunii Vest și, în perspectivă, contribuția pe care Valea Jiului ar putea să o genereze la PIB-ul național în baza implementării coerente a unor direcții prioritare de dezvoltare economică pe termen scurt și mediu. Câteva elemente relevante ce susțin oportunitatea unei dezvoltări active a zonei:

- Valea Jiului se situează în județul Hunedoara aparținând Regiunii Vest, a doua cea mai dezvoltată regiune din România. Posibilitatea obținerii unei intensități diferite a ajutorului de stat față de cea a Regiunii Vest va permite o cofinanțare publică substanțială pentru investiții publice și private. Crearea unui regim de stimulare a investițiilor dedicat pentru Valea Jiului, diferit față de cel al Regiunii Vest, ar spori atractivitatea pentru localizarea unor întreprinderi mici și mijlocii în zonă.
- Microregiunea este o atracție turistică în creștere, beneficiind de un mediu natural deosebit, favorabil dezvoltării turismului pe multiple segmente (sportiv, rural, vizitarea siturilor industriale, speologie, turism de vânatoare, turism cultural). Un concept de dezvoltare integrată a turismului va susține crearea brandului Valea Jiului pe cel puțin 3 paliere: 1) tranziție energetică; 2) regenerare urbană; 3) brand comun pentru produse locale și turism cu perspectiva de atragere a turiștilor și investițiilor. Valorificarea turismului va sprijini dezvoltarea unor activități conexe, cum ar fi industria ușoară și meșteșugurile, inclusiv prelucrarea lemnului pentru produse cu valoare adăugată.
- Valea Jiului dispune de un număr relativ mare de persoane apte de muncă, iar valorificarea competențelor Universității din Petroșani și eficientizarea programelor de studiu și formare profesională din Valea Jiului vor contribui la adaptarea elevilor și altor resurse umane la nevoile actuale de pe piața muncii. Interesul sporit pentru robotică/tehnologie în rândul populației tinere din zonă și parteneriatele semnate între Universitate și liceele din regiune pentru sprijinirea tinerilor în acest domeniu va deschide oportunități de facilitare a cooperării multidisciplinare prin perfectarea de parteneriate cu centre similare de cercetare sau companii de robotică pe plan internațional.
- Performanțele economice ale Văii Jiului vor depinde de creșterea atractivității pe multiple paliere:
 - Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport va avea impact favorabil asupra întregului mediu economic din Valea Jiului, optimizând tranzitul angajaților și mărfurilor dintr-o localitate în alta și asigurând rute active pentru operatorii de transport feroviar, conectivitate eficientă care să susțină cererea pentru funcțiuni esențiale în atragerea investitorilor și o alternativă viabilă de transport pentru angajații care fac naveta între orașele din zonă.
 - Dezvoltarea rețelei de energie va atrage interesul întreprinderilor din domeniul energiilor regenerabile datorită scăderii implicate a costului de racordare a unor noi parcuri energetice
 - Regenerarea urbană integrată a zonei va contribui semnificativ la promovarea branding-ului zonei și a identității locale la nivel național și internațional.
- Perspectiva relocării unor autorități de interes regional în Valea Jiului va avea un impact semnificativ pentru crearea de locuri de muncă directe și indirecte, precum și pentru stimularea conectivității directe cu alte orașe.

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual al microregiunii evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură, cât mai ales al situației șomajului, capitalului uman, oportunităților economice și serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor încă operaționale și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă

provocări adiționale. Această realitate necesită o pregătire adecvată a procesului complex de tranziție cu accent pe o abordare unitară care să asigure noi condiții de viață, să însușească o nouă mentalitate și să pregătească toate categoriile de populație din comunitățile locale pentru un rol activ în profilarea noii perspective a Văii Jiului, în baza promovării de principii comune și politici integrate. Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean al Văii Jiului de a propune și de a participa la implementarea măsurilor pentru revitalizare și tranziție de la cărbune.

Pentru următorii 10 ani, dar și ulterior, Valea Jiului trebuie să demonstreze că este o comunitate unită în jurul unui țel comun, a unui scop asumat politic și însușit de întreaga comunitate, pentru creșterea nivelului de înțelegere a necesității planificării și a importanței transparenței guvernării și democrației participative. Oamenii din Valea Jiului doresc o zonă administrată activ, corect și cu rezultate palpabile în soluționarea problemelor cetățenilor și în privința ridicării standardului de viață, creând perspective ca, până în 2040-2050, să devină un exemplu inovator la nivel european de bună practică pentru asumarea unui viitor comun.

Valorile strategiei

Implementarea cu succes a viziunii de dezvoltare a Văii Jiului prin prezenta strategie trebuie să fie circumscrisă unor valori-cheie. Acestea sunt esențiale pentru consolidarea încrederii comunităților locale în actul public decizional, creșterea profilului responsabil și activ al decidenților locali, anularea preconcepțiilor și scepticismului populației față de șansa reală de materializare a unor astfel de inițiative complexe cu implicații pe termen lung pentru dinamica socio-economică a Văii Jiului și obținerea unei finalități de real impact, cu rezultate pozitive concrete pentru o tranziție carboniferă reușită a microregiunii, ce ar crea premise de replicare ca model de succes și la nivelul altor regiuni din România. Principalele valori ce fundamentează prezenta strategie de dezvoltare vizează:

Inclusivitate – Strategia a fost realizată prin consultarea publicului larg, considerând recomandările și contribuția directă a tuturor categoriilor de reprezentanți ai comunităților locale în procesele decizionale, pentru a genera rezultate palpabile și asumate pe scara largă, fără discriminare și în beneficiul tuturor locuitorilor din Valea Jiului.

Responsabilitate și profesionalism – Autoritățile centrale și locale vor acționa responsabil și profesionist, cu asumarea unui leadership activ circumscris obiectivelor vizate și rezultatelor ce vor fi obținute prin aceasta strategie, precum și modului eficient de prevenire și gestionare a potențialelor riscuri ce ar putea deriva pe parcursul derulării unor acțiuni/proiecte.

Etică și transparență – Autoritățile centrale și locale vor acționa în interes public pentru punerea în aplicare a prezentei strategii de o manieră corectă, constantă și imparțială, urmând să asigure deplină transparență decizională în fiecare etapă relevantă pentru buna desfășurare a procesului de implementare.

Eficiență și gândire în perspectivă – Strategia va fi implementată cu respectarea principiilor aferente operării eficiente a noului mecanism de guvernare, cu atenta planificare a demersurilor pentru viitorul generațiilor din Valea Jiului, cu valorificarea echilibrată a finanțării ce va fi disponibilă pentru fiecare proiect și cu evaluarea impactului deciziilor pe termen lung.

Inovare – Autoritățile centrale și locale vor promova o nouă abordare pentru a face diferența prin modul de gestionare și implementare a acțiunilor/proiectelor derivate din strategie, cu deschidere spre nou, inovare și adoptare de bune practici europene, prin încurajarea comunităților locale să joace un rol direct în configurarea viitorului Văii Jiului.

Cooperare și parteneriat – Strategia va fi pusă în aplicare prin strânsa colaborare a autorităților locale cu cele mai relevante categorii de reprezentanți din cadrul comunităților locale și prin perfectarea de parteneriate durabile cu Universitatea din Petroșani, ONG-urile active în zonă și comunitatea de afaceri locală, dar și cu alte entități din afara Văii Jiului, pentru implementarea cu succes a proiectelor vizate pentru domeniile subsumate pilonilor de dezvoltare.

Sustenabilitate – Autoritățile centrale și locale își asumă să promoveze o abordare echilibrată din perspectiva sustenabilității demersurilor în plan social, economic, cultural și de mediu, urmând să acționeze pentru integrarea eficientă a acestui concept în activitatea circumscrisă strategiei.

DRAFT

Contextul elaborării strategiei

Cadrul general

Piețele energetice internaționale se află într-un complex proces de tranziție pe dimensiunile geopolitică, economică, tehnologică și de mediu. Aceste evoluții au impact semnificativ asupra sectorului energetic. Politicile climatice și de mediu centrate pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și pe implementarea politicilor circumscrise energiilor curate reprezintă unul dintre factorii relevanți de modelare a schemelor de consum pentru sectorul energetic. Uniunea Europeană și-a asumat reducerea cu 100% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2050, comparativ cu nivelul emisiilor din anul 1990, fapt ce pe termen lung va duce la creșterea surselor regenerabile și a celor cu conținut redus de carbon în mixul energetic, antrenând reducerea surselor fosile, în vreme ce încălzirea globală va determina o transformare sustenabilă a economiei mondiale atât în raport cu emisiile de CO₂, cât și în privința consumului de materii prime.

Potrivit Comisiei Europene, cărbunele continuă să fie extras în 31 de regiuni din 11 țări europene cu aproximativ 230.000 angajați în sector. Cărbunele reprezintă aproximativ un sfert din totalul producției de energie la nivel UE, fiind o importantă sursă pentru procesele industriale, în pofida declinului constant al producției și consumului de cărbune din ultimele decenii. Previzunile privind creșterea activităților industriale în economiile emergente au determinat investiții considerabile în producția de cărbune, însă cererea a scăzut în ultimii ani, rezultând în capacități neutilizate și preț redus al acestei resurse.

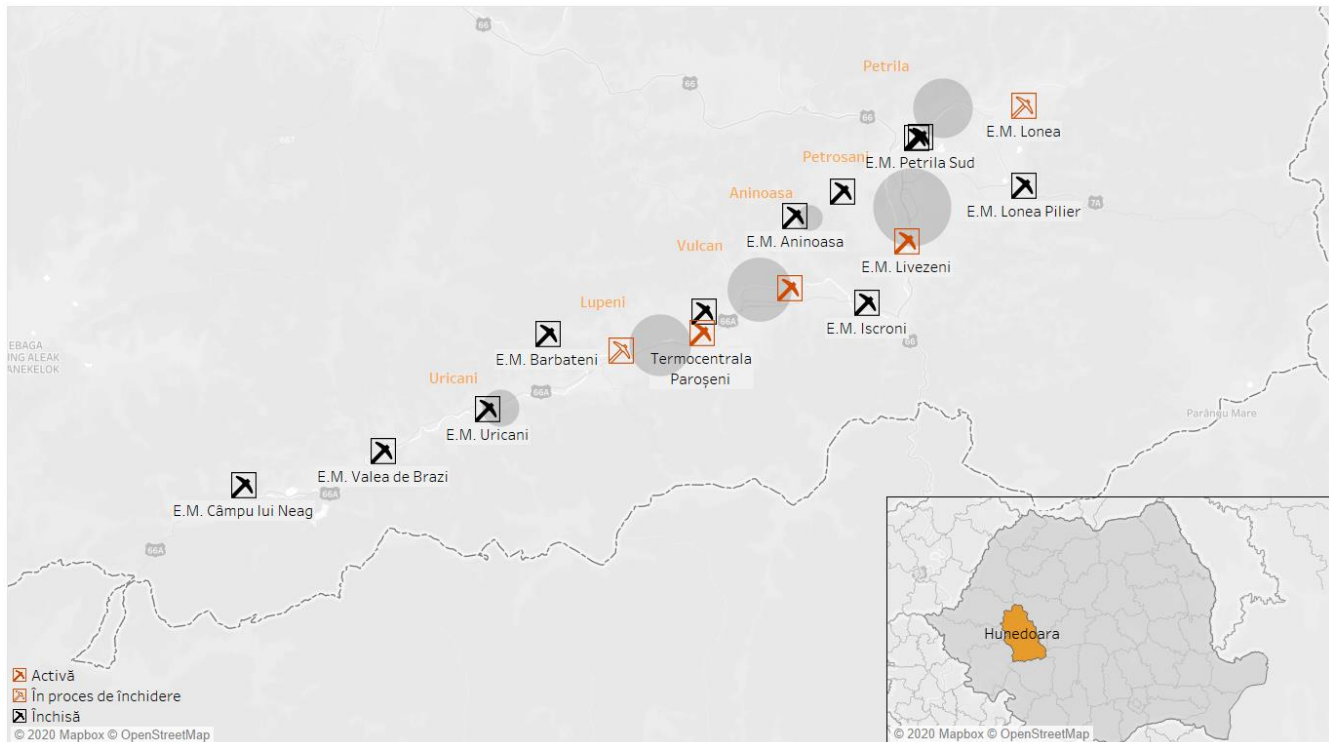
Situația din România

Sectorul energetic este o prioritate a politicii economice și de securitate a României, contribuind la dezvoltarea țării cu impact semnificativ pentru calitatea vieții, nivelul de competitivitate economică și calitatea mediului înconjurător. România beneficiază de un mix energetic echilibrat și diversificat, care include și cărbune. În vreme ce resursele de gaz natural acoperă peste 65% din necesarul intern, cărbunele e supus presiunilor aferente costului emisiilor de carbon, preconizându-se ca după anul 2025 capacitățile pe bază de cărbune să fie înlocuite, deși acesta continuă să aibă aport la stabilitatea sistemului energetic național.

În perioada 1995-2007 peste 650,000 angajați au fost disponibilizați în cele 5 zone miniere din România (Valea Jiului, Deva, Rovinari, Motru, Baia Mare), ceea ce a generat semnificative probleme sociale. De asemenea, 556 mine au fost închise.

La începutul anilor 90 Valea Jiului avea o populație de aproximativ 140.000 locuitori și peste 45.000 angajați în 15 unități miniere care furnizau în jur de 22 milioane de tone de cărbune anual. În prezent doar 4 mine mai sunt operaționale, însă și acestea urmează să fie închise în următorii ani.

Hartă 1 – Evoluția activității miniere în Valea Jiului ulterior anului 1990



Sursa: PwC

Scăderea nivelului de utilizare a cărbunelui a condus la închiderea de mine în mai multe regiuni din Europa, decizia de renunțare la cărbune fiind asumată de guvernele țărilor respective. Astfel de acțiuni de tranziție necesită calibrare la responsabilitățile climatice, de mediu și de sănătate, precum și rezolvarea problemelor lucrătorilor în sectorul minier și subsecvent, ale comunităților afectate.

Conform Acordului Climatic al ONU (UN Climate Agreement) semnat la Paris, Europa și țările OECD trebuie să renunțe la cărbune până în anul 2030 sau chiar mai devreme, evoluție asumată și de guvernele semnatare ale Powering Past Coal Alliance. România a amânat decizia de a renunța la cărbune, însă pe fondul presiunilor economice crescânde asupra sectorului energetic, în 2018 Ministerul Energiei a anunțat pentru prima dată perspectiva considerării procesului de tranziție carboniferă până în anul 2040.

Pentru valorificarea oportunităților conferite de tranziția energetică la nivel global, România s-a angajat să abordeze noi direcții de dezvoltare a sectorului energetic conform Strategiei Uniunii Energetice (Energy Union Strategy) și Pachetului pentru Energie Curată (Clean Energy Package). Atingerea țintelor de decarbonizare stabilite prin Planul Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice 2021-2030 (PNIESC) va necesita investiții semnificative, în următoarele dimensiuni principale:

- Decarbonare - emisiile și absorbțiile GES
- Decarbonare - energia din surse regenerabile
- Eficiență energetică
- Securitate energetică
- Piața internă a energiei
- Cercetare, inovare și competitivitate

Demersurile europene în sprijinul tranziției carbonifere

În efortul de sprijinire a țărilor aflate în proces de tranziție carboniferă, Comisia Europeană a lansat în anul 2019 Inițiativa Regiunilor Carbonifere în Tranziție (Coal Regions in Transition Initiative). Valea Jiului a devenit una dintre regiunile pilot, iar Ministerul Fondurilor Europene a fost desemnat în anul 2018 coordonator la nivel național al Inițiativei pentru Valea Jiului în cadrul platformei activate pentru această inițiativă europeană.

În luna decembrie 2019 Comisia Europeană a prezentat Pactul Ecologic European (European Green Deal) având ca obiectiv transformarea Europei în zonă neutră climatic până în 2050. În acest scop a fost introdus Mecanismul de Tranziție Justă (Just Transition Mechanism) ca instrument vizând mobilizarea de fonduri pentru investiții destinate regiunilor în tranziție energetică în perioada 2021-2027 și pentru sprijinirea autorităților naționale și regionale în pregătirea strategiilor de tranziție cu identificarea proiectelor prioritare pentru dezvoltarea pe noi coordonate. Valea Jiului este unul dintre beneficiarii acestei inițiative europene alături de alte 18 regiuni din 7 țări (Polonia, Germania, Cehia, Grecia, Slovacia, Spania și Slovenia).

Pentru Valea Jiului elaborarea acestei strategii de dezvoltare vizează adoptarea de politici sectoriale care să susțină proiecte și programe în linie cu viziunea de dezvoltare propusă, pornind de la profilarea zonei în plan regional pentru capitalizarea punctelor tari, identificarea oportunităților și rezolvarea problemelor stabilite în cadrul diagnozei realizate premergător strategiei. Valea Jiului se va defini prin această strategie prin prisma avantajelor competitive specifice microregiunii pentru activități economice țintă și prin implementarea de proiecte ce includ infrastructura de transport, diversificarea economică, spiritul antreprenorial și oportunitățile de inovare, calitatea vieții și protecția mediului, potențialul turistic și valorile locale ce consolidează identitatea comunităților din zonă. Coroborate într-o abordare conceptuală de dezvoltare integrată, acestea vor contribui la realizarea obiectivelor strategice de progres socio-economic al Văii Jiului.

În plus, direcțiile de acțiune vizate pentru dezvoltarea Văii Jiului vor fi calibrate la obiectivele Pactului Ecologic European (2019) ce vizează economiile moderne competitive, inclusiv din perspectiva utilizării resurselor pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră:

- Atingerea țăintelor în materie de climă prevăzute pentru orizontul 2030 și 2050
- Modernizarea sectorului industrial pe principiile economiei circulare
- Furnizarea de energie curată la prețuri accesibile
- Accelerarea tranziției către o mobilitate durabilă și inteligentă
- Asigurarea eficienței energetice a clădirilor
- Conservarea și refacerea ecosistemelor și biodiversității
- Reducerea poluării pentru asigurarea unui mediu sănătos

Într-un plan mai larg, strategia Văii Jiului se circumscrie obiectivelor politicii de coeziune a Uniunii Europene, aferente următorului exercițiu de planificare bugetară 2021-2027, pe următoarele 5 priorități investiționale:

- **O Europă mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii
- **O Europă mai verde**, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice
- **O Europă mai conectată**, cu rețele strategice de transport și digitale
- **O Europă mai socială**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate
- **O Europă mai apropiată de cetățenii săi**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.

De asemenea, documentul se aliniază și direcțiilor vizate prin *Agenda Teritorială Europeană 2030* (European Territorial Agenda 2030 - versiunea de propunere 2019) având 2 obiective principale - O Europă Justă (Echitabilă) și O Europă Verde – calibrate pe 6 direcții prioritare de dezvoltare a teritoriului european:

O Europă Justă (Echitabilă) – în sprijinul asigurării viitorului pentru toate categoriile de populație

- O Europă echilibrată: dezvoltare teritorială mai echilibrată, cu valorificarea diversității europene
- Regiuni funcționale: dezvoltare locală și regională cu reducerea inegalității
- Integrare dincolo de granițe: viață și muncă peste granițele naționale

O Europă Verde – în sprijinul proceselor de tranziție

- Mediu sănătos: medii ecologice de viață mai bune și orașe și regiuni neutre climatic
- Economie circulară: economii locale puternice și durabile în lumea globalizată
- Conectivitate sustenabilă: conectivitate digitală și fizică durabilă a zonelor.

Surse de finanțare în sprijinul tranziției carbonifere⁹

O componentă importantă a prezentei strategii o reprezintă finanțarea proiectelor propuse pentru dezvoltare pe dimensiunile aferente pilonilor de dezvoltare, finanțarea urmând să fie asigurată, în principal, din fonduri europene și naționale.

Relevant de menționat este Mecanismul pentru Tranziție Justă (The Just Transition Mechanism, care include și Programul Operațional pentru Tranziție Justă), dedicat regiunilor carbonifere pentru susținerea tranziției spre o economie neutră din punct de vedere climatic, care se va implementa prin 3 piloni:

- **Fondul pentru o tranziție justă (Just Transition Fund)**, care nu este dedicat tranziției energetice, ci costurilor socio-economice ale tranziției (diversificare economică, recalificare etc) și prevede alocarea de surse de finanțare adiționale celor pentru politica de coeziune, la care se vor adăuga transferuri din alocările naționale FEDR și FSE+, precum și cofinanțare națională.
- Schemă dedicată în cadrul **InvestEU**
- Facilitate de **împrumuturi acordate de Banca Europeană de Investiții** pentru sectorul public (10 miliarde EURO) pentru proiecte de investiții din sectorul energetic și infrastructurii de transport, rețelelor de termoficare, transport public, măsuri de eficiență energetică, infrastructură socială și alte proiecte de care vor beneficia în mod direct comunitățile din zonele afectate și care vor contribui la reducerea costurilor socio-economice ale tranziției.

De asemenea, vor fi valorificate mecanismele de finanțare ce vizează sprijinirea sectoarelor industriale mari consumatoare de energie și a sectorului de electricitate pentru a răspunde nevoilor în domeniul inovației necesară tranziției spre o economie cu emisii reduse de carbon, respectiv:

- **Fondul pentru inovare (The Innovation Fund)** – va finanța tehnologiile cu grad înalt de inovare și proiectele emblematice, cu valoare adăugată europeană, care pot genera scăderi semnificative ale emisiilor
- **Fondul pentru modernizare (The Modernisation Fund)** – va sprijini investițiile în generarea și utilizarea energiei din surse regenerabile; eficiența energetică; stocarea energiei; modernizarea rețelelor de energie, inclusiv termoficare, conducte și rețele; tranziție justă în regiunile dependente de carbon: redistribuirea forței

⁹ În cadrul documentului au fost indicate posibile surse de finanțare în baza informațiilor publice disponibile la acest moment, dat fiind faptul că în prezent, programele operaționale pentru perioada de programare 2021-2027 sunt în consultare publică și nu sunt încă aprobate. Sursele de finanțare indicate în cadrul documentului vor fi actualizate pe măsură ce apar informații noi.

de muncă, recalificare și perfecționare a lucrătorilor, educație, inițiative în căutarea unui loc de muncă și start-up-uri.

În contextul eforturilor de redresare economică a statelor membre post-COVID-19, Comisia Europeană a lansat o nouă inițiativă de interes – un buget de 166,7 miliarde euro pentru 2021, care va fi completat de granturi în valoare de 211 miliarde euro și de împrumuturi în valoare de aproximativ 133 de miliarde EUR în cadrul **Next Generation EU**, instrumentul temporar de redresare pentru mobilizarea de investiții și relansarea economiei europene. Bugetul este în deplină concordanță cu angajamentul de a investi în viitor pentru realizarea unei Europe mai verzi, mai digitale și mai reziliente. Odată adoptat, acesta va fi primul buget din noul cadru financiar multianual 2021-2027 și primul buget anual propus de Comisia Europeană sub mandatul von der Leyen.

La programele și mecanismele europene se va adăuga cofinanțarea prin programele operaționale naționale propuse de Ministerul Fondurilor Europene pentru noul exercițiu financiar:

- Programul Operațional **Tranziție Justă (POTJ)**
- Programul Operațional **Dezvoltare Durabilă (PODD)**
- Programul Operațional **Transport (POT)**
- Programul Operațional **Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF)**
- Programul Operațional **Sănătate (POS)**
- Programul Operațional **Educație și Ocupare (POEO)**
- Programul Operațional **Incluziune și Demnitate Socială (POIDS)**
- Programele Operaționale **Regionale** – implementate la nivel de regiune (**POR Vest**)

Planul Național de Redresare și Reziliență elaborat pentru a utiliza fondurile alocate prin Mecanismul de Redresare și Reziliență prin intermediul a trei piloni: tranziția verde și schimbări climatice, servicii publice, dezvoltare urbană și valorificarea patrimoniului și competitivitate economică și reziliență.

Pilonii de dezvoltare ai tranziției de la cărbune a Văii Jiului

Viziunea de dezvoltare a Văii Jiului reprezintă o componentă foarte importantă a strategiei. Obiectivele strategice ale viziunii vor susține direcțiile de dezvoltare pe termen mediu și lung, coagulând principalii factori de necesitate, dar și de atracție din Valea Jiului, care vor permite realizarea de acțiuni concrete circumscrise implementării de politici și proiecte sustenabile.

Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local

Pornind de la viziunea integrată pentru Valea Jiului, strategia este fundamentată pe patru piloni de dezvoltare.

I. Accesibilitate, mobilitate și conectivitate

Obiectiv general: Dezvoltarea sustenabilă a mobilității urbane multimodale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate

Direcțiile strategice:

- I.1. Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier
- I.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat și durabil
- I.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă/ dizabilități, amenajarea spațiilor publice
- I.4. Dezvoltarea rețelelor de utilități și a rețelelor de iluminat stradal

II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul

Obiectiv general: Crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local

Direcțiile strategice:

- II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere
- II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei
- II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice

III. Valorificarea durabilă a specificului local

Obiectiv general: Dezvoltarea coerentă și sustenabilă a turismului și industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate.

Direcțiile strategice:

- III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului
- III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism
- III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local
- III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc

IV. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Obiectiv general: Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde.

Direcțiile strategice:

- IV.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale
- IV.2. Optimizarea serviciilor medicale și crearea condițiilor necesare ridicării nivelului de bunăstare
- IV.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe
- IV.4. Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului

Principalele probleme adresate prin direcțiile strategice

Pilon de dezvoltare I. Accesibilitate, mobilitate și conectivitate	
Direcție strategică	Principalele probleme identificate
I.1. Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier	<ul style="list-style-type: none"> • Interconectarea urbană inadecvată pentru transportul de marfă și persoane
I.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat și durabil	<ul style="list-style-type: none"> • Transportul public limitat din punct de vedere al conectivității la nivel de Valea Jiului • Infrastructura neadaptată formelor alternative de transport
I.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă/ dizabilități, amenajarea spațiilor publice	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura orășenească neadaptată la nevoile de mobilitate și siguranță ale cetățenilor • Congestionarea frecventă a traficului în zone preponderent accesate
I.4. Dezvoltarea rețelelor de utilități și a rețelelor de iluminat stradal	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea insuficientă a rețelelor de utilități publice

Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere	<ul style="list-style-type: none"> • Dependența ridicată de exploatarea cărbunelui. • Necesitatea eliminării treptate a activităților bazate pe cărbune în Valea Jiului
II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei	<ul style="list-style-type: none"> • Climat nefavorabil investițiilor pe fondul lipsei unei infrastructuri de afaceri și a unor facilități investiționale care să promoveze Valea Jiului ca o zonă atractivă • Mediu economic slab diversificat, concentrat pe sectoare caracterizate de un grad scăzut de tehnologizare și capital de investiții limitat
II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice	<ul style="list-style-type: none"> • Existența limitată a abilităților și a capacităților antreprenoriale în Valea Jiului • Lipsa unor structuri de susținere și promovare a culturii antreprenoriatului în rândul tuturor categoriilor de cetățeni dar în special generației tinere

Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea fragmentară și promovarea neunitară a turismului în Valea Jiului și slaba conectare cu regiunile învecinate cu potențial turistic • Insuficienta punere în valoare a patrimoniului natural și antropoc local
III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism	<ul style="list-style-type: none"> • Nevoia de modernizare și diversificare a structurilor de primire turistică • Criza de personal și nevoia de îmbunătățire a serviciilor din domeniul turismului
III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficienta implicare a localnicilor în proiectele de reconfigurare a spațiului public • Dezvoltarea inegală și promovarea redusă a evenimentelor cultural-sportive și a spațiilor de agrement din zonă
III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc	<ul style="list-style-type: none"> • Absența sprijinului acordat fermierilor și slaba punere în valoare a produselor alimentare și meșteșugărești locale

Pilon de dezvoltare IV. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Direcție strategică	Principalele probleme identificate
IV.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale	<ul style="list-style-type: none"> • Rata ridicată a șomajului și declinul social • Dificultatea de reconversie profesională și riscul excluziunii sociale
IV.2. Optimizarea serviciilor medicale și	<ul style="list-style-type: none"> • Situația precară a sistemului medical sub aspectul dotării,

crearea condițiilor necesare ridicării nivelului de bunăstare al populației	<p>personalului disponibil și diversității specialităților</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dificultățile sociale semnificative la nivelul populației vulnerabile și gradul ridicat de sărăcie în cartierele marginalizate
IV.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe	<ul style="list-style-type: none"> • Dificultatea asigurării forței calificate de muncă pe fondul regresiei numărului elevilor în școli și a creșterii ratei abandonului școlar • Competențele profesionale limitate pentru angajarea populației în domenii de actualitate pe piața muncii
IV.5. Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului	<ul style="list-style-type: none"> • Închiderea fostelor exploatare miniere fără respectarea tuturor condițiilor de siguranță pentru populație și mediu • Nivel ridicat de poluare și deficiențe în managementul deșeurilor

DRAFT

Pilon de dezvoltare I. Accesibilitate, mobilitate și conectivitate

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Valea Jiului se află în prezent într-o necesitate acută de dezvoltare în special economică, dar și socială și pentru a putea face un pas spre aceasta, câteva aspecte sunt esențiale în modul în care acest parcurs spre tranziție va fi realizat. Conectarea Văii Jiului prin trasee rutiere și feroviare, modernizarea străzilor, crearea de locuri de parcare, crearea unor drumuri dedicate / ocolitoare și dezvoltarea rețelelor de utilități vor deschide noi oportunități, generând interes atât locuitorilor din Vale, cât și turiștilor, agenților economici și mai ales potențialilor investitori.

Situația actuală

Conform aspectelor menționate în cadrul analizei, din punct de vedere al accesului rutier, Valea Jiului este străbătută de 3 artere rutiere principale, drumul național DN 66 – de la Nordul Depresiunii Petroșani spre Sud, prin municipiul Petroșani, de drumul național DN 66A – de la Est la Vest, traversând orașele Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani pe aproximativ 34 km și de drumul național DN 7A – prin orașul Petrița, pe aproximativ 7 km, conectând Depresiunea Petroșani de Drumul European 81. Drumurile sunt majoritar cu o singură bandă, drumuri montane care îngreunează posibilitatea transportului cu utilaje mari și grele, iar în situația în care nu sunt modernizate și asfaltate, descurajează inițiativele de a ajunge în Valea Jiului atât din punct de vedere turistic, cât și din punct de vedere al accesului economic sau industrial.

Rețelele stradale sunt specifice localităților mai mici și de munte și, similar multor localități din România, încă neadaptate la zilele noastre, la numărul crescut de autoturisme și necesarul de locuri de parcare atât publice cât și private, la traficul îngreunat, la necesitățile de transport public modernizat și accesibil tuturor cetățenilor, la zone pietonale și de asemenea la drumuri ocolitoare a zonelor centrale.

Din punct de vedere feroviar, de asemenea Valea Jiului este limitată, căile de transport fiind învechite, date în folosință în perioada 1867 – 1892 și fără posibilități majore de a oferi o cale de transport modernizată, stabilă și de încredere.

Din perspectiva utilităților, rețelele de energie sunt majoritar cele instalate dinaintea anului 1980, atât pentru transport cât și pentru distribuție, în acest sens fiind necesare dezvoltări adaptate la ce se va întâmpla pe viitor din punct de vedere energetic în Valea Jiului – și anume, dacă va mai exista producție locală, chiar dacă diminuată sau va fi necesară aducerea energiei din altă zonă de producție din țară. Rețeaua de termoficare nu mai există pe întreaga Vale a Jiului, în prezent încălzirea populației din toate cele 6 orașe fiind asigurată în mod descentralizat, pe baza centralelor și a sobelor pe gaz, lemn sau cărbune, individuale pentru fiecare gospodărie.

Gazul natural este prezent în toate cele 6 localități principale din Valea Jiului, necesare fiind doar lucrări de extindere, pentru oferirea de acces tuturor gospodăriilor și agenților economici la rețeaua de distribuție. Extinderea rețelei de gaz natural reprezintă și una dintre oportunitățile de dezvoltare din punct de vedere energetic pentru Valea Jiului prin tranziția de la tehnologia pe cărbune la producția de energie prin blocuri de gaz natural.

În ceea ce privește utilitățile tehnologice, Valea Jiului beneficiază de prezența furnizorilor de telecomunicații, televiziune și internet la un stadiu normal de dezvoltare pentru specificul zonei. Rețelele sunt preponderent 2G și 3G, fiind câteva zone acoperite parțial și cu 4G. O dezvoltare mai accentuată în acest sens ar putea conduce și la sporirea interesului firmelor de tehnologie, a eventualelor firme care oferă servicii comune centralizate (de exemplu call-center) de a lua în calcul Valea Jiului în căutarea unei locații pentru un sediu.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării mobilității și accesibilității?

Dezvoltarea sustenabilă a mobilității urbane multi-modale, într-un mod unitar, facilitând accesibilitatea în toate zonele microregiunii prin consolidarea conectivității între orașele/ municipiile componente și zonele imediat învecinate ar deschide Valea Jiului către noi oportunități pentru toate industriile

Pentru a putea discuta despre dezvoltare economică este necesară evaluarea unor factori elementari, dar și de perspectivă, precum adaptarea și modernizarea infrastructurii de transport și utilități la noi cerințe și standarde, luând în considerare:

- Evitarea unor aspecte negative precum poluarea, congestionarea, degradarea urbană – se va urmări reducerea impactului negativ asupra mediului și asupra percepției cetățenilor privind regiunea atât din punct de vedere a zonelor verzi, cât și a mediului urban;
- Necesitatea și potențialul de conectivitate – se va lua în considerare facilitarea accesului către cele mai frecventate și utile zone, atât din punct de vedere turistic, cât și în funcție de potențialul economic;
- Beneficiile și impactul coeziunii teritoriale – dezvoltarea economică a Văii Jiului va fi tratată urmărind îndeaproape colaborarea dintre componentele microregiunii;
- Adoptarea treptată a conceptului de "Smart City" – transformarea Văii Jiului prin dezvoltare durabilă și creșterea calității vieții prin excelență în domenii economice rezultate în urma unui capital uman solid, capital social și infrastructură ICT, folosirea tehnologiilor digitale pentru ridicarea standardului de viață, reducerea costurilor și redirecționarea economiilor către alte aspecte ce necesită finanțare, îmbunătățirea comunicării cu cetățenii și cu mediul de afaceri.

Nevoi, oportunități și măsuri de dezvoltare

Potențialul de conectivitate între orașele/municipiile din regiune reprezintă un real avantaj pentru dezvoltarea unitară și sustenabilă a microregiunii, acest avantaj putând fi exploatat în cadrul dezvoltării infrastructurii de transport. Stabilirea unor rețele de transport și dezvoltarea infrastructurii de utilități au rolul de a consolida conexiunea dintre orașe, municipii și zonele rurale în vecinătatea acestora.

Această coeziune teritorială poate valorifica la maxim potențialul și oportunitățile din regiune, asigurând că populația va beneficia de condiții corespunzătoare indiferent de zona în care locuiesc, precum și o mai bună utilizare a spațiului urban.

Mai mult, interconectarea presupune asigurarea posibilității de creare a unor legături între industriile locale, conectarea la surse de energie fiabile, dar și punerea la dispoziție a serviciilor de telecomunicații rapide și de calitate.

Direcțiile strategice și acțiunile propuse în cadrul acestui pilon de dezvoltare din perspectiva Accesibilitate, mobilitate și conectivitate urmărește întocmai demararea unor inițiative în vederea transformării Văii Jiului în acea regiune ușor accesibilă, modernă din punct de vedere al infrastructurii urbane și de transport, cu rețele de utilități stabile și actualizate și care susțin dezvoltarea sustenabilă a zonei.

Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare urmărește conectarea Văii Jiului la noi oportunități prin aducerea stării actuale a infrastructurii rutiere și feroviare la noi standarde moderne și adaptate la necesitățile curente și care ar trebui prin aceasta transformare să impulsioneze agenții economici să își dorească creșterea afacerilor prin includerea Văii Jiului în lanțul valoric al diverselor sectoare industriale. Localnicii și turiștii ar beneficia de asemenea într-un mod exponențial de infrastructura îmbunătățită, beneficiind de rute de transport care le facilitează atât deplasarea pe plan local, cât și deplasarea înspre și dinspre Valea Jiului.

Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public este un pas important pentru conectarea localităților din Valea Jiului și pentru îmbunătățirea accesului la locuri de muncă. După cum se știe, unul dintre elementele cheie decisive pentru un agent economic/ investitor în alegerea unei locații de desfășurare a activității

este reprezentat de capitalul uman. Astfel, crearea unei legături sigure între potențialul agent economic și întreaga populație aptă de muncă din Valea Jiului este un beneficiu major pentru ambele părți. O rețea de transport în comun constantă, eficientă și modernă este o soluție cu impact imediat dar și major și care poate fi la îndemână destul de ușor pentru autoritățile publice. Coroborat și cu tehnologii inteligente de urmărire a transportului în comun pe bază de senzori și GPS și cu mijloace de transport în comun ecologice și cu emisii reduse, atractivitatea pentru Valea Jiului ar crește semnificativ, populația beneficiind de cele mai bune condiții de transport în comun moderne și la nivel european, dar și cu un impact major în fluidizarea traficului prin redirectionarea locuitorilor către acest mijloc de transport și nu către autovehiculele personale.

Reabilitarea și construirea străzilor, a zonelor pietonale și amenajarea spațiilor publice va asigura confortul urban necesar întregului mediu atât personal cât și de afaceri. Infrastructura pietonală, deși în general aflată în plan secund ca și importanță strategică, este esențială pentru cetățenii care ar lua în considerare relocarea sau rămânerea în Valea Jiului. Crearea de spații de promenadă, a zonelor de atracție publică, asigurarea siguranței cetățenilor atât din punct de vedere al infracționalității cât și al deplasării pietonale prin camere de supraveghere și senzori de prezență, inclusiv sisteme de iluminare publică inteligentă, vor crea o stare de bine tuturor cetățenilor. În plus față de beneficiile oferite de poziționarea într-o zonă verde și montană a Văii Jiului, aceasta va oferi și condiții urbane moderne, atractive și sigure, care vor transforma Valea Jiului într-o opțiune reală de luat în considerare în vederea unei stabiliri sau relocări.

Rutele ocolitoare, cum ar fi șoselele de centură, amenajarea unor spații de parcare atât publice cât și private, implementarea unor sisteme de monitorizare a traficului și a nivelului de ocupare a spațiilor de parcare prin senzori inteligenți, puse la dispoziție cetățenilor prin aplicații publice, ar decongestiona aglomerarea urbană și ar facilita atât tranziția prin zonele urbane, cât și deplasarea și utilizarea uzuală a mediului urban pentru locuitori.

Amenajarea zonelor publice, urmărirea dezvoltării urbane și a posibilităților de construcții noi vor putea fi de asemenea implementate pe baza sistemelor inteligente, folosind date satelitare, coordonate geospațiale prin hărți interactive, oferind astfel o alternativă facilă și rapidă autorităților locale în gestionarea procesului de modernizare.

Dezvoltarea rețelelor de utilități și a rețelelor de iluminat stradal va urmări, pe de o parte, asigurarea confortului la standarde normale, cum ar fi prin extinderea rețelei de gaze naturale, iar pe de altă parte, îmbunătățirea unor servicii care pot genera valoare adăugată, cum ar fi rețelele de telecomunicații, de creștere a siguranței cetățenilor și a confortului urban prin rețele de iluminat public.

Conform unei analize realizate de către ADR Vest, dezvoltarea orașelor "smart" este la nivel incipient în Regiunea Vest, în special pentru Valea Jiului, integrarea tehnologiei și comunicațiilor pentru impulsionează în utilizarea eficientă a infrastructurii și resurselor nefiind valorificată de către administrațiile publice locale.

Una dintre primele direcții, considerată de bază pentru această tranziție spre orașe "smart", este reprezentată digitalizarea UAT-urilor (mediul public).

Conform estimărilor ADR Vest, în regiune ar exista 680 firme care au ca activitate principală realizarea softului la comandă, cu un total de aproximativ 3.310 angajați, industrie care înregistrează cea mai ridicată productivitate a muncii. Aceste companii ar putea furniza soluțiile software necesare în procesul de digitalizare a regiunii, iar în consecință, colaborarea cu aceste firme va avea un impact semnificativ la nivel de Valea Jiului – vor fi menținuți în regiune specialiștii IT și vor fi atrași specialiști din alte regiuni, iar cifra de afaceri a sectorului în regiune va crește semnificativ.

Colaborarea cu industria IT din Valea Jiului în vederea dezvoltării și modernizării infrastructurii în regiune, dar și cu ajutorul diferitelor mecanisme de finanțare care au ca destinație tehnologia și comunicațiile, este realizabilă într-o proporție mare și cu un impact major asupra dezvoltării regiunii.

Folosind tehnologia și îmbunătățind nevoile de bază, integrând elemente de "smart city" în limitele posibilului (de exemplu, rețele de senzori stradali, contorizare inteligentă a utilităților, sisteme de monitorizare trafic și supraveghere a siguranței cetățenilor), valea Jiului ar putea fi transformată într-o regiune post-cărbune modernă și adaptată nevoilor cetățenilor săi, atractivă și pentru cei din afara Văii Jiului.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Ideea de conectivitate nu trebuie limitată la granițele microregiunii, ci extinsă dincolo de acestea pentru a asigura integrarea Văii Jiului cu zonele dezvoltate ale țării, asigurând o fluidizare atât din punct de vedere economic, cât și turistic. La momentul actual, Valea Jiului este în mare parte izolată de regiunile înconjurătoare, fapt ce împiedică dezvoltarea sustenabilă în raport cu viziunea dezvoltării economice la nivel de țară. În acest scop, trebuie asigurat accesul facil din oricare direcție către și dinspre Valea Jiului, contribuind la îmbunătățirea performanței rețelei transeuropene de transport.

Modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare, a sistemului de transport, a infrastructurii urbane și a utilităților ar sta la baza, dar ar și crea o atracție majoră pentru multiple industrii, de la turism local și producția de bunuri cu specific local, până la atragerea de investitori în diferite domenii cum ar fi IT și energie sau dezvoltarea antreprenorilor locali.

Impactul asupra dezvoltării locale

Infrastructura teritorială este fundamentală pentru asigurarea unei dezvoltări economice sustenabile în Valea Jiului. O infrastructură slab dezvoltată impactează atât populația rezidentă, cât și potențialii turiști sau investitori. Calitatea scăzută a drumurilor, capacitatea portantă redusă, precum și gradul de deteriorare au consecințe directe asupra gradului de atracție a fluxului de călători și mărfuri, ce necesită transport atât pe căi rutiere, cât și feroviare. Mai mult, industriile locale pot suferi considerabil în absența unei infrastructuri adecvate, ceea ce poate rezulta în congestionarea traficului de marfă cu impact direct în serviciile oferite în regiune, și indirect în calitatea vieții locuitorilor.

Limitarea modalităților de transport al cetățenilor reprezintă un dezavantaj cu ramificații în atragerea forței de muncă, diversificarea economică și a pieței de consum, precum și în nivelul de poluare atmosferică. Lipsa nodurilor conectoare între mijloacele de transport poate, de asemenea, reprezenta un impediment, astfel încât locuitorii din Valea Jiului sunt forțați să apeleze la automobile pentru deplasarea eficientă între casă și muncă. Mai mult, traficul poate fi perturbat și îngreunat prin insuficiența elementelor de semnalizare și a spațiilor de parcare amenajate, ceea ce induce un sentiment de frustrare asociată cu deplasarea.

Toate aceste aspecte reprezintă o problemă reală și importantă, pentru Valea Jiului fiind necesar să fie soluționată pentru a reuși o tranziție de la situația curentă.

Prin adresarea tuturor acestor aspecte, până în anul 2030 Valea Jiului va putea să devină o regiune ușor accesibilă, atractivă atât din punct de vedere turistic, cât și din punct de vedere al investitorilor, o regiune consolidată în care locuitorii se pot deplasa cu ușurință și în condiții de siguranță, beneficiind de condiții modernizate și adaptate la nevoile curente pentru reușirea tranziției, dar și la cele necesare pentru dezvoltarea viitorului Văii Jiului pentru transformarea într-o regiune atractivă din multiple perspective.

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, este necesară atingerea a 7 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică I.1 – Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier
 - **Obiectiv specific I.1** - Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional
- Direcția strategică I.2 – Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent
 - **Obiectiv specific I.2** - Asigurarea unui transport public constant, eficient, facil și modern pentru toți locuitorii
 - **Obiectiv specific I.3** - Asigurarea diversificării transportului prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse

- **Obiectiv specific I.4** - Dezvoltarea unor puncte inter-modale pentru facilitarea transportului public în comun pe distanțe mari
- Direcția strategică I.3 – Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă/ dizabilități, amenajarea spațiilor publice
 - **Obiectiv specific I.5** - Îmbunătățirea infrastructurii pietonale și îmbunătățirea nivelului de siguranță al locuitorilor
 - **Obiectiv specific I.6** - Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă
- Direcția strategică I.4 – Dezvoltarea rețelilor de utilități, de telecomunicații și a rețelilor de iluminat stradal
 - **Obiectiv specific I.7** - Asigurarea infrastructurii edilitare necesare prin modernizarea și dezvoltarea rețelilor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 7 obiective strategice este prezentat în cadrul Livrabilului 6 (Planul de acțiuni și lista de proiecte) al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică I.1. Reabilitarea, construirea și modernizarea infrastructurii rutiere și feroviare pentru conectarea Văii Jiului la nivel teritorial, regional și transfrontalier

Obiectiv specific I.1. Construirea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar pentru a facilita accesul populației și transportul de marfă atât la nivel local, cât și la nivel regional.

Situația actuală

În prezent, accesul rutier și feroviar către și dinspre Valea Jiului este realizat pe direcția nord-sud, pe ruta dintre Simeria și Târgu-Jiu. Valea Jiului este străbătută de 3 artere rutiere principale: drumul național DN 66 (Deva – Petroșani – Târgu-Jiu – Craiova, parte din drumul european E79) pe o distanță de 10 km, care se bifurcă, în DN 66A (ce traversează orașele Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani) și DN 7A (care conectează municipiul Petroșani de Obârșia Lotrului și de Transalpină). Cea mai apropiată autostradă, A1, se află la 80 de kilometri de Petroșani (aproximativ 1 oră și 10 minute de condus). Pe tronsoanele Petroșani – Târgu – Jiu (defileul Jiului) și Petroșani – Hațeg - Simeria, DN 66 a fost reabilitat.

DN66 asigură o legătură relativ rapidă (aproximativ 1 oră) între municipiul Petroșani și autostrada A1. Valea Jiului se află la distanțe aproximativ egale de 3 aeroporturi internaționale situate în poli de creștere, și anume Craiova, la 166 km, Timișoara, la 216 km și Cluj Napoca, la 232 km, și de un aeroport internațional, situat într-un pol de dezvoltare urbană, și anume Sibiu, aflat la o distanță de 186 km. În același timp, aeroportul Henri Coandă din București se află la o distanță de 314 km. Municipiul Petroșani se află la aproximativ 2 ore distanță de Sibiu, la 2 ore și jumătate de Craiova și la aproximativ 3 ore de Cluj-Napoca și Timișoara.

Principala cale de comunicare feroviară este reprezentată de linia dublă electrificată 202 Simeria-Filiași, cu o lungime totală de 202 km, care traversează municipiul Petroșani. Transportul pe această cale este susținut de CFR Călători, fiind strict pentru pasageri, și CFR Marfă, pentru transport feroviar de marfă. Linia Simeria – Petroșani are o lungime de 78,7 km, iar linia Petroșani – Lupeni are o lungime de 22,2 km. Pe linia Petroșani – Lupeni (22,2 km), transportul feroviar de călători este operat de compania Regiotrans, care realizează trei călătorii zilnic. Infrastructura de transport feroviar este deficitară, trenurile circulând cu viteză mică, un drum pe această cale având o durată de minimum 6 ore atât dinspre București (366 km), cât și dinspre Cluj-Napoca (255 km).

În cadrul Văii Jiului, infrastructura de transport este, de asemenea, deficitară, întrucât intrarea dinspre nord este îngustă, iar intrarea dinspre sud se află într-un grad avansat de deteriorare, ceea ce reprezintă un impediment în transportul și livrarea mărfurilor. În interiorul Văii, legătura între cele 6 UAT-uri este realizată de DN 66A.

În Petroșani, drumurile însumează 120 km, din aceștia doar 4 km fiind drumuri cu 4 benzi (străzi de categoria a II-a). În interiorul orașului Uricani sunt 18 străzi, dintre care doar 5 sunt străzi de legătură. Drumurile vicinale din localitate nu sunt asfaltate, făcând imposibilă deplasarea autoturismelor în afara limitelor încadrate în trafic ușor. Traficul în Petrila se efectuează pe o singură stradă de categoria a II-a, ce străbate localitatea de la V la E, drum afectat atât de trafic greu, cât și de modificări structurale în urma realizării bransamentelor la rețeaua de utilități.

Valea Jiului este slab conectată la zonele învecinate cu potențial turistic. Conexiunile rutiere pe direcția Est-Vest, Petroșani - Obârșia Lotrului (DN7A), Petrila – Taia – Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu (DJ709K) și Valea Jiului – Valea Cernei – stațiunea Băile Herculane sunt fie într-o avansată de degradare, fie impracticabile.

Viziunea de realizare

Pentru sprijinirea creșterii și diversificării economice a Văii Jiului, se impune îmbunătățirea accesului rutier și feroviar în regiune, prin implementarea proiectelor existente în Master Planul General de Transport (MPGT) al României, având ca sursă de finanțare Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) și bugetul de stat:

- Reabilitarea și modernizarea, la nivel Trans Regio, a drumului DN66 Filiași - Târgu Jiu - Petroșani - Hațeg – Simeria – Deva - A1
- Reabilitarea căii ferate de importanță economică Filiași - Rovinari - Petroșani - Simeria (Linia Cărbunelui)

Pentru dezvoltarea turistică a Văii Jiului, se impune realizarea conexiunii rutiere pe direcția Est-Vest. Aceasta presupune reabilitarea și modernizarea următoarelor legături rutiere:

- Petroșani – Obârșia Lotrului (DN7A)
- Petrila – Taia – Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu (DJ709K);
- Valea Jiului – Valea Cernei – Băile Herculane, varianta Câmpu lu Neag – Cerna Sat (DN 66A) sau varianta Valea de Brazi – Runcu (DJ672C) și continuarea pe DN67D, ținând cont de limitările impuse de necesitatea protejării mediului natural;
- De asemenea, se va avea în vedere modernizarea și reabilitarea drumului DN 66A între Petroșani-Uricani, consolidând legătura între componentele Văii Jiului.

În cazul primelor două, s-ar realiza conexiunea dintre zona schiabilă din Valea Jiului (Straja, Parâng și Pasul Vâlcan) și alte două zone schiabile în plină dezvoltare: Domeniul schiabil Șureanu și Domeniul schiabil Transalpina. În cazul conexiunii dintre Petrila și Domeniul schiabil Șureanu, modernizarea drumului DJ709K poate fi realizată și în versiune inițială parțial, între Petrila și platoul Aușelu (cu respectarea restricțiilor impuse de vecinătatea cu Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina), de unde legătura cu platoul Șureanu poate fi realizată prin intermediul transportului pe cablu.

În privința legăturii rutiere cu Valea Cernei și stațiunea Băile Herculane, modernizarea DN 66A, pe porțiunea Câmpu lu Neag (de la granița dintre județul Hunedoara și județul Gorj) – Cerna Sat, se poate realiza doar prin respectarea legislației de mediu, cu acordul și concursul administrațiilor Parcurilor Naționale Retezat și Domogled – Valea Cernei și a asociațiilor non-guvernamentale cu activități în domeniul protecției mediului, sau printr-o rută ocolitoare. De asemenea, este necesară realizarea unui Plan de Urbanism Zonal de-a lungul întregului traseu al drumului, pentru care este nevoie de concursul autorităților din Uricani (Hunedoara), Padeș (Gorj, comună din care face parte Cerna-Sat) și Cornereva (Caraș-Severin). Se poate lua în calcul instituirea unei taxe de acces pe drumul DN 66A (în zona dintre Câmpu lu Neag și Cerna-Sat), din care să fie finanțată asigurarea protecției zonei.

Alternativ modernizării drumului 66 A, se poate lua în calcul soluția modernizării drumului Valea de Brazi – Runcu (DJ672C) și continuarea drumului dinspre Valea Jiului spre Băile Herculane pe DN67D, ce este deja modernizat.

Suținerea transportului feroviar poate conduce, de asemenea, la înlesnirea accesului către Valea Jiului și în interiorul acesteia. Pe lângă reabilitarea magistralei CFR 202 Simeria – Petroșani – Filiași sunt utile și:

- Reabilitarea legăturii feroviare Petroșani – Lupeni – Uricani;
- Reabilitarea legăturii feroviare Petroșani – Petrila;
- Renovarea gării Bărbăteni-Lupeni
- Înființarea unui punct de oprire (P.O.) în Petroșani, pe magistrala CFR 202, în cartierul Aeroport

De asemenea, reabilitarea liniei de cale ferată îngustă dintre mina Lonea și Petrila, poate conduce la valorificarea potențialului turistic prin realizarea unor călătorii de agrement, inclusiv cu ciclo-drezină.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Reabilitarea, modernizarea, construirea și extinderea infrastructurii rutiere (drumuri urbane, județene, naționale) luând în considerare dezavantajele produse potențialului turistic prin afectarea mediului natural;
- Modernizarea, construirea și dezvoltarea infrastructurii feroviare (transport călători și transport marfă).

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia de mobilitate durabilă și inteligentă¹⁰, Strategia de transport intermodal în România 2020¹¹, Strategia EU Transport 2050, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030¹² cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027, și cu Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020¹³.

Direcția strategică I.2. Dezvoltarea și eficientizarea sistemului de transport public în mod integrat, durabil și inteligent

Obiectiv specific I.2. Asigurarea unui transport public constant, eficient, facil și modern pentru toți locuitorii, în linie cu tiparele de deplasare înregistrate în Valea Jiului.

Situația actuală

La momentul actual, transportul local și interurban este realizat de operatorul privat SC ZMK SRL în localitățile Petroșani, Uricani și Petrila. Transportul public între cele 6 localități este efectuat cu 45 de mijloace de transport cu vechime variind între 2 și 18 ani, care traversează centrele localităților având stații amplasate pe principalele artere de circulație, ceea ce impactează atât fluiditatea traficului, cât și rezidenții zonelor respective. În Petroșani funcționează 20 autovehicule cu frecvență de circulație între 5 și 15 minute și capacități de 19-28 de locuri. Deplasarea acestora este organizată pe 3 linii: linia principală, linia secundară 1 și linia secundară 2. Intervalul de succedare al vehiculelor diferă în funcție de linii, pe linia principală variind între 5 și 10 minute, în timp ce pe linia secundară 1 și 2 intervalul este de 60 de minute, respectiv 120 de minute. În interiorul orașului funcționează, de asemenea, 3 companii private de taxi. Transportul interurban este asigurat prin 100 de mașini ce funcționează în regim Maxi-Taxi, cu o frecvență de 5-15 minute.

10 <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy>

11 http://mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_de_transport_intermodal_text.pdf

12 http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

13 <https://advrest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

În Lupeni, transportul public urban este realizat de 8 vehicule care circulă pe un traseu de 7 km, cu o capacitate de 12-17 locuri, majoritatea dintre acestea având o vechime de peste 8 ani, inadecvate cerințelor actuale de mediu. Interurban, acestea circulă cu o frecvență de 3-5 ore, având doar 4 curse pe zi. În Vulcan, transportul local se realizează prin intermediul unor firme private de taxi și microbuz, iar traseul către localitățile vicinale poate fi parcurs utilizând anumite linii de microbuz. De asemenea, se poate remarca lipsa echipamentelor și a facilităților pentru persoanele cu dizabilități.

Cu scopul dezvoltării transportului public, a fost demarat proiectul "Green Line Valea Jiului" cu 2 componente, care prevăd crearea unei linii verzi de autobuze electrice între Petrila, Petroșani, Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani. Proiectul constă în achiziționarea a 26 de autobuze electrice, amenajarea unui depou în municipiul Vulcan, construirea/ modernizarea a 112 stații de transport public, crearea a 34 stații de reîncărcare pentru autobuzele electrice. De asemenea, se urmărește implementarea unui sistem de e-ticketing, amplasarea de sisteme de informare și de evidență a pasagerilor, monitorizarea și dispecerizarea autobuzelor, supraveghere video, informarea electronică a pasagerilor. Transportul va însuma 128 km dus-întors și va funcționa pe următoarele trasee:

- Traseul principal Uricani – Lupeni – Vulcan – Petroșani – Petrila pe o distanță de 38,5 km;
- Traseul secundar Aninoasa – Petroșani pe o distanță de 10,6 km;
- Traseul secundar Petrila – Jieț pe o distanță de 3,7 km;
- Traseul secundar Valea de Brazi – Cheile Butii (localități aparținând orașului Uricani) pe o distanță de 11,15 km.

Viziunea de realizare

Populația din Valea Jiului va beneficia de un sistem de transport public urban sistematizat, cu timpi de deplasare bine stabiliți care vor oferi predictibilitate populației rezidente și turiștilor. Se vor crea legături între zonele accesate preponderent, ținând cont de tiparul de dezvoltare atât din punct de vedere al forței de muncă, cât și cel economic la nivel de Valea Jiului. Beneficiind de poziționarea favorabilă a Municipiului Petroșani în raport cu autostrada A1, cu municipiile Sibiu, Timișoara, Craiova și Cluj-Napoca și cu aeroporturile internaționale ale acestora, Valea Jiului ar putea deveni principala poartă de intrare a turiștilor spre domeniile schiabile sus-amintite. Prin extinderea programului Green Line Petroșani (derulat în prezent pentru realizarea conexiunii cu autobuze electrice între Petrila – Petroșani – Aninoasa – Vulcan – Lupeni – Uricani) și pe rutele ce unesc Petroșaniul și Petrila de cele două domenii schiabile învecinate, turiștii ar putea să se cazeze în Valea Jiului și să schieze atât în stațiunile din regiune, cât și în cele două domenii schiabile învecinate. Organizarea deplasărilor se va face ținând cont de tipul destinației, turistic sau industrial. De asemenea, pentru a facilita și promova transportul public vor fi dezvoltate aplicații mobile cu informații centralizate ușor accesibile, astfel încât populația va putea accesa prin platforme digitale atât servicii private de transport (comandarea taxiurilor sau închirierea mașinilor), precum și informații referitoare la rutele transportului public, putând achiziționa orice tip de bilet prin aplicație și în același timp, putând semnaliza deficiențe/ probleme identificate. În rândul populației, informațiile privind posibilitățile de transport vor fi diseminate utilizând hărți și panouri informative actualizate.

Infrastructura de transport va fi dezvoltată pentru a lua în considerare ușurarea accesului persoanelor cu dizabilități, astfel încât aceștia să se poată deplasa în măsuri de siguranță, eliminând riscul de segregare sau discriminare.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Integrarea mobilității cu planificarea urbană, reorganizarea traseelor și a programelor de circulație a transportului public în vederea creșterii accesibilității populației la serviciile de transport public;
- Îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă / dizabilități (rampe, platforme mobile).

Obiectiv specific I.3. Asigurarea diversificării în transport prin dezvoltarea infrastructurii aferente mijloacelor de transport ecologice și cu emisii reduse

Situația actuală

În prezent, în Valea Jiului nu se utilizează automobile electrice din cauza costului relativ mare al acestora, precum și din cauza lipsei infrastructurii de încărcare.

Traseele de transport interjudețean au un singur punct de oprire, anume în Autogara Siva Trans, amplasată pe DN 66, punct care la momentul actual nu este integrat cu traseele de transport public local, prezentând un impediment major în rândul călătorilor, aceștia fiind nevoiți să găsească mijloace alternative de deplasare pentru a face legătura între punctul de oprire al traseelor interjudețene și cel public local.

Viziunea de realizare

Se va asigura cursivitate și fluentă în deplasarea din cadrul microregiunii prin stabilirea nodurilor intermodale care vor conecta rețeaua rutieră, cea feroviară, transportul pe cablu și zonele pietonale. În acest scop, vor fi promovate și încurajate modalități de deplasare alternative prin amenajarea corespunzătoare a arterelor rutiere cu piste de biciclete care vor traversa toate orașele/ municipiile din Valea Jiului, precum și parcări pentru biciclete.

Adițional, în conformitate cu Strategia de ecologizare și tendința europeană de orientare a transportului către sisteme de transport cu emisii reduse de carbon, va fi elaborată o rețea de încărcare pentru automobilele electrice.

Pentru diversificarea mijloacelor de deplasare și stabilirea nodurilor de transfer între acestea se remarcă și potențialul de dezvoltare a unor mijloace de transport ecologic prin cablu, prin realizarea de noi trasee de telegondolă sau telescaun sau telecabină cu impact în degajarea stațiilor de trafic pe rutele:

- Platoul Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu, lungime aproximativă: 9,3 km;
- Petroșani (noul Punct Oprire pe magistrala de cale ferată CFR 202, din apropierea cartierului Aeroport) -- Hotel Rusu (în masivul Parâng), lungime aproximativă: 5,2 km;
- Straja - Pasul Vâlcan, lungime aproximativă: 3,0 km;
- Straja - Gara Bărbăteni-Lupeni, lungime aproximativă: 2,4 km.

În acest sens, este recomandabilă dezvoltarea unor parteneriate cu alte orașe/ stațiuni montane europene dar și posibila achiziție de sisteme de transport pe cablu în stare utilizabilă deținute anterior de aceștia. La momentul actual a fost propusă spre finanțare înlocuirea telescaunului din stațiunea Parâng cu o telegondolă, pentru transportul turiștilor. Pentru atingerea acestor obiective va fi realizată o analiză a capacității administrațiilor locale de a finanța pe termen lung operațiunile și mentenanța necesară tuturor investițiilor cu potențial de execuție.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Extinderea, îmbunătățirea și modernizarea transportului public în vederea creșterii nivelului de conectivitate în Valea Jiului prin achiziția de mijloace de transport cu emisii reduse și cu sisteme de numărare călători și sisteme de informare;
- Elaborarea unui plan de mobilitate la nivelul Văii Jiului;
- Asigurarea legăturii dintre Autogara Siva Trans cu sistemul de transport în comun;
- Realizarea infrastructurii pentru forme alternative de transport: piste de biciclete, stații de încărcare electrică, stații pentru combustibili alternativi, mijloace de transport prin cablu;
- Dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu curent electric pentru traseele de transport la nivelul fiecărui oraș/ municipiu din Vale și înlocuirea echipamentelor electrice și electronice uzate cu unele performante din punct de vedere al consumului.

Obiectiv specific I.4. Dezvoltarea unor puncte intermodale pentru facilitarea transportului public în comun pe distanțe mari.

Situația actuală

În ceea ce privește transportul public în microregiunea Valea Jiului, cele mai accesate rute le reprezintă Petroșani – Uricani cu 116 curse zilnic, Petroșani – Petrila – Lonea cu 87 de curse zilnic, Petroșani – Cîmpa cu 32 de curse zilnic și Petroșani – Aninoasa cu 24 de curse zilnic. Majoritatea traseelor de transport județean conectate cu Municipiul Petroșani au ca terminal Piața Victoriei, unde condițiile nu corespund standardelor privind siguranța și confortul călătorilor.

Traseele de transport interjudețean au un singur punct de oprire, anume în Autogara Siva Trans, amplasată pe DN 66, punct care la momentul actual nu este integrat cu traseele de transport public local, prezentând un impediment major în rândul călătorilor, aceștia fiind nevoiți să găsească mijloace alternative de deplasare pentru a face legătura între punctul de oprire al traseelor interjudețene și cel public local.

Viziunea de realizare

Se vor crea și moderniza noduri de transfer rutier-feroviar pentru a facilita conectivitatea la nivel de Valea Jiului și cursivitate în deplasare. Printre acestea, oportunități sunt reprezentate de:

- Renovarea gării Bărbăteni-Lupeni, constituind un nod intermodal de transport, beneficiind de legătura pe cablu cu stațiunea Straja, menționată mai sus;
- Înființarea unui punct de oprire (P.O.) în Petroșani, pe magistrala CFR 202, în cartierul Aeroport, reprezentând un nod intermodal de transport, beneficiind de legătura pe cablu cu Hotelul Rusu din masivul Parâng, menționată mai sus.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia de mobilitate durabilă și inteligentă¹⁴, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030¹⁵, Energie nepoluantă pentru transport: o strategie europeană pentru combustibili alternativi¹⁶ și Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020¹⁷.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Dezvoltarea nodurilor intermodale în locații cheie ale Văii Jiului pentru transport marfă și călători.

14 <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12438-Sustainable-and-Smart-Mobility-Strategy>

15 http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

16 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52013PC0017>

17 <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

Direcția strategică I.3. Reabilitarea și construirea străzilor și a zonelor pietonale cu îmbunătățirea condițiilor de accesibilitate pentru persoanele cu mobilitate redusă/ dizabilități, amenajarea spațiilor publice

Obiectiv specific I.5. Îmbunătățirea infrastructurii pietonale și îmbunătățirea nivelului de siguranță al pietonilor.

Situația actuală

Conform Pactului Ecologic European prin care se urmărește restabilirea biodiversității și reducerea poluării, este necesară adoptarea unor acțiuni care adresează zonele vulnerabile, predispușe la accentuarea factorilor poluanți. Printre aceste acțiuni se remarcă implementarea unor forme de transport public și privat mai curate, mai ieftine și mai sănătoase. Pentru a motiva locuitorii din Valea Jiului să adopte forme de deplasare alternative, cum ar fi deplasarea pietonală sau deplasarea cu mijloace nemotorizate (biciclete, trotinete), este imperativă crearea unui mediu atractiv stimulant.

În prezent, facilitățile pietonale sunt limitate în anumite zone ale orașelor/ municipiilor, există străzi în stare precară, iar conceptele de trafic adecvat, siguranță rutieră și pietonală nu sunt standardizate pentru a acoperi întreaga microregiune.

În Petroșani, pentru a ajunge la mijloacele de transport în comun este necesară trecerea pe o pasarelă, ceea ce pentru persoanele în vârstă sau cu dizabilități este fiind foarte dificil. La momentul actual, în Valea Jiului locuiesc preponderent persoane cu vârste de peste 45 de ani, iar 4,1% din totalul populației microregiunii îl reprezintă persoanele cu dizabilități.

Viziunea de realizare

Deplasarea pietonală va deveni atractivă pentru locuitori prin amenajarea corespunzătoare a trotuarelor și trecerilor de-a lungul arterelor din cele 6 UAT-uri.

Vor fi construite rampe și ascensoare pentru persoanelor cu mobilitate redusă precum și semnale acustice, facilitând deplasarea persoanelor cu dizabilități.

Siguranța și securitatea cetățenilor va fi asigurată prin integrarea sistemelor de supraveghere și prin monitorizarea zonelor publice din localități. Pentru implementarea acestui concept va fi elaborat un centru de gestiune a cărui sarcină va fi administrarea sistemului de management al traficului și a sistemelor inteligente de transport. Vor fi introduse soluții de tip semaforizare inteligentă și intersecție inteligentă, dar și sisteme de supraveghere video conectate cu sistemele autorităților publice.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Creșterea gradului de siguranță al cetățenilor prin folosirea dispozitivelor și instrumentelor inteligente (de exemplu, supraveghere domeniu public).

Obiectiv specific I.6. Eficientizarea și fluidizarea traficului prin elaborarea unor rute ocolitoare, a spațiilor desemnate pentru parcare și administrarea corespunzătoare a traficului prin rețele de senzori de dirijare și monitorizare inteligentă.

Situația actuală

Limitarea actuală a infrastructurii rutiere corespunzătoare are un impact major în fluiditatea traficului din Valea Jiului. Conform studiului de trafic întreprins în Valea Jiului, viteza medie de circulație în oricare din localități este de 43 km/h. Mai mult, peste 50% din populație a ales automobilul privat ca mijloc de deplasare în anul 2019, procent estimat să crească cu 21% până în anul 2026, în condițiile în care locuitorii vor continua să aleagă acest mod de deplasare în detrimentul mijloacelor de transport publice sau a mijloacelor de transport nemotorizate. În orele de vârf acest lucru va rezulta în congestionarea traficului, întâzieri și reducerea și mai mult a vitezei de circulație.

În prezent, nu toate din cele 6 orașe/ municipii ale microregiunii au în dotare spații de parcare pentru automobilele personale, fapt ce forțează locuitorii să utilizeze spațiul public, de multe ori ilegal. Spre exemplu, în municipiul Petroșani există o necesitate stringentă în ceea ce privește locurile de parcare în Piața Mare și zona Casei de Cultură, unde se remarcă trafic ridicat. Similar, în Aninoasa a fost evidențiată necesitatea a ~100 de locuri de parcare în zona Iscroni și ~100 în zona Aninoasa.

Viziunea de realizare

Se va lua în considerare eficientizarea traficului prin redirecționarea acestuia din zonele cu densitate ridicată și intensitate crescută, precum Petroșani, asigurând fluidizarea traficului în orele de vârf. Va fi analizată posibilitatea transformării străzilor colectoare în străzi principale și transformarea anumitor străzi principale la momentul actual în drumuri cu rol de centură ocolitoare, degrevând centrele urbane din Valea Jiului de trafic excesiv. O alternativă ocolitoare de acces pentru DN 66 în afara zonei Natura 2000 este reprezentată de DJ 666, care ar putea face legătura între Merișor – Vulcan. Se poate crea o conexiune directă între Petroșani și Aninoasa, reprezentată de DC 66A, degrevând astfel traficul de pe E79 și DN 66A. Adicional, se poate extinde DJ 709K spre Domeniul Șureanu, făcând legătura cu Sebeș AB/ Orăștioara de Sus. Se vor introduce soluții alternative care să prevină formarea blocajelor (ex. senzori unice, senzori giratorii, pasarele pietonale, etc.).

Vor fi amenajate spații de parcare colective pe raza localităților, astfel încât atât proprietarii de reședință, cât și turiștii vor beneficia de eliminarea constrângerilor actuale cauzate de lipsa locurilor desemnate de parcare.

Pentru parcările publice se poate crea o aplicație care să monitorizeze senzorii din parcări, astfel informând conducătorii auto de disponibilitatea locurilor de parcare, astfel decongestionând traficul prin dirijarea mai rapidă către locurile de parcare.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Reabilitarea infrastructurii rutiere și a circulației pietonale (străzi, alei și zone pietonale, trotuare);
- Administrarea corespunzătoare și inteligentă a traficului în mod unitar la nivel de Valea Jiului prin semaforizare inteligentă, crearea de senzori giratorii și străzi cu senzori unice;
- Realizarea unor artere rutiere cu rol de centură ocolitoare pentru zonele cu densitate ridicată de locuințe;
- Amenajarea spațiilor de parcare colective pe raza localităților, a parcărilor de reședință.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020¹⁸, Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030¹⁹, Strategia Națională de Siguranță Rutieră pentru perioada 2016 - 2020.

Direcția strategică I.4. Dezvoltarea rețelelor de utilități, de telecomunicații și a rețelelor de iluminat stradal

Obiectiv specific I.7. Asigurarea infrastructurii edilitare necesare prin modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații și prin adoptarea de tehnologii inteligente.

Situația actuală

În ceea ce privește infrastructura de electricitate, conform Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE), majoritatea instalațiilor au fost puse în funcțiune înaintea anului 2000 (98% dintre stațiile de transformare, 99% dintre liniile ÎT, 96% dintre liniile MT, 80% dintre liniile JT), unele dintre ele fiind instalate înaintea anului 1980 (68% dintre stațiile de transformare, 74% dintre liniile ÎT, 86% dintre liniile MT, 67% dintre liniile JT). Vechimea infrastructurii nu este singura problemă identificată, capacitatea pentru care a fost proiectată la momentul respectiv limitând potențialul de dezvoltare al regiunii.

La sfârșitul anilor '70, rețeaua de termoficare din Valea Jiului a fost proiectată pentru o capacitate de 35.268 de puncte de consum, formată din CET Paroșeni, două conducte de transport și rețele de distribuție, precum și consumatori urbani și industriali. Ca urmare a ineficienței economice, Aninoasa, Lupeni, Vulcan și Petroșani au fost deconectate de la sistemul de termoficare. La momentul actual, pentru încălzire populația din Valea Jiului apelează la cazane de încălzire, gaze, lemn sau sobe pe cărbune.

Cele 6 componente ale Văii Jiului sunt traversate de rețeaua de gaze naturale (prin Iscroni din Aninoasa), încurajând consumul gospodăriilor și tranziția gospodăriilor rămase pe sobele cu cărbune către alte surse generatoare de energie termică (de ex. centrale termice pe gaz sau alte surse regenerabile prin sistem centralizat și/ sau prin gaz individual la nivel de locuințe). Ținând cont de faptul că sistemul interconector de gaze din Bulgaria, România, Ungaria și Austria va trece prin Valea Jiului prin intermediul conductei BRUA, termocentrala Paroșeni poate fi valorificată prin convertirea pe gaz, posibil în combinație cu hidrogen.

Totodată, pentru alimentarea cu apă și asigurarea serviciului de canalizare a fost înființată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Apa Valea Jiului” printr-un parteneriat între toate administrațiile locale și Consiliul Județean, deservind întreaga microregiune.

În Valea Jiului, principalii operatori de servicii de telecomunicații sunt Orange, Vodafone și Telekom oferind rețele 2G, 3G și doar parțial rețele 4G. Există, de asemenea, și operatori de internet prin cablu. Vodafone acoperă servicii de internet fix pe întreaga zonă Valea Jiului. DIGI Communications oferă servicii de wifi în Petroșani, Vulcan, Lupeni și Uricani. În anul 2019, municipiul Petroșani a fost selectat într-un program al Uniunii Europene conform căruia se urmărea implementarea serviciilor de wifi gratuit în toate spațiile publice, program finanțat cu fonduri europene. Proiectul a fost finalizat la sfârșitul lunii mai 2020 și acoperă zonele exterioare preponderent accesate, precum și 3 spații interioare: Biblioteca Municipală Petroșani, Spitalul de Urgență Petroșani și Sala de Marmură a sediului Primăriei Petroșani.

18 <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

19 http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf

Printre principalele aspecte menționate de părțile interesate a fost iluminatul stradal, acesta necesitând lucrări de modernizare, extindere și ecologizare, în linie cu viziunea dezvoltării microregiunii.

Viziunea de realizare

Valea Jiului va deveni o regiune atractivă pentru locuitori prin creșterea generală a calității vieții locuitorilor. Acest obiectiv va fi atins inclusiv prin efectuarea unor lucrări de reabilitare, modernizare și extindere a rețelelor energetice, de gaze, de apă potabilă, de canalizare și de telecomunicații asigurându-se accesul majorității populației rezidente la acestea cu ușurință.

De asemenea, lucrările efectuate asupra infrastructurii de utilități vor prezenta un avantaj în atragerea potențialilor investitori în zonă prin existența unor locații conforme cu necesitățile deschiderii unor noi afaceri sau relocarea unor antreprenori în regiunea Valea Jiului.

Prin acestea, se va avea în vedere valorificarea potențialului ecologic în regiune, utilizând resurse cu emisii reduse de carbon ceea ce va permite regenerarea naturii din Valea Jiului, în conformitate cu cerințele Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României.

Implicarea autorităților locale în discuțiile cu furnizorii tuturor acestor servicii de utilități și telecomunicații și prezentarea axelor de dezvoltare pentru Valea Jiului, interesul acestora ar putea fi crescut, iar Valea Jiului ar putea beneficia de condiții moderne și crescute pentru majoritatea locuitorilor, oferind astfel și acel potențial de dezvoltare atât de necesar pentru Valea Jiului.

Modernizarea și creșterea capacității și a puterii pentru rețelele de telecomunicații vor fi critice atât din perspectiva serviciilor oferite potențialilor investitori și a dezvoltării antreprenorilor locali, dar și vor sta la baza adoptării unor tehnologii și soluții inteligente de gestiune a orașelor, aplicațiile, senzorii și toate sistemele având nevoie de rețele solide pentru a realiza un schimb de date facil și în timp real.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Reabilitarea/ modernizarea și/ sau extinderea infrastructurii de utilități publice (rețeaua de apă potabilă, canalizare, epurare, salubritate, alimentarea cu gaze naturale, energie electrică);
- Instalarea și modernizarea sistemelor de contorizare inteligentă pentru serviciile de utilități publice;
- Modernizarea, extinderea și administrarea inteligentă a iluminatului public stradal (înlocuirea progresivă a sistemului clasic de alimentare cu soluții ecologice/ inteligente de iluminat);
- Îmbunătățirea accesului la serviciile de comunicații electronice (internet, telefonie) și a calității acestora.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030²⁰, Planul național de dezvoltare a infrastructurii NGN²¹, Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020²².

²⁰ <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf>

²¹ <https://www.comunicatii.gov.ro/planul-national-de-dezvoltare-a-infrastructurii-ngn/>

²² <https://adrvest.ro/planul-pentru-dezvoltare-regionala-2014-2020/>

Pilon de dezvoltare II. Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Trecerea de la perioada monoindustrială se dovedește a fi un proces complex și lent, cu provocări semnificative pentru toate părțile interesate. Deși încercările anterioare de revitalizare economică a zonei nu s-au concretizat, Valea Jiului are un potențial ridicat de diversificare economică, atât timp cât resursele existente vor fi utilizate optim, iar acțiunile adoptate vor viza crearea unui mediu propice pentru susținerea dezvoltării economice.

Situația actuală

Valea Jiului este o zonă cu tradiție industrială în domeniul minier. Exploatarea cărbunelui și producția de electricitate au reprezentat de-a lungul timpului principalul motor al economiei locale, Valea Jiului cunoscând o expansiune economică importantă înainte de 1989, dezvoltare susținută de politica de asigurare a independenței energetice a țării din acea perioadă.

În ultimii 20 de ani, însă, acest sector a fost expus unor schimbări rapide, disponibilizările și restructurarea industriei miniere contribuind la un declin demografic susținut în Valea Jiului (în scădere de la aproximativ 170.000 locuitori în anul 1997 la circa 133.000 locuitori în 2019). Cea mai mare scădere a populației a fost înregistrată de Orașul Uricani (o scădere de 26% între 1997 și 2019, de la peste 12 500 de locuitori la circa 9.400 locuitori în 2019), urmat de Municipiul Lupeni (-24%), Municipiul Vulcan (-22%), Municipiul Petroșani (-20%) și Orașul Petrila (-20%), în timp ce Orașul Aninoasa, localitatea cu cel mai mic număr de locuitori (4 508 locuitori în 2019), înregistrează o scădere de 19% în perioada de referință.

Procesul de restructurare se continuă în prezent, în linie cu evoluțiile aferente tranziției carbonifere la nivel european, cu perspectiva închiderii celor 4 mine încă active (EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan și EM Lupeni) în următorii ani.

Programele de restructurare au dus la pierderea a peste 40.000 de locuri de muncă dintre cele peste 45.000 existente în industria minieră, numărul persoanelor apte de muncă dar neangajate (circa 73.500 din totalul de aproximativ 98.500 persoane cu vârste cuprinse între 15 și 65 de ani) depășind cu mult numărul șomerilor înregistrați în cele 6 municipii și orașe din Valea Jiului (1.373 șomeri în anul 2019).

Analiza evoluției istorice a zonei monoindustriale Valea Jiului și a profilului actual evidențiază disparități semnificative de dezvoltare în raport cu restul Regiunii Vest (regiune încadrată alături de București Ilfov în categoria regiunilor dezvoltate) și la nivel de țară, atât din punct de vedere al facilităților teritoriale și de infrastructură (inclusiv a celei rutiere, prin prisma situației geografice a teritoriului în afara drumurilor de interes național și european), cât mai ales al situației populației apte de muncă dar neangajate și al oportunităților economice și a serviciilor oferite în diferite domenii. În plus, perspectiva închiderii minelor încă operaționale și necesitatea reconfigurării energetice a zonei pentru valorificarea altor surse de energie în locul cărbunelui prezintă provocări adiționale care nu trebuie neglijate și care pot fi transformate în oportunități.

Structura actuală a economiei Văii Jiului reflectă rezultatele atât ale inițiativelor de transformare care vizează eliminarea treptată a activității miniere dominante, cât și ale tentativelor de diversificare implementate în regiune. Acestea din urmă s-au concentrat în principal pe sectoare caracterizate de un grad de tehnologizare scăzut, abilități tehnice reduse și capital de investiții limitat.

În consecință, profilul economic actual al Văii Jiului este dominat de sectorul serviciilor – în special comerțul, peste 40% din numărul total de companii active în mediul privat din Valea Jiului operând în acest sector. Comerțul este,

de asemenea, cel mai mare sector și din perspectiva veniturilor generate, contribuind cu aproximativ 30% la cifra de afaceri totală generată în Valea Jiului și angajând aproximativ 20% din totalul populației salariate din mediul privat. Al doilea sector ca mărime din perspectiva cifrei de afaceri este industria prelucrătoare, urmată de transport, construcții și industria hotelieră.

Din perspectiva cifrei de afaceri realizate, industria prelucrătoare contribuie la aproximativ 22% din totalul cifrei de afaceri generate în Valea Jiului, cu un număr de circa 2.200 angajați (aproximativ 16% din totalul angajaților din mediul privat), axându-se în principal pe activități din industria alimentară, fabricarea textilelor, prelucrarea lemnului și producția de mobilă.

Pe locul trei, din perspectiva cifrei de afaceri, se situează sectorul producției și furnizării de energie electrică și termică (17%), rămânând sectorul cu cel mai mare număr de angajați din Valea Jiului, efectivul de personal al Complexului Energetic Hunedoara la finele anului 2019 fiind de 4.130 persoane, cele mai multe locuri de muncă fiind ocupate cu activitățile miniere.

La nivelul municipiilor și a orașelor din Valea Jiului, cele mai mari companii din perspectiva numărului de angajați sunt localizate în Petroșani (Complexul Energetic Hunedoara, Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului, Apa Serv Valea Jiului) cu un efectiv de personal de 4.863 persoane. Tot în municipiul Petroșani, se regăsește și Institutul național de cercetare – dezvoltare pentru securitatea minieră și protecție antiexplozivă INSEMEX, cu un efectiv de angajați de 121 persoane în anul 2019. Al patrulea angajator din regiune se regăsește în Lupeni, cu un efectiv de personal de 356 angajați în 2019, desfășurând activități în fabricarea de articole confecționate din textile, fiind în prezent cel mai mare angajator al municipiului Lupeni. La nivelul municipiului Vulcan, cel mai mare angajator are ca obiect de activitate fabricarea de mobilă, cu 196 de angajați în anul 2019.

La nivelul celorlalte 3 orașe, cei mai mari angajatori din Petrila au ca obiect de activitate fabricarea de mobilă (125 angajați în 2019) și panificație (101 angajați în 2019), în timp ce în Uricani cei mai mari angajatori, cu o medie de 50-60 de persoane angajate la nivel de companie se regăsesc în comerț. Cei mai mari angajatori din Aninoasa sunt companii care desfășoară activități în fabricarea de mobilă (147 angajați în 2019) și fabricarea de articole confecționate din textile (67 angajați).

Din perspectiva inițiativei antreprenoriale, evoluțiile înregistrate sunt relativ modeste, în perioada 2017-2019 fiind înființate un număr de 627 de companii în Valea Jiului, majoritatea cu unul sau maxim doi angajați. Cele mai multe companii au fost înființate în Petroșani, urmat de Lupeni, Vulcan, Petrila, Uricani și Aninoasa. Din totalul celor 627 companii, majoritatea au fost înființate în anul 2017, în timp ce în anul 2019 au fost înființate un număr de 100 de noi companii. Domeniile de activitate preponderente sunt comerțul, lucrările de construcții, transportul rutier de mărfuri, întreținerea și repararea autovehiculelor, fabricarea pâinii și restaurantele, în funcțiune la nivelul anului 2019 regăsindu-se aproximativ jumătate din companiile înființate în perioada 2017-2019.

Companiile nou înființate cu un număr mediu de peste 10 angajați au ca domenii de activitate comerțul, lucrările de construcții, restaurantele și turismul, cu venituri dependente într-o mare măsură de profilul de consum și posibilitățile financiare ale populației din zonă, în detrimentul activităților economice cu valoare adăugată mare.

Valea Jiului este caracterizată de o piață de consum limitată (număr mic de locuitori, putere de cumpărare redusă), cu acces dificil (infrastructura rutieră care necesită reparații majore și lărgire pentru a ușura transportul și livrarea mărfurilor la timp și cu costuri eficiente) precum și un număr redus de lucrători calificați, dintre care foarte mulți au emigrat în alte regiuni sau țări (și nu sunt dispuși să se întoarcă în absența unor dovezi constante că Valea Jiului se află pe traiectoria unei creșteri durabile).

Demersurile întreprinse în vederea promovării Văii Jiului ca o destinație propice pentru investitorii din afara microregiunii (de exemplu, inițiativa Invest in Jiu Valley), nu au dat rezultate până în prezent. Deși au existat în trecut inițiative pentru valorificarea activelor și a terenurilor existente în Valea Jiului (de exemplu, înființarea unor parcuri industriale care să faciliteze atât atragerea de investiții cât și susținerea dezvoltării companiilor locale), acestea nu s-au concretizat.

Având în vedere închiderea minelor în Valea Jiului și scăderea semnificativă a activității celor rămase, mai multe parcele de teren au devenit disponibile pentru noi investiții (de exemplu, peste 7 hectare de teren în incinta

exploatării miniere Uricani, peste 11 hectare de teren în incinta exploatării miniere Paroșeni, peste 10 hectare de teren aflat în proprietatea UAT Lupeni). Principalele avantaje ale acestor zone constau în faptul că sunt bine conectate la infrastructura locală de transport rutier (acces auto DN 66A) și feroviar, unele dintre ele având inclusiv utilitățile la fața locului (apă, canalizare, electricitate), unele foste perimetre miniere având încă hale industriale, transformatoare de putere și macarale grele.

În ceea ce privește asigurarea unei infrastructuri suport pentru antreprenori și susținerea dezvoltării companiilor locale (de exemplu, prin intermediul centrelor de afaceri), a existat o inițiativă la nivelul Văii Jiului demarată în încercarea de reconstrucție a zonei, fiind înființate două centre gândite ca și incubatoare de afaceri (la Lonea și Lupeni), acestea nereușind însă să își susțină financiar activitatea ulterior încetării finanțării.

În ciuda tuturor inițiativelor de revitalizare a zonei, azi avem o Vale neatractivă pentru investitori, aceștia fiind reticenți să înființeze întreprinderi în Valea Jiului în detrimentul altor zone mai accesibile și mai bine conectate economic precum și un mediu antreprenorial local cu abilitățile antreprenoriale și "cultură" managerială relativ scăzute, companiile care activează în prezent în regiune având fie un avantaj competitiv specific locului, cum ar fi pârtiile de schi, sau sunt conduse de oameni de afaceri locali cu „investiții sentimentale” în zonă.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării economice?

Crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local

Strategia va da startul unui demers care vizează crearea unui mediu economic diversificat, axat pe consolidarea creșterii și competitivității întreprinderilor mici și mijlocii cu activități și produse cu valoare adăugată mare, susținut de inițiative în favoarea inovației și a antreprenoriatului local.

Astfel, dinamica economică a zonei se va schimba prin:

- susținerea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier;
- crearea unui ecosistem favorabil investițiilor;
- sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare;
- crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă;
- promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale;
- îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității și dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Acțiunile propuse în cadrul pilonului de dezvoltare „Diversificarea economică, inovarea și antreprenoriatul” vizează cu precădere diversificarea și susținerea creșterii economiei locale, dezvoltată în simbioză cu protecția mediului și tradiția locală, precum și atragerea investițiilor în Valea Jiului.

Demersurile întreprinse vor contribui la crearea de noi locuri de muncă pentru angajații actuali din industria minieră, la oportunități de angajare atractive pentru generația tânără precum și la identificarea oportunităților de diversificare a mediului economic, în domenii cu o valoare adăugată mare pentru a aborda tendința negativă de migrare din regiune și pentru a susține reducerea disparităților de creștere față de zonele și județele mai dezvoltate din regiunea Vest și față de media de la nivel național.

Reconfigurarea sectorului energetic: Menținerea producției de energie electrică în Valea Jiului va continua să rămână un deziderat al tranziției, prin urmare proiectele din acest domeniu vor viza realizarea de investiții în

capacități noi de producere a energiei din surse regenerabile, utilizarea activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie electrică și termică pe baza unui alt combustibil decât cărbunele, precum și susținerea dezvoltării unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare, care va contribui pozitiv la crearea de oportunități pentru întregul ecosistem pornind de la instituțiile publice, marile companii, IMM-urile cu specific tehnologic care ar putea contracta studii în domeniu sau ar putea implementa rezultatele cercetării.

Atragerea investițiilor și revitalizarea mediului economic: Atragerea investițiilor în Valea Jiului reprezintă o altă componentă importantă care va sta la baza viitoarei creșteri economice și a dezvoltării mediului de afaceri local, furnizând capitalul necesar dezvoltării Văii Jiului, complementar surselor publice de finanțare și investițiilor private locale. Aportul de tehnologie și cunoștințe va putea facilita un transfer de tehnologie și inovare care se va propaga în întregul lanț de valoare (la nivelul companiilor implicate în realizarea unui produs sau serviciu), prin expunerea companiilor locale la aptitudini și abilități care lipsesc în prezent sau sunt insuficient dezvoltate cât și prin creșterea competitivității și a productivității companiilor locale. Realizarea unor analize teritoriale în vederea identificării zonelor, a terenurilor și a clădirilor cu potențial funcțional industrial (urmărindu-se inclusiv reintroducerea în circuitul economic a perimetrelor miniere închise) și dezvoltarea unui plan integrat de dezvoltare la nivelul Văii Jiului a unei infrastructuri de afaceri prin înființarea de zone/ parcuri tehnologice/ industriale/ științifice vor constitui un pas important în atragerea investitorilor. Pentru asigurarea infrastructurii de afaceri, se va avea în vedere dezvoltarea de oferte integrate, cu locații destinate mai multor tipuri de activități cu un grad de tehnologizare ridicat.

În vederea revitalizării mediului economic local, va fi urmărită cu precădere stimularea investițiilor care se situează în zonele cu valoare adăugată mare, care pot fructifica demersurile întreprinse în zona de cercetare-dezvoltare precum și fructificarea valorilor, a specificului și a resurselor locale. Demersurile vor avea în vedere susținerea creșterii și dezvoltării industriei manufacturiere (de exemplu, industria ușoară, dar nu numai) dar și susținerea demersurilor operatorilor economici locali pentru extinderea portofoliilor de produse și servicii, utilizarea optimă a resurselor și un grad ridicat de adoptare a digitalizării, a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice.

Promovarea și susținerea antreprenoriatului: Creșterea și dezvoltarea economică a Văii Jiului depinde într-o mare măsură și de capacitatea de stimulare și valorificare a spiritului antreprenorial al oamenilor de afaceri locali și în special al tinerilor. Mediul antreprenorial din Valea Jiului va beneficia de sprijin în identificarea de noi idei de afaceri și în dezvoltarea inițiativelor, nu doar pentru a crește și a se extinde, ci și pentru a fi competitive, reziliente și sustenabile, beneficiind de competențe specifice, personalizate și infrastructură suport necesară pentru punerea în practică a ideilor, care să îi ajute în identificarea și dezvoltarea avantajelor competitive și identificarea de noi piețe de desfacere.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Pentru crearea unui mediu favorabil investițiilor și dezvoltării economice a zonei, se vor avea în vedere o serie de demersuri, axate pe:

- o mai bună mobilitate în cadrul UAT-urilor din cadrul Văii Jiului;
- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport rutier și feroviar;
- modernizarea și dezvoltarea rețelelor utilitare și de telecomunicații;
- eficientizarea și implementarea posibilităților de reconversie și specializare profesională;
- adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii;
- un climat socio-profesional dinamic și performant;
- un sistem legislativ clar, stabil, transparent și coerent;
- o administrație locală debirocratizată, predictibilă și stabilă;
- o regenerare urbană integrată a zonei.

Impactul asupra dezvoltării locale

Realizarea obiectivului vizat prin demersurile propuse va avea un impact pozitiv asupra dimensiunii sociale și de mediu a Văii Jiului.

Diversificarea și creșterea mediului economic va avea o contribuție esențială în facilitarea integrării în muncă a populației active disponibile, incluziunea mai rapidă a tinerilor pe piața muncii după finalizarea studiilor precum și la îmbunătățirea standardului de viață pentru locuitorii Văii Jiului, conducând astfel la consolidarea comunității locale și revitalizarea zonei. Îmbunătățirea nivelului de trai și bunăstare în rândul populației și creșterea oportunităților de angajare vor susține reducerea tendinței negative de migrare, încurajând revenirea locuitorilor plecați în străinătate.

Promovarea transferului de cunoștințe și susținerea mediului antreprenorial vor facilita transpunerea ideilor inovatoare în noi produse și servicii care să genereze valoare adăugată, creștere și oportunități de angajare atractive și cu perspectivă. Revitalizarea zonei, asigurarea infrastructurii de afaceri și sporirea calității procesului educațional vor contribui la crearea unui climat investițional atractiv, sporind încrederea investitorilor în mediul de afaceri din Valea Jiului.

Reconfigurarea sectorului energetic va sprijini procesul de tranziție de la o regiune monoindustrială la o zonă cu noi perspective de dezvoltare, valorificând potențialul energetic al zonei, resursele din domeniul cercetării și forța de muncă specializată.

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, sunt propuse 5 obiective specifice, grupate în 3 direcții strategice:

- Direcția strategică II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere
 - **Obiectiv specific II.1** – Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier
 - **Obiectiv specific II.2** – Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.
- Direcția strategică II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei
 - **Obiectiv specific II.3** – Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului
 - **Obiectiv specific II.4** – Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare, în vederea creării unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă
- Direcția strategică II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice
 - **Obiectiv specific II.5** – Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității
 - **Obiectiv specific II.6** – Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 3 direcții strategice și de realizare a celor 6 obiective este prezentat în cadrul Livrabilului 6 (Planul de acțiuni și lista de proiecte) al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică II.1. Reconfigurarea sectorului energetic al regiunii prin valorificarea potențialului de dezvoltare pe diverse paliere

Obiectiv specific II.1. Identificarea activităților energetice alternative mineritului care să maximizeze utilizarea resurselor naturale ale zonei, a activelor miniere și energetice viabile precum și a experienței muncitorilor calificați din sectorul minier.

Obiectiv specific II.2. Creșterea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice.

Situația actuală

Exploatarea industrială a huilei în Valea Jiului a început încă din anii 1850, odată cu promulgarea Legii generale a mineritului. Atât populația, cât și economia, s-au dezvoltat în următorii 140 de ani aproape exclusiv datorită exploatarei cărbunelui. Începând cu anul 1995, din cauza procesului natural de dezindustrializare a unei industrii naționale supradimensionate, principala activitate economică a zonei a intrat în declin. Astfel, după încetarea activității uzinelor de preparare a cărbunelui, a urmat închiderea minelor noi și a celor cu producții mici și condiții geo-miniere grele.

În noiembrie 2012 s-a constituit Societatea Comercială Complexul Energetic Hunedoara S.A. (CEH), în urma fuziunii prin contopire a Societății Comerciale Electrocentrale Deva și a Societății Comerciale Electrocentrale Paroșeni, având ca asociat unic Statul Român. În august 2013, CEH a fuzionat prin absorbție cu Societatea Națională a Huilei Petroșani (având ca domeniu principal de activitate exploatarea minelor de huilă din Valea Jiului). Activitatea principală a CEH este producția de energie electrică, alte activități desfășurate fiind furnizarea energiei electrice, producerea, transportul și distribuția energiei termice și exploatarea huilei din Valea Jiului.

În cadrul Direcției Energie a Complexului Energetic Hunedoara se află subordonate două sucursale energetice, respectiv Sucursala Electrocentrale Deva (4 blocuri energetice cu o putere instalată de 210 MW fiecare și un grup energetic de 235 MW pe huilă) și Sucursala Electrocentrale Paroșeni (aceasta din urmă fiind localizată în Valea Jiului, cu un grup energetic de 150 MW care utilizează ca și combustibil huila provenită din exploatarea perimetrelor miniere). Exploatarile miniere active (EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan și EM Lupeni) se află subordonate Direcției Miniere din cadrul Complexului Energetic Hunedoara, împreună cu Sucursala Prestserv Petroșani, acestea asigurând extragerea cărbunelui superior, respectiv a huilei.

Disponibilizările și concedierile colective demarate în cadrul CEH contribuie la scăderea efectivului de personal, la finele anului 2019 numărul angajaților fiind de 4 130 persoane, în scădere cu 2.542 de persoane față de numărul mediu de salariați din 2014 (6.672 persoane).

Ca urmare a pierderilor acumulate de CEH de la înființare și până în prezent, societatea aflată în insolvență se confruntă cu probleme grave, veniturile realizate acoperind doar parțial cheltuielile, fapt ce a dus la majorarea substanțială a datoriilor. Situația financiară precară nu a permis realizarea investițiilor pentru susținerea activităților curente, ceea ce a condus la realizarea unor producții diminuate de energie electrică. În plus, CEH se confruntă cu riscul retragerii autorizațiilor de funcționare ca urmare a neîndeplinirii la termen a achiziției de certificate de emisii de gaze cu efect de seră.

În anul 2019, CEH a efectuat o analiză tehnico-economică privind procedura de dare în plată a activelor. Ca urmare a acestei analize, a rezultat un posibil scenariu și anume: darea în plată a unor active aparținând Sucursalei Electrocentrale Deva către Consiliul Județean Hunedoara și Consiliul Local al Municipiului Deva în vederea asigurării furnizării în sistem centralizat a energiei termice în municipiul Deva; precum și darea în plată a unor active aparținând CEH (SE Paroșeni, EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan, EM Lupeni, Prestserv Petroșani) și înființarea unei noi societăți.

Contextul și structura CEH, starea tehnică necorespunzătoare și gradul ridicat de uzură al anumitor active energetice și miniere ca urmare a lipsei investițiilor precum și situația financiară dificilă în care se află societatea limitează implementarea unor măsuri viabile de redresare, singura posibilitate în opinia CEH de continuare a activității de producere a energiei electrice pentru sistemul electroenergetic național (SEN) precum și asigurarea energiei termice pentru orașele din Valea Jiului fiind aplicarea procedurii de dare în plată a activelor funcționale.

Cu o putere instalată de 150 MW și o putere netă de 130 MW, centrala Paroșeni asigură în prezent sub 0,5% din necesarul național, CEH livrând în SEN sub 1.5% din energia produsă de centralele electrice dispecerizabile în primele 3 luni ale anului 2020.

Deși România continuă să se bazeze pe termocentralele existente pentru a menține funcționarea în siguranță a sistemului energetic național și pentru asigurarea unui nivel rezonabil de independență energetică, conform versiunii în lucru a Strategiei energetice a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, lignitul exploatat din zona Olteniei va rămâne în mixul energetic după următorii 10 ani și nu huila din Valea Jiului.

În ceea ce privește eficiența energetică, conform versiunii preliminare a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, sectorul clădirilor este unul dintre marile consumatoare de energie (40% consumul final de energie) și responsabil pentru o cantitate semnificativă de emisii de CO₂ (36% din emisiile de CO₂).

UAT-urile din Valea Jiului au beneficiat de oportunități de accesare a fondurilor europene pentru reabilitarea termică a clădirilor, toate UAT-urile fiind implicate activ în demersurile necesare în vederea realizării lucrărilor de eficiență energetică. Zona se distinge la nivel național prin premiul I obținut de Municipiul Vulcan pentru materializarea unor proiecte inițiate de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare din România, prin Fondul Global de Mediu (reabilitarea termică și dotarea cu centrale termice a tuturor unităților de învățământ).

Viziunea de realizare

Menținerea producției de energie electrică în Valea Jiului va continua să rămână un deziderat al tranziției, prin urmare proiectele din acest domeniu vor fi prioritizate, fezabilitatea acestora urmând a fi analizată atât din perspectiva potențialului (în special a surselor de energie regenerabilă în vederea identificării amplasamentelor optime în vederea promovării și atragerii de investitori privați pentru realizarea de investiții în noi capacități de producție) cât și din perspectiva limitărilor tehnice și a posibilităților de investiții suplimentare.

În funcție de sursele de energie regenerabilă disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, va fi avută în vedere atragerea și/ sau realizarea de investiții în capacități noi de producere a energiei din surse regenerabile, atât operaționale (conectate la rețea) cât și pentru utilizarea energiei din surse regenerabile la nivelul operatorilor publici, economici și/ sau industriali. În funcție de potențialul identificat, vor fi avute în vedere inclusiv investiții în realizarea de capacități de producere a energiei din surse regenerabile amplasate pe terenurile ce aparțin fostelor mine, astfel realizându-se proiecte integrate de decontaminare – regenerare – reconversie.

Pentru evaluarea potențialului din surse regenerabile de energie în Valea Jiului se va avea în vedere demararea unui studiu în vederea identificării tipurilor de energii regenerabile (solar, eolian, hidro, geotermal, bioenergie – biomasă, deșeuri etc.) disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului și a amplasamentelor optime pentru aceste tipuri de investiții.

Va fi de asemenea analizată posibilitatea utilizării activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie electrică și termică pe baza unui alt combustibil decât cărbunele în cadrul termocentralei Paroșeni. În vederea identificării celor mai adecvate soluții, va fi urmărită eficientizarea producției de energie electrică și termică, diversificarea mixului energetic (de exemplu, utilizarea gazului natural ca și combustibil de tranziție, a surselor de energie neconvenționale, a hidrogenului), contribuția la siguranța și adecvanța SEN, reducerea emisiilor de CO₂ și asigurarea unei viabilități economice sustenabile pe termen lung.

Ținând cont de beneficiile sociale ale utilizării la scară mai largă a sistemelor de alimentare cu energie termică în sistem centralizat (de exemplu, accesibilitatea energiei termice pentru populația cu venituri reduse) cât și de cele

economice și de mediu (de exemplu, reducerea numărului centralelor de apartament și implicit a poluării), concomitent cu analiza oportunității conversiei termocentralei Paroșeni, se va analiza inclusiv potențialul de modernizare, reabilitare, re tehnologizare și extindere a sistemului de alimentare centralizat cu energie termică (SACET) din Valea Jiului pentru asigurarea agentului termic în localitățile din Valea Jiului. Viabilitatea acestor inițiative vor fi evaluate în urma unor evaluări și analize tehnico-economice și vor necesita avizul favorabil MEEMA, Transelectrica și a UAT-urilor (în situația în care se va decide preluarea unor anumite active de către acestea).

Modernizarea, reabilitarea, re tehnologizarea și extinderea SACET va avea în vedere eficientizarea sistemului centralizat de alimentare cu energie termică prin reducerea consumului de resurse energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. De asemenea se vor avea în vedere beneficiile sociale ale utilizării la scară mai largă a sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică (accesibilitatea energiei termice pentru populația cu venituri reduse) cât și beneficiile economice și de mediu (din punct de vedere al eficienței energetice și controlului poluării) precum și aportul acestor sisteme la întărirea securității energetice și la facilitarea flexibilității în utilizarea diverselor categorii de resurse primare.

Înființarea și dezvoltarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare va putea contribui pozitiv la crearea de oportunități pentru întregul ecosistem pornind de la instituțiile publice, marile companii, IMM-urile cu specific tehnologic care ar putea contracta studii în domeniu sau ar putea implementa rezultatele cercetării (inclusiv prin demararea unor proiecte strategice în domeniul tehnologiilor avansate, în vederea dezvoltării unei industrii aferente hidrogenului). Se va urmări cu precădere identificarea de soluții și proiecte viabile în domeniul producției/ distribuției/ stocării de energie și a reducerii emisiilor de carbon.

Va fi avută în vedere demararea unor proiecte pilot de valorificare a potențialului energetic al zonei (de exemplu, valorificarea gazului metan din degazarea depozitelor de cărbune operaționale folosind instalații de cogenerare pentru producerea de energie electrică și termică, extragerea și valorificarea gazului metan din zăcămintele de cărbune care nu mai sunt în exploatare utilizând foraj de suprafață, centrală hidroelectrică cu acumulare prin pompă subterană etc.) în vederea identificării de soluții și proiecte viabile în domeniul producției, distribuției și a stocării de energie (de exemplu, implementarea unui proiect pilot de furnizare energie utilizând drept combustibil cu „zero carbon” hidrogenul „verde”, produs prin electroliză cu ajutorul energiei solare convertite în electricitate prin intermediul panourilor fotovoltaice), urmată de scalarea acestor proiecte pilot, în funcție de potențialul tehnico-economic demonstrat.

Nu în ultimul rând, va fi avută în vedere îmbunătățirea performanței energetice a fondului locativ și a clădirilor publice, prin continuarea proiectelor de reabilitare termică și modernizare a clădirilor (atât publice cât și rezidențiale), în paralel cu derularea de campanii de informare și conștientizare a populației din Valea Jiului cu privire la consumul energetic responsabil și măsuri de eficiență energetică.

Proiectele de reabilitare termică și modernizare a clădirilor va fi realizată în baza auditurilor energetice (se va urmări identificarea situației energetice a fiecărei clădiri în parte precum și a măsurilor concrete care trebuie aplicate în vederea îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor, reducerii costurilor energiei electrice și termice și implicit diminuarea efectelor nefavorabile asupra mediului) și a expertizelor tehnice unde este cazul (se va avea în vedere identificare măsurilor necesare privind riscul seismic/ protecția împotriva incendiilor). Prin realizarea acestor investiții se va urmări reducerea costurilor la energie, creșterea confortului și a standardului de viață precum și crearea de noi oportunități economice și locuri de muncă (în cadrul companiilor specializate în reabilitări termice și construcții, precum și un grad de ocupare mai crescut în rândul auditorilor energetici).

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Identificarea tipurilor de energii regenerabile disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului, prin:
 - realizarea unui studiu în vederea evaluării potențialului din surse regenerabile de energie în Valea Jiului;

- identificarea tipurilor de energii regenerabile (solar, eolian, hidro, geotermal, bioenergie – biomasă, deșeuri etc.) disponibile și valorificabile la nivelul Văii Jiului;
- identificarea amplasamentelor optime pentru aceste tipuri de investiții (elaborare hărți);
- Atragerea/ Realizarea de investiții în capacități noi de producere a energiei electrice din surse regenerabile în funcție de potențialul identificat în urma studiilor efectuate, atât operaționale (conectate la rețea) cât și pentru utilizarea energiei din surse regenerabile la nivelul operatorilor publici, economici și/ sau industriali;
- Utilizarea activelor energetice viabile din Valea Jiului pentru producția de energie electrică și termică pe baza unui alt combustibil decât cărbunele în cadrul termocentralei Paroșeni;
- Reducerea emisiilor de GES și creșterea eficienței energetice prin dezvoltarea sistemului de alimentare centralizat cu energie termică (SACET) din Valea Jiului, prin:
 - demararea unui studiu de oportunitate în vederea stabilirii potențialului modernizării, reabilitării, re tehnologizării și extinderii sistemului de alimentare centralizat cu energie termică (SACET) din Valea Jiului pentru asigurarea agentului termic în localitățile din Valea Jiului în condiții de eficiență economică;
 - demararea investiției, în funcție de rezultatul studiului și a fezabilității;
- Înființarea unui centru de excelență în domeniul energiei în Valea Jiului, axat pe cercetare-dezvoltare-inovare;
- Derularea unor proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare în vederea identificării și demarării unor proiecte pilot de valorificare a resurselor energetice din Valea Jiului și integrarea cu tehnologiile inteligente și emisii reduse;
- Demararea unor proiecte strategice în domeniul tehnologiilor avansate, în vederea dezvoltării unei industrii aferente hidrogenului;
- Scalarea proiectelor pilot, în baza studiilor și a cercetărilor efectuate, în funcție de potențialul tehnico-economic demonstrat;
- Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile publice (inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul);
- Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile rezidențiale (inclusiv măsuri de consolidare dacă este cazul);
- Derularea de campanii de informare și conștientizare a populației din Valea Jiului cu privire la consumul energetic responsabil și măsuri de eficiență energetică;
- Oferirea de sprijin/ consultanță pentru elaborarea și depunerea dosarelor de finanțare și ulterior decontare pentru persoanele fizice care doresc să acceseze finanțare prin intermediul programelor naționale (de exemplu, derulate prin intermediul Administrației Fondului pentru Mediu – Casa eficientă energetic).

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Tranziția energetică a Văii Jiului susține atingerea obiectivului stabilit în 2015 prin Acordul de la Paris privind schimbările climatice și se aliază Pactului Ecologic European și politicilor intersectoriale aferente. Acțiunile propuse au în vedere Regulamentul TEN-E ce încurajează adoptarea unor tehnologii și a unor infrastructuri inovatoare, cum ar fi rețelele inteligente, rețelele de hidrogen sau captarea, stocarea și utilizarea dioxidului de carbon, stocarea energiei etc. Alte programe și strategii europene la care sunt alinate acțiunile propuse sunt: Programul Orizont Europa, O nouă strategie pentru politica industrială a Europei, Planul strategic de acțiune privind bateriile.

Totodată, acțiunile propuse au avut în vedere și politicile și strategiile naționale, precum: versiunea în lucru a Planului Național Integrat Energie și Schimbări Climatice, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, versiunea în lucru a Strategiei Energetice Naționale 2019-2030 cu perspectiva anului 2050, Strategia Națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, Strategia Minieră a României 2017-2035, precum și cu legislația sectorului energetic.

Direcția strategică II.2. Atragerea de investiții în domenii specifice profilului și nevoilor fiecărui oraș din Valea Jiului, cu potențial pentru dezvoltarea economică sustenabilă a zonei

Obiectiv specific II.3. Crearea unui ecosistem favorabil investițiilor în vederea dezvoltării unui mediu economic competitiv și durabil în Valea Jiului.

Situația actuală

Valea Jiului este caracterizată de o piață de consum limitată (număr mic de locuitori, putere de cumpărare redusă), cu acces dificil (infrastructura rutieră care necesită reparații majore și lărgire pentru a ușura transportul și livrarea mărfurilor la timp și cu costuri eficiente) precum și un număr redus de lucrători calificați întrucât au emigrat în alte regiuni sau țări (și nu sunt dispuși să se întoarcă în absența unor dovezi constante că Valea Jiului se află pe traiectoria unei creșteri durabile).

Valea Jiului face parte din județul Hunedoara, județ din Regiunea Vest, a doua cea mai dezvoltată regiune din România, investițiile fiind supuse sistemului fiscal general, fără a beneficia de stimulente speciale (de exemplu, intensitatea ajutorului de stat în Regiunea Vest este mai scăzut decât restul României, cu excepția regiunii București-Ilfov). Chiar dacă impozitele locale sunt relativ scăzute, investitorii nu sunt dispuși să înființeze întreprinderi în Valea Jiului, în absența unui regim fiscal care să compenseze deficiențele zonei.

Astfel, demersurile întreprinse în vederea promovării Văii Jiului ca o destinație propice pentru investitorii din afara Văii Jiului (de exemplu, inițiativa Invest in Jiu Valley), nu au dat rezultate până în prezent. Deși au existat în trecut inițiative pentru valorificarea activelor și a terenurilor existente în Valea Jiului (de exemplu, înființarea unor parcuri industriale care să faciliteze atât atragerea de investiții cât și susținerea dezvoltării companiilor locale), acestea nu s-au concretizat.

Deși o listă exhaustivă a aspectelor relevante în decizia unui investitor de a se reloca sau a investi în Valea Jiului este dificil de realizat din cauza specificului activităților și a limitărilor întâmpinate de interesul deocamdată scăzut al investitorilor în privința Văii Jiului, printre aspectele considerate relevante se numără: mediul economic și social în general, gradul de dezvoltare al economiei locale (de exemplu, existența potențialilor furnizori și/ sau parteneri la nivel local), localizarea și nivelul de dezvoltare al infrastructurii de transport și comunicații, existența spațiilor (a terenului) și a utilităților, disponibilitatea forței de muncă și specializarea/ aptitudinile, nivelul de educație al populației, infrastructura educațională și nivelul serviciilor medicale, condițiile de trai precum și gradul de dezvoltare al serviciilor (infrastructura de cazare, modalități de petrecere a timpului liber etc.) și aspectul zonei.

În urma consultărilor și a discuțiilor purtate cu diverse companii și reprezentanți ai mediului privat, printre cele mai importante avantaje ale zonei au fost menționate poziționarea geografică (la granița a două județe/ regiuni de dezvoltare), disponibilitatea forței de muncă și existența mediului academic, aceste avantaje fiind însă diminuate de nivelul de dezvoltare al zonei și dependența ridicată de un sector industrial în declin și, nu în ultimul rând, de infrastructura de transport precară.

Viziunea de realizare

Atragerea investițiilor în Valea Jiului reprezintă o componentă importantă care va sta la baza viitoarei creșteri economice și a dezvoltării mediului de afaceri local, furnizând capitalul necesar dezvoltării Văii Jiului, complementar surselor publice de finanțare și investițiilor private locale. Aportul de tehnologie și cunoștințe va putea facilita un transfer de tehnologie și inovare care se va propaga în întregul lanț de valoare (la nivelul companiilor implicate în realizarea unui produs sau serviciu), prin expunerea companiilor locale la aptitudini și abilități care lipsesc în prezent sau sunt insuficient dezvoltate cât și prin creșterea competitivității și a productivității companiilor locale.

Realizarea unor analize teritoriale în vederea identificării zonelor, a terenurilor și a clădirilor cu potențial funcțional industrial (urmărindu-se inclusiv reintroducerea în circuitul economic a perimetrelor miniere închise) și dezvoltarea unui plan integrat de dezvoltare la nivelul Văii Jiului a unei infrastructuri de afaceri prin înființarea de zone/ parcuri tehnologice/ industriale/ științifice vor constitui un pas important în atragerea investitorilor. Se va avea în vedere utilizarea cu precădere a spațiilor disponibile (inclusiv prin reintroducerea în circuitul economic a minelor închise și reabilitate corespunzător), identificate în urma actualizării planului urbanistic general și a planului urbanistic zonal. Pentru asigurarea infrastructurii de afaceri, se va avea în vedere dezvoltarea de oferte integrate, cu locații destinate mai multor tipuri de activități cu un grad de tehnologizare ridicat.

Pentru sprijinirea demersurilor de atragere a investițiilor în Valea Jiului, se va analiza posibilitatea acordării unei intensități diferite a ajutorului de stat în Valea Jiului față de cea pentru Regiunea Vest precum și identificarea altor instrumente financiare speciale de sprijin. De asemenea, se va avea în vedere identificarea facilităților fiscale sau de altă natură care pot fi acordate la nivelul UAT-urilor (de exemplu, nivel redus al impozitelor locale) și aprobarea acestora împreună cu criteriile de acordare în cadrul consiliilor locale.

Promovarea la nivel regional, național și internațional a avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului va constitui un pas important în atragerea de investiții, menite să sprijine tranziția de la cărbune în regiune, cu un rol esențial în restructurarea economiei actuale, sprijinirea procesului de dezvoltare precum și creșterea bunăstării economice și sociale. Oportunitățile privind dezvoltarea afacerilor și atragerea investitorilor în Valea Jiului vor fi promovate atât la nivel național cât și internațional, prin campanii și demersuri concentrate pe segmentele economice viabile atât din perspectivă economică dar și tehnologică (de exemplu, fabricarea panourilor fotovoltaice și a altor echipamente din industria energetică, fabricarea componentelor electronice, confecții metalice, prelucrarea lemnului, fabricarea mobilei, producția de carton și hârtie, industria ușoară etc.).

Se va avea în vedere de asemenea posibilitatea relocării unor autorități centrale/ crearea unei instituții publice de interes regional în Valea Jiului (de exemplu, relocarea a 10-15 deconcentrate dintre cele 70 existente în Deva sau a altor autorități guvernamentale), precum și identificarea proiectelor de interes regional care ar putea fi dezvoltate de stat în această zonă. Astfel de inițiative pot fi complementate și susținute de investiții ale companiilor private, în special în sectorul serviciilor adiacente segmentelor tehnologice dezvoltate.

Autoritățile locale vor promova și susține demersuri menite să atragă investitorii în Valea Jiului. Pentru atragerea investitorilor și crearea unui mediu sustenabil de creștere economică și aflux de capital din exteriorul Văii Jiului, actuala inițiativă „Invest in Jiu Valley” va fi revitalizată și extinsă prin analiza posibilității creării unui birou specializat de atragere a investitorilor sau delegarea acestei sarcini unui prestator de servicii specializat, cu indicatori de performanță clari și răspundere privind atingerea acestora.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Dezvoltarea unei infrastructuri suport adecvate pentru afaceri, prin înființarea unor zone/ parcuri tehnologice/ industriale/ științifice dotate cu utilități și infrastructura necesară;
- Adoptarea unor instrumente specifice pentru atragerea investitorilor și sprijinirea investițiilor, prin acordarea unor facilități dedicate pentru Valea Jiului precum și a stimulentei la nivel local;
- Demararea de acțiuni și demersuri în vederea mediatizării și promovării avantajelor dezvoltării de afaceri în Valea Jiului, prin:
 - crearea unui birou specializat pentru atragerea investitorilor;
 - construirea și promovarea unei imagini credibile și atractive a Văii Jiului;
 - elaborarea unui ghid de afaceri și mediatizarea facilităților disponibile la nivelul Văii Jiului;
 - participarea la evenimente naționale/ internaționale destinate promovării cooperării investiționale precum și organizarea de întâlniri/ evenimente pentru prezentarea zonei și a facilităților disponibile;
 - derularea de activități de relaționare cu autorități, ONG-uri, ambasade, consulate, organizații internaționale, camere de comerț, mediul economic etc.;
 - promovarea sectoarelor economice cheie dezvoltate în Valea Jiului în vederea atragerii investițiilor conexe (din cadrul lanțurilor de valoare);

- atragerea unui investitor “ancoră” și popularizarea investiției;
- urmărirea evoluției interesului potențialilor investitori interesați;
- Sprijinirea relocării unor instituții relevante centrale/ regionale sau a deschiderii de birouri/ puncte de lucru în Valea Jiului.

Obiectiv specific II.4. Sprijinirea operatorilor economici locali în dezvoltarea și diversificarea ofertelor de bunuri și servicii cu valoare adăugată mare. Crearea unui mediu stabil și predictibil, care să stimuleze creșterea și diversificarea economică, precum și angajarea forței de muncă

Situația actuală

Din totalul salariaților Văii Jiului (circa 25.000 salariați în anul 2018), ponderea angajaților din sectorul public este de peste 40%, cu mult peste situația înregistrată la nivel național. Din perspectiva sectorului privat, profilul economic actual al Văii Jiului este dominat de sectorul serviciilor (în special comerțul), acesta fiind cel mai mare sector și din perspectiva veniturilor generate.

La nivelul municipiilor și a orașele din Valea Jiului, cele mai mari companii din perspectiva numărului de angajați sunt localizate în Petroșani (Complexul Energetic Hunedoara, Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului, Apa Serv Valea Jiului) cu un efectiv de personal de 4.863 persoane. Tot în municipiul Petroșani, se regăsește și Institutul național de cercetare – dezvoltare pentru securitatea minieră și protecție antiexplozivă INSEMEX, cu un efectiv de angajați de 121 persoane în anul 2019. Al patrulea angajator din regiune se regăsește în Lupeni, cu un efectiv de personal de 356 angajați în 2019, desfășurând activități în fabricarea de articole confecționate din textile.

La nivelul municipiilor și a orașelor din Valea Jiului, primele 10 companii în funcție de numărul de angajați dețin o pondere între 40% (Uricani) și 75% (Aninoasa) din totalul angajaților din mediul privat. În ceea ce privește companiile cu peste 30 de angajați la nivelul municipiilor și a orașelor, acestea desfășoară activități în principal în următoarele sectoare de activitate:

- Municipiul Petroșani: producția de energie electrică și extracția cărbunelui; captarea, tratarea și distribuția apei; transporturi rutiere de mărfuri; lucrări de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale; cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie; fabricarea subansamblurilor electronice; lucrări de instalații electrice; activități de jocuri de noroc și pariuri; lucrări de tâmplărie și dulgherie;
- Municipiul Vulcan: fabricarea de mobilă; activități de contractare, pe baze temporare, a personalului; comerț cu amănuntul; fabricarea pâinii, fabricarea prăjiturilor și a produselor proaspete de patiserie; colectarea deșeurilor nepericuloase; fabricarea altor articole de îmbrăcăminte;
- Municipiul Lupeni: fabricarea de articole confecționate din textile; exploatare forestieră; lucrări de instalații electrice; alte activități de curățenie;
- Orașul Petrila: fabricarea de mobilă; fabricarea pâinii, fabricarea prăjiturilor și a produselor proaspete de patiserie; silvicultură și alte activități forestiere; colectarea deșeurilor nepericuloase; fabricarea fibrelor din sticlă; fabricarea altor elemente de dulgherie și tâmplărie, pentru construcții; lucrări de construcții a drumurilor și autostrăzilor; exploatare forestieră;
- Orașul Uricani: comerț cu amănuntul;
- Orașul Aninoasa: fabricarea de mobilă; fabricarea de articole confecționate din textile; comerț cu amănuntul.

Din perspectiva infrastructurii de sprijinire a afacerilor și a inovării, la nivelul Văii Jiului nu există structuri asociative de tipul clusterelor. Deși interesul pentru cercetare și inovare în cadrul sectorului privat și a populației din Valea Jiului este în stadii incipiente, există demersuri inițiate de Universitatea Petroșani, aceasta stabilind, pe lângă alte inițiative, parteneriate cu liceele din regiune care dezvoltă de exemplu, pasiunea elevilor pentru robotică. Cercetarea științifică reprezintă o componentă importantă a activității academice din cadrul Universității din Petroșani. Universitatea promovează dezvoltarea unui mediu de cercetare, centrat pe progres tehnologic și inovare, care să consolideze această instituție într-un pol de excelență axat pe generarea cunoașterii și a

transferului tehnologic, cu impact direct asupra creșterii performanței științifice, a vizibilității și a calității serviciilor către mediul economic și social.

Viziunea de realizare

Revitalizarea mediului economic local va viza înlocuirea graduală a activităților economice din sectorul minier cu noi activități economice generatoare de venituri și înființarea de noi locuri de muncă atât pentru foștii mineri cât și pentru populația activă din Valea Jiului. Va fi urmărită cu precădere stimularea investițiilor care se situează în zonele cu valoare adăugată mare, care pot fructifica demersurile întreprinse în zona de cercetare-dezvoltare-inovare precum și fructificarea valorilor, specificului și a resurselor locale. De asemenea, vor fi susținute activitățile economice existente și cu potențial de creștere (de exemplu, sectorul construcțiilor care ar putea beneficia de forța de muncă existentă în Valea Jiului și de oportunitățile viitoare susținute de dezvoltarea integrată a turismului – extindere, modernizare pensiuni, case de vacanță; de îmbunătățirea și modernizarea infrastructurii fizice a Văii Jiului – reabilitări drumuri, amenajări piețe, parcuri, alei; precum și în zona reabilitărilor de clădiri dar și industria prelucrătoare – prelucrarea lemnului, a textilelor; industria alimentară etc.).

Un prim demers în sprijinirea revitalizării mediului economic din Valea Jiului îl va constitui consultarea comunității de afaceri locale privind interesul pentru folosirea activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere în vederea utilizării acestora în programul de dezvoltare economică a zonei.

De asemenea, implementarea la nivelul Văii Jiului a unei politici de achiziții care acordă prioritate produselor/ serviciilor locale, cu precădere a celor re folosibile, returnabile și reciclabile poate fi de asemenea o acțiune avută în vedere în cadrul inițiativei de sprijinire a operatorilor economici locali.

Implicarea mediului privat în structuri asociative de tipul clusterelor va susține dezvoltarea capacității companiilor de a absorbi tehnologie, de a adapta aceste tehnologii la nevoile piețelor și de a dezvolta, la rândul lor, tehnologii sau servicii care să le permită progresul pe lanțurile de valoare. Mai mult decât atât, promovarea unei cooperări strânse între organizații de cercetare și mediul de afaceri va favoriza dezvoltarea durabilă, acestea oferind cercetătorilor și mediului de afaceri posibilitatea să facă schimb de bune practici și să stimuleze inovarea. Se vor urmări cu precădere domenii relevante în Valea Jiului precum domeniul energiei regenerabile, eficienței energetice și a noilor energii sustenabile, prelucrarea lemnului, textile, bioeconomie, industrii creative etc.

Companiile din Valea Jiului vor fi susținute și încurajate să se integreze în segmentele lanțurilor valorice create prin intermediul alianțelor europene (cum ar fi de exemplu, Alianța europeană pentru baterii care își propune crearea unui lanț valoric competitiv, inovator și durabil care să aibă ca și element central celule de baterii durabile) și să dezvolte noi activități economice în amonte sau în aval pe lanțul valoric.

Investițiile în tehnologii noi pentru companiile existente (de exemplu, în sectorul producției, industriei alimentare, textile), în digitalizare și competențe digitale avansate vor crește performanța și competitivitatea companiilor și, prin urmare, vor ajuta aceste companii să creeze valoare adăugată în economia Văii Jiului. Se va urmări implicarea companiilor locale în zona de inovare a produselor (produs/ serviciu cu îmbunătățiri considerabile în ceea ce privește atribuțiile sau caracteristicile, de ordin tehnic, funcțional, software, noi materiale folosite etc.) sau a proceselor (îmbunătățirea procesului de producție prin utilizarea de noi tehnici, metode, echipamente sau software care oferă un avantaj competitiv și o dezvoltare durabilă), precum și dezvoltarea aptitudinilor și a capacităților necesare pentru companii să își dezvolte propriile lor mărci sau modele de produse și/ sau servicii.

Companiile din Valea Jiului vor beneficia de sprijin în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora. Companiile din Valea Jiului vor beneficia de suport în vederea extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție pentru desfășurarea de activități care presupun un nivel mai ridicat de cunoștințe și tehnologie (de exemplu, realizarea de noi produse), ceea ce va putea facilita ulterior o mai facilă intrare pe piețele de export.

De asemenea, se va avea în vedere organizarea cursurilor de pregătire în management financiar dar și în domenii precum eficiența energetică și sustenabilitate. Se va avea în vedere inclusiv organizarea de sesiuni de informare și consiliere în ceea ce privește noile tehnologii, tendințe și competențe în sfera digitală, precum și în zona de

marketing/ promovare online. Astfel, pentru dobândirea de competențe în domeniul digital, vor fi organizate cursuri de pregătire în domeniu pentru angajații companiilor din Valea Jiului, în vederea asigurării unei utilizări pe scară largă a tehnologiilor digitale, organizate de către Universitate și furnizori de formare locală de la nivel local.

Adoptarea unor instrumente specifice (cum ar fi o axă de finanțare dedicată sectorului privat din Valea Jiului pentru dezvoltarea afacerilor și crearea de locuri de muncă, adoptarea tehnologiilor IT&C, instrumente digitale, soluții de automatizare etc. cu o cofinanțare redusă sau a unor instrumente financiare dedicate) va impulsiona investițiile și dezvoltarea mediului economic privat din Valea Jiului. Pentru facilitarea accesului la programe de stimulare a creării și dezvoltării de IMM-uri cu sprijinul fondurilor europene, se va avea în vedere susținerea operatorilor economici din Valea Jiului în redactarea proiectelor și consilierea acestora referitor la condițiile și cerințele specifice de accesare a fondurilor.

Investitorii privați, indiferent de nivelul investițiilor, vor fi susținuți de administrațiile locale pentru a asigura continuitatea, eficiența și creșterea operațiunilor acestora, inclusiv prin dezvoltarea unei culturi administrative la nivelul fiecărei UAT care să răspundă nevoilor operatorilor economici.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Inventarierea activelor care ar putea avea și o altă utilizare decât pentru activități miniere în vederea identificării activelor disponibile (terenuri, clădiri) pentru concesiune/ închiriere/ vânzare. Consultarea comunității de afaceri locale privind interesul pentru folosirea activelor devenite disponibile, selectarea spațiilor, clădirilor și a terenurilor din incintele minelor închise în vederea utilizării acestora în programul de dezvoltare economică a zonei. Suport în concesiunea/ închirierea/ vânzarea activelor către agenții economici;
- Adoptarea unor instrumente specifice pentru susținerea dezvoltării mediului economic privat din Valea Jiului, inclusiv în vederea extinderii/ modernizării capacităților actuale de producție;
- Consilierea și sprijinirea operatorilor economici locali în vederea dezvoltării și diversificării ofertelor de servicii și produse cu valoare adăugată mare și a creșterii competitivității acestora, prin:
 - organizarea cursurilor de pregătire în management financiar, marketing precum și în vederea dobândirii de competențe în domeniul digital (digitalizare și competențe digitale avansate);
 - consiliere cu privire la sustenabilitate și digitalizare, în vederea asigurării serviciilor de sprijin, a transferului de bune practici, de cunoștințe în ceea ce privește noi tehnologii și competențe în sfera digitală;
 - stimularea cooperării între unitățile de cercetare-dezvoltare-inovare și mediul de afaceri;
- Crearea unor structuri asociative de tipul clusterelor la nivelul Văii Jiului și susținerea integrării companiilor locale în segmentele lanțurilor valorice.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile propuse au avut în vedere politicile și strategiile europene și naționale, precum: O nouă strategie pentru politica industrială a Europei, O strategie pentru IMM-uri pentru o Europă sustenabilă și digitală, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, Strategia Națională pentru Competitivitate 2015-2020, Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România – Orizont 2020, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest.

Direcția strategică II.3. Susținerea antreprenoriatului prin dezvoltarea competențelor specifice și sprijinirea afacerilor locale individuale și a unor noi inițiative economice

Obiectiv specific II.5. Promovarea spiritului antreprenorial și încurajarea inițiativelor antreprenoriale. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale și stimularea creativității.

Situația actuală

Sectorul privat din Valea Jiului este foarte fragmentat, concentrat spre asigurarea cererii la nivelul Văii Jiului și, în general, format din firme foarte mici, reprezentând întreprinderi individuale sau familiale. Ponderea firmelor care lucrează cu clienți și furnizori din afara Văii Jiului sau chiar din afara României este relativ mică. Lipsa abilităților și a "culturii" manageriale a întreprinzătorilor au condus atât la fragmentarea sectorului privat cât și la lipsa de măsuri de susținere pentru dezvoltarea antreprenoriatului. În ceea ce privește demersurile societății civile privind încurajarea antreprenoriatului, există un număr mare de ONG-uri care susțin și încurajează activitățile antreprenoriale în Valea Jiului, în special în domenii culturale și creative.

Cu toate că au existat demersuri pentru crearea unui mediu propice și a unui cadru complementar pentru susținerea și dezvoltarea spiritului antreprenorial al studenților (Societatea Antreprenorială Studențească din cadrul Universității din Petroșani a fost înființată în anul 2017), trebuie depuse eforturi mai ample în această direcție. O problemă majoră cu care se confruntă regiunea este reprezentată de lipsa educației antreprenoriale la scară largă, în principal din cauza lipsei colaborărilor dintre școală, universitate, administrații locale și mediul privat.

Susținerea mediului privat este esențială pentru succesul oricărei strategii de dezvoltare economică, iar lipsa unui mediu de afaceri sănătos, a unei culturi manageriale dezvoltate, coroborate cu accesul dificil la mijloace de finanțare reprezintă una dintre cauzele eșecului încercărilor de revitalizare anterioare.

Viziunea de realizare

Creșterea și dezvoltarea economică a Văii Jiului depinde într-o mare măsură de capacitatea de stimulare și valorificare a spiritului antreprenorial al oamenilor de afaceri locali și în special al tinerilor.

În vederea promovării și susținerii antreprenoriatului va fi avută în vedere înființarea unei organizații de Promovare a Antreprenoriatului Valea Jiului. Printre principalele atribuții ale organizației se vor regăsi (nu se vor limita la): promovarea și susținerea antreprenoriatului, a activităților de educație, dezvoltare personală și profesională; facilitarea schimbului de cunoștințe, experiențe, idei; crearea unei platforme de cooperare între autorități, mediul academic, cultural și mediul de afaceri; promovarea relațiilor de cooperare; întreținerea de relații externe cu acceleratoare, venture capital; organizarea de activități și evenimente; derularea de activități și servicii suport pentru dezvoltarea afacerilor; cooperarea cu alte instituții de profil, de învățământ, ONG-uri, asociații etc.; promovarea proiectelor și realizărilor antreprenorilor locali; editare publicații, broșuri, materiale audio-video și în format electronic, pagini web, alte materiale publicitare etc.

Prin organizarea de activități dedicate promovării antreprenoriatului (de exemplu, organizarea de conferințe, sesiuni de informare, ateliere tematice etc.) în Valea Jiului se va urmări evidențierea importanței dezvoltării unor aptitudini și a posibilității de a începe o carieră în domeniul antreprenoriatului, în special în rândul șomerilor cu competențe profesionale, a femeilor sau a tinerilor.

Un rol major în dobândirea competențelor este reprezentat de educația antreprenorială, la toate nivelele – gimnazial, liceal, universitar sau formare profesională continuă. Îmbunătățirea abilităților antreprenoriale,

stimularea creativității sau încurajarea start-up-urilor inovative reprezintă doar câteva dintre obiectivele educației antreprenoriale.

Se va avea în vedere introducerea cursurilor facultative de antreprenariat în învățământul primar și secundar prin încheierea de parteneriate cu organizații naționale și internaționale de educație economică și antreprenorială, precum și derularea de ateliere de creație, a programelor de tip learning by doing și project based, care simulează situații din viața reală. Se va urmări dezvoltarea aptitudinilor (de exemplu, creativitate, spirit de inițiativă, tenacitate, spirit de echipă, simț al responsabilității etc.) și informarea elevilor cu privire la rolul întreprinderilor și al antreprenorilor în societate (de exemplu, prin prezentare unor modele antreprenoriale de succes). De asemenea, vor fi derulate acțiuni dedicate elevilor din cadrul învățământului secundar superior (liceu) în vederea acumulării de experiențe practice în cadrul întreprinderilor (de exemplu, organizarea de vizite pentru elevi și profesori în întreprinderi, stagii de practică). Se va avea de asemenea în vedere dezvoltarea de programe pentru „afaceri pilot” care să permită acumularea de experiență, idei și experimentarea afacerilor fără riscuri.

Pe lângă aspectele teoretice care vor fi dobândite cu sprijinul mediului academic în cadrul cursurilor dedicate de formare antreprenorială, experiențele antreprenoriale practice vor fi dobândite prin încurajarea tinerilor de a își dezvolta competențele și prin intermediul învățământului non-formal (de exemplu, voluntariatul) și a parteneriatelor între mediul academic cu mediul privat din Valea Jiului.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Înființarea Organizației de Promovare a Antreprenariatului Valea Jiului;
- Organizarea de activități dedicate promovării antreprenariatului în Valea Jiului;
- Introducerea cursurilor facultative de antreprenariat în învățământul primar și secundar;
- Derularea de acțiuni dedicate elevilor din cadrul învățământului secundar superior (liceu) în vederea acumulării de experiențe practice în cadrul întreprinderilor;
- Introducerea de cursuri dedicate de formarea antreprenorială în cadrul Universității din Petroșani pentru sprijinirea creșterii și a începerii unei activități comerciale;
- Înființarea unor programe de formare în vederea dezvoltării cunoștințelor de afaceri, a competențelor precum și a aptitudinilor esențiale antreprenariatului.

Obiectiv specific II.6. Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizează apariția și maturizarea unor noi inițiative economice

Situația actuală

Din perspectiva inițiativei antreprenoriale, evoluțiile înregistrate sunt relativ modeste, în perioada 2017-2019 fiind înființate un număr de 627 de companii în Valea Jiului, cu o medie de sub 2 angajați. Cele mai multe companii au fost înființate în Petroșani, urmat de Lupeni, Vulcan, Petrița, Uricani și Aninoasa. Din totalul celor 627 companii, majoritatea au fost înființate în anul 2017, în timp ce în anul 2019 au fost înființate un număr de 100 de noi companii.

Domeniile de activitate preponderente sunt comerțul, lucrările de construcții, transportul rutier de mărfuri, întreținerea și repararea autovehiculelor, fabricarea pâinii și restaurantele, în funcțiune la nivelul anului 2019 regăsindu-se aproximativ jumătate din companiile înființate în perioada 2017-2019.

Din perspectiva numărului de angajați, companiile nou înființate cu un număr mediu de peste 10 angajați au ca domenii de activitate comerțul, lucrările de construcții, restaurantele și turismul, cu venituri dependente într-o mare măsură de profilul de consum și posibilitățile financiare ale populației din zonă, în detrimentul activităților economice cu valoare adăugată mare.

În ceea ce privește infrastructura de afaceri, nu există structuri de sprijinire (de exemplu, incubatoare de afaceri), care să ajute antreprenorii din Valea Jiului să gestioneze provocările cu care se confruntă atunci când creează și gestionează un start-up.

Viziunea de realizare

Pentru încurajarea antreprenoriatului, este necesar ca demersurile să fie integrate, să ofere potențialilor antreprenori și infrastructura suport necesară pentru a își pune în practică ideile de afaceri.

Astfel, pentru asigurarea infrastructurii suport necesară pentru punerea în practică a ideilor și crearea unui mediu propice pentru noile companii, se vor înființa 1-2 infrastructuri suport pentru afaceri/ incubatoare la nivelul Văii Jiului (incubatoare de afaceri cu portofoliu mix/ acceleratoare), care să dispună de infrastructura necesară demarării unei afaceri precum și de programe de asistență pentru antreprenori, în funcție de etapa activității antreprenoriale în care se află:

- pre-incubare – asistență în evaluarea fezabilității unei idei de afaceri, asistență în identificarea piețelor de desfacere (interne/ externe), simulare „afaceri pilot”, elaborarea unui plan de afaceri etc.
- incubare – asistență pentru dezvoltarea afacerii, servicii administrative, contabilitate, juridice, financiare, marketing etc., opțiuni de finanțare, facilitarea contactului cu fonduri de investiții de venture capital, investitori de tip business angel, consiliere cu privire la investiții în procese și infrastructuri circulare eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor etc.
- post-incubare – asistență în materie de sustenabilitate, creștere vânzări/ internaționalizare, metode și surse de finanțare, consiliere pentru evitarea falimentelor și restructurarea afacerii etc.

De asemenea, va fi avută în vedere și punerea la dispoziția celor interesați (de exemplu, persoanelor care doresc să lucreze de la distanță – locuitori sau vizitatori ai Văii Jiului) a spațiilor de coworking (spații de birouri) din cadrul incubatoarelor/ acceleratoarelor.

Astfel, mediul antreprenorial din Valea Jiului va beneficia de sprijin în identificarea de noi idei de afaceri și în dezvoltarea inițiativelor, nu doar pentru a crește și a se extinde, ci și pentru a fi competitive, reziliente și sustenabile, beneficiind de competențe specifice, personalizate și infrastructură suport care să îi ajute în dezvoltarea avantajelor competitive și identificarea de noi piețe de desfacere.

Se va urmări identificarea și promovarea celor mai bune practici, facilitarea accesului la cunoaștere a experiențelor de succes ale antreprenorilor, organizarea de campanii de informare referitor la ultimele tendințe și evoluții din sectorul digital și antreprenorial. Mai mult decât atât, includerea antreprenorilor în rețele de cunoaștere prin participarea acestora la evenimente și întâlniri ale mediului public și privat (de exemplu, evenimente ale Camerelor de Comerț) vor susține noi idei de afaceri și vor asigura o deschidere mai mare către noi piețe. Se va urmări de asemenea sprijinirea antreprenorilor prin facilitarea schimbului de informații, proiecte, organizarea de întâlniri cu oamenii de afaceri, participarea la evenimente ale mediului de afaceri regional, organizarea unor sesiuni anuale de proiecte și idei de afaceri. Pentru diseminarea de bune practici, se va avea în vedere implicarea oamenilor de afaceri, inclusiv a celor ieșiți la pensie (activități de mentorat pe bază de voluntariat).

Simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice pentru susținerea antreprenorilor și a companiilor nou înființate, reducerea sarcinii administrative și facilitarea utilizării serviciilor digitale vor fi măsuri urmărite în cadrul UAT-urilor din Valea Jiului. Se va avea în vedere inclusiv posibilitatea creării unui ghișeu (platformă) online pentru oferirea de informații și asistență, o platformă comună la nivelul celor 6 orașe și municipii din Valea Jiului.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Simplificarea procedurilor administrative în vederea eficientizării activităților administrațiilor publice și a creșterii gradului de transparență și digitalizare a serviciilor publice pentru susținerea antreprenorilor/ companiilor nou înființate, reducerea sarcinii administrative și facilitarea utilizării serviciilor digitale;

- Crearea unor structuri de sprijinire a afacerilor și a inițiativelor locale (incubatoare de afaceri cu portofoliu mix/ acceleratoare – inclusiv spații de co-working), pentru susținerea începerii unei activități comerciale, care să dispună de infrastructura necesară demarării unei afaceri precum și de programe de asistență pentru antreprenori, în funcție de etapa activității antreprenoriale în care se află;
- Demararea de acțiuni de sprijinire și promovare a antreprenoriatului din Valea Jiului, prin:
 - implementarea unor programe de schimb de experiență la nivel regional/ național/ internațional;
 - crearea de rețele de diseminare de bune practici;
 - formarea unei comunități antreprenoriale active;
 - facilitarea participării antreprenorilor la ecosisteme de inovare locale, regionale sau chiar internaționale, rețele de cooperare bazate pe cercetare, în vederea dezvoltării cunoștințelor și adoptare a rezultatelor cercetării și inovării, profitând de infrastructura de cercetare deja existentă în Valea Jiului prin intermediul mediului academic al Universității din Petroșani precum și cea din cadrul regiunii Vest.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile pentru dezvoltarea mediului antreprenorial sunt aliniate cu O strategie pentru IMM-uri pentru o Europă sustenabilă și digitală. La rândul său, aceasta “se bazează pe fundamentele foarte solide ale cadrului de politici și ale programelor de sprijin pentru IMM-uri care există deja la nivelul UE, în special Small Business Act din 2008, inițiativa din 2016 privind întreprinderile nou-înființate și extinderea acestora (Start-up, Scale-up Initiative) și acțiunile de sprijinire a IMM-urilor finanțate în cadrul programului Orizont 2020 și al fondurilor structurale și de investiții europene” .

La nivel național, prezentele acțiuni au avut în vedere Planul Național de Investiții și Relansare Economică, Strategia Guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România orizont 2020, versiunea preliminară a Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă 2021-2027 (RIS3) a Regiunii Vest, precum și legislația specifică în vigoare.

Pilon de dezvoltare III. Valorificarea durabilă a specificului local

Valea Jiului azi, Valea Jiului mâine

Efortul transformării regiunii Valea Jiului dintr-o zonă monoindustrială într-una cu economie diversificată, dintr-o zonă cu populație îmbătrânită, dominată de fenomenul migrației tinerilor, într-una pe care liceenii și studenții să o prefere pentru continuarea studiilor și dezvoltarea unei cariere, dintr-o zonă puțin cunoscută la nivel național și internațional, cu o imagine mai degrabă negativă, într-una cu o identitate bine-definită și atractivă, are în centrul său dezvoltarea turismului, activităților cultural-sportive, de agrement și a industriilor creative, prin dezvoltarea infrastructurii specifice, sprijinirea producătorilor și creatorilor din Vale și promovarea specificului local.

Situația actuală

În prezent, **activitățile turistice din Valea Jiului sunt fragmentare și sezoniere, desfășurându-se cu preponderență iarna.** Cea mai mare parte dintre ele se bazează pe cadrul natural al zonei, înscriindu-se în zona turismului activ. Cele trei zone de schi, Straja, Parâng și Pasul Vâlcan, beneficiind de peste 30 de kilometri de domeniu schiabil, atrag, de-a lungul iernii, un număr de turiști în creștere, în timp ce, în restul anului, zona este vizitată de iubitori ai mersului pe munte, ciclismului, skateboard-ului, long-board-ului și alergării montane. În afara activităților sportive, turiștii au însă la dispoziție un număr limitat de opțiuni pentru petrecerea timpului liber. Turismul cultural și cel dedicat familiei nu sunt încurajate.

Din punctul de vedere al duratei sejurului, Valea Jiului se află mult sub media regiunilor cu potențial turistic din țară. Conform datelor din 2018 ale Institutului Național de Statistică, unitățile de cazare din zonă au avut o medie a înnoptărilor de 1,4 zile, sub media națională (2,2 zile) și sub cea a Regiunii Vest (2,3 zile). Diferența crește în raport cu zonele cu potențial turistic. Numărul mediu de zile de cazare pe litoralul românesc, la nivelul județului Constanța, a fost, în 2018, de 3,8 zile. Pe Valea Prahovei, în localitățile Azuga, Breaza, Bușteni, Comarnic și Sinaia, durata medie a sejurului a fost, în 2018, de 2,2 de zile.

Valea Jiului are o capacitate limitată de cazare a turiștilor. Conform Institutului Național de Statistică, în Valea Jiului funcționau, în 2018, 6 hoteluri (nici unul de 4 sau 5 stele), 3 hosteluri, 13 vile turistice, 37 de cabane turistice, 31 pensiuni turistice și nici o pensiune agroturistică. Opțiunile de cazare și petrecere a timpului liber pentru familii care doresc să își petreacă sejururi de câteva zile în Vale sunt limitate. Spațiile de cazare pentru turiști veniți pentru sezonul de schi și pentru participanții la competițiile sportive care au loc anual în zonele montane ale regiunii sunt insuficiente. La nivelul anului 2019, nici una dintre taberele pentru copii și tineret înscrise în Calendarul Taberelor Naționale nu a fost amplasată în Valea Jiului.

O altă problemă cu care se confruntă, în prezent, Valea Jiului este **insuficienta punere în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei.** Valea Jiului este parte din Regiunea de dezvoltare Vest, care include 5 parcuri naționale și 4 naturale, ce totalizează 40,2% din suprafața totală a parcurilor naționale și naturale din România. Dintre acestea, două parcuri naționale (Parcul Național Retezat și Parcul Național Defileul Jiului) se află, parțial, în Valea Jiului, iar Parcul Național Domogled – Valea Cernei, al doilea ca mărime din țară, se află în imediata sa vecinătate. Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina, amplasat în Munții Orăștiei, în zona principală a cetăților dacice, și Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului se află și ele în proximitatea Văii Jiului. În ciuda acestei poziționări geografice favorabile, multe dintre din obiectivele naturale din zonă sunt insuficient amenajate și slab promovate, accesul către ele este, adesea, foarte dificil și, din cauza exploatării incorecte sau a lipsei acesteia, sunt supuse degradării.

5 dintre cele 6 cetăți dacice din Munții Orăștiei, ce formează ansamblul inclus în patrimoniul cultural mondial UNESCO, se află în interiorul sau proximitatea Văii Jiului: Bănița (aflată în Valea Jiului, lângă Petrila și Petroșani), Sarmisegetuza Regia, Lunca – Piatra Roșie, Costești – Cetățuie și Costești – Blidariu (toate 4 aflate de

asemenea în județul Hunedoara). Din păcate, nu există în acest moment circuite care să permită vizitarea coerentă a celor 5 monumente. La nivelul orașelor Petrila și Petroșani, Valea Jiului beneficiază de câteva muzee remarcabile, insuficient promovate și puse în valoare.

Valea Jiului beneficiază, de asemenea, de numeroase situri industriale, cele mai multe dintre ele aparținând celor 11 exploatare miniere închise. Din păcate, exploatarea turistică a acestora este aproape inexistentă, cu excepția câtorva eforturi punctuale, făcute de societatea civilă, în cazul fostei exploatare miniere de la Petrila. Reconversia funcțională a fostelor mine, realizată ca obiectiv prioritar în timpul tranziției juste de la cărbune, ar putea reprezenta o axă majoră de dezvoltare a turismului în zonă.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul valorificării specificului local?

Dezvoltarea coerentă și sustenabilă a turismului și industriilor creative în Valea Jiului, prin stimularea producătorilor locali, punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei și conectarea cu regiunile învecinate

De-a lungul consultărilor și a atelierelor tematice organizate cu părțile interesate de la nivel local și central, turismul a fost menționat ca una dintre primele 3 soluții pentru dezvoltarea zonei și pentru asigurarea tranziției juste de la epoca producției de huiă la societatea post-industrială.

Dezvoltarea turismului se va realiza, printre altele, prin:

- Extinderea activității turistice pe întreaga durată a anului;
- Sprijinirea și dezvoltarea turismului familial, cultural și școlar și consolidarea turismului activ.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Pentru sprijinirea turismului și pentru punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural al zonei, se impune luarea unui set de măsuri care să conducă la dezvoltarea coerentă și sustenabilă a zonei, realizată cu concursul și implicarea locuitorilor săi.

Extinderea activității turistice pe întreaga durată a anului

Pentru creșterea atractivității zonei în afara sezonului hibernal, se impune dezvoltarea câtorva direcții complementare. **Se vor amenaja circuite și trasee turistice în Valea Jiului**, atât tematice, cât și dedicate diversității de elemente naturale și antropice dintr-o anumită zonă a Văii Jiului. Circuitele vor viza diverse tipuri de public-țintă, vor presupune folosirea a diverse mijloace de deplasare (mers pe jos, alergare, bicicletă, cal, ciclo-drezină, tren, autobuz electric, automobil, barcă, schi fond și alpin, etc.) și se vor derula în zone cu relief diferit (în zone urbane, ușor accesibile, pe malul Jiului de Vest, în masivele montane, etc.). În același timp, se vor amenaja **circuite turistice trans-regionale**, ce vor conecta Valea de zonele învecinate cu potențial turistic și vor fi dedicate unei anumite teme: cetățile dacice, castrele romane, Constantin Brâncuși, siturile industriale din Vale și din întreg județul Hunedoara, etc. De asemenea, **va fi amenajat accesul în cele mai atractive peșteri din regiune**, ce vor fi integrate ulterior în circuitele turistice mai sus menționate.

Se impune implementarea și susținerea unui **program extensiv de tabere școlare**, derulate de-a lungul tuturor vacanțelor școlare anuale, operate atât de autoritățile statului, cât și de operatori privați. Taberele particulare Viața (din Straja) și Adeona (implementate, printre altele, în masivul Parâng și Pasul Vâlcan) pot constitui exemple de bune practici în acest sens.

Pentru **realizarea reconversiei funcționale a fostelor exploatare miniere** propriu-zise, se recomandă construirea unui exemplu de bune practici în jurul fostei exploatare de la Petrila. Pornind de la cele două spații expoziționale deschise în prezent, Muzeul Salvatorului Minier și fosta Mină-Școală, și de la eforturile societății civile locale, se vor pune bazele **Centrului Multicultural Petrila**. Strategia de reconversie funcțională a minei Lupeni va fi complementară celei a minei Petrila și va viza înființarea **Centrului Educațional Lupeni** care va pune

În valoare elemente din infrastructura actualei exploatare miniere. Ambele destinații vor fi incluse în circuitele turistice prezentate mai sus, precum și în programul taberelor școlare, publice și private, ce vor fi dezvoltate în zonă și în regiunile învecinate. De asemenea, ele vor fi introduse în circuitul activităților derulate în săptămânile dedicate „școlii altfel”.

Din punct de vedere al patrimoniului cultural, este necesară **susținerea funcționării și punerea în valoare a muzeelor existente în Valea Jiului** (Muzeul Mineritului, Muzeul I.D. Sârbu, Muzeul Mamei, Muzeul Salvatorului Minier, Muzeul Instalatorului, Muzeul Momârlanului, etc.). Pe termen mediu, este nevoie de **crearea unei rețele de spații muzeale în întreaga zonă a Văii Jiului, în special în cadrul fostelor situri industriale**, care să pună în valoare istoria multi-etnică a zonei, precum și evoluția exploatareilor miniere și a dezvoltării economice a regiunii.

Dezvoltarea unor noi structuri de agrement va contribui substanțial la creșterea atractivității zonei. Un exemplu l-ar putea constitui crearea unui Aqua Park la Câmpu lui Neag, în măsura în care o analiză cost-beneficiu îi va confirma viabilitatea financiară. Amenajarea unor parcuri de aventuri tematice și a unor trasee de bob pe șină și de mocăniță vor avea, de asemenea, un puternic impact pentru dezvoltarea turistică a zonei.

Pentru consolidarea turismului pe timp de iarnă, se va avea în vedere **extinderea domeniului schiabil și a duratei sezonului de schi** prin creșterea numărului de pârtii și de kilometri de pârtie existenți în zonele Straja, Parâng și Pasul Vâlcan (sincronizată cu realizarea noilor PUZ-uri ale zonelor), prin conectarea zonelor schiabile din Straja și Pasul Vâlcan și prin realizarea de instalații și amenajări pentru producerea de zăpadă artificială. De asemenea, prin dezvoltarea infrastructurii de transport ecologic, se va realiza **conectarea domeniului schiabil din Valea Jiului cu cele din Masivul Șureanu și Transalpina**, ceea ce va determina creșterea numărului de turiști în zonă și a medie de înnoptări în unitățile de cazare locale.

Sprrijinirea și dezvoltarea turismului familial, cultural și școlar și consolidarea turismului activ

Pentru dezvoltarea turistică a zonei, **se impune creșterea și diversificarea ofertei de cazare**, prin susținerea renovării unităților existente și prin construirea de noi unități. Pentru **transformarea zonei într-un atractivă pentru turismul familial**, se impune sprijinirea înființării de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație bazată pe produse locale. Pentru **dezvoltarea turismului școlar**, se impune sprijinirea renovării infrastructurii de tabere existentă (inclusiv a taberelor de schi de pe masivul Parâng) și a dezvoltării de noi facilități de cazare. Pe termen lung, urmare a dezvoltării susținute a ofertei de obiective, circuite, atracții turistice și de agrement, ca și a ofertei de evenimente cultural-sportive din Valea Jiului, se poate anticipa **realizarea unei mari investiții hoteliere în zonă**. Atragerea unui mare investitor s-ar putea realiza ca o consecință a dezvoltării infrastructurii de transport care să conecteze Valea de Domeniile schiabile Transalpina și Șureanu și ar putea transforma Valea Jiului într-un **hub de cazare zonal**, deserving atât propriile stațiuni turistice, cât și domeniile schiabile învecinate.

Pentru **sprijinirea dezvoltării turismului activ**, se recomandă înființarea de camping-uri și cabane montane. În același timp, este necesară **consolidarea calendarului evenimente sportive ce se desfășoară deja în zonă** (schi, snowboard, alergare, ciclism, skateboard, longboard, etc.). De asemenea, este **vizată crearea de evenimente sportive dedicate familiei, copiilor, vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități**.

Pentru **încurajarea turismului cultural**, este necesară elaborarea unui calendar predictibil și intens promovat de evenimente. **Organizarea unui mare festival internațional de muzică în aer liber** (zeci de mii de spectatori pe seară), urmând modelul festivalului Electric Castle de la Bonțida (Cluj), va mări notorietatea zonei. De asemenea, programarea unui **festival muzical de dimensiuni medii** (între 1.000 și 10.000 de spectatori pe seară), de tipul festivalului de jazz de la Gărâna (Caraș-Severin) sau al celui de blues de la Brezoi (Vâlcea), va contribui la creșterea atractivității regiunii. Similar, se poate organiza **un festival de film de dimensiuni medii** (mii de spectatori zilnic), parțial indoor și parțial în aer liber, urmând, de pildă, modelul festivalului Lună Plină din Biertan (Mureș). Se poate avea în vedere și **organizarea unui festival de teatru**, coordonat de Teatrul Dramatic I.D. Sârbu din Petroșani. Organizarea de apeluri anuale de proiecte va permite finanțarea unor **rezidențe și tabere de creație** dedicate artiștilor plastici, vizuali, scriitorilor, arhitecților, urbanistilor.

Inițiative complementare, ce pot contribui la creșterea atractivității zonei

Realizarea unui brand turistic, coordonată de viitoarea **Organizație de Management a Destinației (OMD) Valea Jiului**, va permite promovarea coerentă a regiunii, atât la nivel național, cât și internațional. **Elaborarea unei strategii de marketing și comunicare** a zonei trebuie să vizeze canalele clasice de comunicare, cât și cele online, cu precădere cele adresate tinerilor și cele consacrate în domeniul industriei ospitalității. **Întocmirea coerentă și unitară a calendarului evenimentelor sportive și culturale** va permite transformarea Văii Jiului într-o destinație atractivă de-a lungul întregului an, în acord cu unul dintre principalele obiective ale prezentei Strategii. **Coordonarea calendarului de evenimente al Văii cu cel al zonelor învecinate cu potențial turistic** va conduce la creșterea numărului de turiști în zonă și la scăderea costului de organizare al evenimentelor. Includerea evenimentelor sportive în calendarul federațiilor și asociațiilor de profil, precum și promovarea evenimentelor culturale prin intermediul festivalurilor de profil cu renume (TIFF, Gărâna, etc.).

Crearea unui brand agroalimentar al Văii Jiului, complementar celui turistic, va facilita promovarea și comercializarea produselor locale, inclusiv prin soluții de e-commerce. **Dezvoltarea unei rețele de distribuție** va fi instrument esențial pentru sprijinirea fermierii, crescătorii de animale și producătorii locali de produse agroalimentare și meșteșugărești. În același timp, se **impune înființarea unui centru de colectare și procesare a laptelui, a unui abator și a unui centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei**.

Deținătorii unităților de cazare și de alimentație publică organizatorii de evenimente cultural-sportive din zonă pot fi stimulați, prin scutiri de taxe sau alte instrumente financiare, **să achiziționeze și să comercializeze produse agroalimentare și meșteșugărești din zonă**, fie direct de la producătorii locali, fie de la centrul de colectare și procesare a laptelui sau de la abatorul ce vor fi construite în zonă.

Înregistrarea în Catalogul Produselor Alimentare Certificate și obținerea etichetei de produs protejat la nivel european vor reprezenta o confirmare la nivel continental a calității și unicității produselor locale.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

Accesibilitate

Pentru dezvoltarea turismului, **se impune îmbunătățirea accesului rutier și feroviar în regiune**. Printre măsurile ce se impun, se numără **reabilitarea și modernizarea, la nivel Trans Regio, a DN66 Târgu Jiu - Petroșani - A1 și reabilitarea căii ferate de importanță economică Filași - Rovinari - Petroșani - Simeria (Linia Cărbunelui)**.

De asemenea, se impune **realizarea conexiunii rutiere pe direcția Est-Vest**, prin reabilitarea și modernizarea a trei legături rutiere: **Petroșani – Obârșia Lotrului (DN7A), Petrila – Taia – platoul Aușelu (DJ709K - cu respectarea restricțiilor impuse de vecinătatea cu Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina și cu realizarea conexiunii cu Domeniul schiabil Șureanu prin intermediul transportului pe cablu) și Valea Jiului – Valea Cernei – Băile Herculane** (fie varianta Câmpu lu Neag – Cerna Sat (DN 66A), fie varianta Valea de Brazi – Runcu (DJ672C) și continuarea pe DN67D, în ambele cazuri ținând cont de limitările impuse de necesitatea protejării mediului natural).

Alte măsuri ce privesc domeniul feroviar au în vedere **reabilitarea legăturii feroviare Petroșani – Lupeni – Uricani, reabilitarea legăturii feroviare Petroșani – Petrila, renovarea gării Bărbăteni-Lupeni** (nod intermodal de transport, beneficiind de legătura pe cablu cu stațiunea Straja), **înființarea unui punct de oprire (P.O.) în în cartierul Aeroport din Petroșani** (nod intermodal de transport, beneficiind de legătura pe cablu cu Hotelul Rusu din masivul Parâng), **reabilitarea și valorificarea potențialului turistic al liniei de cale ferată îngustă dintre mina Lonea și Petrila**.

Se impune, de asemenea, **extinderea transportului pe cablu pe rutele: Platoul Aușelu - Domeniul schiabil Șureanu, Petroșani** (noul P.O din cartierul Aeroport) -- **Hotel Rusu, Straja - Pasul Vâlcău, Straja - Gara Bărbăteni-Lupeni**.

Mobilitate verde

Aflat în implementare, proiectul Green Line Valea Jiului își propune realizarea conexiunii rutiere, prin intermediul unei flote de autobuze electrice, între cele 6 UAT-uri din zonă: Petrila – Petroșani – Aninoasa – Vulcan – Lupeni – Uricani. În viitor, prin reabilitarea conexiunilor rutiere dintre Petroșani și Obârșia Lotrului și, respectiv, Petrila și platoul Aușelu, se va realiza legătura între domeniul schiabil din Valea Jiului și cele din masivul Șureanu și Transalpina. Pentru facilitarea transportului turiștilor, protejarea mediului și sprijinirea transformării Văii Jiului într-un hub de cazare zonal, **traseele autobuzelor electrice pot fi extinse pentru a realiza conexiunea dintre Valea Jiului, Domeniul schiabil Șureanu și Domeniul schiabil Transalpina.**

Resurse umane specializate

Este necesară **derularea de programe de reconversie profesională, calificare și recalificare a forței de muncă, realizate prin implicarea activă a antreprenorilor locali din domeniul serviciilor de ospitalitate.** Antreprenorii pot contribui prin furnizarea de lectori, de echipamente și de know-how și pot participa la stabilirea setului de aptitudini și cunoștințe ce trebuie însușite de cursanți.

De asemenea, **este recomandabilă realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul hotelier și liceele cu programe de studii dedicate serviciilor din turism și economie.** Antreprenorii se pot implica în realizarea programei școlare, în dotarea laboratoarelor liceelor și în realizarea programelor de practică ale elevilor.

Regenerare urbană și dezvoltarea industriilor creative

Demersul de transformare a orașelor și de reconversie funcțională a siturilor industriale din Valea Jiului va începe prin implicarea tinerilor. **Vor fi organizate concursuri de idei la nivelul liceelor, facultăților și al ONG-urilor** cu experiență în domeniul regenerării urbane. Urmare și a consultării mediului artistic și academic local, precum și a autorităților locale, va fi elaborat **Planul de proiecte pentru regenerare urbană a Văii Jiului.** Acestea vor conduce, printre altele, la **realizarea de zone creative în interiorul orașelor** ce vor include **spații de tip work-hub**, care să permită derularea activităților de tele-muncă, precum și **spații pentru oferirea de servicii de asistență socială**, atât din partea autorităților locale, cât și a ONG-urilor de profil.

Impactul asupra dezvoltării locale

Dezvoltarea infrastructurii și calificarea resursei umane necesare pentru transformarea Văii Jiului într-o destinație turistică atractivă de-a lungul întregului an va avea un impact major asupra dezvoltării regiunii. Într-o primă frază, vor fi derulate **investiții masive în domeniul construcțiilor.** Vor fi realizate, printre altele, conexiuni rutiere, feroviare și de transport pe cablu, reconversii funcționale a unora dintre fostele exploatari miniere și a altor clădiri urbane, renovarea și construirea unor noi unități de cazare și spații culturale, construirea unor spații de agrement.

Prin crearea de noi spații de cazare și dezvoltarea infrastructurii culturale, de turism și agrement, **vor crește veniturile din industria ospitalității.** De asemenea, prin procesul de calificare a elevilor și de recalificare a forței de muncă, **va crește ponderea angajaților din această industrie.**

Va fi stimulată producția locală de produse agro-alimentare și meșteșugărești, precum și distribuția și vânzarea acestora atât la nivel local, cât și național și internațional. **Antreprenorii locali vor fi printre cei mai importanți beneficiari** ai dezvoltării turistice a zonei.

Pentru transformarea în realitate a acestor deziderate, este propusă realizarea a 8 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică III.1 – Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului
 - **Obiectiv specific III.1** – Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului
 - **Obiectiv specific III.2** – Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane
 - **Obiectiv specific III.3** – Reconversia funcțională a patrimoniului minier
- Direcția strategică III.2 – Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism

- **Obiectiv specific III.4** – Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității
- **Obiectiv specific III.5** – Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității și a ponderii domeniului în produsul intern brut local
- Direcția strategică III.3 – Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local
 - **Obiectiv specific III.6** – Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative
 - **Obiectiv specific III.7** – Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional
- Direcția strategică III.4 – Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc
 - **Obiectiv specific III.8** – Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 8 obiective strategice este prezentat în cadrul Livrabilului 6 (Planul de acțiuni și lista de proiecte) al prezentului proiect.

Direcții strategice

Direcția strategică III.1. Elaborarea unui concept turistic integrat al Văii Jiului

Obiectiv specific III.1. Crearea unei identități locale și promovarea zonei ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului

Situația actuală

În prezent, activitățile turistice din Valea Jiului sunt fragmentare și sezoniere. Cea mai mare parte dintre ele se bazează pe cadrul natural al zonei, înscriindu-se în zona turismului activ. Cele trei zone de schi, Straja, Parâng și Pasul Vâlcan, beneficiind de peste 30 de kilometri de domeniu schiabil, atrag, de-a lungul iernii, un număr de turiști în creștere. Pe timpul verii, Valea Jiului este vizitată de iubitori ai mersului pe munte, ciclismului, skateboard-ului, long-board-ului și alergării montane. În afara activităților sportive, turiștii au însă la dispoziție un număr limitat de opțiuni pentru petrecerea timpului liber. Turismul cultural și cel dedicat familiei nu sunt încurajate.

Promovarea Văii Jiului ca destinație de vacanță se rezumă, pentru publicul larg, la sezonul de schi și, pentru nișa amatorilor de alergări, ciclism și skateboard, la cele câteva competiții anuale găzduite în zonă. Cu excepția stațiilor Straja și Parâng, notorietatea destinațiilor turistice din zonă este redusă. În lipsa unei promovări integrate și susținute a zonei, inițiative singulare, de pildă cea privind salina deschisă în urmă cu câțiva ani în Vulcan, sunt sortite falimentului.

Produsele agroalimentare locale nu au notorietate la nivel regional și național și au o piață de desfacere limitată. Același este situația și în cazul produselor meșteșugărești. Unitățile de alimentație publică din zonă vând rareori alimente și băuturi produse local, iar turiștii găsesc cu greu informații despre cum pot procura astfel de produse.

Viziunea de realizare

Integrarea turismului în Valea Jiului într-un concept unitar, agreat de toate părțile relevante, comunicat în mod eficient populației locale și implementat coerent, va fi esențială pentru dezvoltarea turistică a zonei. În acest sens,

va fi înființată Organizația de Management a Destinației (OMD) Valea Jiului, având rol de unic coordonator al dezvoltării și promovării turismului din zonă. Organizația de Management a Destinației va fi formată prin asocierea dintre autoritățile locale și reprezentanții mediului privat din turismul local, cu participarea mediului academic și al celui de formare profesională din zona serviciilor din turism, al mediului non-guvernamental și ai altor părți interesate. Se recomandă, de asemenea, cooptarea în cadrul OMD a reprezentanților Parcurilor Naționale Retezat, Domogled – Valea Cernei și Defileul Jiului.

OMD Valea Jiului va avea, ca primă atribuție, identificarea și inventarierea stării tuturor elementelor ce formează patrimoniul natural și cel cultural (atât material, cât și imaterial) al regiunii. În paralel cu realizarea acestei analize, OMD va demara un proces de consultare a localnicilor privind realizarea unui brand turistic al Văii Jiului. Pentru creșterea nivelului de implicare și a sentimentului de apartenență la nivelul tinerilor, se poate organiza un concurs de idei la nivelul liceelor din zonă și facultăților din cadrul Universității din Petroșani. Un grad cât mai ridicat de implicare al populației în realizarea brandului turistic va contribui la acceptarea, asumarea și popularizarea sa de către localnici. Identitatea vizuală a brandului turistic va fi asociată spațiilor de cazare, infrastructurii de turism și agrement, evenimentelor culturale și sportive, contribuind la promovarea unitară a regiunii. Brandul turistic al Văii Jiului va fi asociat cu un brand agroalimentar al zonei, dedicat produselor agroalimentare și meșteșugărești din zonă, concept care este prezentat în detaliu în cadrul Direcției strategice III.4.

După definirea brandului turistic, OMD Valea Jiului va realiza Strategia de marketing și de promovare a zonei. Pornind de la situația actuală și urmărind realizarea obiectivelor specifice din cadrul Direcțiilor Strategice III.1, III.2 și III.3, precum și implementarea planului de acțiuni prezentat pe larg în Livrabilul 6 al proiectului, este de așteptat ca, pe termen lung, Valea Jiului să poată fi promovată ca o destinație turistică pentru întreaga perioadă anului. Pentru o promovare reciprocă, mutual avantajoasă, este nevoie de coordonarea Strategiei de marketing și promovare a Văii Jiului cu cele ale regiunilor învecinate.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Înființarea Organizației de Management a Destinației (OMD) Valea Jiului;
- Identificarea și inventarierea stării tuturor elementelor ce formează patrimoniul natural și cultural al Văii Jiului;
- Realizarea brandului turistic al Văii Jiului;
- Realizarea Strategiei de marketing și de promovare a Văii Jiului (inclusiv a unui calendar anual de evenimente cultural-sportive).

Obiectiv specific III.2. Punerea în valoare a patrimoniului local prin realizarea de circuite turistice tematice regionale și trans-regionale și dezvoltarea infrastructurii montane

Situația actuală

Elementele care formează patrimoniul natural și cultural al Văii Jiului sunt slab puse în valoare, nefiind integrate în circuite de vizitare și nefiind promovate unitar. Multe dintre ele, inclusiv dintre cele cu potențial turistic, se află într-o stare avansată de deteriorare sau sunt greu accesibile.

Cele două parcuri naționale din zona Văii Jiului, Retezat și Defileul Jiului, precum și Parcul Național Domogled-Cerna, aflat în prelungirea Văii, la vest de Uricani, sunt insuficient exploatate din punct de vedere turistic.

Deși numeroase în perimetrul Jiul de Vest – Cernișoara, peșterile sunt puțin cunoscute la nivel regional și național. În prezent, 630 de peșteri sunt incluse în cadastru, nivelul de dificultate al acestora variind de la foarte ușor la foarte dificil. Două dintre peșterile vizitabile în prezent sunt Peștera Bolii (amplasată lângă cetatea dacică Bănița) și Peștera Dâlma Cu Brazi (aproape de Uricani).

Cei aproximativ 30 de kilometri de pârtii de schi, din Straja, Parâng și Pasul Vâlcan, reprezintă principala atracție turistică a zonei. În ultimii ani, urmare a inițiativelor organizațiilor non-guvernamentale, mai multe trasee de mountain bike au fost realizate în zona muntoasă a Văii Jiului.

Viziunea de realizare

Evaluarea patrimoniului natural și cultural ce va fi realizată de OMD Valea Jiului va conduce la realizarea de circuite și trasee turistice diverse. Circuitele vor fi fie tematice, fie vor viza diversitatea de elemente naturale și antropice dintr-o anumită zonă. Ele se vor adresa unor tipuri diverse de public-țintă, vor avea durate diferite (de la câteva ore la câteva zile), vor presupune folosirea a diverse mijloace de deplasare (mers pe jos, alergare, bicicletă, cal, ciclo-drezină, tren, autobuz electric, automobil, barcă, schi fond și alpin, etc.) și se vor derula în zone cu relief diferit (în zone urbane, ușor accesibile, pe malul Jiului de Vest, în masivele montane, etc.). Hărțile și prezentările circuitelor vor fi disponibile, în limbile română și engleză, pe platforme online și într-o aplicație de smart-phone dedicată. Circuitele vor fi, de asemenea, popularizate pe marile platforme online și aplicații mobile de turism interne și internaționale.

Conectarea Văii Jiului cu zonele învecinate cu potențial turistic, prin reabilitarea infrastructurii de transport, va permite și realizarea de circuite turistice tematice trans-regionale. Un exemplu l-ar putea constitui un circuit dedicat lui Constantin Brâncuși, care să cuprindă comuna gorjeană Hobița (locul nașterii sale), municipiul Târgu-Jiu (unde se află Ansamblul sculptural "Calea Eroilor") și municipiul Petroșani (unde a fost turnată Coloana Infinitului; pe amplasamentul din cadrul fostelor Ateliere centrale, se poate realiza un muzeu care să reconstituie Hala unde a fost asamblat celebrul monument). Prin colaborarea dintre administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina și autoritățile locale din comuna Orăștioara de Sus și din orașul Petrila, se pot realiza trasee montane și circuite care ar putea cuprinde 5 dintre cele 6 fortărețe dacice din județul Hunedoara înscrise în Patrimoniul Cultural UNESCO: Sarmizegetusa Regia, Luncani - Piatra Roșie, Costești - Blidaru, Costești - Cetățuie și Bănița, ultima aflată în proximitatea orașului Petrila. Un circuit alternativ celui dacic poate fi cel care cuprinde vestigii romane importante: castrele romane Comărnicele 1 și 2, aflate pe raza orașului Petrila, castrul roman de marș de la Vârful lui Pătru, dar și complexul arheologic Ulpia Traiana Sarmisegetusa, aflat, de asemenea, în județul Hunedoara.

Circuite de eco-turism de aventură, precum și circuite dedicate familiei, folosind mijloace de deplasare ecologice, pot fi amenajate în prelungirea Văii Jiului, spre Câmpu lui Neag, lacul lui Iovan, Cerna-sat, Băile Herculane, în Parcul Național Domogled-Cerna. Vizitarea siturilor industriale, cu precădere a celor miniere, din zona Văii Jiului poate fi extinsă la nivelul întregului județ Hunedoara, cuprinzând și zona bazinului carbonifer Brad-Țebea, precum și cea siderurgică Hunedoara – Călan.

Urmare a procesului de evaluare întreprins de OMD Valea Jiului, va fi amenajat accesul în cele mai atractive peșteri din regiune, ce vor fi integrate ulterior în circuite turistice.

Extinderea domeniului schiabil va reprezenta, de asemenea, o direcție majoră de realizare a obiectivului specific. Aceasta va include creșterea numărului de pârtii și de kilometri de pârtie existente în zonele Straja, Parâng și Pasul Vâlcan (sincronizată cu realizarea noilor PUZ-uri ale zonelor, detaliată în Direcția strategică III.2). De asemenea, se va avea în vedere conectarea zonelor schiabile din Straja și Pasul Vâlcan. În același timp, vor fi luate măsuri pentru creșterea duratei sezonului de schi prin realizarea de instalații și amenajări pentru producerea de zăpadă artificială și prin alte măsuri specifice.

Creșterea numărului de circuite de mountain bike, precum și marcarea și popularizarea traseelor de drumeție montană din masivele din zonă, vor contribui la dezvoltarea turismului pe întreaga durată a anului.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Realizarea de circuite tematice în interiorul Văii Jiului;
- Creșterea numărului de circuite de mountain-bike amenajate și marcate din regiune;

- Creșterea numărului de circuite de drumeție montană amenajate și marcate din regiune;
- Realizarea de circuite trans-regionale, incluzând Valea Jiului și regiuni învecinate cu potențial turistic;
- Amenajarea celor mai atractive peșteri din Valea Jiului și includerea lor în circuitele turistice;
- Extinderea domeniului schiabil din Valea Jiului, prin creșterea numărului de km de pârtie și a duratei sezonului de schi.

Obiectiv specific III.3. Reconversia funcțională a patrimoniului minier

Situația actuală

Cele mai multe dintre cele 11 exploatări miniere închise în Valea Jiului în ultimii 26 de ani sunt în prezent abandonate, aflându-se într-o stare avansată de degradare și contribuind la poluarea zonei. Eforturi limitate au fost întreprinse pentru reconversia lor funcțională și reintroducerea în circuitul economic.

În 2016, ca urmare a demersurilor asociației Planeta Petrila, Exploatarea Minieră Petrila a fost inclusă pe Lista monumentelor istorice prin ansamblu întins pe aproximativ 16,5 hectare și format din șapte elemente: clădirea compresoarelor vechi, termocentrala cu coșul de fum și mina Deak (clasate în grupa valorică A), atelierele mecanice, puțul nou, puțul centru (turnul și hala) și preparația veche (clasate în grupa valorică B). Amenajarea spațiilor și întreținerea clădirilor este realizată informal, prin finanțări obținute de membrii asociației Planeta Petrila, cu implicare minimă din partea autorităților locale. Ansamblul a atras, în perioada 2018-2019, peste 11.000 de turiști, fiind cel mai vizitat obiectiv din zona urbană a Văii Jiului.

În 2018, a fost deschis, în cadrul fostei Exploatări Miniere Petrila, Muzeul Salvatorului Minier. În prezent, acesta poate fi vizitat, alături de fosta Mină-Școală.

Viziunea de realizare

Așa cum au arătat consultările realizate la nivel local, o problemă majoră o reprezintă proprietatea asupra fostelor exploatări miniere, care, cel mai adesea, aparține Societății Naționale Închideri Mine Valea Jiului S.A. Ca prim pas pentru realizarea obiectivului specific privind reconversia patrimoniului industrial al zonei, se impune transferarea dreptului de proprietate asupra fostelor exploatări miniere către autoritățile județene sau locale, care să poată apoi realiza investițiile necesare pentru reconversia funcțională a respectivelor situri.

Pentru realizarea reconversiei funcționale propriu-zise, se recomandă construirea unui exemplu de bune practici în jurul fostei exploatări de la Petrila. Ca un prim pas, cele două spații expoziționale deschise în prezent, Muzeul Salvatorului Minier și fosta Mină-Școală, ca de altfel întreg ansamblul monumental de la Petrila, au nevoie de susținere pentru asigurarea pazei, plata utilităților și retribuirea unui muzeograf. Pornind de la elementele muzeale și artistice deja existente în cadrul ansamblului, se pot pune bazele Centrului Multicultural Petrila, care va pune în valoare istoria și geografia locale și care va găzdui multe dintre evenimentele culturale prezentate în Direcția Strategică III.3.

Strategia de reconversie funcțională a minei Lupeni va fi complementară celei a minei Petrila. Este de dorit realizarea Centrului Educațional Lupeni care să se bazeze, printre altele, pe elemente din infrastructura actualei exploatări miniere, restaurate și puse în valoare după finalizarea procesului de închidere ce va fi realizat de Societății Naționale Închideri Mine Valea Jiului S.A., proces care va trebui realizat sub atență supraveghere, astfel încât să permită implementarea strategiei de reconversie funcțională. În acest sens, se va folosi exemplul de bune practici reprezentat de Complexul Industrial Minier Zollverein din Germania, fostă exploatare minieră între 1847 și 1986, înscris în 2001, grație procesului de conservare a instalațiilor originale și a reconversiei funcționale, pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Crearea Centrului Multicultural Petrla;
- Crearea Centrului Educațional Lupeni.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Master Planul General de Transport al României, cu Master Planul Investițiilor în Turism, cu Strategia Minieră a României 2017-2035, cu Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România 2017-2025, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Direcția strategică III.2. Modernizarea și diversificarea infrastructurii și serviciilor de turism

Obiectiv specific III.4. Creșterea numărului de turiști și a duratei șederii acestora prin crearea de structuri de primire turistică dedicate familiilor, dezvoltarea celor dedicate eco-turismului și crearea condițiilor pentru realizarea unei mari investiții în domeniul ospitalității

Situația actuală

Conform primei versiuni a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027, publicată de ADR Vest în iunie 2020, numărul unităților de cazare din stațiunea Straja – Lupeni și din stațiunea Parâng – Petroșani s-a triplat din 2011 până în 2017, aceasta reprezentând cea mai mare creștere din acest punct de vedere la nivelul Regiunii Vest. În aceeași perioadă, numărul turiștilor cazați în unitățile din județul Hunedoara a crescut cu 105,2%, iar numărul de nopți de cazare cu 45,9%. Din punct de vedere al duratei medii a sejurului, însă, județul Hunedoara a marcat o scădere, de la 2,8 zile în 2011 (peste media Regiunii Vest, de 2,6), la 2,0 în 2017 (sub media Regiunii Vest, de 2,4).

Conform datelor rezultate din interviurile cu părțile locale interesate, stațiunile montane din Valea Jiului pot găzdui în prezent, simultan și în condiții de confort rezonabile, până la 6.000 de turiști pe zi. Conform datelor publicate de Institutul Național de Statistică, la nivelul anului 2018, existau, la nivelul întregii zone a Văii Jiului, 2.466 de locuri de cazare, în care s-au cazat aproximativ 35.000 de turiști.

Situația numărului de turiști și a unităților și capacităților de cazare din Valea Jiului la nivelul anului 2018 a fost următoarea:

Oraș	Unități de cazare	Capacitate de cazare	Sosiri turiști	Înnoptări turiști	Număr mediu de zile de cazare
Petrila	1	27	724	809	1,2
Petroșani	25	899	15.404	21.943	1,4
Aninoasa	2	82	1.452	3.961	1,1
Vulcan	3	77	698	793	2,7
Lupeni	53	1.253	14.862	18.028	1,1
Uricani	6	128	1.863	2.106	1,1
Total	90	2.466	35.003	47.640	1,4

Sursa: Baza de date a Institutului Național de Statistică

Din punctul de vedere al duratei sejurului în 2018, Valea Jiului se află, cu o medie de 1,4 zile, sub media națională (2,2 zile) și sub cea a Regiunii Vest (2,3 zile). În comparație cu alte zone turistice, diferența este și mai

semnificativă. Numărul mediu de zile cazare pe litoralul românesc, la nivelul județului Constanța, a fost, în 2018, de 3,8 zile. Pe Valea Prahovei, în localitățile Azuga, Breaza, Bușteni, Comarnic și Sinaia, durata medie a sejurului a fost, în 2018, de 2,2 de zile.

Din punctul de vedere al unităților de cazare, conform Institutului Național de Statistică, în Valea Jiului funcționau, în 2018, 6 hoteluri (nici unul de 4 sau 5 stele), 3 hosteluri, 13 vile turistice, 37 de cabane turistice, 31 pensiuni turistice și nici o pensiune agroturistică.

Situația unităților de cazare existente în Valea Jiului în funcție de tipul unității, la nivelul anului 2018, a fost următoarea:

Oraș	Hoteluri	Hosteluri	Vile turistice	Cabane turistice	Pensiuni turistice	Pensiuni agroturistice
Petrila	-	-	-	1	-	-
Petroșani	5	-	1	14	5	-
Aninoasa	1	1	-	-	-	-
Vulcan	-	-	-	1	2	-
Lupeni	-	1	12	19	21	-
Uricani	-	1	-	2	3	-
Total	6	3	13	37	31	0

Sursa: Baza de date a Institutului Național de Statistică

Viziunea de realizare

Ca prim pas pentru realizarea obiectivului specific, se impune reactualizarea Planurilor de Urbanism General (PUG) pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și Planurilor de Urbanism Zonal (PUZ) pentru zonele cu pronunțat interes turistic, cum ar fi stațiunea Straja sau zona turistică Petroșani - Parâng. Noile planuri vor permite remedierea neajunsurilor actuale din aceste zone și dezvoltarea lor coerentă și integrată în viitor. De asemenea, se impune implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăreia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului.

În paralel, se impune modernizarea și diversificarea structurilor de cazare din zona Văii Jiului, activități ce vor avea ca efect creșterea numărului de turiști din zonă. Pe lângă renovarea structurilor existente, se impune, de asemenea, crearea de structuri noi.

Atât pentru dezvoltarea turismului, cât și pentru stimularea activității în domeniul agriculturii, creșterii de animale și a producerii de produse agroalimentare locale, este vitală stimularea înființării și dezvoltării de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație bazată pe produse locale. De asemenea, ca parte a contribuției la brandul local, se vor realiza parteneriate între proprietarii de hoteluri, cabane, restaurante și producătorii locali în vederea utilizării cu precădere a produselor agro-alimentare din zonă. Acestea vor permite comercializarea produselor locale și vor conduce la ridicarea nivelului de trai al localnicilor. În plus, măsura va avea ca efect dezvoltarea turismului familial, implicarea turiștilor în activități specifice gospodăriei rurale și creșterea duratei medii de cazare în Valea Jiului.

Pentru practicantii turismului de aventură, se impune amenajarea de campinguri care să permită cazarea în condiții civilizate, protejând mediul înconjurător. De asemenea, este necesară renovarea și construirea de noi cabane montane, care să fie integrate în circuite turistice.

Realizarea de noi unități de cazare de felul celor descrise mai sus poate fi stimulată de autorități prin conectarea la utilități și oferirea unor stimulente financiare (punerea la dispoziție de terenuri, scutiri de taxe).

În viitorul apropiat, este posibil ca hotelul La Belle Epoque din Petroșani să primească certificarea de 4 stele. La fel, este posibil ca noul hotel ce este construit, în prezent, pe locul fostei cabane Cheile Buții din Câmpul lui Neag să primească certificarea de 4 stele. Pe termen lung, urmare a dezvoltării susținute a ofertei de obiective, circuite, atracții turistice și de agrement, ca și a ofertei de evenimente cultural-sportive din Valea Jiului, se poate anticipa realizarea unei mari investiții hoteliere în zonă. Atragerea unui mare investitor s-ar putea produce, de pildă, ca o consecință a dezvoltării infrastructurii de transport pe direcția Est-Vest, conform descrierii din Direcția Strategică III.1, și a introducerii unor linii de autobuze electrice care să conecteze zona Petroșani – Petrila de Domeniile

schiabile Transalpina și Șureanu. Și acest caz, investiția ar putea fi stimulată prin oferirea unor facilități fiscale la nivel local.

Investiția ar putea transforma Valea Jiului într-un hub de cazare, deservind atât propriile stațiuni turistice, cât domeniile schiabile învecinate. Existența hotelului de lux ar putea, de asemenea, stimula turismul de tip corporate, prin care companiile din Vale, din restul județului Hunedoara (unde există cel puțin 10 companii cu peste 400 de angajați), din Regiunea de Vest și din orașe precum Sibiu, Craiova, Târgu-Jiu, Alba-Iulia, Târgu-Mureș sau Cluj-Napoca, ar putea opta pentru realizarea unor evenimente de tip team-building în zonă. Evenimentele ar putea beneficia și de circuitele turistice tematice ale Văii Jiului, descrise în Direcția Strategică III.1, cât și de produsele certificate cu brandul agroalimentar al zonei, prezentat în Direcția Strategică III.4.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Reactualizarea PUG-urilor pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului și a PUZ-urilor pentru stațiunea Straja și zona turistică Petroșani – Parâng;
- Implementarea Planului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivelul fiecăreia dintre cele 6 UAT-uri din Valea Jiului;
- Dezvoltarea unui program pentru înființarea și dezvoltarea de pensiuni turistice cu funcțiuni de alimentație bazată pe produse locale;
- Dezvoltarea unui program pentru renovarea și înființarea de noi campinguri și cabane montane.

Obiectiv specific III.5. Creșterea calității serviciilor și a numărului de angajați în domeniul ospitalității, precum și a ponderii domeniului în produsul intern brut local

Situația actuală

Una din concluziile majore ale atelierelor de lucru tematice organizate cu diferitele părți interesate, atât la nivel local, cât și central, a fost legată de deficitul de forță de muncă și slaba pregătire a celei existente în toate domeniile, cu precădere în cel al serviciilor de turism. Deși 3 dintre cele 9 licee din zonă oferă programe de studiu în domeniul turismului și în cel economic, calitatea acestora nu este la standardele dorite. Profesorii nu folosesc instrumente moderne de lucru, laboratoarele sunt dotate necorespunzător, creativitatea elevilor nu este stimulată din cauza necesității de a respecta o programă laborioasă. Efectul este fie abandonul școlar, fie absolvenți cu abilități slab dezvoltate și dorință redusă de a profesa în domeniu.

De asemenea, în timpul aceluiași consultări, participanții au vorbit despre nivelul nesatisfăcător al serviciilor din cadrul unităților de cazare și de alimentație. Angajații sunt slab pregătiți și puțin stimulați de condițiile financiare precare. În același timp, cursurile școlilor postliceale în domeniul serviciilor din turism nu sunt suficient de atractive pentru a-i determina pe tineri să le urmeze și pentru a le îmbunătăți nivelul de cunoștințe și aptitudini.

Viziunea de realizare

O primă măsură pentru realizarea obiectivului specific vizat este implementarea de programe de reconversie profesională, calificare și recalificare a forței de muncă. Acestea vor duce la îmbunătățirea nivelului serviciilor din turism dacă vor fi realizate prin implicarea activă a antreprenorilor locali din domeniu. Antreprenorii pot contribui prin furnizarea de lectori, de echipamente și de know-how și pot participa la stabilirea setului de aptitudini și cunoștințe ce trebuie însușite de oamenii ce aleg să se califice pentru o carieră în domeniul serviciilor de ospitalitate. Pentru a fi stimulați, antreprenorii pot beneficia de granturi pentru implementarea programelor de calificare și recalificare a forței de muncă proprii.

Se impune, de asemenea, realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul hotelier și liceele cu programe de studii dedicate serviciilor din turism și economie. Antreprenorii se pot implica în realizarea programei școlare, în dotarea laboratoarelor liceelor și în realizarea programelor de practică ale elevilor. Cel puțin un liceu din Valea Jiului va fi înscris în Asociația Liceelor Hoteliere și de Turism, ceea ce le va permite elevilor înrolarea în programe de practică derulate în unități de turism din zone cu turism dezvoltat (litoralul Mării Negre, Delta Dunării, Valea Prahovei, etc.).

Pentru reducerea fenomenului migrației forței de muncă, companiile locale din domeniul serviciilor de ospitalitate pot primi stimulente financiare pentru angajarea absolvenților de la liceele din zonă. De asemenea, se pot acorda subvenții pentru transportul și cazarea angajaților, permanenți sau sezonieri, din zone limitrofe Văii Jiului, care pot acoperi deficitul de personal în perioadele aglomerate ale anului.

Se impune, de asemenea, dezvoltarea unui program de licență privind Managementul ospitalității în cadrul Facultății de Științe a Universității din Petroșani, după exemplul marilor universități din domeniu (de pildă, al celor elvețiene), în parteneriat cu mediul antreprenorial local din domeniul serviciilor de ospitalitate.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Dezvoltarea unui program de reconversie profesională și calificare a forței de muncă în domeniul industriei ospitalității, inclusiv realizarea de parteneriate între antreprenorii din domeniul industriei ospitalități și turismului și liceele cu programe de studii destinate turismului și alimentației publice;
- Dezvoltarea unor programe de instruire pentru cadrele didactice din liceele cu programe de studii destinate turismului și alimentației publice;
- Dezvoltarea unui program de licență privind Managementul ospitalității în cadrul Facultății de Științe a Universității din Petroșani.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România 2017-2025, cu Strategia Educației și Formării Profesionale din România 2016-2020, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Direcția strategică III.3. Dezvoltarea domeniilor cultură, activități sportive, agrement și industrii creative, adaptate specificului local

Obiectiv specific III.6. Revigorarea orașelor prin proiecte de regenerare urbană și stimularea capitalului uman local prin realizarea de zone creative

Situația actuală

Declinul demografic și întrepătrunderea dintre caracterul rural și cel urban sunt două aspecte definitorii ale municipiilor și orașelor din Valea Jiului. Apartamentele nelocuite reprezintă un procent ridicat²³ din totalul locuințelor, situație determinată de depopularea masivă din ultimii 20 de ani. Prețurile locuințelor sunt relativ mici,

²³ Situația este evidentă, însă nu există date statistice oficiale privind situația din prezent

pieța situându-se sub nivelul celor din Deva sau Târgu-Jiu, care la rândul lor sunt unele dintre cele mai ieftine din România.

Aspectul clădirilor variază atât din punct de vedere al arhitecturii, cât și în privința gradului de deteriorare. Puține blocuri sunt reabilitate. Multe cartiere prezintă caracteristici specifice mai degrabă satelor. UAT-urile se confruntă cu o dezvoltare inegală a zonelor urbane și cu existența unor cartiere cu populație defavorizată, precum Colonie, Bosnia, Sașa etc. Existența spațiilor publice neutilizate, plasate uneori chiar în centrul orașelor, arată o lipsă de omogenitate, având un impact negativ asupra posibilităților de creștere a atractivității pentru turiști.

Pe de altă parte, orașele includ repere importante (peisaje urbane, elemente ale structurii urbane și locuri emblematic) și moșteniri culturale, inclusiv clădiri cu valoare patrimonială din secolele XVIII și XIX. Bisericile sunt foarte bine puse în valoare de iluminatul nocturn exterior, acestea fiind și clădirile publice cel mai bine întreținute.

Proiectele de regenerare urbană și reconversie funcțională în derulare în Valea Jiului vizează, cu precădere, dezvoltarea spațiilor verzi, a transportului verde și a zonelor de agrement.

Începând din 2017, primăria municipiului Uricani a derulat proiectul “Regenerare urbană în orașul Uricani”, în valoare de 11,3 milioane RON, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020. Conform ADR Vest, proiectul a vizat reconversia și defuncționalizarea unei suprafețe urbane degradate și neutilizate de aproximativ 20.000 mp, cu scopul transformării acesteia într-o zonă cu spațiu verde, pentru promenadă și agrement, cu zone pentru activități sportive, trasee pentru bicicletă și locuri de joacă pentru copii.

De asemenea, primăria Uricani și-a propus să implementeze un proiect de regenerare urbană pe amplasamentul fostei exploatare miniere Valea de Brazi, închisă în 1998. Se are în vedere, printre altele, demolarea clădirilor, realizarea de alei pietonale, piste pentru bicicliști, trotuare, amenajare de spații verzi și crearea de facilități pentru recreere. Proiectul, în valoare de aproximativ 2,9 milioane RON, este, de asemenea, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020.

În martie 2020, au început lucrările în cadrul proiectului “Regenerarea spațiului public urban al orașului Petrila – Parc Petrila”, în valoare de aproximativ 5,6 milioane RON, finanțat prin Programul Operațional Regional 2014-2020, ce are în vedere reconversia și defuncționalizarea unui teren degradat în suprafață de peste 25.000 mp, crearea unei zone de agrement, îmbunătățirea imaginii arhitecturale și creșterea suprafeței verzi a orașului Petrila.

Viziunea de realizare

Regenerare urbană a orașelor Văii Jiului va presupune reglementarea planificării și dezvoltării urbanistice și promovarea identității locale într-un context național și internațional. Dezvoltarea urbanistică va avea în vedere conceptul “orașelor ce se micșorează în mod inteligent”²⁴, ce vizează concentrarea resurselor în zonele generatoare de valoare adăugată, fără a lăsa însă în urmă dezvoltarea zonelor defavorizate din fiecare UAT.

Demersul de transformare a orașelor va trebui să înceapă prin implicarea tinerilor, cu precădere a liceenilor și studenților. Chestionarea dorințelor acestora privind oportunitățile ce ar trebui oferite de urbea în care locuiesc va constitui un prim indiciu pentru tipul de activități ce vor fi implementate. În același timp, va fi nevoie de co-interesarea liceenilor și studenților în dezvoltarea acestor activități, prin lansarea de concursuri de idei de proiecte și, apoi, prin finanțarea implementării lor. Concursuri similare de idei vor fi organizate pentru ONG-urile din zonă și pentru cele cu experiență în domeniul regenerării urbane și în cel al reconversiei funcționale a siturilor industriale.

24 SHRINK SMART - The Governance of Shrinkage within a European Context, <https://www.ufz.de/shrinksmart/index.php?en=18509>

Expertiza domeniului artistic și academic local, ca și cea a autorităților locale, va fi folosită pentru identificarea și prioritizarea zonelor urbane (inclusiv a siturilor industriale) ce vor fi supuse procesului de regenerare urbană și de reconversie funcțională. Urmare a pașilor descriși mai sus, va rezulta o matrice de proiecte ce va constitui Planul de proiecte pentru regenerare urbană și reconversie funcțională al Văii Jiului.

În paralel, așa cum prezentat în Direcția Strategică III.2, autoritățile locale vor elabora noile Planuri de Urbanism General (PUG) pentru fiecare dintre cele 6 UAT-uri. O reglementare urbanistică coerentă pentru întreaga regiune, ce va include reguli privind coloritul și stilistica clădirilor nou-construite sau reabilite, va permite municipalităților să capete un aer unitar, de orașe cu specific montan, promovându-se ca destinații pentru sejururi săptămânale, oferind o atmosferă opusă orașelor mari, agitate și pline de smog. De asemenea, se va înființa Centrul de Urbanism Valea Jiului (CUVJ), cu atribuții în realizarea, alături de societatea civilă și autoritățile locale, și implementarea Planului de proiecte pentru regenerare urbană a Văii Jiului.

Proiectele din Planul de regenerare urbană vor avea în vedere atât amenajarea spațiului, prin intervenții arhitecturale, reconversia rolului unor clădiri, ridicarea altora noi, adăugarea unor structuri și/sau unor funcțiuni celor existente, realizarea unor opere de artă și instalații, cât și programarea de evenimente culturale și sportive, de prelegeri și întâlniri. Va fi avută în vedere amenajarea de grădini urbane, zone pietonale și de agrement prietenoase cu mediul.

De asemenea, proiectele din Planul regenerare urbană vor conduce la realizarea de zone creative în interiorul orașelor, prin dezvoltarea de parteneriate între autorități, ONG-uri, mediul educațional și cel cultural. Acestea vor avea, pe de o parte, rolul de a schimba peisajul urban și, pe de alta, vor facilita întâlnirea între membrii comunității, contribuind la dezvoltarea țesutului social al zonei și la creșterea sentimentului de apartenență. În cadrul zonelor creative, pot, de asemenea, fi amenajate spații de tip work-hub, care să permită derularea activităților de tele-muncă, atât pentru angajații companiilor din alte zone, aflați în vizită în Valea Jiului, cât și pentru freelancerii și angajații start-up-urilor și IMM-urilor locale. De asemenea, vor fi amenajate spații pentru oferirea de servicii de asistență socială, atât din partea autorităților locale, cât și a ONG-urilor de profil.

Pe termen lung, realizarea de parteneriate între zonele creative din Valea Jiului și cele din alte orașe ale Regiunii Vest și ale României va contribui la importarea unor exemple de bune practice din alte zone, la creșterea notorietății Văii Jiului și la dezvoltarea sa economică, socială și culturală.

Proiectele de regenerare urbană și dezvoltarea zonelor creative vor contribui la dezvoltarea componentei de smart-city a orașelor din Valea Jiului, ce este prezentată pe larg în Pilonul de Dezvoltare I.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Crearea Centrului de Urbanism Valea Jiului (CUVJ) cu atribuții în implementarea plan comun de dezvoltare la nivelul Văii Jiului (regulament cadru de urbanism pentru Valea Jiului);
- Realizarea Planului de proiecte pentru regenerarea urbană a Văii Jiului, prin implicarea elevilor, studenților, societății civile și a autorităților locale;
- Reconversia funcțională a clădirilor abandonate și punerea în valoare a spațiilor publice părăsite;
- Crearea unor zone creative în interiorul orașelor din Valea Jiului, prin implicarea societății civile și a autorităților locale.

Obiectiv specific III.7. Transformarea Văii Jiului într-o destinație favorită pentru iubitorii de activități cultural-sportive și de agrement, la nivel regional, național și internațional

Situația actuală

În Valea Jiului, nu sunt organizate, în prezent, festivaluri și evenimente culturale majore, capabile să atragă spectatori din restul țării. Orașele regiunii nu se află pe harta regională sau națională a evenimentelor culturale. Infrastructura culturală și de agrement a Văii Jiului este slab dezvoltată. Proiectele de regenerare urbană și

reconversie funcțională în derulare nu vizează crearea unor spații destinate activităților creative și culturale. Implicarea comunității locale, a tinerilor în identificarea de soluții pentru reconfigurarea spațiilor publice este limitată. Nu sunt organizate apeluri de proiecte pentru industriile creative, Valea Jiului nu își propune să găzduiască rezidențe pentru artiști, urbanști sau arhitecți și nici să organizeze evenimente în aceste domenii. Demersul organizării, începând cu mai 2020, a unei rezidențe artistice în cadrul Muzeului I.D. Sârbu din Petrila este un exemplu singular.

Muzeele existente în prezent în Valea Jiului sunt slab puse în valoare. Muzeul I.D. Sârbu și cel al mamei din Petrila, Muzeul Instalatorului din Petroșani se confruntă cu serioase probleme financiare. Muzeul Momârlanului din Slătinoara, localitate componentă a municipiului Petroșani, este puțin cunoscut la nivel regional și național.

Anual, Valea Jiului găzduiește mai multe evenimente sportive (schi, snowboarding, alergare, ciclism, skateboarding, longboarding) importante, printre care: Parângul Night Challenge (alergare și schi de tură pe timp de noapte), Cupa Baloo (competiție organizată în stațiunea Straja și dedicată copiilor), Cupa Pro-Parâng, Red Bull Oslea Hiride (competiție care se promovează ca fiind singura din România care aduce împreună alergarea montană cu disciplinele de freeride schi și snowboarding, găzduită de masivul Oslea din Munții Vâlcan, în zona Câmpușel - Uricani), Retezat Sky Race Intersport (competiție de alergare montană desfășurată în masivul Retezat, în zona Cheile Buții – Uricani), Transylvania Downhill Pasul Vulcan (competiție de freeride longboarding inclusă în calendarul Federației Internațional de Downhill), Oslea Night Ride (competiție de alergare montană nocturnă, care se desfășoară în Masivele Oslea-Retezatul Mic-Piatra Iorgovanului, în zona Câmpușel – Uricani), trofeul Pro Parâng (etapă în campionatul național de turism sportiv), Straja MTB Enduro (competiție derulată pe traseele de cicloturism din stațiunea Straja).

Conform primei versiuni a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027 și Institutului Național de Statistică, în 2019, au funcționat în centrele de agrement ale Ministerului Tineretului și Sportului, la nivelul Regiunii Vest, 5 tabere pentru copii și tineret, înscrise în Calendarul Taberelor Naționale. Dintre acestea, două se aflau în județul Hunedoara, la Costești și Căprioara, dar nici una în zona Văii Jiului. Pe de altă parte, la nivelul Văii Jiului, funcționează cu succes mai multe tabere particulare (Viața în Straja, Adeona în masivul Parâng și Pasul Vâlcan, etc.). Adesea, pe timpul verii, în timpul săptămânii, instalațiile de cablu din Parâng, Pasul Vâlcan și Straja funcționează doar atunci când stațiunile sunt vizitate de tabere de copii.

Viziunea de realizare

Pe termen scurt, se impune promovarea coerentă și integrată a muzeelor, evenimentelor culturale și a competițiilor sportive ce există deja în Valea Jiului. De asemenea, este nevoie de punerea în valoare a muzeelor existente (Muzeul Mineritului, Muzeul I.D. Sârbu, Muzeul Mamei, Muzeul Salvatorului Minier, Muzeul Instalatorului, Muzeul Momârlanului, etc.) și de susținerea funcționării lor, prin asigurarea câte unui muzeograf cu normă întreagă și prin plata utilităților. Pe termen mediu, este nevoie de crearea unei rețele de spații muzeale în întreaga zonă a Văii Jiului, în special în cadrul fostelor situri industriale, care să pună în valoare istoria multi-etnică a zonei, precum și evoluția exploatărilor miniere și a dezvoltării economice a regiunii. Mare parte din acestea vor fi găzduite de Centrul Multicultural Petrila și Centrul Educațional Lupeni, al cărui concept este prezentat în cadrul Direcției strategice III.1.

Dezvoltarea turistică integrată a Văii Jiului și promovarea sa ca destinație turistică pentru întreaga perioadă a anului se va realiza prin implementarea unui calendar de evenimente cultural-sportive ce va fi marketat la nivel regional, național și european (conform Strategiei de Marketing și Promovare a Văii Jiului, prezentată în cadrul Direcției Strategice III.1), prin rețelele de socializare, prin site-urile de specialitate, prin operatorii de turism, prin agențiile și târgurile de turism și prin alte instrumente specifice. Calendarul de evenimente cultural-sportive va include atât evenimente majore, ce își vor propune atragerea unui număr mare de turiști, cât și evenimente de nișă, dedicate unor grupuri specifice.

Organizarea unui mare festival internațional de muzică în aer liber (zeci de mii de spectatori pe seară), urmând modelul festivalului Electric Castle de la Bonțida (Cluj), va mări notorietatea zonei. De asemenea, programarea unui festival de dimensiuni medii (intre 1.000 și 10.000 de spectatori pe seară), de tipul festivalului de jazz de la Gârâna (Caraș-Severin) sau al celui de blues de la Brezoi (Vâlcea), va contribui la creșterea atractivității regiunii. Pentru identificarea tipului de festival cel mai potrivit specificului local și a localizării sale optime, Organizația de Management a Destinației Valea Jiului poate invita, prin apel public, organizatorii de festivaluri muzicale din România și Europa pentru o vizită de documentare în zona Văii Jiului. Demersul va include și identificarea investițiilor în infrastructura locală necesare pentru buna desfășurare a evenimentelor.

O abordare similară poate fi urmată și în cazul unui festival de film, de dimensiuni medii (mii de spectatori zilnic), ce se poate derula în zonă, parțial indoor și parțial în aer liber, urmând, de pildă, modelul festivalului Anonimul din Sfântu Gheorghe (Tulcea). În funcție de locul ales, Festivalul ar putea avea o tematică anume (asemenea festivalului de film horror și fantastic Lună Plină din Biertan (Mureș), de pildă), adaptată locului în care vor fi realizate proiecțiile (de pildă, în zona fostei Exploatare Miniere de la Petrița). Se poate avea în vedere și organizarea unui festival de teatru, coordonat de Teatrul Dramatic I.D. Sârbu din Petroșani.

Pentru implementarea acestor festivaluri, este nevoie de dezvoltarea infrastructurii culturale a zonei, prin renovarea sau construirea de noi spații culturale indoor. Existența a minimum un cinematograful și a unei săli de spectacol cu capacitate de 300-500 de locuri sunt condiții obligatorii pentru derularea unor evenimente de ținută.

Organizarea de apeluri anuale de proiecte va permite finanțarea unor proiecte culturale de mai mici dimensiuni. Vor putea fi astfel finanțate rezidențe și tabere de creație dedicate atât artiștilor plastici, vizuali, scriitorilor, arhitecților, urbanistilor, cât și studenților la facultățile de profil. Operele rezultate în cadrul rezidențelor și taberelor pot fi integrate în proiectele de regenerare urbană și în definirea zonelor creative din orașele Văii Jiului. Apelurile anuale de proiecte vor viza și acțiuni civice și sociale, menite să sprijine accesul la educație și informație al cetățenilor din zone defavorizate sau aparținând grupurilor vulnerabile.

Se impune implementarea și susținerea, inclusiv prin reabilitarea și construirea infrastructurii de profil, a unui program extensiv de tabere școlare, operate atât de autoritățile statului, cât și operatori privați. Acesta va contribui la creșterea notorietății zonei în rândul tinerilor și la folosirea infrastructurii de turism a zonei pe tot parcursul anului. Taberele școlare pot fi organizate în oricare dintre vacanțele de-a lungul anului și pot beneficia de circuitele tematice descrise în Prioritatea de dezvoltare III.1.

Din punct de vedere sportiv, caracteristicile geografice ale Văii Jiului vor fi puse în valoare printr-un calendar de evenimente, armonizat cu cel al evenimentelor culturale, ce va viza atât activitățile familiale, cât și turismul de aventură, atât competițiile dedicate profesioniștilor, cât și amatorilor, atât cele dedicate copiilor, vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități, cât și celorlalte categorii de potențiali participanți.

Competițiile montane, atât cele de vară (alergare, ciclism, skateboarding, longboarding, escaladă, alpinism, tras cu arcul), cât și cele de iarnă (schi alpin, schi de tură, freeride, snowboarding) vor fi incluse în calendarele naționale și internaționale de profil. Datele lor vor fi sincronizate cu cele ale competițiilor similare derulate în zonele învecinate (Domeniul schiabil Șureanu, Domeniul schiabil Transalpina, Parcul Național Domogled-Cerna), mărinând șansele de a avea un număr crescut de participanți și spectatori și scăzând cheltuielile de organizare.

Pentru realizarea evenimentelor culturale și sportive prezentate mai sus, este esențială dezvoltarea infrastructurii de transport (conform celor descrise în Direcția strategică I.1), a celei culturale și a celei privind structurile de primire turistică (conform elementelor prezentate în Direcția strategică III.2).

Dezvoltarea unor noi structuri de agrement va contribui substanțial la creșterea atractivității zonei și la mărirea numărului de turiști. În măsura în care o analiză cost-beneficiu îi va dovedi sustenabilitatea, crearea unui Aqua Park la Câmpu lui Neag, în Uricani, va putea conduce la realizarea unui obiectiv de agrement ce va contribui la creșterea notorietății zonei și la dezvoltarea sa economică. Crearea unor parcuri tematice de aventură va aduce, de asemenea, un plus de notorietate zonei. Realizarea de centre de tip spa, dotate cu facilități de tip piscină, saună, jacuzzi, masaj, etc., va contribui la creșterea calității sejurului în zonă, atât pentru turiștii interesați de practicarea de activități sportive, cât și pentru celelalte categorii de turiști. Amenajarea de trasee de mocăniță (de

exemplu pe traseul dintre exploatarea minierei Lonea și Petrila) și a unor trasee de tip bob pe șină vor contribui, de asemenea, la dezvoltarea turismului familial.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Susținerea și punerea în valoare a muzeelor existente și crearea unei rețele muzeale în regiune
- Consolidarea infrastructurii culturale a zonei prin renovarea / construirea unui cinema și unui spațiu de spectacole de 300-500 de spectatori
- Organizarea unor evenimente culturale anuale (de ex.: festival de cinema de dimensiuni medii, festival de muzică de dimensiuni medii, etc.)
- Organizarea de apeluri anuale de proiecte pentru finanțarea de rezidențe artistice, tabere de creație, acțiuni civice și sociale, etc.
- Dezvoltarea unor noi concepte de evenimente sportive, dedicate familiei, copiilor, seniorilor, persoanelor cu dizabilități, derulate de-a lungul întregului an
- Reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii privind taberele școlare
- Realizarea de noi structuri de agrement

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

Dezvoltarea orașelor din Valea Jiului se dorește a fi în acord deplin cu Obiectivele Dezvoltării Durabile ale ONU, în particular cu obiectivul 11 privind așezărilor umane deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. Măsurile pentru dezvoltare urbanistică au fost elaborate în conformitate cu obiectivele dezvoltării durabile din varianta actuală a Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030. În privința atragerii fondurilor europene în această direcție strategică, una dintre prioritățile Guvernului României, stabilită împreună cu Comisia Europeană vizează politica de coeziune. Astfel, Obiectivul de politică 2 include regenerarea urbană ca unul dintre subdomeniile eligibile pentru finanțare²⁵. Una dintre condițiile dezvoltării urbane, respectiv dezvoltarea rețelelor de utilități (analizată în detaliu în Pilonul de dezvoltare 1 al acestei Strategii) este abordată în Planul Național de Investiții și Relansare Economică, având în vedere că “accesul la utilități și accesibilitatea sunt elemente extrem de importante în deciziile investitorilor de stabilire a localizării obiectivelor economice”²⁶.

Direcția strategică III.4. Valorificarea resurselor locale din domeniul agroalimentar și meșteșugăresc

Obiectiv specific III.8. Creșterea numărului de producători locali și a produselor agroalimentare locale certificate la nivel național și european

Situația actuală

Din punct de vedere administrativ, Valea Jiului este formată din 6 unități administrativ-teritoriale, 3 municipii și 3 orașe, ce au în componență și sate. Din cauza faptului că fac parte din zone considerate urbane, accesul

25 2020. Guvernul României, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, p. 37

26 2020. Guvernul României, Planul Național de Investiții și Relansare Economică, p. 131

fermierilor din aceste sate la anumite fonduri specifice zonelor rurale este limitat. Acesta este unul din motivele pentru care dezvoltarea agroturismului în zonă este redusă.

Fermierii locali nu fac parte din lanțurile valorice agricole, având posibilități foarte reduse de distribuție a produselor proprii. Facilitățile locale de prelucrare a produselor alimentare sunt limitate. În Valea Jiului nu există abatoare, centre de colectare și procesare a laptelui, centre de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei sau alte facilități similare, necesare micilor producători.

Promovarea produselor locale este modestă și ne-unitară. Nu există un concept, un brand care să reunească produsele din zonă și care să le faciliteze creșterea în notorietate. Promovarea online este limitată. În prezent, există un grup de Facebook cu peste 500 de membri dedicat promovării produselor și serviciilor locale din Valea Jiului. Pe portalul produsdehunedoara.ro, există un singur produs din Valea Jiului, ciuperci pleurotus de la ciupercăria Birtolom din Vulcan, dintr-un total de 45 de produse agricole specifice județului oferite spre comercializare.

Anual, Primăria Municipiului Petroșani organizează Târgul de produse tradiționale la care participa producători agroalimentari din Valea Jiului și din alte zone ale țării. Participarea producătorilor locali la târguri similare organizate în alte zone din țară este redusă.

În prezent, doar 5 produse dintr-un total de 1.594 înregistrate în Catalogul Produselor Alimentare Certificate, dezvoltat de Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR), provin din Valea Jiului: cârnați țărănești afumați Edy-Ursu (produși de Edy - Ursu Comimpex S.R.L.) și brânză de oaie Burebista din Lupeni, salam Torpedo și mușchi file afumat din Petroșani (ambele produse de Edy - Ursu Comimpex S.R.L.) și pâine albă de 700 de grame din Petrla (produsă de Loventhal SRL). Nici un produs din Valea Jiului nu beneficiază de eticheta de produs protejat la nivelul Uniunii Europene.

În cadrul proiectelor manifestărilor organizate de asociația Planeta Petrla, sunt produse și comercializate diferite obiecte artizanale specifice Văii Jiului. Atelierele meșteșugărești tradiționale lipsesc din zona Văii Jiului.

Viziunea de realizare

Pentru încurajarea localnicilor din zonele cu aspect rural ale Văii Jiului de a derula activități în domeniul agriculturii și al creșterii animalelor, este nevoie de implementarea de măsuri care să faciliteze cooperarea acestora în asociații de fermieri și integrarea asociațiilor în lanțurile valorice agricole.

În primul rând, e nevoie de instruirea localnicilor din zonele cu aspect rural pentru a dezvolta mici afaceri în domeniul agriculturii și zootehniei, instruire bazată pe digitalizare privind atât aspecte financiar-contabile, cât și aspecte de promovare și marketing. Tinerii din zonele urbane pot fi atrași și ei să deruleze activități agricole atât prin implicarea în programe de formare de tipul celor descrise mai sus, cât și prin oferirea de stimulente financiare, de tipul subvențiilor pentru achiziționarea de teren, granturilor pentru dezvoltare de afaceri și scutirilor de taxe.

Pe termen mediu, crearea unui brand agroalimentar al Văii Jiului, deschis tuturor producătorilor locali care respectă anumite standarde de calitate minime, comun agreeate, va facilita promovarea și comercializarea produselor locale. Pentru realizarea respectivului brand, este necesară atât implicarea producătorilor locali, cât și a tinerilor din zonă, inclusiv a studenților. Un efort comun al oamenilor din generații diferite, provenind din diverse medii sociale și cu diverse niveluri de educație, va duce la cunoașterea, acceptarea și folosirea pe scară largă a respectivului brand.

Fermierii, crescătorii de animale și producătorii locali de produse agroalimentare trebuie să beneficieze de o rețea de distribuție care să le facă produsele disponibile atât la nivel local, cât și la nivel regional, național și internațional. În acest sens, este nevoie de dezvoltarea unei infrastructuri de distribuție, cu componentă de e-commerce, care să permită comercializarea produselor rezultate din activitățile agricole și din cele de creștere a animalelor. Partea de e-commerce va fi implementată atât prin realizarea de website-uri ale producătorilor și asociațiilor de producători locali, cu secțiuni de vânzare, cât și prin folosirea platformelor de comerț electronic

recunoscute la nivel național și internațional. În acest scop, realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului va avea un dublu beneficiu: pe de o parte, producătorii agroalimentari vor beneficia de expertiza în domeniul IT a tinerilor; pe de alta, aceștia din urmă se vor familiariza cu produsele locale, fapt ce va contribui la creșterea sentimentului de apartenență la zona în care trăiesc și, în timp, la scăderea fenomenului migrației.

În același timp, pentru sprijinirea producătorilor locali și pentru facilitarea comercializării materiilor prime produse de aceștia, se impune înființarea unui centru de colectare și procesare a laptelui, a unui abator și a unui centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei.

Unitățile de cazare și de alimentație publică din zonă pot fi stimulate, prin scutiri de taxe sau alte instrumente financiare, să achiziționeze și comercializeze produse agroalimentare și meșteșugărești din zonă, fie direct de la producătorii locali, fie de la centrul de colectare și procesare a laptelui sau de la abatorul ce vor fi construite în zonă. De asemenea, organizatorii de evenimente cultural-sportive, descrise la Direcția strategică III.3, pot fi stimulați, prin mecanisme similare, să achiziționeze și comercializeze produse agroalimentare și meșteșugărești din zonă.

Prin organizarea periodică de târguri agroalimentare în municipiul Petroșani, ca și prin participarea la târgurile de profil din marile orașe ale României, poate fi crescută notorietatea produselor locale și a brandului agroalimentar al Văii Jiului.

Creșterea numărului de produse locale înregistrate în Catalogul Produselor Alimentare Certificate va fi un alt pas important pentru creșterea notorietății produselor agroalimentare din Valea Jiului. Obținerea etichetei de produs protejat la nivel european, de tip IGP (Indicație geografică protejată) sau DOP (denumire de origine protejată), va reprezenta o confirmare la nivel continental a calității și unicității produselor locale.

Înființarea de ateliere care să producă elemente tradiționale, specifice zonei, cum ar fi, de pildă, produse caracteristice activității minerești, ar putea fi stimulată prin subvenționarea chiriilor și scutirea de taxe. De asemenea, înființarea de ateliere în domenii complementare activităților turistice derulate în zonă, de tipul celor de reparații / închiriere de biciclete sau echipament montan, va contribui la dezvoltarea turismului în zonă.

Pe termen mediu, se poate realiza o strategie de comercializare a produselor locale, agroalimentare și meșteșugărești, la nivel național și internațional.

Acțiuni propuse (Versiune preliminară)

- Crearea și promovarea unui brand agroalimentar al Văii Jiului;
- Susținerea constituirii și dezvoltării de microferme de familie și de asociații ale fermierilor;
- Sprijin financiar pentru persoanele din zonele urbane care doresc să deruleze activități agricole și turistice în zonele cu aspect rural;
- Încurajarea producției locale de alimente, băuturi, produse naturiste și meșteșugărești, prin crearea unor programe de instruire și digitalizare pentru micii producători locali și unei infrastructuri digitalizate de promovare și comercializare pentru produsele acestora;
- Realizarea de parteneriate între producătorii locali și liceele și facultățile din Valea Jiului;
- Crearea de facilități de procesare a produselor agricole primare locale (de ex.: abator, centru de colectare și procesare a laptelui, centru de colectare, spălare și procesare primară de lână și piei, etc.);
- Sprijinirea înființării de ateliere meșteșugărești;
- Realizarea Strategiei de comercializare a produselor locale, agroalimentare și meșteșugărești la nivel național și internațional.

Aliniere cu strategii și politici naționale

Demersurile prezentate în cadrul acestei direcții strategice sunt în concordanță cu proiectul de Strategie pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030, cu Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020, cu prima versiune a Programului Operațional Vest 2021-2027 și cu prima versiune a Analizei socio-economice și SWOT din cadrul Planului pentru Dezvoltarea Regională al Regiunii Vest 2021-2027.

DRAFT

Pilon de dezvoltare IV. Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Valea Jiului astăzi, Valea Jiului mâine

Realizarea tranziției carbonifere în regiunile cu veche tradiție minieră este un proces complex, cu impact semnificativ asupra bunăstării comunităților locale și protecției mediului. Provocările sociale sunt considerabile pe fondul concedierilor masive ce amplifică rata șomajului și a implicațiilor derivate din statutul dobândit de lucrătorii în industria minieră, reticenți față de posibilitatea orientării spre alte activități.

Situația actuală

Valea Jiului se distinge drept una dintre cele mai suferinde regiuni prin prisma acutelor probleme izvorâte din impactul negativ al disponibilizărilor în urma închiderii minelor începând din anul 1995, ce au generat șomaj ridicat, dislocarea tinerilor și adulților, sărăcie și excluziune. Procesul se continuă în prezent, în linie cu evoluțiile aferente tranziției carbonifere la nivel european, cu perspectiva închiderii minelor de la Lupeni și Lonea în următorii 5-10 ani. Programele de restructurare au dus la pierderea a peste 40.000 de locuri de muncă dintre cele peste 45.000 existente în industria minieră, numărul persoanelor neangajate în rândul populației active depășind rata de 50% într-o perioadă scurtă de timp. Populația zonei este puternic afectată de declinul industriei miniere și expusă riscurilor severe pe dimensiunea socială din cauza unei scăzute dezvoltări economice ce nu a permis atragerea de investitori și a determinat lipsa unei evoluții pozitive pe toate palierele importante care contribuie la calitatea vieții, în special educație, servicii medicale și asistență socială. Aducerea în stare de șomaj a unor lucrători încă tineri și apti de muncă s-a răsfrânt negativ asupra situației multor familii din Valea Jiului: rămași fără un loc de muncă și nereușind să beneficieze de oportunități la nivel local, părinții și-au lăsat copiii în grija comunității sau a altor familii, alegând calea migrației în afara Văii sau chiar a țării. Efectele acestei destrămări familiale și distanțarea parentală au acutizat alarmant profilul copiilor rămași acasă: abandonul școlar, implicarea în acte anti-sociale, drog-adicția au devenit comportamente nocive larg răspândite, care prezintă provocări inclusiv pentru furnizorii de servicii sociale.

Șomerii care au continuat să rămână în Vale și-au pierdut speranța în șansa unui viitor care să le confere posibilități de trai decent, devenind victime ale resemnării. În lipsa unei dezvoltări economice sustenabile, nu au putut fi create locuri de muncă pentru acoperirea nevoilor de ocupare profesională, astfel încât și „tinerii pensionari”, rămași șomeri la o vârstă ce încă le permitea implicare activă în muncă, și-au redus interesul pentru activități lucrative, situație valabilă mai ales pentru foștii lucrători din mine care beneficiază și de un nivel satisfăcător al pensiilor. În plus, Valea dispune de posibilități modeste de pregătire profesională și dezvoltare de competențe, în pofida potențialului existent la nivelul Universității din Petroșani și centrelor de cercetare precum INSEMEX. Sistemul de învățământ se află în situație precară: metodele de predare sunt neadaptate tendințelor actuale, dotarea unităților de învățământ se situează sub standardele actuale de modernizare, profesorii nu au beneficiat de posibilități de calificare pentru a se specializa în acordarea îndrumării profesionale necesare tinerilor aflați în căutarea unui drum în viață, în școlile tehnice lipsesc echipamentele performante, iar abandonul școlar timpuriu și lipsa unui mecanism coerent de formare profesională accentuează situația critică a sistemului.

Calitatea vieții oamenilor din Valea Jiului înregistrează dificultăți și pe fondul neajunsurilor din sistemul medical. Cu o populație majoritar îmbătrânită, nevoile de asistență medicală sunt semnificative. Spitalele și clinicile locale se confruntă cu un deficit de cadre medicale, cu insuficienta dezvoltare a unor specialități precum medicina de

familie, cu dotare minimală pentru tratamente paleative și recuperatorii, cu un sistem greoi de acoperire a tuturor nevoilor cu operativitate în absența mecanismelor digitale și a unor echipamente medicale performante. În mod particular, o mare parte a populației Văii se înscrie în categoria vulnerabilă, necesitând servicii zilnice nu doar medicale, ci și de asistență socială. Cartierele marginalizate reclamă o atenție deosebită: sistemul de locuire și condițiile de trai sunt precare, sărăcia și delincvența juvenilă se acutizează, iar proliferarea fenomenelor sociale deviate umbrește mai mult viața celor care au renunțat să mai spere la un viitor mai bun. Serviciile sociale care ar contribui la prevenirea separării copilului de familie și mai ales eforturile de reintegrare a copilului în familie sunt încă modeste pe fondul lipsei personalului de specialitate. În pofida eforturilor și sprijinului acordat de asociațiile de profil tuturor categoriilor de persoane vulnerabile, sistemul serviciilor sociale încă nu poate acoperi la standardele dorite nevoile populației suferinde, preponderent din cauza resurselor modeste de finanțare.

Poluarea atmosferică specifică zonei are poate cel mai semnificativ impact asupra calității vieții populației pe fondul afectării sănătății. Incidența îmbolnăvirilor la nivelul aparatului respirator depășește în Valea Jiului valorile medii la nivel național, principalele victime fiind copiii. Poluarea aerului, determinată, în principal, de activitatea centralei termoelectrice și a stațiilor de ventilație ale minelor, dar și de apele uzate provenite din extracția și procesarea cărbunelui, modificările în configurația scoarței terestre care afectează regimul hidrologic regional, activitățile din sectorul industrial care generează deșeuri ce necesită depozitare definitivă pe terenuri degradate, prezentând și contaminare destul de pronunțată cu metale grele sau depozitarea deșeurilor municipale pe amplasamente care nu îndeplinesc condițiile de protecție a factorilor de mediu, inclusiv în apropierea locurilor de joacă pentru copii, sunt doar câteva semnale de alarmă. Survenirea unor inundații foarte abundente, precum cele din luna iunie a acestui an (record istoric de 175 litri de apă pe metru pătrat), ce au distrus îndiguirile, au rupt drumul național 66A și au afectat masiv locuințele din Lupeni și Uricani, reclamă amenajări consolidate și unitare la nivelul râurilor din zonă. Înregistrarea unor incidente – precum cel de la fostă mină Dâlja care a afectat calitatea aerului prin scurgeri nocive de fum – ridică semne de întrebare privind respectarea procedurilor de închidere a minelor din perspectiva asigurării protecției mediului. Pe fondul reliefului depresionar care reține masele de aer poluant, regimului pluvial activ și obiectivelor industriale existente, fauna și flora Văii Jiului sunt afectate de poluare (decolorarea sau pierderea completă a frunzișului unor arbori, scăderea populației acvatice și a efectivelor de vânat etc.), aspect cu impact semnificativ pentru perspectiva ecosistemului zonei și biodiversității.

Azi în Valea Jiului mulți oameni și-au pierdut încrederea în ziua de mâine, nu mai speră să trăiască o schimbare în bine și percep cu scepticism pronunțat posibilitatea creării unor oportunități reale de dezvoltare ce ar modifica actualul status-quo.

Ce își propune noua Strategie a Văii Jiului sub aspectul dezvoltării sociale și de mediu?

Crearea unui climat socio-profesional dinamic și performant pentru optimizarea standardelor de viață și asigurarea în mod responsabil a tranziției Văii Jiului spre economia verde

Strategia va da startul unui demers de creștere a capacității și responsabilității fiecărui cetățean, Valea Jiului fiind chemată să demonstreze că este o comunitate unită în jurul unui țel comun, acceptat și însușit de întreaga populație locală, pentru asigurarea succesului tranziției de la cărbune. Dinamica socială a zonei se va schimba prin:

- educație eficientă și învățare pe tot parcursul vieții, la standarde moderne, care să dezvolte competențele și abilitățile elevilor și studenților în domenii actuale vizate de viitoarea “Strategie Națională de Cercetare Dezvoltare și Specializare Inteligentă”, precum și de „Strategia Regională de Specializare Inteligentă 2021-2027” a Regiunii Vest, document strategic cu rol de coordonare a politicilor de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) în regiune;
- consolidarea capacității umane locale într-o abordare circumscrisă viziunii pe termen lung și investiții sincronizate cu programele de reconversie profesională și dezvoltare de competențe care să absoarbă cât mai amplu posibil viitoarea forță de muncă recalificată;

- regândirea sistemului educațional într-o cheie de oportunitate vizând un nou viitor pentru copiii Văii Jiului, cu accent pe scăderea abandonului școlar și a delincvenței;
- consolidarea sistemului medical prin servicii de calitate superioară și accesibile tuturor, extinderea aparatului de cadre medicale specializate, dotare la standarde moderne, restructurarea și extinderea paletei specializărilor în linie cu nevoile populației locale;
- dezvoltarea unui sistem integrat de servicii sociale pentru rezolvarea problemelor comunităților marginalizate printr-o abordare integrată vizând rezolvarea priorităților medicale și sociale cu impact asupra persoanelor vulnerabile, inclusiv cu optimizarea furnizării serviciilor prin tehnologia TIC;
- realizarea incluziunii sociale, (re)integrarea socio-profesională a unor categorii de populație și reducerea sau, într-o viziune optimistă, chiar eradicarea sărăciei cu precădere în cartierele marginalizate;
- închiderea în condiții stricte de siguranță a minelor ce urmează a deveni inactive în următorii ani, cu măsuri de ecologizare adecvată și de reconversie în obiective turistice în baza unor lucrări de reabilitare eficientă;
- dezvoltarea zonei prin stimularea unei economii circulare, verzi și sustenabile pentru protejarea sănătății și asigurarea rezilienței socio-economice a comunităților, în paralel cu sănătatea naturii pe termen lung.

Nevoi, oportunități și acțiuni de dezvoltare

Evoluțiile economice modeste nu au permis crearea de oportunități atractive în valea Jiului, acutizând subsecvent problemele sociale pe multiple segmente. Acțiuni coerente pentru revitalizarea socială a zonei sunt necesare în primul rând sub aspectul transversalității competențelor profesionale, deschiderii economice și adaptării mentalității locale pentru îmbrățișarea ideii de reconversie profesională de către toate categoriile populației, dar și pentru combaterea sărăciei la nivelul cartierelor marginalizate și profesionalizarea serviciilor sociale.

Educație: Strategia se dorește a aduce schimbarea mult dorită. Creșterea calității vieții în Valea Jiului este puternic dependentă de perspectiva eficientizării sistemului de învățământ la toate nivelele și formării profesionale prin alinierea la practicile europene și la noile priorități circumscrise tehnologiei informației, cercetării, dezvoltării și inovării. Asigurarea accesibilității la programe speciale precum „a doua șansă”, dezvoltarea competențelor și abilităților elevilor și studenților în domeniile (reflexate în Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare, Inovare 2014-2020²⁷ și în noua Strategie Națională de Specializare Inteligentă 2021 - 2027 care urmează să fie aprobată în următoarea perioadă), realizarea de investiții dedicate programelor de formare profesională a adulților se circumscriu unor acțiuni prioritare pentru dezvoltarea socială a Văii Jiului. Acestea vor contribui la reducerea abandonului școlar și susținerea cu precădere a tinerilor în alegerea unei cariere, precum și la facilitarea angajării șomerilor din categoria NEETs cu vârsta cuprinsă între 16-24 ani. Vor fi luate măsuri pentru modernizarea/suplimentarea curriculelor pentru învățământul obligatoriu, special și de tip a doua șansă, precum și pentru eficientizarea activităților în cadrul atelierelor școlare, cu activă implicare a unor operatori economici. Vor fi promovate programe menite a facilita accesibilitatea grupurilor vulnerabile la educație și vor fi organizate seminarii interactive cu rol în dezvoltarea corectă a elevilor. Astfel, beneficiind de o schimbare pozitivă a dinamicii în sistemul educațional, tinerii vor alege să rămână în Valea Jiului pentru a se specializa în domenii cheie alinate cerințelor actuale pe piața locală a muncii și pentru a valorifica oportunitățile ce vor apărea în urma acțiunilor Universității din Petroșani și comunității de afaceri, care vor acționa pentru promovarea și implementarea de programe și formarea de specialiști în domeniile IT, robotică, energie verde. Astfel de inițiative vor fi susținute și prin valorificarea bunelor practici din alte regiuni în tranziție (cazul Universității Maastricht din Limburg). Populația locală va beneficia de înființarea unuia sau mai multor centre de învățare pe tot parcursul vieții cu specializări pe aceste profile, iar în orașele care nu beneficiază de creșe sau grădinițe vor fi luate măsuri de creare a unor astfel de instituții în sprijinul asigurării unui cadru instituțional adecvat de dezvoltare pentru copiii de vârstă preșcolară, cu familie sau ai căror părinți au plecat să muncească în străinătate.

Dezvoltarea de competențe: Foștii mineri și adulții dornici să muncească vor capitaliza șansa unor programe profesionale de specializare și recalificare derulate de companii din mediul de afaceri privat (cum este cazul celor

27 <https://www.edu.ro/sncdi2014-2020>

din cadrul asociației RWEA) în colaborare cu mediul academic local, precum și de angajatorii locali prin programele dedicate de ucenicie la locul de muncă al angajatorului. Vor fi diversificate metodele și domeniile de pregătire profesională în cadrul companiilor pentru dobândirea unor competențe cu grad sporit de complexitate, inclusiv în domenii precum turismul/ospitalitatea în sprijinul dezvoltării acestui sector la nivel local. În mod special, se va urmări dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor, adaptate tendinței de modernizare a sistemului și de facilitare a învățământului la distanță, corelată cu dotarea liceelor cu echipamente digitale, similar demersurilor în cadrul programului guvernamental ROSE. Valorificarea competențelor disponibile la nivelul Universității din Petroșani și a institutelor de cercetare din zonă, în strânsă colaborare cu mediul de afaceri, va deschide noi perspective pentru viitorul tinerilor din Valea Jiului. Prin programe formale și non-formale se va avea în vedere dezvoltarea de competențe și în domeniul economiei verzi și circulare, ce vor crea premise favorabile deschiderii spre oportunități aferente locurilor de muncă verzi.

Aceste demersuri și efortul de pregătire și calificare a populației vor fi susținute de autoritățile locale și prin promovarea unor inițiative menite a spori gradul de atractivitate și de motivare în special a tinerilor, cum ar fi acordarea de locuințe sociale celor care își asumă obligația de a (re)intra în câmpul muncii. În plus, autoritățile vor adopta o abordare având ca scop consolidarea colaborării cu mediul de afaceri și societatea civilă prin perfectarea de parteneriate funcționale dedicate facilitării achiziției de competențe și integrării socio-profesionale a tuturor categoriilor de populație.

Populația zonei va fi revitalizată printr-un proces de informare și conștientizare prin organizarea de campanii, târguri pentru locuri de muncă și prezentări ale operatorilor economici, centrate specific pe ideea asigurării unei perspective profesionale sigure și sustenabile pentru cei dornici și capabili să lucreze și pe înțelegerea contribuției directe pe care o poate avea fiecare cetățean la dezvoltarea economică a microregiunii.

Sistem medical: Alături de educație, eficientizarea serviciilor medicale în cadrul instituțiilor de profil din Valea Jiului și facilitarea accesului la servicii de calitate superioară în domeniul sănătății reprezintă un factor determinant pentru îmbunătățirea calității vieții comunităților locale. Sunt necesare investiții susținute în scopul reducerii neajunsurilor actuale, creării de facilități pentru motivarea personalului de profil, dar și pentru inițierea procesului de digitalizare cu rol în identificarea afecțiunilor medicale individuale. Situația critică a persoanelor cu dizabilități necesită măsuri de sprijin dedicate, iar dezvoltarea unei "culturi" a prevenției medicale va avea efecte pozitive importante pentru calitatea vieții locuitorilor din Valea Jiului. Vor fi implementate programe noi pentru screening populațional, pentru încurajarea unui regim sănătos de viață, pentru promovarea importanței prevenției medicale, iar instituțiile sanitar-medice din Valea Jiului vor proceda la schimb de experiență, mai ales de bune practici cu spitale din marile orașe, specializate pe domeniile de interes ce vor fi dezvoltate pe plan local (Spitalul Clinic de Recuperare Cluj Napoca, Spitalul Municipal Dr. Aurel Tulbure Făgăraș din Brașov – recuperare, balneologie). Pentru creșterea efectivelor medicale necesare acoperirii nevoilor din clinicile și spitalele locale vor fi considerate pachete de stimulente precum asigurarea unor locuințe pentru medicii nou relocați în Vale. Sistemul medical din zonă va oferi servicii de calitate mai bună în domenii de specializare prioritare, pornind de la problemele de sănătate întâlnite cel mai frecvent la populația îmbătrânită. Se va pune accent pe optimizarea serviciilor de medicina familiei, paliative și de recuperare, precum și pe promovarea medicinei preventive, inclusiv la nivelul comunităților dezavantajate. Clinicile și spitalele din cele 6 orașe și municipii vor fi mai bine dotate, iar pacienții și personalul medical vor putea folosi soluțiile digitale ce vor fi implementate în următorii ani în cadrul abordării SMART aferente eficientizării sistemului de sănătate local.

Servicii sociale: Cu eforturi susținute vor fi create condiții mai bune pentru integrarea comunităților marginalizate și pentru dezvoltarea sistemului de servicii sociale, inclusiv cu valorificarea tehnologiei TIC. Autoritățile locale cu sprijinul prestatorilor de servicii sociale/ONG-uri își vor uni eforturile pentru realizarea unui inventar al nevoilor sociale locale ce ar permite extinderea spectrului de servicii pentru scăderea numărului persoanelor în risc de sărăcie sau excluziune, condiția esențială fiind ca aceste parteneriate să fie eficiente și deplin funcționale. Se va pune accent pe dezvoltarea unei rețele de servicii sociale integrate care să acopere toate nevoile critice ale populației vulnerabile și mai ales ale copiilor rămași fără părinți. În baza unei evaluări a nevoii sociale la nivel regional, vor fi înființate etapizat facilități locative și de asistență (de ex. centre respiro, centre rezidențiale pentru bătrâni, centre de consiliere psiho-școlară pentru copii și alte categorii de persoane vulnerabile), iar autoritățile vor

acționa pentru o abordare integrată mai susținută a politicilor sociale la nivelul aparatului guvernamental. Va fi valorificată oportunitatea finanțării demersurilor de acordare a locuințelor sociale pentru persoanele vulnerabile, iar măsurile de tip SMART vor fi extinse pentru alfabetizarea digitală a comunităților dezavantajate și e-incluziune. Prin mobilizarea autorităților inclusiv în direcția consolidării cooperării cu furnizorii de servicii sociale pentru îmbunătățirea calității vieții și optimizarea asistenței sociale, categoriile vulnerabile cu nevoi speciale vor beneficia de sprijinul asistenților specializați (certificați la nivelul Universității din Petroșani, ulterior dobândind drept de competență și grade specifice de profesionalizare în cadrul Colegiului Național al Asistenților Sociali din România), vor avea acces la condiții rezidențiale mai bune, în baza unor politici mai coerent aliniate la nivel guvernamental.

Protecția mediului: “Tranziția justă” a devenit concept integrant al politicilor climatice prevăzute în Acordul de la Paris, protecția mediului și a sănătății populației fiind componentă importantă a proceselor de tranziție carboniferă. Activitatea extractivă din Valea Jiului are un impact semnificativ asupra mediului, iar perspectiva închiderii minelor rămase operaționale ridică serioase preocupări atât din perspectiva valorificării ulterioare a acestor situri de o manieră care să nu afecteze mediul, cât și a necesității de protejare a arealurilor tip „Natura 2000”. Unele exploatare miniere nu au beneficiat în trecut de condiții adecvate de închidere, conform reglementărilor europene, fiind necesare măsuri dedicate pentru realizarea viitoarelor lucrări în mod judicios, fără afectarea obiectivelor de suprafață. Pentru atingerea dezideratelor este necesară “conectarea orașelor din Valea Jiului cu natura” în sensul formării comportamentului responsabil față de natură, începând cu o informare corectă și continuând cu implicarea mai activă a oamenilor în eforturile de protejare a mediului. Astfel de campanii vor fi organizate periodic atât pentru creșterea interesului față de protejarea mediului, cât și pentru familiarizarea populației cu dezvoltările specifice economiei verzi și circulare.

Zona are nevoie de un plan de amenajare a teritoriului realizat sub supervizarea unor comisii de specialitate/birou de urbanism, utilizând metode rezultate din specificul local (“site specific planning”). Acest demers va fi realizat cu accent pe planificarea și managementul dedicat aspectelor conexe faunei și florei din ariile protejate, pe conexiunea între zonele verzi intravilane și cele locale și pe dezvoltarea durabilă a activităților umane în arealul complet mărginit de zone protejate „Natura 2000”. Eforturile vor fi susținute și prin realizarea de studii pentru evidențierea aspectelor de mediu ce ar trebui considerate în perspectiva realizării unor investiții în anumite zone precum apropierea hidrocentralei de pe Jiu, astfel încât operațiunile economice viitoare să nu afecteze mediul înconjurător.

În perspectiva ireversibilă a închiderii minelor încă operaționale vor fi analizate riscurile aferente exploatarele miniere închise și vor fi luate măsuri speciale pentru pregătirea viitorului proces de închidere fără a impacta negativ sănătatea locuitorilor din Valea Jiului și mediul înconjurător, inclusiv prin regândirea metodelor de ecologizare. Întrucât Valea nu dispune decât în Vulcan de o stație de măsurare a poluării aerului, va fi implementat un program pilot pentru monitorizarea calității mediului în sprijinul protejării și dezvoltării biodiversității, cu perspectiva implementării unui sistem local care să asigure acoperirea nevoilor de monitorizare a mediului în toate cele 6 jurisdicții.

Situația încă problematică a deșeurilor va fi adresată mai susținut cu scopul implementării unui sistem integrat funcțional care să asigure separarea, colectarea selectivă, transportul și reciclarea eficientă a deșeurilor prin colaborare mai eficientă cu ADI Sistemul de Colectare a Deșeurilor Hunedoara. Vor fi amenajate puncte dedicate pentru colectarea deșeurilor, în special a celor rezultate din construcții.

Obiectivele de dezvoltare economică a Văii Jiului vor fi corelate cu aspectele aferente protecției mediului, în special din perspectiva acțiunilor circumscrise viitoarelor investiții. Vor fi create premise necesare tranziției către o economie verde și sustenabilă, aliniată obiectivelor Pactului Ecologic European (European Green Deal)²⁸, cu utilizarea eficientă a resurselor pentru protejarea sănătății și rezilienței economice a comunităților prin investiții

28 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

strategice - inovare și cercetare în infrastructură digitală, în economia circulară smart și în sisteme de transport ale viitorului.

Alte sectoare care ar putea sprijini realizarea obiectivului

- **Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii** pentru facilitarea accesului înspre și dinspre Valea Jiului vor fi create condiții favorabile atragerii unui flux de investitori generatori de locuri de muncă sustenabile. Tinerii și adulții specializați în domenii de actualitate, formați profesional în cadrul viitoarelor școli de competențe ce vor fi activate în Valea Jiului pentru a contribui la dezvoltarea economică a zonei își vor asigura un viitor profesional ce le va conferi motivația necesară implicării în programele de formare, având garanția sau, cel puțin, opțiuni pentru angajare ulterioară.
- **Dezvoltarea antreprenoriatului, cercetării și inovării** va deschide perspectiva familiarizării zonei cu domenii de actualitate, valorificabile pentru dezvoltarea de competențe, pentru alinierea la noile tendințe pe piața muncii și pentru deschiderea orizontului prin acumularea de cunoștințe în linie cu evoluțiile europene (dezvoltări de tip smart, digitalizare, economie circulară etc.). Acest segment ar susține creșterea vizată prin extinderea catedrei Universității din Petroșani cu noi specializări (precum robotică) sau prin deschiderea unor centre specializate (de excelență sau de învățare) vizate pentru dezvoltarea și formarea potențialului uman al Văii Jiului (de ex. Centrul de Excelență pentru Învățământ în Sistem Dual).
- **Implementarea unui concept integrat de turism** care ar asigura fluxul necesar de turiști pe parcursul întregului an și ar permite o reală dezvoltare a infrastructurii și serviciilor de profil, va contribui la creșterea interesului tinerilor (poate și a preocupării adulților în căutarea unui loc de muncă) pentru participarea la cursuri de specializare în domeniul ospitalității în scopul dezvoltării capacităților locale de acoperire a nevoilor de tip HORECA. Turismul este unul dintre cele mai atractive sectoare pentru populația locală având în vedere diversitatea palierelelor ce pot fi dezvoltate și caracterul plăcut al activării într-un astfel de domeniu, în diferite stațiuni și zone ale Văii Jiului.

Impactul asupra dezvoltării locale

Realizarea obiectivului vizat prin aceste demersuri de dezvoltare socială și de mediu ar avea impact pozitiv pe multiple dimensiuni:

- **Dezvoltarea sistemului de învățământ la standarde moderne va determina tinerii să rămână în Valea Jiului** pentru a studia în școli mai bine dotate, aliniate la nevoile de formare de competențe, beneficiind de consiliere pentru alegerea viitoarei cariere cu sprijinul cadrelor specializate. Dacă Universitatea din Petroșani va reuși să concretizeze planul de a-și extinde catedra cu noi specializări, instituția se va mândri cu absolvenți specialiști în domeniile digitalizării și energiei regenerabile, care vor fi angajați de companiile care au dezvoltat sau vor dezvolta operațiuni economice în Vale. Agenții economici activi în zonă vor contribui la eficientizarea programelor de formare a tinerilor și prin Școala Profesională în Sistem Dual, la nivelul Centrului de excelență de profil vizat prin prezenta strategie pentru a fi înființat în zonă.
 - Prin adaptarea sistemului la nevoile personale și profesionale ale copiilor și tinerilor va scădea rata abandonului școlar timpuriu.
 - Reconversia profesională și specializarea smart vor asigura locuri de muncă, oferind oportunități multor șomeri.
 - Cererea de forță de muncă pentru sectorul energetic va spori, astfel încât specializarea în domeniul energiei regenerabile va fi generatoare de perspective profesionale.
 - Crearea unei mase critice de specialiști cu experiență în energia regenerabilă ar putea fi bază pentru transformarea Văii Jiului în centru de inovare în domeniul energetic.
 - Dezvoltarea competențelor digitale va susține realizarea de investiții în transformarea digitală a orașelor din Vale în cadrul unui concept integrat, unde populația să beneficieze de servicii publice integral digitale, concepte pentru turism digitale și de modernizarea inteligentă a utilităților.
- **Schimbarea dinamicii în sistemul de învățământ și instituirea unor programe eficiente vizând dezvoltarea de competențe vor fi principali factori favorabili ocupării forței de muncă din Valea Jiului**, deopotrivă tineri și adulți/tineri pensionari, în special pe măsură ce vor fi demarate și implementate proiectele

propuse prin prezenta strategie, care vor contribui la creșterea microregiunii pe multiple segmente. Este de așteptat ca punerea în aplicare a conceptului integrat de dezvoltare a turismului, prin crearea infrastructurii și facilităților de profil, să confere oportunități semnificative creând noi locuri de muncă atractive pentru tinerii și șomerii de diferite vârste. De asemenea, proiectele de infrastructură, reabilitarea rețelelor de utilități și reabilitarea termică a locuințelor, perspectiva reconversiei centralei de Paroșeni în grup pe gaz susținut de cogenerare, lucrările de extindere sau construire a infrastructurii de turism (trasee de biciclete, piste de schi etc.), înființarea unor centre (de excelență, de management integrat sau de asistență socială), a unor cabinete medicale și creșe să asigure o bună ocupare a forței de muncă locale, atât pe durata derulării lucrărilor de construcție, cât și ulterior pentru funcționarea unor astfel de facilități. Deși în unele cazuri (efectuarea lucrărilor de infrastructură) astfel de proiecte vor avea o durată determinată, sustenabilitatea implicării va fi conferită de oportunitatea calificării respectivei forțe de muncă pentru marile proiecte de infrastructură ce vor fi derulate în România în următorii ani, ce ar putea constitui oportunități atractive inclusiv pentru “tinerii șomerii” din Valea Jiului. De asemenea, pentru buna derulare a proiectelor noi, în special a celor mari și complexe, vor fi necesare servicii de consultanță, aspect cu potențial impact pozitiv în planul ocupării persoanelor apte de muncă, ce ar contribui la retenția celor calificați și poate chiar la revenirea în Valea Jiului a persoanelor cu studii superioare care au plecat din zonă.

- Vor fi luate măsuri astfel încât **persoanele din categoriile speciale, care nu au finalizat studiile obligatorii, să poată urma cursuri prin facilitățile acordate de învățământul de tip “a doua șansă” și să beneficieze de oportunitatea uceniciei la locul de muncă al viitorului angajator**. Foștii mineri vor dobândi competențe și cunoștințe în cadrul “școlilor de competențe” organizate de mari companii și programelor formale și non-formale în domenii precum HORECA sau economia verde.
- **Societatea civilă va putea acționa împreună cu autoritățile locale printr-o abordare integrată de tip bottom-up** (de jos în sus) pe linia Dezvoltării Locale plasată sub Responsabilitatea Comunității, pentru stimularea capacității de schimbare prin promovarea dezvoltării, identificarea potențialului nevalorificat din cadrul comunităților locale, implicarea în construirea comunității pe multiple paliere. Aceste acțiuni vor include de la crearea de noi locuri de muncă și reducerea ratei de abandon școlar până la înființarea de centre comunitare, în funcție de nevoile concrete ale populației locale și specificitatea acestora în cartierele vizate pentru intervenții.
- **Eficiențizarea sistemului de sănătate prin dotarea cu echipamente moderne și suplimentarea efectivelor medicale pe specialități primordiale va contribui la scăderea incidenței bolilor**, în special în condițiile introducerii unor sisteme performante precum screening populațional și dezvoltării unor specializări importante precum medicina preventivă. Deschiderea de cabinete medicale în orașele care nu dispun de astfel de facilități va veni în întâmpinarea nevoilor populației vârstnice cu precădere, inclusiv ca demers corelat cu serviciile de asistență socială în sprijinul populației din cartierele marginalizate.
- În funcție de consecvența adoptării unor pași concreți, **Valea Jiului se va remarca prin afluxul mijloacelor de transport ecologice, sistemelor smart city și prin creșterea gradului de eficiență energetică conferit de sistemele de gestionare inteligentă a consumului**. Siturile miniere închise în condiții de siguranță a zăcămintului și transformate în obiective de interes turistic vor beneficia de flux de vizitatori, care se vor bucura de **calitatea mediului nepoluat al regiunii, peisajul natural deosebit și biodiversitatea siturilor „Natura 2000”**.
 - Potrivit unui sondaj realizat de Asociația de business Comitetul de Inițiativă Valea Jiului (ACIVJ), 71% dintre cei chestionați consideră că dezvoltarea orașelor verzi și regenerarea urbană sunt esențiale pentru dezvoltarea economică a zonei.
 - Într-o viziune optimistă, în cazul realizării consecvente a acțiunilor propuse, Valea Jiului ar putea deveni prima microregiune verde la nivel național cu emisii de carbon care tind spre 0, viziune aliniată Pactului Ecologic European (cu valorificarea Green Line Valea Jiului, care presupune transport public complet verde între și în orașele regiunii și sisteme inteligente de trafic, cuplate cu existența rutelor turistice pentru ciclismul montan). Pe baza acestora, Valea Jiului și-ar putea consolida un nou profil, devenind o atracție pentru firme din domeniul economiei circulare, pentru cercetare – inovare în domeniul energetic, dar și pentru turism.

- În același spirit, renovarea clădirilor existente publice și private într-un concept unitar, care să reflecte viziunea de 0 emisii, transformarea acestora în clădiri inteligente cu cele mai noi inovații tehnologice ar putea constitui factori cu impact pozitiv pentru relocarea în zonă a unor firme care doresc să testeze inovațiile tehnologice în domeniu.
- **Populația Văii Jiului, în special cea tânără, se va familiariza și va forma specialiști în domeniul economiei circulare, în linie cu eforturile României la nivel național, iar dinamica economică a zonei va beneficia de investiții strategice în inovare, infrastructură digitală și mijloace de transport ale viitorului.** Astfel, afaceri locale ar fi dezvoltate prin prisma economiei circulare, în special la nivelul IMM-urilor. Totodată, se va evalua oportunitatea creării unui centru pentru prezentarea celor mai noi tehnologii în domeniul dezvoltării durabile. În Valea Jiului revitalizată socio-economic și reconfigurată energetic vor exista premise favorabile transformării zonei în model de regiune prietenoasă cu mediul care, prin măsurile luate în beneficiul sănătății populației, pentru protejarea frumuseților naturale ale zonei și pentru folosirea mai eficientă a resurselor, ar deveni etalon de bune practici replicabile în alte regiuni din România sau chiar în alte regiuni în tranziție din Europa.

Pentru transpunerea acestor deziderate la nivelul Văii Jiului, propunem atingerea a 13 obiective specifice, grupate în 4 direcții strategice:

- Direcția strategică IV.1 – Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale
 - **Obiectiv specific IV.1** – Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului
 - **Obiectiv specific IV.2** – Eficientizarea posibilităților de reconversie și specializare profesională
 - **Obiectiv specific IV.3** – Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație
- Direcția strategică IV.2 – Optimizarea serviciilor medicale și crearea condițiilor necesare ridicării nivelului de bunăstare a populației
 - **Obiectiv specific IV.4** – Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/dotare performantă și personal calificat
 - **Obiectiv specific IV.5** – Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație
 - **Obiectiv specific IV.6** – Profesionalizarea asistenței sociale și optimizarea serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile
 - **Obiectiv specific IV.7** – Combaterea sărăciei în cartierele marginalizate
- Direcția strategică IV.3 – Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe
 - **Obiectiv specific IV.8** – Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții
 - **Obiectiv specific IV.9** – Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație
- Direcția strategică IV.4 - Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului
 - **Obiectiv specific IV.10** – Protejarea populației împotriva inundațiilor
 - **Obiectiv specific IV.11** - Închiderea siturilor miniere în condiții ridicate de siguranță și reabilitarea optimă a acestora
 - **Obiectiv specific IV.12** – Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon
 - **Obiectiv specific IV.13** – Eficientizarea procesului de management al deșeurilor

Planul de acțiuni ce va detalia strategia de implementare a celor 4 direcții strategice și de realizare a celor 12 obiective strategice este prezentat în cadrul Planului de acțiuni și listei de proiecte aferente strategiei.

Directii strategice

Directia strategică IV.1. Calibrarea potențialului uman local pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și combaterea excluziunii sociale

Obiectiv specific IV.1. Crearea de oportunități diversificate de muncă la nivel performant pentru scăderea șomajului

Situația actuală

Disponibilizările rezultate în procesul de restructurare a industriei miniere reprezintă principal factor generator de impact major în dinamica socială a regiunilor în tranziție carboniferă la nivel european. Creșterea ratei șomajului, corelată cu dificultățile de reconversie a competențelor profesionale în urma procesului de închidere a minelor, alimentează o paletă largă de probleme sociale cu efect negativ pentru viața locuitorilor și dezvoltarea comunităților locale.

În anul 2019 Valea Jiului înregistra cca. 100.000 persoane apte de muncă dintre care doar un sfert beneficiau de loc de muncă stabil²⁹. Deși statisticile naționale indică o scădere a ratei șomajului din anul 2010 până în prezent, numărul persoanelor apte de muncă dar neangajate (78.000) depășește cu mult numărul șomerilor din Valea Jiului (1.680). Menținerea unei rate ridicate a șomajului ar acutiza dificultățile financiare și gradul de sărăcie, tensiunile sociale și izolarea.

Valea Jiului se confruntă cu un declin social semnificativ (134.000 persoane în 2019 față de 166.000 în 1998) pe fondul migrației pronunțate, cu o tendință estimată de scădere anuală a populației până în 2030 când numărul locuitorilor ar putea ajunge la cca 114.000³⁰. De asemenea, analiza mișcării naturale a populației se înscrie în tendință negativă, marcată de scăderea numărului nașterilor și fluctuația deceselor în jurul valorii de 1.500/an. Fluctuațiile semnificative în structura populației impactează major forța de muncă, dar și domeniile educației, sănătății și serviciilor sociale.

Viziunea de realizare

Revitalizarea economică a Văii Jiului va crea noi oportunități de lucru ce vor contribui la retenția populației pe plan local.

Autoritățile locale, în strânsă colaborare cu angajatorii locali și cu noii investitori care vor veni în Valea Jiului, vor promova o politică vizând asigurarea de locuri de muncă în mod unitar și nediscriminatoriu. Accesul pe piața muncii va fi posibil pentru toate categoriile de populație (șomeri, persoane inactive, tineri și lucrători în vârstă, persoane cu dizabilități/vulnerabile și persoane cu un nivel de educație mai scăzut).

Se va avea în vedere suplimentarea facilităților existente prin înființarea unor centre de învățare pe tot parcursul vieții și promovarea de o manieră atractivă a domeniilor de actualitate cum ar fi IT, robotică, energie regenerabilă sau chiar administrație publică, astfel încât populația să dispună de o paletă largă de opțiuni. Schimbul de bune practici pentru inspirarea din modelele de succes se va aplica atât prin realizarea unui schimb de experiență cu entități locale precum Planeta Petrița sau Centru de la Bușteni dezvoltat în domeniul energiei, precum și prin evaluarea proiectelor de succes din alte regiuni europene în tranziție (ex. cazul Universității Maastricht din Limburg).

²⁹ Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

³⁰ Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

Vor fi dezvoltate competențe cu facilitarea recunoașterii calificărilor noi sau, după caz, a experienței, cu scopul de a acorda sprijin pentru găsirea unui loc de muncă sau pentru dezvoltare de tip antreprenorial prin înființarea de microîntreprinderi.

Având în vedere rolul esențial al formatorului profesional în acordarea unui ghidaj susținut în orientarea profesională, oportunitățile de colaborare vor viza consolidarea conlucrării cu instituții publice și private la nivel central pentru angrenarea personalului calificat din institutiile publice de profil și/sau centre specializate în demersurile de pregătire profesională a resurselor interesate din Valea Jiului.

De asemenea, vor fi organizate campanii de informare a populației interesate asupra perspectivelor ce urmează a fi create în Valea Jiului – vor fi valorificate cu prioritate oportunitățile aferente organizării de târguri pentru locuri de muncă sau prezentări din partea unor companii interesate să dezvolte operațiuni în Valea Jiului pentru familiarizarea celor interesați asupra cerințelor pe piața muncii în actuala etapă și pentru creșterea gradului de interes, în special a celor sceptici față de posibilitatea reangajării.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Organizarea unei serii de campanii periodice de informare și educare a populației cu privire la perspectiva creării de noi locuri de muncă în Valea Jiului, cu detalii despre specificul acestora și cu accent pe generarea interesului în rândul celor interesați de găsirea unui loc de muncă;
- Inițierea și perfectarea de parteneriate pentru facilitarea accesului tuturor persoanelor apte de muncă din fiecare jurisdicție a Văii Jiului la oportunități sustenabile de lucru, în linie cu direcțiile Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă;
- Identificarea și crearea de oportunități concrete pentru facilitarea creșterii ocupării tinerilor din categoria NEETS (Not in Employment, Education or Training - tineri șomeri între 16 - 24 ani) și a populației interesate să obțină un loc de muncă, odată cu îmbunătățirea nivelului de competențe și cu crearea de locuri de muncă prin dezvoltarea unor noi operațiuni economice, în linie cu direcțiile Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și Strategiei Naționale în domeniul politicii de tineret.

Obiectiv specific IV.2. Eficientizarea posibilităților de reconversie și specializare profesională

Obiectiv specific IV.3. Promovarea incluziunii socio-profesionale pentru toate categoriile de populație

Situația actuală

Având în vedere caracterul monoindustrial al microregiunii bazată pe activitatea de exploatare minieră, necesitatea recalificării profesionale a foștilor mineri este un imperativ, dar și o provocare. Nivelul consistent al remunerațiilor pentru sectorul minier și opțiunea pensionării anticipate alimentează un grad crescut de rezistență la schimbare, susținut de mândria profesională specifică lucrătorilor în acest sector de activitate.

Diversificarea moderată a competențelor profesionale și cunoștințele tehnologice limitate reprezintă obstacole pentru apariția unor locuri de muncă atractive, astfel încât șansele de întoarcere a tinerilor plecați din Valea Jiului se vor menține scăzute în lipsa a unor măsuri coerente de redresare socială.

În absența calificărilor adecvate sau cel puțin a interesului pentru pregătire corespunzătoare în vederea derulării unor activități lucrative, riscul excluziunii sociale crește. Excluziunea socială, rezultantă a comportamentelor similare abandonului școlar regăsite în rândul categoriilor vulnerabile din cadrul comunităților locale, impactează negativ perspectiva de progres și dezvoltare a comunităților locale.

Viziunea de realizare

Pentru calibrarea corespunzătoare a potențialului uman existent în Valea Jiului se va promova o abordare bidirecțională care să vizeze o schimbare de mentalitate pentru o mai mare deschidere a populației apte de

muncă, în special a foștilor mineri, spre oportunitatea recalificării de o manieră calibrată noilor cerințe și domenii de interes pe piața muncii, în paralel cu definirea unor măsuri eficiente de sprijinire a dobândirii de competențe prin activarea unor programe dedicate.

Vor fi susținute activ demersurile Universității Petroșani pe linia extinderii catedrei cu noi specializări (robotică, energie verde) și vor fi organizate consultări aplicative cu operatori economici locali, dar și din afara regiunii pentru crearea condițiilor optime de activare a unor platforme on-line destinate eforturilor pe linia formării profesionale.

Parteneriatele cu mediul privat și academic vor juca un rol important în asigurarea succesului demersurilor de recalificare profesională și achiziție de competențe. Valea Jiului va deveni o comunitate unită, susținută activ de inițiativa autorităților locale de a perfecta colaborări și parteneriate circumscrise implementării de programe pentru reconversie profesională centrate pe “personalizarea angajatului pentru nevoile angajatorului” și atragere de investiții generatoare de locuri de muncă atractive. Vor fi avute în vedere programe de pregătire practică diversificate, cu diferite grade de complexitate. De asemenea, se va pune accent pe eficientizarea pregătirii în domeniul turismului și ospitalității, pentru aliniere cu nevoile locale și cu dorința populației din Vale pentru dezvoltarea turismului zonal la standarde ridicate. În acest sens, pentru schimb de bune practici, vor fi considerate parteneriate atât cu antreprenori și asociații active în domeniul turismului, cât și cu instituții de învățământ din țară care derulează studii în domeniu.

O reconversie profesională de succes va fi realizată prin sprijinirea antreprenorilor în selectarea tipului de competențe și a resurselor calificate pentru locuri de muncă specializate. Resursele apte de muncă ar putea fi valorificate corespunzător din perspectiva ridicării nivelului competențelor și adaptării la cerințele pieței muncii.

Excluziunea socială va fi combătută prin facilitarea deschiderii spre oportunități de muncă pentru toți, precum și prin valorificarea diversității etnice și religioase, cu rol în transmiterea practicilor pozitive de viață în cadrul evenimentelor sociale, culturale și religioase. Vor beneficia de sprijin mai multe grupuri vulnerabile (persoanele fără adăpost, cele care suferă de dependențe, victimele violenței domestice, persoanele vârstnice, cele cu dizabilități).

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Încurajarea învățării și dezvoltării prin crearea unor „centre de învățare pe tot parcursul vieții” cu specializare în IT, în administrație publică și/ sau energetică (similar centrului din Bușteni), în parteneriat cu școli și universități, pe modelul procesului demarat de Planeta Petrița pentru robotică;
- Implementarea unor programe diversificate de formare continuă (cursuri de scurtă durată, cursuri de specializare/perfecționare, calificare, recalificare, reconversie profesională) adaptate nevoilor pieței muncii locale, în linie cu cerințele din sectoare economice cu potențial competitiv (ex. specializare inteligentă);
- Introducerea de programe diversificate de pregătire practică în cadrul companiilor/ întreprinderilor/ operatorilor economici din Valea Jiului (programe de ucenicie) pentru facilitarea dobândirii de competențe - demararea primelor programe de profil cu rol de proiect-pilot (faza 1), urmată de extinderea și diversificarea acestor programe la nivelul cât mai multor companii pe măsură ce vor fi atrase investiții noi sau, după caz, instituții din zonă (ex. biroul local al unei deconcentrate ce s-ar putea deschide în Valea Jiului) – faza 2.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Demersurile vizând soluționarea problemelor identificate vor fi calibrate cu prevederile următoarelor documente strategice naționale, precum și cu *European Employment Strategy*³¹, document aliniat principiilor drepturilor omului din *European Pillar of Social Rights*³², care vizează o nouă abordare a politicilor economice pe baza investițiilor, reformei structurale și responsabilității fiscale, precum și *Europe 2020 Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*³³. European Employment Strategy oferă ghidaj pentru crearea locurilor de muncă, rezolvarea deficiențelor în sistemul de sănătate și de formare profesională, scăderea șomajului, mobilitatea forței de muncă, promovarea oportunităților egale pentru toți cetățenii și combaterea sărăciei.

- Strategia Națională pentru ocuparea forței de munca 2014-2020
- Strategia Națională de Incluziune Socială 2021-2027
- Strategia Națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” (2015-2020)
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia europeană privind o Europa neutră din punct de vedere climatic (prevede educație și oportunități pentru tineri, bunăstare pentru cei care muncesc, integrare pentru cei care nu au loc de munca)
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 8 ocuparea forței de munca și muncă decentă pentru toți)
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Muncii și Justiției Sociale.

Direcția strategică IV.2. Optimizarea serviciilor medicale și crearea condițiilor necesare ridicării nivelului de bunăstare a populației

Obiectiv specific IV.4. Creșterea eficacității sistemului sanitar-medical prin investiții în infrastructură/dotare performantă și personal calificat

Obiectiv specific IV.5. Asigurarea serviciilor medicale de calitate, accesibile tuturor categoriilor de populație

Situația actuală

Sănătatea și accesul la servicii medicale sunt condiții primordiale pentru asigurarea bunăstării oamenilor, iar stadiul acestora în regiunile mai sărace, cu probleme sociale acute de tipul celor existente în Valea Jiului, este esențial pentru combaterea sărăciei.

Sistemul de sănătate din Valea Jiului se situează sub media standardelor naționale din perspectiva dotării, încadrării cu personal, spectrului de facilități acordate pacienților și personalului medical, precum și sub aspectul nivelului de lucru. Deși zona dispune de 190 de instituții de asistență medicală (inclusiv două clinici private în Petroșani), aproape jumătate sunt situate în Petroșani (645 cadre medicale active la nivelul anului 2018), există doar 3 spitale municipale (Petroșani, Lupeni și Vulcan), iar fluctuația anuală a numărului personalului medical (între 1.100 și 1.300 de cadre, cu scăderea numărului personalului medical mediu) alimentează dezechilibre funcționale sistemice. Cu o medie de un medic la 520 de locuitori și un medic de familie la 2.829 de locuitori (conform statisticilor din 2018), Valea Jiului înregistrează un nivel cu mult scăzut față de situația din Regiunea Vest (1 stomatolog la 1.060 de persoane față de 1 stomatolog la 2.771 persoane în Valea Jiului)³⁴.

31 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&intPagId=3427>

32 https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

33 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en>

34 Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

90% dintre medicii de familie sunt pensionari sau se apropie de vârsta de pensionare și nu s-a reușit atragerea de specialiști tineri pe acest profil.

Unitățile medicale din zonă au o paletă variată de specialități, ceea ce îngreunează sau chiar afectează negativ acordarea serviciilor medicale.

Impactul situației deficitare a sistemului medical este cu atât mai problematic cu cât numărul locuitorilor tineri din Valea Jiului se înscrie pe o tendință constant descendentă, într-un viitor foarte apropiat populația microregiunii urmând să fie majoritar îmbătrânită, subsecvent afectată de nevoi medicale semnificative.

Situația precară a sistemului medical are incidență majoră pentru viitorul populației din Valea Jiului, fiind imperativ necesară implementarea unor măsuri de optimizare, calibrate adecvat la paleta extinsă de nevoi ale categoriilor de populație afectată.

Viziunea de realizare

Pentru ridicarea standardelor de funcționare și performanță în instituțiile medicale sunt necesare investiții centrate pe reducerea dezechilibrelor prin acordarea de facilități menite a spori atractivitatea zonei (ex. crearea de locuințe speciale pentru medici), adoptarea de măsuri vizând dezvoltarea și creșterea nivelului de performanță a unor segmente de specialitate critice pentru populație precum medicina de familie.

Autoritățile locale, în colaborare cu personal medical avizat, vor acționa pentru a genera o schimbare de mentalitate la nivelul tuturor categoriilor de populație în scopul acordării unei atenții sporite prevenției medicale. Se va analiza oportunitatea deschiderii de cabinete medicale în special în sate, cu evaluarea necesarului de specialități prioritare ce vor trebui asigurate în fiecare dintre cele 6 orașe. Un prim pas în direcția conștientizării colective asupra relevanței conduitei preventive ar putea consta în creșterea nivelului de performanță al centrului de prevenție din orașul Petroșani, cu perspectiva deschiderii unor astfel de facilități și în celelalte cinci orașe/municipii. Medicina preventivă, serviciile de recuperare și îngrijire pe termen lung vor fi priorități în efortul de eficientizare a asistenței medicale, demersurile urmând a fi calibrate prin perfectarea de colaborări pentru schimb de experiență cu spitale de profil din marile orașe ale țării (București, Brașov).

Premisa realistă potrivit căreia populația microregiunii va fi predominant îmbătrânită în următorii ani reclamă demersuri coerente de reorganizare și optimizare a serviciilor de sănătate în strânsă corelare cu eficientizarea și îmbunătățirea celor aferente asistenței sociale. Pentru o mai bună evaluare a populației cu nevoi medicale, unitățile medicale vor fi restructurate sub aspectul unei distribuiri mai eficiente a specialităților și vor fi introduse programe moderne precum screening-ul dedicat identificării afecțiunilor speciale, la care se va asigura acces nemijlocit și pentru populația vulnerabilă din cartierele marginalizate.

Ridicarea sistemului medical local la standardele actuale de performanță va necesita și implementarea sistemelor on-line prin promovarea și activarea soluțiilor SMART, menite a facilita activitatea cadrelor medicale, precum și accesul populației la serviciile necesare.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Întărirea capacității sistemului medical din Valea Jiului prin atragerea de personal medical competent pentru compensarea deficitului numeric/ fluctuațiilor de cadre medicale pe specialități cheie și depășirea situației personalului îmbătrânit care activează în domeniul medicinei de familie;
- Promovarea și implementarea de noi programe precum screening populațional pentru afecțiuni speciale, programe de medicină preventivă, în paralel cu cele de schimbare a stilului de viață și de încurajare a unui regim sănătos de viață; modernizarea infrastructurii pentru servicii de medicină paliativă, de recuperare și îngrijire pe termen lung;

- Distribuirea mai eficientă a specialităților cu accent pe dezvoltarea sau introducerea de noi specialități pentru optimizarea serviciilor acordate pacienților și deschiderea de cabinete medicale în sate/orașele din Valea Jiului care au insuficiente capacități de acomodare și tratare a bolnavilor;
- Îmbunătățirea accesului la serviciile medicale pentru toate categoriile de populație, inclusiv cele defavorizate, prin implementarea de sisteme on-line și soluții digitale în unitățile medicale printr-o abordare inovativă centrată pe promovarea de soluții de telemedicină – introducerea de platforme speciale pentru identificarea problemelor de sănătate individuale.

Obiectiv specific IV. 6. Profesionalizarea asistenței sociale și optimizarea serviciilor sociale pentru persoanele vulnerabile

Obiectiv specific IV. 7. Combaterea sărăciei în cartierele marginalizate

Situația actuală

Valea Jiului se confruntă cu un nivel de trai scăzut și cu o problemă latentă în privința persoanelor din cartierele marginalizate, devenite sursă de sărăcie extremă și a celor cu dizabilități, care experimentează probleme singulare din perspectiva serviciilor sociale, fiind înregistrate dificultăți și disfuncționalități majore pe segmentul populației vulnerabile.

Cartierele marginalizate din Valea Jiului suferă și de impactul negativ al unor fenomene sociale deviate - de la abandon școlar, abuz, violență domestică până la consum de droguri. Migrația puternică a locuitorilor în căutare de oportunități de muncă a generat creșterea numărului de copii provenind din familii separate, crescuți de rude și lipsiți de măsuri de protecție socială (peste 500 de copii cu vârste cuprinse între 0-19 ani, reprezentând aproximativ 2% din populația zonei la nivelul anului 2019).

În Valea Jiului există un număr semnificativ de persoane care trăiesc în condiții precare și în afara pragului minimal de siguranță socială: 1) persoane vulnerabile - victime ale violenței domestice, persoanele dependente de alcool sau droguri, asistenții personali ai persoanelor cu dizabilități, persoanele adulte cu dizabilități care nu dispun de asistent personal, persoanele cu dizabilități psihice; 2) persoane vulnerabile insuficient protejate față de nevoia socială reală - persoanele vârstnice care nu se pot îngriji în locuința proprie, copiii cu dizabilități, copiii din cartierele marginalizate proveniți din familii sărace, tinerii proveniți din familii disfuncționale, persoanele fără adăpost, copii care prezintă tulburări din spectrul autist.

Ponderea persoanelor cu dizabilități (4,1% din populația totală a zonei) este mai mare comparativ cu situația din Regiunea Vest (3,8%) și chiar cu cea la nivel național (3,8%). Numărul și capacitatea centrelor de zi pentru populația vulnerabilă sunt insuficiente. Situația acestor persoane este influențată de factori multipli pe durata vieții, iar dificultățile au incidență și din perspectiva facilităților medicale, blocajele fiind alimentate de sărăcie și de lipsa perspectivei asupra serviciilor de sănătate³⁵. Corelată cu rata ridicată a șomajului, această situație critică acutizează dificultățile financiare, sărăcia și spectrul vast al problemelor sociale din Valea Jiului.

Majoritatea centrelor rezidențiale destinate persoanelor vârstnice sunt private, accesul la aceste servicii fiind direct corelat cu posibilitățile financiare ale beneficiarului sau familiei acestuia. Centrele publice de îngrijire și asistență socială deținute de DGASPC Hunedoara deservește în special persoane în etate cu diferite grade de handicap. Persoanele adulte (18-65 ani) au acces la un număr limitat de locuri de cazare în aceste centre. Centrele de zi nerezidențiale au o distribuție inegală (3 din 6 orașe nu dețin astfel de centre, majoritatea se află în Petroșani).

35 Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

Viziunea de realizare

Pentru asigurarea eficienței necesare asistenței sociale, în baza unui inventar actualizat al nevoilor sociale, cu cercetare amănunțită în teren și în strânsă colaborare cu ONG-urile ce acordă asistența de specialitate, va fi extinsă paleta de servicii sociale în linie cu nevoile existente și va fi asigurată finanțarea necesară cel puțin pentru serviciile deja operaționale, ideal și pentru cele adiționale de optimizare a sistemului de asistență. Va fi redus numărul de persoane în risc de sărăcie sau excluziune, prin acțiuni integrate vizând o abordare sustenabilă și nediscriminatorie.

Profesionalizarea serviciilor sociale va fi un demers important și necesar ce urmează a fi concretizat cu sprijinul Universității Petroșani în colaborare cu Colegiul Național al Asistenților Sociali din România, în beneficiul prestatorilor de servicii sociale și pentru facilitarea încadrării în sistemul public de profil.

Problema cartierelor marginalizate va fi adresată printr-o abordare integrată și prin conlucrare activă între instituțiile publice de resort, autoritățile de profil și reprezentanți ai mediului privat, în scopul identificării de soluții sustenabile care să faciliteze familiilor din aceste cartiere atingerea unui nivel de trai decent. Va fi acordat sprijin specific inclusiv pentru cazurile de dezinstituționalizare în scopul asigurării asistenței pentru grupurile care necesită îngrijire astfel încât acestea să trăiască mai independent și, eventual, să poată evita internarea.

Situația copiilor ai căror părinți au plecat să lucreze în străinătate reclamă o atenție sporită, având în vedere proliferarea comportamentelor deviante și actelor anti-sociale observate la aceștia. Se va pune accent pe susținerea serviciilor de consiliere și sprijin educațional, cu rol în dezvoltarea psiho-socială, scăderea abandonului școlar și respectiv reintegrarea școlară, inclusiv prin crearea unui centru dedicat serviciilor integrate destinate acestor copii.

O componentă importantă a eficientizării asistenței sociale va viza extinderea infrastructurii sociale, în mod etapizat și susținut, pentru înființarea de instituții specializate – de la centre respiro și centre de consiliere pentru persoanele dependente sau victime ale violenței domestice până la centrele pentru bătrâni și de reeducare a copiilor sau locuințe tip adăpost pentru situații de urgență.

Complexitatea situației sociale din Valea Jiului necesită evaluarea oportunității de realizare a unei strategii integrate la nivel micro, dedicată specific regenerării acestor cartiere, cu acțiuni realiste vizând un spectru larg de probleme de la asigurarea coșului de consum până la soluționarea aspirațiilor sociale, inclusiv alfabetizarea digitală a populației din comunitățile dezavantajate și activarea sistemelor de îmbunătățire a furnizării serviciilor prin tehnologia TIC. În acest sens vor fi considerate unele deziderate din Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei 2020 care încă nu au fost realizate, pentru dezvoltarea unei abordări integrate eficiente în domeniul politicilor sociale. Abordarea problemelor sociale va fi corelată cu cele medicale pentru asigurarea unor facilități adecvate acoperirii tuturor nevoilor emergente la nivelul populației dezavantajate. Totodată, se va pune accent pe asigurarea unui parteneriat funcțional și eficient între cele 6 UAT-uri și ONG-urile implicate în acordarea serviciilor sociale, având ca principal obiectiv depășirea unor neajunsuri din trecut.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Instituirea unui sistem de profesionalizare a serviciilor sociale prin conlucrare strânsă între Universitatea Petroșani și Colegiul Național al Asistenților Sociali din România, în scopul creșterii numărului de asistenți sociali încadrați în sistemul public, în linie cu direcțiile de formare profesională pentru servicii sociale prevăzute în Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei;
- Creșterea calității serviciilor sociale prin dezvoltarea unei rețele de servicii sociale integrate, cu o atenție sporită pentru populația vulnerabilă, prin perfectarea unui parteneriat eficient și funcțional între UAT-urile din Valea Jiului și asociațiile care prestează servicii sociale, inclusiv cu atragerea sprijinului din partea comunității de afaceri private;

- Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 1 – prin înființarea unor noi instituții specializate - centru tip adăpost de urgență, centru respiro pentru persoanele cu dizabilități și oamenii străzii, centru de reeducare a copiilor având comportamente deviante, centre de consiliere și asistență socială pentru persoanele dependente și victimele violenței domestice;
- Eficientizarea serviciilor specializate integrate în regim rezidențial (asistare, consiliere psihologică, consiliere juridică și vocațională pentru (re)integrare profesională) pentru persoane adulte, cu sau fără copii, victime ale violenței domestice, aflate în imposibilitatea găsirii unei locuințe temporare și care din punct de vedere medical sunt apte pentru a sta în colectivitate și nu necesită supraveghere medicală, prin susținerea activităților inițiate/ derulate de furnizorii de servicii sociale;
- Promovarea și implementarea politicii de e-incluziune prin alfabetizarea digitală a populației din comunitățile dezavantajate (alinieră cu Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei). Aceasta va include și dezvoltarea sistemelor de monitorizare, evaluare și îmbunătățirea furnizării de servicii cu TIC.
- Extinderea infrastructurii sociale – FAZA 2 – prin înființarea unor noi instituții specializate - centre rezidențiale pentru bătrâni, familii în risc de abandon al copilului, categorii de populație amenințate de excluziune socială, crearea unor centre tip locuință temporară pentru situații de urgență.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Schimbarea profundă a dinamicii sociale în Valea Jiului se va realiza prin abordare centrată pe implementarea unor măsuri în linie cu direcțiile prevăzute în mai multe documente strategice naționale:

Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei 2015-2020³⁶, cu aliniere la prevederile documentului comunitar European Pillar of Social Rights, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață pentru toate categoriile de populație.

- Strategia Națională de Sănătate 2021-2027
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Sănătății
- Planuri regionale generale de servicii medicale
- Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligență 2021-2027
- Strategia Națională de Incluziune Socială 2021-2027
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia Națională pentru promovarea și protecția drepturilor copilului 2014-2020
- Planul Național de Reforma (îmbunătățirea calității vieții și integrare socio-economică, creșterea calității și gradului de acoperire a serviciilor sociale, reducerea sărăciei în rândul celor mai defavorizate persoane)
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 8 și ODD10 – muncă decentă pentru toți și reducerea inegalităților)

Direcțiile de acțiune sunt corelate cu Axa 1 – POIDS, în cadrul strategiilor de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității, precum și cu cele din axa 3 adresate comunităților marginalizate.

36 https://servicii-sociale.gov.ro/source/strategii/StrategyVol1RO_web.pdf

Direcția strategică IV.3. Modernizarea învățământului în regiune, îmbunătățirea accesului la educație și realizarea de investiții în competențe

Obiectiv specific IV.8. Realizarea de investiții în infrastructura de educație și în învățare pe tot parcursul vieții

Situația actuală

Educația, nivelul de pregătire școlară și de calificare profesională sunt factori cu impact semnificativ în dezvoltarea și evoluția comunităților. În zonele afectate de sărăcie și probleme socio-economice, cum este cazul Văii Jiului, învățământul joacă rol cheie în asigurarea unei bune perspective de viață la nivel individual, precum și a bunăstării colective prin prisma contribuției la ridicarea nivelului de dezvoltare economică a zonei și creșterea calității vieții.

Valea Jiului beneficiază de 45 de instituții de învățământ de diferite niveluri (preșcolar, primar și secundar, licee, învățământ vocațional și terțiar), iar programele de studii la nivelul celor 9 licee sunt centrate pe dezvoltarea abilităților teoretice sau tehnice, unele oferind o curriculă combinată a celor două profile. Zona se confruntă cu o accentuată tendință în scădere a numărului elevilor (din anul 2012, scădere de 4,9% anual comparativ cu anul precedent) și profesorilor (medie anuală de 4%) și cu o rată crescândă a abandonului școlar (la nivelul educației secundare, în Hunedoara 4,1% față de rata națională de 2,6% sau cea a Regiunii Vest de 3,2%³⁷). Numărul studenților înscriși în învățământul terțiar a scăzut într-un ritm mai rapid (aproximativ 8% anual) ca o consecință a migrației studenților către alte universități din țară care oferă programe de studiu adaptate pentru situația actuală a pieței muncii, dar și din cauza tendinței de diminuare permanentă a numărului de elevi înscriși în învățământul preșcolar, concomitent cu scăderea populației tinere.

Universitatea din Petroșani este instituția de învățământ cu cel mai mare potențial din zonă, oferind programe de studii de licențiere și oportunitatea efectuării studiilor de masterat (în cadrul a trei facultăți - Facultatea de Mine, Facultatea de Inginerie Mecanică și Electrică și Facultatea de Științe) și de doctorat în patru domenii tehnice (mine, petrol și gaze; inginerie industrială; ingineria sistemelor; inginerie și management). Cu toate acestea, numărul absolvenților s-a redus aproape la jumătate în perioada 2011-2017, tendință confirmată și pentru alte instituții de învățământ. La nivelul anului 2017 Valea Jiului înregistra o rată de aproximativ 37% din numărul total de absolvenți la nivelul județului Hunedoara, respectiv 7,5% din totalul absolvenților din Regiunea Vest și 0,7% din totalul absolvenților la nivel național.³⁸

În pofida trendului ascendent al digitalizării sistemelor educaționale la nivel mondial, în Valea Jiului dotarea cu echipamente de tip PC este deficitară (un PC la aproximativ 10 elevi) și cu o tendință în scădere.

Viziunea de realizare

Creșterea atractivității și schimbarea dinamicii aferente instituțiilor de învățământ (optimizarea condițiilor, asigurarea dotării moderne, extinderea curriculelor, schimbarea de mentalitate/abordare didactică a cadrelor, introducerea programelor de consiliere pentru alegerea carierei etc.) vor contribui substanțial la recalibrarea pozitivă a sistemului educațional în Valea Jiului. Aceasta va permite o valorificare mai bună a avantajelor conferite de profilul Universității din Petroșani și a altor entități locale.

Eficiențizarea învățământului se va realiza prin revizuirea și adaptarea vechilor programe de pregătire la standardele actuale, în strânsă corelare cu dezvoltarea tehnologică, inclusiv pentru digitalizarea unor resurse educaționale pentru facilitarea predării la distanță în cazuri de necesitate. Aceste demersuri vor implica colaborări

³⁷ Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

³⁸ Analiză PwC, prezentată în raportul „Analiza principalelor provocări și oportunități din Valea Jiului”, parte a prezentului proiect

cu mari companii de profil precum Microsoft (modelul programului Alt Viitor) pentru asigurarea nivelului de performanță dorit în linie și cu proiectele guvernamentale de tip ROSE derulat pentru dotarea cu echipamente digitale a liceelor.

Investițiile în educație și competențe vor susține a doua șansă la educație pentru tinerii NEETs în scopul reducerii abandonului școlar timpuriu și vor contribui la creșterea accesibilității la diferite forme de studii (stagii, programe de școală profesională în sistem dual pentru care tinerii NEETs sunt eligibili dacă au ciclul gimnazial absolvit, chiar dacă nu au absolvit examenul de evaluare națională) la perfecționarea profesorilor, încurajarea educației antreprenoriale.

Eforturile de eficientizare vor fi centrate pe creșterea nivelului de pregătire al cadrelor didactice cu adaptarea la nevoile concrete ale elevilor (inclusiv prin organizarea de seminarii pentru prevenirea comportamentelor de risc și formarea abilităților pentru viața independentă) și dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente performante care să faciliteze și dezvoltarea unor competențe tehnice, în special în condițiile introducerii unor ateliere tehnice în școlile din Lupeni, Vulcan și Aninoasa care nu beneficiază de suficiente facilități. Perfecționarea cadrelor se va realiza prin acțiuni aliniate unor programe naționale precum CRED (Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți) pentru dezvoltarea competențelor digitale, dar și prin măsuri vizând adoptarea unui stil modern de predare, eficient din perspectiva pregătirii elevilor pentru alegerea unei profesii.

Demersurile pe linia optimizării infrastructurii în sistemul de învățământ vor fi concretizate corelând programe derulate la nivel național cu nevoile concrete ale elevilor din Valea Jiului, precum și prin implementarea rețelei RoEduNet vizând asigurarea conectării cu alte instituții și centre de învățământ și cercetare din țară.

Va fi valorificată oportunitatea organizării de programe de formare prin Școala Profesională în Sistem Dual, în colaborare cu agenți economici, ce ar fi susținute activ prin înființarea în Valea Jiului a unui Centru de Excelență pentru învățământul profesional în sistem dual.

Acțiunile de optimizare vor fi direcționate și spre categoriile de persoane vulnerabile în scopul acordării sprijinului pentru dobândirea de competențe și facilitării accesului la programe speciale de tipul "a doua șansă" pentru depășirea barierelor care nu permit, de exemplu, celor care nu au efectuat studiile obligatorii să aibă acces la altă formă de învățământ. Acest demers va fi implementat cu sprijinul ONG-urilor care acordă servicii pe zona socială și al angajatorilor interesați de atragerea de forță de lucru calificată, prin demers concertat vizând o abordare echitabilă și nediscriminatorie.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Îmbunătățirea infrastructurii de educație și pilotarea/ suplimentarea curriculei la nivelul învățământului obligatoriu, dar și pentru învățământul special și învățământul de tip a doua șansă, cu accent pe formarea de competențe cheie (introducere de ateliere în instituțiile de învățământ din Lupeni, Vulcan și Aninoasa), utilizarea de soluții digitale, dar și pe diversificarea activităților extra-curriculare și dezvoltarea spectrului tematic al atelierelor vizând reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala;
- Organizarea de seminarii interactive în școli pentru promovarea unui stil de viață sănătos și prevenirea comportamentelor de risc – prevenirea abandonului școlar și familial; încurajare pentru continuarea studiilor de către copiii provenind din familii aflate în dificultate, creșterea promovabilității școlare, prevenirea implicării în acte anti-sociale; formarea abilităților și deprinderilor pentru o viață independentă;
- Introducerea de programe în cadrul instituțiilor de învățământ și școlilor profesionale dedicate îmbunătățirii accesului grupurilor vulnerabile la sistemul de educație și pe piața muncii prin eficientizarea formării de consilieri profesionali și achiziția de competențe, aliniate direcțiilor prevăzute în Strategia privind incluziunea socială și combaterea sărăciei;
- Dezvoltarea rețelei RoEduNet pentru conectarea instituțiilor de învățământ de toate nivelurile din Valea Jiului cu instituții și centre de cercetare din toată țara, în linie cu prevederile Planului Național de Investiții și Relansare Economică (iulie 2020);

- Dezvoltarea competențelor digitale pentru profesori din învățământul primar și gimnazial, în linie cu programul CRED (Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți) pentru implementarea de noi practici - utilizarea TIC în procesul de predare, promovarea de servicii educaționale centrate pe nevoile elevilor de a primi îndrumare profesională pentru alegerea carierei; utilizarea de metode activ-participative de educație în baza programelor de promovare și dezvoltare a competențelor, în linie cu prevederile Planului Național pentru Investiții și Relansare Economică (iulie 2020);
- Dotarea cu aplicații/ echipamente digitale a liceelor, similar proiectului guvernamental ROSE (Romanian Secondary Education) și dotarea atelierelor școlare pentru învățământ tehnic cu echipamente performante în linie cu prevederile Planului Național pentru Investiții și Relansare Economică (iulie 2020);
- Înființarea de creșe/grădinițe în localitățile care nu dispun de astfel de facilități (ex. Lupeni), în linie cu direcțiile Programului Reformei Școlare Timpurii și Planului Național pentru Investiții și Relansare Economică, pentru sprijinirea familiilor care nu dispun de posibilități de asigurare a îngrijirii copiilor în regim privat.

Obiectiv specific IV.9. Eficientizarea formării profesionale și adaptarea ofertei educaționale pentru dezvoltarea competențelor calibrate nevoilor pe piața muncii pentru toate categoriile de populație

Situația actuală

Universitatea din Petroșani se distinge ca instituția de învățământ care oferă o diversitate de facilități de formare, precum ateliere școlare pentru dezvoltarea abilităților tehnice (deține peste jumătate din totalul de 209 ateliere existente la nivel regional, cu o distribuție de un atelier la fiecare 27 elevi, comparativ cu un atelier la 99 elevi în alte licee). În cadrul instituțiilor de învățământ din Lupeni, Vulcan și Aninoasa tinerii nu beneficiază de o astfel de educație tehnică timpurie.

Școlile vocaționale din zonă întâmpină dificultăți particulare în condițiile în care numărul profesorilor este insuficient (o medie de un profesor la aproximativ 97 de elevi), iar rata abandonului școlar este de 8 ori mai mare comparativ cu situația înregistrată la nivelul instituțiilor de învățământ secundar (liceal), pe fondul dificultăților întâmpinate de elevi în încercarea de alegere a unei viitoare meserii, respectiv a deficiențelor de consiliere în privința perspectivelor profesionale în general.

Educația tehnică/profesională prezintă neajunsuri din perspectiva programelor, resurselor umane și financiare la nivelul colegiilor tehnice, liceelor tehnologice și școlii profesionale, cu efecte semnificative pentru situația învățământului în zonă: absența instrumentelor moderne de predare, repetarea cunoștințelor tehnice în cadrul sesiunilor de practică, atitudinea conservatoare și rezistența la schimbare a cadrelor didactice, absența digitalizării, dotarea minimă a laboratoarelor cu echipamente uzate.

Lipsa formatorilor profesionali specializați alimentează neîncrederea tinerilor într-o perspectivă profesională certă și sustenabilă post-școlarizare, generând performanțe limitate sau abandon școlar.

Viziunea de realizare

Revitalizarea educației și dezvoltarea de competențe va viza, în primă etapă, valorificarea resurselor umane competente la nivelul Universității din Petroșani care, prin coagularea polului de cercetare și educație performant, va putea contribui la pregătirea de personal adaptat paletei largi de specializări pe piața muncii. Vor fi considerate acțiuni de extindere a curriculei cu noi specializări pe domenii de actualitate (digitalizare, energie regenerabilă, robotică) și de creare a unor platforme dedicate acoperirii unor domenii conexe palierele vizate pentru dezvoltarea zonei (ex. gestionarea și actualizarea resurselor naturale, antropice și umane).

Accreditarea Universității pentru o nouă specializare în domeniul roboticii va contribui la dezvoltarea capacităților tehnice locale, creând premise favorabile dezvoltării unui centru de cercetare în robotică la Petroșani cu rol în pregătirea de specialiști în domeniul roboticii, având în vedere numărul de tineri din Vale pasionați de acest domeniu (pe modelul proiectului pilot de la Universitatea tehnică din Pitești, care a înființat un colegiu terțiar pentru

pregătire de specialiști în robotică, mecatronică și specialiști pentru mentenanța tehnică a roboților operați de Dacia Renault la fabrica de la Mioveni). Din perspectivă socio-demografică, punerea în aplicare a acestei inițiative ar alimenta decizia populației tinere și calificate de a continua să trăiască în Valea Jiului, ceea ce s-ar reflecta într-o rată mai scăzută a emigrării.

Pregătirea profesională va fi derulată prin platforme digitale și în baza unor materiale care să permită formarea în funcție de nivelul tehnologic din întreprinderi.

Școlile profesionale vor promova curricule aliniate la principalele domenii solicitate de companiile locale din Valea Jiului, dar și de potențialii noi investitori, în corelare directă cu oportunitatea unor noi locuri de muncă. În cazul sistemului dual, unde agentul economic are la dispoziție curriculum la decizie locală (CDL), componenta de pregătire practică se va realiza bidirecțional 1) prin accesul la pregătirea școlară în cadrul unor ateliere dedicate pentru dobândirea competențelor de bază și 2) prin efectuarea practicii în cadrul unor companii/entități în căutare de competențe specializate. De asemenea, având în vedere noile tendințe și cerințe pe problematica de mediu, vor fi organizate programe de pregătire (formal-non-formal) și pentru dobândirea de competențe și cunoștințe în domeniul economiei circulare, în perspectiva trecerii la locuri de muncă verzi.

Având în vedere necesitatea dezvoltării turismului local, tinerii din Valea Jiului ar putea dobândi competențe de profil prin facilități conferite și de parteneriate cu asociații precum Asociația Română a Liceelor de Turism, în cadrul unor programe dedicate derulate atât în țară cât și în străinătate, cu valorificarea oportunităților conferite de învățământul dual.

Se va institui un sistem de preselecție pentru școlile profesionale, axat pe identificarea competențelor individuale pretabile dezvoltării sau perfecționării, în funcție de nevoile concrete semnalate de potențiali angajatori pe anumite domenii (personalizarea angajatului la nevoile angajatorului, pe modelul bunelor practici din Marea Britanie – Wales sau Germania – zona Rhinului de Nord, respectiv consultarea mediului de afaceri pentru identificarea competențelor necesare). Va fi creată o masă critică de specialiști în domenii cheie (ex. energia regenerabilă, robotica, administrație publică).

Vor fi promovate programe bazate pe corelarea învățământului formal cu cel informal, inclusiv cu dezvoltarea unei platforme care să genereze accesibilitate la formarea personalizată și pregătirea practică a celor interesați. Atât INSEMEX cât și Universitatea din Petroșani au buni formatori pe domenii diverse, cărora li s-ar putea adăuga personal din cadrul unor ministere (în funcție de profilul specializării) sau din alte centre specializate din țară. Se va analiza oportunitatea deschiderii unui centru de pregătire profesională în administrație publică sau în energetică, similar celui de la Bușteni. De asemenea, se va pune accent pe organizarea unor programe eficiente de formare la locul de muncă al operatorilor economici/angajatorilor, cu grade diferite de complexitate, care să permită dobândirea de competențe în domenii de interes.

În scopul creării perspectivelor de formare profesională pe termen lung, vor fi instituite școli dedicate dezvoltării de competențe precum o școală pentru reconversie profesională în domeniul ospitalității, cu rol cheie pentru formarea specialiștilor ce vor activa în noile facilități turistice ce vor fi create în zonă, precum și școli de dezvoltare a competențelor aferente serviciilor necesare a fi executate în activitățile din domeniul energiei regenerabile.

Învățământul vocațional și formarea profesională vor fi dezvoltate ca piloni relevanți pentru pregătirea profesională și în cazul categoriilor defavorizate (populația vulnerabilă) sau slab calificate.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Extinderea catedrei Universității Petroșani cu cel puțin două specializări de actualitate care să răspundă nevoilor socio-profesionale actuale, pentru îmbunătățirea nivelului de competențe și aptitudini necesare în sectoarele economice existente în Valea Jiului și a celor vizate prin strategiile naționale de profil pentru dezvoltare în următorii ani;
- Înființarea unei Școli pentru dezvoltare de competențe pentru reconversie profesională în domeniul ospitalității/turismului;

- Introducerea programelor de formare a tinerilor/ reconversie profesională a șomerilor în direcția dobândirii de competențe specifice economiei circulare și celei verzi prin organizarea de programe formale și non-formale în scopul pregătirii trecerii la noi profesii și locuri de muncă verzi, în linie cu direcțiile de actualitate ale strategiilor naționale în domeniul educației;
- Încurajarea învățării și dezvoltării profesionale prin crearea unui Centru de Excelență pentru Formarea Profesională Inițială în Sistem Dual în Valea Jiului care să integreze solicitările agenților economici din zonă pentru constituirea de clase prin participarea mai multor agenți economici, aliniat Strategiei privind învățământul dual în România.

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Acțiunile vor fi calibrate în raport cu cele vizate prin documentele de profil la nivel național precum:

- Strategia de Învățare pe tot Parcursul Vieții 2015-2020
- Strategia Educației și Formării Profesionale din România 2016-2020
- Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015-2020
- Strategia privind Reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii 2015-2020
- Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020 (prevede energia, tehnologia informației, mediu și schimbări climatice printre domeniile necesar a fi dezvoltate pentru pregătirea profesională)
- Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020
- Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023
- Strategia de dezvoltare a învățământului dual din România⁴⁰.
- Romania Educata – viziune și strategie 2018-2030 (document programatic ce a fundamentat POEO)
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Muncii și Justiției Sociale
- Agenda pentru competențe România 2025
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă (ODD 4 – învățământ de calitate)
- Strategia europeană care prevede o Europă neutră din punct de vedere climatic (vizează educație și oportunități pentru tineri, bunăstare pentru cei care muncesc, integrare pentru cei care nu au loc de muncă)

De asemenea prevederile strategiilor naționale vor fi corelate și cu obiectivele cheie prevăzute în strategii/documente relevante la nivel european precum Cadrul de cooperare europeană în domeniul educației și formării - *European cooperation in education and training (ET 2020) framework*⁴¹ și documentul de lucru recent lansat de Comisia Europeană *Repair and Prepare for the Next Generation*⁴².

Direcția strategică IV.4 Sprijinirea tranziției către o economie verde pentru protejarea mediului

Obiectiv specific IV.10. Protejarea populației împotriva inundațiilor

Obiectiv specific IV. 11. Închiderea siturilor miniere în condiții ridicate de siguranță și reabilitarea optimă a acestora

Situația actuală

39 https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE_2017docx_0.pdf

40 <http://anfpisdr.gov.ro/w/strategia-de-dezvoltare-a-invatamantului-dual-din-romania/>

41 https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en

42 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/assessment_of_economic_and_investment_needs.pdf

Valea Jiului a fost frecvent afectată de abundența ploilor care au provocat inundații, situația cea mai alarmantă, care a înregistrat record istoric din punct de vedere al cantității precipitațiilor, înregistrându-se în luna iunie a acestui an. Ruperea digurilor pe râul Jiu a afectat zeci de locuințe, în special din Lupeni și Uricani, provocând daune locative semnificative. Această evoluție fără precedent a readus în atenție necesitatea unor măsuri consistente pentru soluționarea problemei îndiguirilor în zonă.

Din anii '90 până în prezent au fost închise 11 mine, 9 dintre acestea fiind ecologizate, iar alte două (Uricani și Paroșeni) fiind în proces de ecologizare.

Exploatarea cărbunelui afectează terenurile, în prezent existând surpări ale fostelor galerii miniere, numeroase clădiri având risc ridicat de prăbușire din cauza galeriilor din subteran.

Unele exploatări miniere din Valea Jiului nu au beneficiat de condiții adecvate de închidere, fiind înregistrate în unele cazuri incidente (ex. fosta mină Dâlja), ceea ce necesită alocare de fonduri pentru măsuri dedicate vizând prevenirea riscurilor legate de acestea.

EM Livezeni și EM Vulcan nu sunt incluse oficial în programul de închidere a minelor, însă condițiile tehnico-economice indică inevitabilitatea închiderii acestora la orizontul anului 2030.

La nivelul Văii Jiului existau, în anul 2018, 31 de zone industriale (25 publice și 6 private) de închiriat sau de vânzare, totalizând aproape 2,5 M mp de teren, din care 20.000 mp suprafață construită (hale industriale și clădiri administrative)⁴³.

Principalele avantaje ale fostelor zone industriale constau în faptul că sunt sub proprietate unică și sunt bine conectate la infrastructura de transport rutier și feroviar, având toate utilitățile necesare. Toate sit-urile pot fi accesate pe cale rutieră, 11 dintre acestea având și acces feroviar.

Viziunea de realizare

Valea Jiului ar trebui să beneficieze de susținerea financiară necesară efectuării unor lucrări de anvergură pentru regularizarea cursurilor apelor din regiune și pentru consolidarea digurilor pentru prevenirea incidentelor nedorite în caz de inundații.

Este absolut necesar ca închiderea, punerea în conservare sau conversia funcțională a celor patru exploatări miniere încă active în Valea Jiului⁴⁴ să se realizeze în cele mai bune condiții de siguranță pentru lucrători, pentru populație și pentru mediul înconjurător.

Închiderea minelor se va realiza conform calendarului agreat în programul de închidere a minelor, în acord cu PNIESC și Strategia Energetică a României, având în vedere impactul asupra securității energetice a României.

Minele ce urmează a fi închise vor fi ecologizate conform standardelor europene, suprafața supraterană va fi reabilitată iar zona va fi revitalizată economic, în baza unor analize de oportunitate privind necesitatea dezafectării clădirilor.

Ulterior ecologizării minelor și reabilitării suprafețelor supraterane⁴⁵, acestea vor fi cedate administrațiilor locale, conform legislației specifice;

Va fi analizată situația de mediu a exploatărilor miniere închise și ecologizate / în proces de ecologizare din punct de vedere al îndeplinirii faptice a standardelor europene specifice proceselor de închideri mine și vor fi remediate decalajele.

43 https://issuu.com/investinjiuvalley/docs/draft_2_borsura_jv_1009

44 EM Lonea, EM Livezeni, EM Vulcan, EM Lupeni

45 În acord cu analiza de oportunitate realizată de administrația locală privind dezafectarea clădirilor

Vor fi analizate riscurile cauzate de rețeaua de galerii pentru populație, inclusiv cu identificarea zonelor ce prezintă risc de surpare a terenului, și vor fi considerate cu prioritate în dezvoltarea urbană integrată a Văii Jiului.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Regularizarea și amenajarea în mod unitar a râurilor și pâraurilor, precum și efectuarea de lucrări de îndiguire pentru asigurarea protecției populației împotriva inundațiilor, în baza unui studiu de teren;
- Analiza și monitorizarea riscurilor pentru populație și mediul înconjurător determinate de exploatările miniere închise;
- Determinarea zonelor cu risc ridicat de surpare a abatajelor și interzicerea activităților de construire în aceste perimetre;
- Identificarea soluțiilor optime de închidere/ punere în conservare/ reconversie funcțională a clădirilor minelor ce urmează a ieși din exploatare, în acord cu metodologia propusă în SNPAGSCR;
- Demararea unui program de reducere a riscurilor cauzate de minele deja închise;
- Închiderea exploatărilor miniere rămase operaționale (2) în condiții de siguranță și conform standardelor europene de mediu;
- Demararea și derularea programelor de ecologizare pentru toate elementele poluante (minele Lonea și Lupeni), în acord cu metodologia propusă în SNPAGSCR.

Obiectiv specific IV.12.Promovarea zonei ca microregiune verde cu emisii reduse de carbon

Obiectiv specific IV.13.Eficientizarea procesului de management al deșeurilor

Situația actuală

Protecția mediului înconjurător și prevenirea impactului nefavorabil al procesului de închidere a minelor sunt aspecte specifice regiunilor carbonifere în tranziție, ce comportă sensibilități din perspectiva gestionării eficiente și alinierii la reglementările europene aferente tranziției către o economie verde (mediu curat și sănătos cu emisii reduse de gaze cu efect de seră, economie competitivă care utilizează eficient resursele).

Valea Jiului beneficiază de un areal natural deosebit, cu peisaj montan și rețea hidrografică bine reprezentate, cu o specificitate aparte a solului determinată de particularitățile reliefului, fiind complet înconjurată de arii protejate. Existența siturilor Natura 2000 determină o presiune sporită asupra eforturilor de protejare a mediului în condițiile în care activitatea minieră a fost una dintre principalele surse de poluare, cauzând degradarea unor componente de mediu și un dezechilibru ecologic cu impact asupra vieții organismelor vii.

Reducerea efectelor negative asupra biodiversității, care oferă servicii ce susțin prosperitatea economică și calitatea vieții și adoptarea de măsuri pentru protejarea și, după caz, reabilitarea ecosistemelor afectate de activitățile umane reprezintă priorități din perspectiva protecției mediului.

Poluarea aerului este determinată de activitatea centralei termoelectrice de la Paroșeni și a stațiilor de ventilație ale minelor ce generează emisii nocive, dar și de procese industriale, transporturi rutiere, halde și depozite de steril poluante cu particule în suspensie. Activitatea minieră a implicat drenarea apei subterane, precum și utilizarea unor cantități mari de apă în procesarea cărbunelui. Terenurile aferente depozitelor de deșeurii industriale și zonelor din vecinătatea acestora sunt degradate și unele prezintă o contaminare destul de pronunțată cu metale grele. Calitatea aerului, apei și solului este constant monitorizată, însă existența a doar 5 stații de monitorizare în tot județul Hunedoara reclama măsuri suplimentare.

Un alt sector care produce poluare este și cel al construcțiilor (renovare de locuințe și clădiri publice), o problemă fiind generată de sistemele de încălzire poluante folosite în locuințe private. Protejarea mediului reclamă considerarea opțiunilor alimentării cu energie termică și analizarea surselor de producere a energiei.

Managementul deșeurilor este o problemă esențială a evoluției social-economice, strâns corelată cu necesitatea conservării resurselor și protejării mediului. Deși există un program județean de gestionare a deșeurilor, Valea

Jiului se confruntă cu probleme în condițiile în care activitățile din sectorul industrial generează deșeuri care necesită depozitare definitivă. Depozitarea deșeurilor municipale se realizează pe amplasamente care nu îndeplinesc condițiile de protecție a mediului. Lipsesc concasoarele necesare depozitării mobilei vechi, molozului etc., iar ecologizarea gropilor este nefinalizată. Reciclarea se realizează doar pentru sticlă, PET-uri și carton.

Tranziția energetică reclamă alinierea Văii Jiului la demersurile aferente tranziției către o economie verde și circulară pe direcții stipulate în Directiva UE 2018/851 (în special eficiența utilizării resurselor naturale la nivel de sistem și transformarea deșeurilor în resurse pentru alte industrii) care ar putea genera noi oportunități de dezvoltare.

Viziunea de realizare

Fondul de Tranziție Justă creează premise favorabile pentru finanțarea de proiecte care să asigure transferul către o economie verde în Valea Jiului, alături de cei doi piloni care susțin proiecte de îmbunătățire a eficienței energetice și noi surse de energie.

Prin promovarea susținută a energiei verzi, mijloacelor de transport ecologice și sistemelor smart city, Valea Jiului ar putea deveni prima regiune verde la nivel național în care acțiunile întreprinse vor conduce la un areal cu emisii de carbon foarte scăzute, creând, totodată, premise favorabile pentru atragerea firmelor din domeniul economiei circulare pentru cercetare-inovare în domeniul energetic (soluții pentru optimizarea consumului de resurse în raport cu deșeurile), dar și pentru turism. Se va acorda o atenție aparte deșeurilor miniere care prezintă posibilități de valorificare circulară (prelucrarea haldelor de steril relocate).

Principiile de conservare a biodiversității vor fi considerate pentru integrare în demersurile și strategiile locale, precum și în demersurile vizând dezvoltarea infrastructurii de turism pentru trecerea la ecoturism. Totodată, se va avea în vedere promovarea metodelor inovatoare și tehnologiilor curate ca măsuri de sprijin pentru conservarea biodiversității și stabilirea unui management adecvat al peisajului din perspectiva relevanței pentru faună și floră.

Pe termen mediu Valea Jiului ar putea deveni pol al economiei circulare prin eficientizarea utilizării resurselor (în special în managementul deșeurilor și sectorul energiei) în linie cu redefinirea proceselor industriale la nivel european prin înlocuirea materiilor prime non-regenerabile cu cele regenerabile (ex. reciclarea deșeurilor de plastic în același lanț valoric - colectare, transport, sortare și valorificare prin realizarea unor produse precum componente auto - bare de protecție, capace pentru motoare). Economia circulară va fi folosită ca nișă de dezvoltare a afacerilor, cu accent pe IMM-uri (modele de afaceri circulare – proiecte de simbioză industrială pentru optimizarea resurselor) și va sprijini stimularea investițiilor în Valea Jiului cu beneficii pentru economia zonei, ocuparea forței de muncă și protecția mediului.

Politicile de gestionare a deșeurilor vor fi corelate cu cele privind schimbările climatice prin integrarea aspectelor cheie în planurile de gestionare a deșeurilor, cu susținerea investițiilor având ca scop reducerea amprentei de carbon. Autoritățile locale se vor implica activ în realizarea colectării separate a deșeurilor municipale pentru a crește cantitățile de deșeuri ce vor fi reciclate sau reutilizate, în perspectiva unei viziuni integrate asupra economiei circulare, în colaborare activă cu ONG-urile de mediu și unei guvernări prietenoase față de mediu, cu impact pozitiv asupra incluziunii forței de muncă. Obiectivul central al acestor eforturi va viza eficientizarea Sistemului Integrat de management al Deșeurilor prin colaborare mai susținută cu ADI Sistemul de Colectare a Deșeurilor Hunedoara.

Pentru obținerea rezultatelor dorite în special din perspectiva imprimării unui comportament responsabil la nivelul comunităților locale, vor fi organizate campanii de informare asupra relevanței abordării „verzi” în cadrul politicilor locale și utilității educației în linie cu principiile dezvoltării durabile pentru specializarea tinerilor în economia circulară și bioeconomie.

Tranziția către o economie circulară va crea noi locuri de muncă, în special pe zona producerii și utilizării energiei pentru adoptarea de practici durabile - utilizarea vehiculelor electrice și creșterea eficienței energetice, în linie cu Strategia Națională pentru Locuri de Muncă Verzi 2018 – 2025.

În perspectiva renunțării la cărbune, Valea Jiului va avea nevoie de un mix energetic sustenabil, ecuație în care energia apei prezintă potențial de valorificare. Va fi analizată situația hidrocentralei de pe Jiu pentru identificarea soluției optime de corelare a nevoii de energie a mediului de afaceri cu nevoia protejării mediului înconjurător. Se vor avea în vedere măsurile ce ar putea asigura conectivitatea longitudinală în amonte și aval atât pentru speciile migratoare de pești cât și pentru alte specii acvatice pentru refacerea scărilor de pești, asigurarea debitului ecologic în aval de secțiunea de barare, cu monitorizarea corespunzătoare a parametrilor biologici în amonte și aval de secțiunea de barare.

Din perspectiva amenajării teritoriului și în linie cu bune practici europene (cazul Sloveniei), se va considera posibilitatea realizării unei centuri verzi, respectiv coridoare ecologice pentru reconectarea orașelor cu natura/siturile Natura 2000, ceea ce ar crea beneficii sub aspectul mobilității nemotorizate, dar și pentru renaturarea zonelor verzi. Totodată, vor fi luate măsuri pentru asigurarea sănătății pădurilor, inclusiv cu valorificarea biomasei forestiere utilizată pentru producerea energiei.

O nouă dezvoltare economică a zonei este de așteptat să poată avea impact de mediu, sens în vor fi realizate analize și studii care să prevină dezvoltarea unor operațiuni economice în zone în care impactul asupra mediului ar fi major. Totodată, astfel de studii vor fi corelate cu dialogul activ cu specialiști în domeniul cercetării pentru identificarea subsectoarelor economiei circulare ce ar permite definirea și implementarea unor proiecte sustenabile în Valea Jiului.

Acțiuni propuse (versiune preliminară)

- Organizarea unor campanii de informare a populației asupra potențialului natural din ariile protejate și de creștere a gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări “verzi” în cadrul politicilor locale (energie regenerabilă, clădiri eficiente energetic, tehnologii și procese cu emisii scăzute, folosirea sistemului de colectare separată a deșeurilor, – pentru creșterea potențialului economiei circulare) și utilității educației circumscrise dezvoltării durabile, inclusiv a necesității specializării tinerilor în domeniile economiei circulare, verzi și bioeconomiei;
- Îmbunătățirea protecției naturii și biodiversității și reducerea poluării, inclusiv prin dezvoltarea și implementarea unui program pilot de măsuri și de monitorizare a calității mediului în zonă pe toate componentele esențiale;
- Amenajarea unui punct comun de reciclare a materialelor de construcții pentru întreaga zonă (cu raportare la nivelul producătorilor de deșeuri);
- Sprijinirea recuperării, reciclării și reutilizării materialelor și produselor/ deșeurilor și reintroducerea lor pe piață și implementarea unui sistem integrat funcțional și eficient de gestionare a deșeurilor la nivelul Văii Jiului care să includă toate elementele necesare de separare, colectare selectivă, transport, tratare, reciclare și eliminare a reziduurilor;
- Elaborarea unor studii aprofundate pentru situații punctuale concrete specifice Văii Jiului pentru a preveni imposibilitatea realizării de investiții în energie în anumite zone (hidrocentrala de pe Jiu, amplasarea de eoliene între Petrila-Petroșani-Orăștioara de Sus pentru a nu afecta parcul național învecinat sau siturile cu cele 3 caste romane).

Alinierea direcției cu strategiile și politicile naționale

Tranziția spre economia verde și circulară se va realiza în linie cu prioritățile *Planului Național Integrat pentru Energie și Schimbări Climatice 2021-2030* (PNIESC) și corelând prevederile legislației locale de profil (ex. *Planul Național de Gestionare a Deșeurilor* aprobat prin HG nr. 942/20.12.2017, Ordonanța de urgență nr. 24/2017 privind modificarea și completarea Legii nr. 220/2008 pentru stabilirea sistemului de promovare a producerii energiei din surse regenerabile de energie, *Strategia Națională pentru Locuri de Muncă Verzi 2018 – 2025* care include între sectoarele cu potențial de creare a locurilor de muncă și zona managementului deșeurilor.) cu politicile vizate prin directivele și strategiile europene de mediu precum: Directiva 94/62/CE privind ambalajele și

deșeurile de ambalaje transpusă prin Legea nr. 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor și deșeurilor de ambalaje; Directiva 2012/19/UE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice transpusă prin Ordonanța de Urgență nr. 5/2015 privind deșeurile de echipamente electrice și electronice; Directiva 2012/27/UE privind eficiența energetică adoptată prin Legea nr. 160/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 121/2014 privind eficiența energetică).

Direcțiile sunt aliniate și următoarelor documente strategice:

- Strategia Națională pentru Conservarea Biodiversității 2014-2020
- Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020
- Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă 2013-2020-2030
- Strategia Națională pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România
- Plan strategic instituțional 2019-2022 pentru Ministerul Mediului

De asemenea, sunt considerate prevederile unor documente relevante la nivel european:

- Strategia pentru Infrastructuri verzi (*Green Infrastructure Strategy*)
- Strategia UE pentru biodiversitate 2030 (*EU Biodiversity Strategy 2030*)
- Pachetul Energie curată pentru toți europenii (*Clean Energy for all Europeans, 2019*)⁴⁶ ce facilitează tranziția la energia curată în linie cu angajamentele asumate prin Acordul de la Paris, inclusiv prin sprijinirea performanței energetice și creșterea resurselor regenerabile în mixul energetic
- Planul de acțiune pentru o economie circulară (*Circular Economy Action Plan, 2015*)⁴⁷ care vizează sprijinirea dezvoltării economice sustenabile prin trecerea la economia circulară cu măsuri ce acoperă întreg ciclul de la producție și consum la gestionarea deșeurilor
- Directiva 2010/75/EC privind emisiile din industrie (*Industrial Emissions Directive, 2010*)⁴⁸
- Directiva 2000/60/EC privind reglementarea problematicii apei (*Water Framework Directive*)
- Varianta revizuită și actualizată a Directivei 2009/28/EC privind energia regenerabilă (*Renewable Energy Directive, 2018*)⁴⁹
- Directiva privind cadrul de reglementare a deșeurilor (*Waste Framework Directive*)⁵⁰
- Strategia Europeană a Plasticului într-o Economie Circulară (*European Strategy for Plastics in a Circular Economy, 2018*)⁵¹ privind respectarea normelor de refolosire și reciclare a plasticului.

46 https://ec.europa.eu/info/news/clean-energy-all-europeans-package-completed-good-consumers-good-growth-and-jobs-and-good-planet-2019-may-22_en

47 https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

48 <https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/legislation.htm>

49 https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

50 <https://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>

51 <https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/plastics-strategy-brochure.pdf>

Pre-condiții pentru asigurarea tranziției

Monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei

Strategia Văii Jiului definește pilonii de dezvoltare, direcțiile strategice și acțiunile ce urmează să fie aplicate conform Planului de Acțiuni și în funcție de sursele de finanțare identificate, prin intermediul Structurii de guvernământ ce va avea în responsabilitate implementarea proiectelor de dezvoltare. Implementarea Strategiei va fi supusă unor proceduri coordonate de monitorizare și evaluare bazate pe indicatori de succes.

Potrivit bunelor practici în management, monitorizarea este un proces continuu, care trebuie realizat atât pe termen scurt, cât și lung, urmând să ofere informații esențiale pentru eficiența implementării Strategiei.

Monitorizarea va permite:

- Compararea eforturilor depuse cu obiectivele/prioritățile stabilite inițial;
- Stabilirea gradului de progres realizat în raport cu rezultate vizate; și
- Confirmarea/infirmarya modului de respectare a calendarului prevăzut.

Un sistem eficient de monitorizare și raportare va fi oglinda performanței factorilor implicați cu responsabilități concrete în procesul de implementare și va include:

- Obiective clar definite și set de indicatori pentru măsurarea performanței;
- Planificare și direcții concrete de acțiune pentru fiecare parte implicată;
- Coordonarea activităților între stakeholderi cu revizuirea periodică a performanțelor.

Direcțiile strategice și acțiunile propuse prin Strategie vor fi evaluate și actualizate anual, având în vedere că procesul de tranziție este îndelungat, iar demersurile vor trebui adaptate la schimbări circumstanțiale și evoluții ce nu pot fi anticipate în prezent.

După finalizarea procedurii de aprobare a Strategiei în prima parte a anului 2021, evaluarea și actualizarea Planului de acțiuni va viza:

- Elaborarea unei analize a modului de monitorizare și implementare a Planului de acțiuni, în fiecare an până la 30 septembrie; documentul va cuprinde o descriere a activităților de monitorizare cu perioada aferentă și indicarea eventualelor riscuri ce ar putea afecta implementarea proiectelor sau aspecte deosebite înregistrate, recomandări de eficientizare și progresul înregistrat;
- În funcție de evoluții și de recomandările tuturor părților implicate, Planul de acțiuni va fi actualizat până la 30 decembrie;
- Elaborarea unei evaluări la 5 ani de la începerea implementării strategiei (în 2025) ar permite analiza problemelor identificate și efectuarea modificărilor necesare pentru îmbunătățirea rezultatelor strategiei;
- Proiectele vor fi evaluate periodic din punct de vedere al progresului realizat și pentru identificarea timpurie a eventualelor blocaje sau neajunsuri ce ar putea genera întârzieri în finalizare. Raportul de monitorizare a fiecărui proiect va prezenta gradul de realizare a proiectului (indicatori de realizare și de rezultat), impactul obținut și sustenabilitatea rezultatelor, factori generatori de succes sau de nereușită în cazul imposibilității de finalizare a unui proiect, riscuri apărute și aspecte de considerat pentru implementarea altor proiecte viitoare, cu valoare de "lecție învățată". Acești indicatori vor fi evaluați periodic prin mecanismul de funcționare a unității de implementare, dar și prin obținerea reacțiilor din partea altor stakeholderi;
- La încheierea perioadei aferente implementării Strategiei și proiectelor se va realiza un raport final cu accent pe rezultatele obținute, gradul de îndeplinire a indicatorilor și factorii ce nu au permis realizarea tuturor

obiectivelor (dacă va fi cazul), aceste aspecte urmând să fie considerate în elaborarea noii strategii post-2030.

Procesul de implementare are o complexitate aparte conferită de imperativele aferente unei organizări eficiente și gradului ridicat de coordonare a acțiunilor. O condiție esențială pentru succesul implementării o reprezintă eficiența comunicării și implicării tuturor factorilor decidenți la nivel local și în cadrul structurii de guvernare. Întrucât realizarea acțiunilor prevăzute în Strategie depinde exponențial de implicarea stakeholderilor, se va pune accent pe fluidizarea comunicării între aceștia în toate etapele cheie și asumarea responsabilității de către toate părțile implicate⁵².

DRAFT

⁵² Acest capitol va fi completat și reconfigurat cu detalii suplimentare după elaborarea Planului de acțiuni și a listei cu proiecte și după stabilirea opțiunii pentru structura de guvernare.

ANEXE

DRAFT

Anexa 1 – Procesul de consultare

Direcțiile de dezvoltare ce fundamentează strategia au rezultat în urma derulării unui proces participativ de consultare a părților interesate de proiectul Văii Jiului (decidenți la nivel central – Cabinetul Prim-Ministrului, ministerele cooptate în cadrul Grupului Tehnic de Lucru constituit de Ministerul Fondurilor Europene – Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Mediului, Ministerul Finanțelor Publice și la nivel local – Consiliul Județean Hunedoara, primarii celor 6 orașe și municipalități – Petroșani, Petrița, Vulcan, Lupeni, Aninoasa și Uricani, Prefectura, Agenția Națională de Resurse Minerale, Asociația Furnizorilor de Energie Electrică din România, mediul de afaceri reprezentat de asociații și antreprenori locali, ONG-uri cu diverse profiluri, Universitatea din Petroșani și alți reprezentanți ai mediului academic, instituții și asociații cu profil social, medical și din domeniul educației, culte, sindicate, companii energetice – inclusiv Complexul Energetic Hunedoara, institute de cercetare și proiectare (ICSI), mass-media din Valea Jiului și populația aparținând comunităților locale). De asemenea, consultările au fost derulate în rândul unor companii importante cu activitate în domeniul energetic (precum Transgaz, Transelectrica, Romgaz, EON, ENEL, Delgaz Grid, Energobit, Energy Serv, ISPE, Electrogrup Infrastructure), asociații ale unor astfel de companii (ACUE, RWEA), think-tankuri (Energy Policy Group, Centrul Român al Energiei), experți individuali în domeniile conexe strategiei și alți actori relevanți.

Notă: În etapa intermediară de lucru pe draftul strategiei se vor organiza întâlniri cu investitori străini – membri ai principalelor camere de comerț bilaterale din România, cu reprezentanți ai Asociației Hotelierilor și alți experți din domeniul energiei și sectorului HORECA. Scopul acestor consultări vizează identificarea interesului unor potențiali investitori pentru Valea Jiului, cunoașterea pre-condițiilor ce ar trebui create pentru localizarea unor astfel de operațiuni economice în zonă, amploarea și natura investițiilor ce ar putea fi create (de ex. în domeniul energetic), precum și identificarea unor posibile proiecte integrate ce ar putea rezulta pornind de la valorificarea avantajelor existente ale Văii Jiului, corelate cu aportul unor companii interesate să dezvolte afaceri în zonă.

Consultarea cu actorii locali a fost inițiată încă din etapa incipientă a proiectului prin organizarea de întâlniri preliminare de cunoaștere a principalilor stakeholderi și ulterior, etapizat, în momente aferente livrabilelor - cheie ale proiectului:

- Validarea și completarea Analizei provocărilor și oportunităților din Valea Jiului
- Formularea viziunii de dezvoltare în baza evaluării a trei potențiale scenarii circumscrise strategiei
- Completarea unui chestionar structurat pe cele patru dimensiuni abordate în Analiza provocărilor și oportunităților din Valea Jiului, răspunsurile contribuind atât la elaborarea viziunii integrate, cât și la definirea obiectivelor strategice calibrate pilonilor de dezvoltare care au fost concepute considerând inclusiv sursele de finanțare ce vor putea fi valorificate pentru fiecare domeniu în parte și alinierea la direcțiile europene de dezvoltare, cu accent pe specificul regiunilor carbonifere în tranziție și bunele practici europene.
 - Opțiunile de răspuns din cadrul sondajului au fost definite în baza rezultatelor interviurilor organizate în etapa incipientă a proiectului cu autoritățile locale și reprezentanții altor grupuri din Valea Jiului, precum și în baza concluziilor analizei elaborate pentru definirea provocărilor și oportunităților din regiune.
 - Colectarea datelor a fost realizată online, respondenții aparținând tuturor categoriilor de părți interesate identificate în etapa incipientă a proiectului, respectiv administrație locală și instituții subordonate, autorități centrale, autorități regionale, companii miniere sau din domeniul energetic, companii private / afaceri locale, asociații de afaceri, instituții de învățământ, biserici/culte religioase, ONG-uri, mass-media și persoane fizice.

- Respondenții sunt localizați preponderent în Valea Jiului (Petroșani, Petrița, Lupeni, Uricani, Vulcan) dar și în București, Timișoara, Râmnicu Vâlcea sau Constanța.
- Organizarea de ateliere de lucru tematice pe subiectele relevante pentru elaborarea strategiei (reconfigurare energetică, componentă socială – perspectiva educației, învățământului și sectorului medical, dezvoltarea infrastructurii, diversificare economică, inovare și antreprenoriat, valorificarea specificului local/turism, smart city și regenerare urbană, protecția mediului și dezvoltare durabilă);

Valea Jiului – Generator de inovație în sectorul energetic românesc

Viziune susținută de majoritatea părților consultate, care consideră oportună această viziune ca direcție principală de dezvoltare, dar nu abordată singular, ci în asociere cu celelalte viziuni



Valea Jiului – Centru de reconversie profesională și specializare inteligentă

Viziune susținută de asociații și persoane fizice, dar și de autorități centrale și locale, ca o componentă necesară a fi abordată integrat cu viziunea privind inovația



Legendă: Opțiune recomandată (# opțiuni exprimate) Soluzii | Mediu | Preponderent



Valea Jiului – regiune reconfigurată energetic și revitalizată social, sustenabilă și interconectată, cu un mediu economic competitiv, susținut de investiții, inovare și recunoscută pentru specificul local



Valea Jiului – Una dintre cele mai atractive destinații turistice ale României în orice anotimp

Viziune susținută predilect de autoritățile locale, mediul de afaceri local, ONG-uri și persoane fizice, dar considerată necesară a fi inclusă într-o viziune integrată de către majoritatea părților consultate



Altă viziune. O asociere a viziunilor propuse

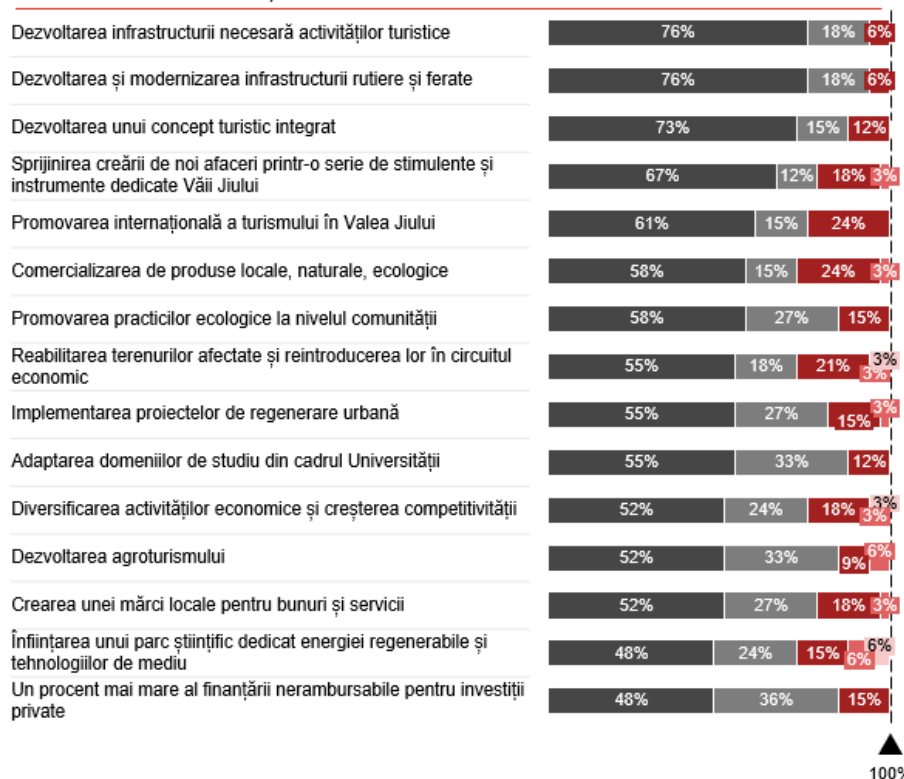
Recomandată de marea majoritate a părților consultate. Alte viziuni propuse: Valea Jiului – Pol de performanță al economiei circulare; Valea Jiului – Prima microregiune la nivel național cu emisii de carbon care tind spre 0



- Validarea direcțiilor de dezvoltare și a măsurilor propuse prin consultări dedicate la nivelul fiecărei primării din Valea Jiului și cu alte categorii de stakeholderi locali în pregătirea primului draft al strategiei
- Organizarea unui atelier de lucru și a unor runde de consultări separate pentru evaluarea celor trei opțiuni de structură de guvernare în scopul selectării versiunii celei mai potrivite pentru implementarea cu succes a proiectelor aferente strategiei;

- Completarea unui formular pentru colectarea de recomandări și idei de proiecte circumscrise tematicii fiecărui pilon de dezvoltare, urmată de evaluarea și validarea pipeline-ului de proiecte propuse spre implementare prin prezenta strategie (vor urma)
- Validarea Planului de acțiuni (va urma)

“Pe o scară de la 1 la 5 (1=foarte puțin; 5=foarte mult), cum apreciați următoarele măsuri? În ce măsură le considerați necesare?”

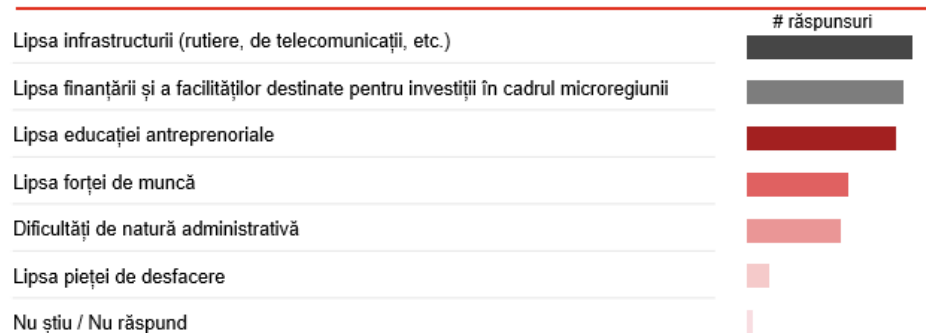


5 (foarte mult) 4 3 (moderat) 2 1 (foarte puțin)



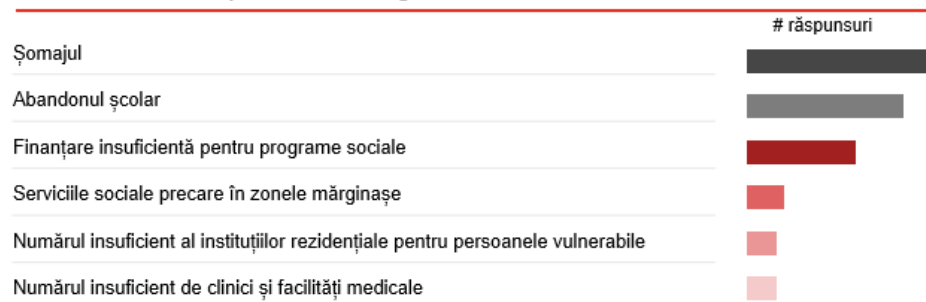
Altele (măsuri propuse): atragerea de investiții străine de către viitoarea structură de guvernare integrată a Văii Jiului; baze sportive unde se pot pregăti loturile naționale și chiar și cele internaționale; crearea unei comunități pentru "diaspora" Văii Jiului; realizarea de parcuri tehnologice în domeniul producției energiei verzi; crearea de clustere de turism; acțiuni suport pentru dezvoltarea afacerilor existente.

“Care considerați că sunt cele mai mari dificultăți cu care se confruntă antreprenorii locali?”



Lipsa infrastructurii, a finanțării și a facilităților fiscale, precum și lipsa educației antreprenoriale sunt considerate a fi unele dintre cele mai mari dificultăți cu care se confruntă antreprenorii locali, în opinia respondenților.

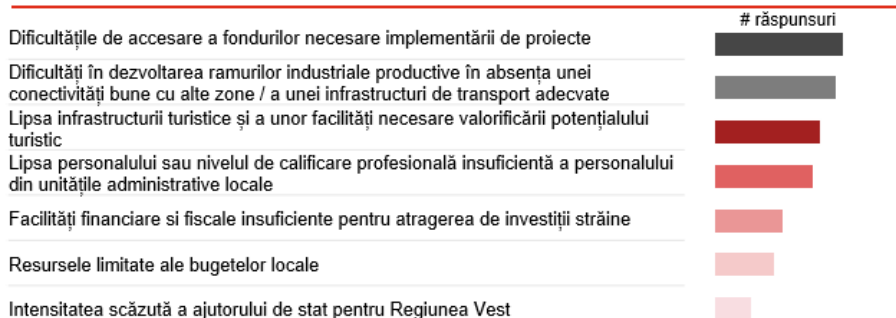
“Care considerați a fi principalele provocări / dificultăți sociale în Valea Jiului ce ar trebui adresate neîntârziat prin noua strategie?”



În ceea ce privește principalele provocări și dificultăți de natură socială, respondenții indică preponderent șomajul, abandonul școlar și finanțarea programelor școlare ca aspecte care trebuie adresate prin noua strategie.

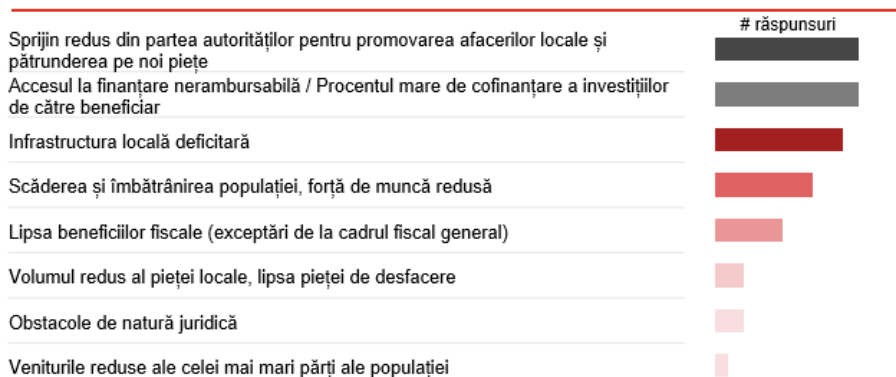
Alte răspunsuri se referă la migrație, îmbătrânirea populației, lipsa susținerii pentru copiii rămași în grija bunicilor, cu părinți plecați la muncă în străinătate, lipsa unor cantine sociale, a grădinițelor și a creșelor cu program prelungit, precum și nivelul ridicat de birocrație în cadrul instituțiilor locale.

“Care sunt cele mai importante provocări / neajunsuri de natură politico-administrativă care ar trebui adresate cu prioritate pentru a schimba în bine realitatea Văii Jiului?”



Dificultățile de accesare a fondurilor necesare implementării de proiecte, absența unei conectivități bune cu alte zone, lipsa unei infrastructuri de transport adecvate precum și lipsa infrastructurii și a facilităților turistice necesare valorificării potențialului turistic sunt considerate unele dintre cele mai importante provocări care ar trebui adresate cu prioritate pentru a schimba în bine realitatea Văii Jiului, în opinia respondenților.

“Care dintre următoarele aspecte considerați că au constituit piedici în dezvoltarea și diversificarea economică din Valea Jiului?”



Sprijinul redus din partea autorităților pentru promovarea afacerilor locale și pătrunderea pe noi piețe, procentul mare de cofinanțare a investițiilor de către beneficiar și infrastructura locală deficitară sunt cele mai importante aspecte care au constituit piedici în dezvoltarea și diversificarea economică din Valea Jiului, în opinia respondenților.

Alte răspunsuri primite evidențiază aspecte ca: lipsa unui plan general de acțiune, lipsa de transparență în dialogul dintre instituțiile publice și comunitate, lipsa de viziune pe termen lung și lipsa de profesionalism, venituri reduse ale administrației publice locale, imposibilitatea scrierii și accesării de programe din fonduri UE, precum și lipsa voinței politice, păstrarea status quo-ului în zonă de către autoritățile centrale – lipsa asumării politice a nevoii de transformare a zonei monoindustriale într-una cu profil economic diversificat, jocuri politice, corupție, lipsa unei societăți civile puternice.

**Dimensiunea
politică și
administrativă**

- **Includerea Văii Jiului în inițiativa europeană "Platforma regiunilor carbonifere în tranziție"** este considerată de peste 72% dintre respondenți principalul avantaj politico-administrativ local ce ar trebui valorificat pentru dezvoltarea regiunii Văii Jiului
- Aproximativ 48% dintre respondenți consideră **crearea unui fond dedicat pentru Valea Jiului pentru finanțarea proiectelor de interes comun** pentru Vale o măsură politico-administrativă ce ar trebui implementată prin noua strategie pentru depășirea dificultăților pe plan local, în timp ce 33% dintre respondenți consideră oportună **înființarea unei structuri dedicate pe plan local**, care să gestioneze centralizat atragerea fondurilor și implementarea proiectelor comune
- Referitor la **instituțiile care ar trebui să joace un rol mai activ pentru dezvoltarea Văii Jiului**, cele mai multe răspunsuri primite indică **Ministerul Fondurilor Europene, Primăriile din Valea Jiului și ADR Vest precum și o instituție nouă**, dedicată atragerii de finanțare și implementării proiectelor pentru Valea Jiului


**Dimensiunea
economică și
de mediu**

- **Turismul** este sectorul economic considerat că ar putea avea **un rol major în diversificarea și dezvoltarea economică a Văii Jiului**, fiind considerat o ramură economică foarte importantă care se pliază perfect pe specificul zonei. Alți respondenți indică sectorul energetic, în special **energia regenerabilă și noile tehnologii energetice, industria extractivă/ minerit, industria prelucrătoare, agricultura, zootehnia, bioeconomia, tehnologiile pe bază de hidrogen și pile de combustie**
- În privința **finanțării prioritare** a unui domeniu pentru a genera condiții favorabile creșterii economice, respondenții au optat preponderent pentru **infrastructura de transport, educație și formare profesională, promovarea turismului și a brandului Văii Jiului**
- Referitor la **sectoarele economice în care ar putea fi dezvoltate afaceri profitabile** în Valea Jiului, respondenții au indicat: **turismul și ecoturismul; hotelurile și restaurantele; sectorul energetic; activitatea minieră (exploatarea zăcămintelor de cuarț, exploatarea industrială a cuarțului pentru produse folosite în IT&C)**
- Peste 94% dintre respondenți consideră **oportună dezvoltarea unui brand al Văii Jiului** care să adreseze tradițiile și produsele locale
- Respondenții au considerat ca fiind cele mai potrivite domenii pentru **reconversia profesională a minerilor: producția de piese și subansamble pentru energia regenerabilă, construcții și instalații, meserii aferente micilor industrii, energie regenerabilă (producție), turism dar și infrastructură rutieră și feroviară, precum și IT prin calificare inițială și ulterior munca de la domiciliu**



Dimensiunea socială și culturală

- Cele mai importante **nevoi pentru dezvoltare socială** în Valea Jiului ce ar trebui adresate prin noua strategie sunt considerate a fi: **modernizarea sistemului de învățământ și adaptarea la cerințele pieței muncii; crearea unor oportunități de lucru pentru foștii mineri; promovarea unor programe de consiliere profesională în școli** pentru retenția tinerilor și introducerea unor **programe de reconversie profesională/ calificare în domenii relevante**, specifice zonei iar din perspectiva demersurilor care ar putea contribui la implementarea unor măsuri eficiente de dezvoltare socială, este preponderent indicată **necesitatea creării unui program social dedicat Văii Jiului, gestionat de Ministerul Muncii în colaborare cu Ministerul Fondurilor Europene**
- Referitor la sistemul de învățământ, implementarea de **programe educaționale care să răspundă nevoilor zonei, aliniate bunelor practici europene și asigurarea dotărilor moderne în instituțiile de învățământ** sunt considerate esențiale. În ceea ce privește reducerea abandonului școlar, sunt considerate prioritare **implicarea elevilor în activități pentru dobândirea unor abilități practice și implicarea acestora în activități extrașcolare** (programe de tip after school)
- În privința îmbunătățirii serviciilor sociale și reducerea vulnerabilităților sociale, respondenții consideră **necesară crearea unor unități speciale pentru copiii care au abandonat școala și cei care au probleme de integrare socială**
- Din perspectiva măsurilor necesare în vederea îmbunătățirii serviciilor medicale, preponderent respondenții indică **dotarea spitalelor și clinicilor existente cu echipamente moderne**
- Pentru motivarea tinerilor plecați să revină în Valea Jiului, respondenții consideră preponderent necesară **crearea unor locuri de muncă atractive** (pe termen lung, bine plătite, cu perspective). Mai este menționată și **transparența la nivelul autorităților locale și o reală deschidere către dezvoltare**
- În ceea ce privește principalele **"bogății" culturale locale ce ar merita să fie valorificate** în contextul demersurilor de dezvoltare a regiunii, sunt menționate preponderent. **foștele mine transformate în muzee sau spații de cultură, recreere, dar și patrimoniul "viu" – antreprenorii culturali, clădirile cu istoric și identitate**


Dimensiunea tehnologică

- Aproximativ 82% dintre respondenți consideră **oportună dezvoltarea sectorului IT&C**, în special a activităților cu o valoare adăugată ridicată
- Măsurile evaluate că ar putea contribui la dezvoltarea industriei bazate pe tehnologie și cunoștințe/ inovare, specializare inteligentă, alese de respondenți sunt: **dezvoltarea deprinderilor practice ale studenților prin extinderea colaborărilor dintre Universitate și companiile private, atragerea unor operatori economici specializați în activități de cercetare-dezvoltare-inovare, dezvoltarea activităților de cercetare în parteneriat cu mediul economic privat sau instituții publice și extinderea ofertei educaționale din cadrul Universității din Petroșani**



Concluziile atelierelor tematice sectoriale, opțiunile de guvernare, lista lungă a proiectelor și aspectele definitorii ale primului draft al strategiei au fost supuse unor consultări⁵³ extensive prin dezbateri organizate la nivel local premurgător definitivării formei finale a prezentului document. Acestea au vizat confirmarea sau amendarea priorităților definite prin pilonii de dezvoltare și formularea măsurilor necesare a fi implementate pentru dezvoltarea Văii Jiului.

Principiul central al derulării proiectului privind elaborarea acestei Strategii a fost de a asigura implicarea activă a stakeholderilor pentru a evidenția rolul lor în etape specifice ale procesului, beneficiile pe care le aduce această implicare și de ce participarea părților interesate este esențială pentru finalizarea cu succes a strategiei.

Având în vedere diversitatea stakeholderilor și interesele specifice ale fiecărei categorii, procesul a inclus diverse formate de consultare, adaptate situațional și calibrate profilului stakeholderilor:

⁵³ Aceste consultări sunt în derulare și se vor desfășura pe durata următoarelor 4 luni

- Comunicare periodică directă și în scris (**project-led regular activities**);
- Interviuri directe, consultări colective/de grup asupra unor documente scrise și ateliere de lucru live și online (**consultative participation activities**);
- Consultări dedicate cu anumiți stakeholderi cu influență în zonă (ONG-uri, asociații de afaceri) pentru contribuție punctuală pe momente relevante ale elaborării strategiei (**partnership-type consultations**);
- Consultări periodice la nivelul beneficiarului și colaborare active pentru validarea propunerilor de lucru și acomodarea viziunilor de abordare (**collaborative participation**);
- Generarea cadrului adecvat afirmării individuale a diverșilor stakeholderi pentru a adresa recomandări și propuneri de direcții sau proiecte pentru fundamentarea strategiei (**stakeholder-led participation**).

În perioada stării de urgență COVID-19 procesul de consultare a fost condus în registru virtual, cu respectarea restricțiilor de distanțare socială. Planul temporar de contingență a inclus:

- Publicarea de materiale pe site-ul Ministerului Fondurilor Europene pentru consultare deschisă a publicului larg (ex. opțiunile de viziune);
- Transmiterea în format electronic a Analizei provocărilor și oportunităților din Valea Jiului către stakeholderi centrali și locali;
- Transmiterea în format electronic a chestionarului structurat pe cele patru dimensiuni abordate în strategie;
- Organizarea de ateliere de lucru tematice pe subiectele cheie pentru definirea direcțiilor strategiei.

Implicarea părților interesate s-a realizat cu respectarea următoarelor principii ce au guvernat derularea proiectului de elaborare a strategiei:

- **Inclusivitate** – implicarea tuturor categoriilor de stakeholderi;
- **Transparență** – abordare deschisă a tuturor subiectelor și asigurarea vizibilității demersurilor;
- **Eficientă și particularizare** – alegerea de formate și metode de lucru adaptate contextului și situațiilor neprevăzute (ex. perioada stării de urgență COVID-19), profilului particular al stakeholderilor și obiectivului consultării;
- **Responsabilitate** – implicarea stakeholderilor pentru asumarea rolului individual în cadrul procesului de consultare și conștientizarea contribuției la calitatea rezultatului final;
- **Autenticitate** – înțelegerea problemelor reale care impactează viața oamenilor din valea Jiului pentru cunoașterea nevoilor și așteptărilor față de elaborarea prezentei strategii;
- **Flexibilitate** – adaptarea formatelor de consultare și adaptarea abordării în raport cu rezultatele consultărilor bazate pe contribuția directă a stakeholderilor.

Procesul de consultare a jucat un rol foarte important pentru cultivarea încrederii în transparența decizională și finalitatea acestui demers, pe fondul scepticismului pronunțat instalat la nivelul general al populației și diferitelor categorii de stakeholderi în urma rezultatelor considerate “modeste”, “insuficiente” sau “nesatisfăcătoare” obținute de-a lungul timpului în contextul eforturilor de elaborare a unor strategii de dezvoltare pentru Valea Jiului, care nu au permis zonei să avanseze pentru atingerea tuturor obiectivelor în plan socio-economic. Potrivit evaluării unor participanți implicați, procesul de consultare circumscris elaborării prezentei strategii a fost descris ca fiind “unic” în istoria Văii Jiului din punct de vedere al transparenței, diversității formatelor și numărului de organizații și persoane incluse în procesul de consultare.

Anexa 2 – Bune practici europene

Exemple de bune practici din alte regiuni carbonifere

Schimbul de bune practici este unul dintre principalele instrumente prevăzute de „Inițiativa Regiunilor carbonifere în tranziție” pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare din strategiile de tranziție ale regiunilor carbonifere. Schimbarea structurală și dezvoltarea zonelor miniere este un proces dificil. Tranziția de la cărbune este îndelungată, oportunitățile pentru viitor putând fi create doar prin identificarea unor măsuri specifice, stabilirea unor orizonturi de timp concrete și alocarea fondurilor necesare. Gestionarea unei tranziții se bazează pe oportunitatea transformării economiei locale în una mai sustenabilă, fiind în interesul actorilor interesați să dezvolte alte sectoare (de exemplu, infrastructura energetică, atracțiile turistice, infrastructura de transport, precum și alte industrii necarbonifere).

În Europa de Vest, subiectul a stârnit dezbateri politice timp de aproximativ 50 de ani, concentrându-se pe principalele regiuni producătoare de cărbune și oțel, precum Anglia de Nord-Est și Țara Galilor (Marea Britanie), Valonia și Limburg (Belgia), Nord-Pas-de-Calais și Lorena (Franța), Ruhr și Saar (Germania) și Asturias (Spania). În zonele vizate, încheierea mineritului a declanșat un declin industrial care a condus la crize economice, sociale și ecologice. Regenerarea acestor zone s-a transformat într-o sarcină de importanță națională și o adevărată provocare pentru guverne, sindicate și marile întreprinderi.

În Europa Centrală și de Est, schimbările de regim din anii '89 - '90 au dus la un declin industrial semnificativ, iar multe regiuni monoindustriale au suferit crize economice locale. În România, Valea Jiului este una dintre regiunile care se remarcă din acest punct de vedere, similar zonelor Silesia Superioară (Polonia), Ostrava-Karvina (Republica Cehă) sau Donezkyi Bassejn (Ucraina).

Potențialul cultural al regiunilor carbonifere trebuie exploatat și valorificat după încetarea extracției miniere. Dezvoltarea potențialului post-miner poate fi asociat inclusiv cu modernizarea localităților, creând astfel o sinergie cu necesitatea regenerării urbane, în concordanță cu direcțiile tranziției energetice și de dezvoltare durabilă. Similar altor regiuni în tranziție, Valea Jiului se confruntă cu lipsa infrastructurii de calitate, un nivel modest al sistemului de educație și de sănătate, lipsa companiilor locale puternice care să susțină creșterea economică a zonei.

Crearea unui viitor sustenabil al Văii Jiului necesită studierea dezvoltării altor regiuni miniere în tranziție, luând în considerare modificările condițiilor cadrului economic și politic.

Pe baza principalelor concluzii prezentate în studiul „Regiunile post-miniere din Europa Centrală: Probleme, Potențial, Posibilități”⁵⁴, rezultă că fostele regiuni miniere trebuie să își consolideze capacitățile organizaționale și manageriale pentru a utiliza concepte integrate de dezvoltare urbană și regională, rețelele de guvernare participativă și pentru a lua deciziile în mod transparent.

Analiza bunelor practici reprezintă un important instrument în elaborarea unei strategii pentru tranziție carboniferă. Lecțiile învățate din bunele practici aparținând țărilor care deja au finalizat procesul de transformare (Limburg, Bilbao, nord-estul Angliei) și celor care încă se află în tranziție (Lusatia, Usti nad Labem, Ruhr, Nord-pas-de-Calais, Horná Nitra) au fost considerate și în contextual elaborării analizei inițiale a provocărilor și oportunităților din Valea Jiului.

Întrucât fiecare regiune își are particularități, o evoluție istorică și o specificitate a situației în perspectivă, nu există un cadru universal valabil sau modele pentru implementarea tranziției de la cărbune și a proiectelor aferente. Cu toate acestea, în procesul de tranziție carboniferă s-a constatat existența unor aspecte comune, inclusiv priorități de acțiune aplicabile în diferite regiuni. În general, acestea se referă la:

54 https://www.ioer.de/fileadmin/internet/IOER_Projekte/PDF/FB_L/Book_Publication_Post-Mining_Regions_in_Central_Europe.pdf

1. **aspecte orizontale** (care nu sunt specifice dezvoltării unui anumit sector și nu abordează particularități) precum procesul de guvernare pentru realizarea tranziției, implicarea și participarea stakeholderilor la diferite nivele, finanțarea măsurilor de tranziție și a investițiilor vizate și prioritizarea acestora;
2. **aspecte verticale** (priorități specifice care vizează particularități ale zonei) precum diversificarea structurală a economiei, crearea locurilor de muncă, optimizarea infrastructurii și accesibilitatea, tranziția spre surse de energie sustenabile, îmbunătățirea situației de mediu, valorificarea specificului local și îmbunătățirea calității vieții oamenilor.

Exemplele de bune practici din alte regiuni carbonifere în tranziție prezentate în continuare evidențiază maniera în care acestea au abordat definirea priorităților de tranziție. Aceste exemple au fost considerate și în elaborarea strategiei pentru identificarea unor potențiale proiecte transformatoriale.

Componente orizontale generale ale strategiilor de tranziție carboniferă

Guvernanța procesului de tranziție

Tranziția de la cărbune, recultivarea terenurilor și reabilitarea socială reprezintă o sarcină pe termen lung, care necesită angajamentul stakeholderilor la diferite nivele. Deși se pune accent prioritar pe abordarea de tip bottom-up (de jos în sus), procesul de tranziție necesită sprijin guvernamental central.

În Germania schimbările structurale din regiunile miniere sunt guvernate de așa-numita “Comisie a cărbunelui”, ce reunește diferite categorii de stakeholderi, inclusiv ministere federale, administrații regionale, municipalități și alte părți interesate de proces. În cazul regiunii Lusatia din zona estică a Germaniei, zonă minieră activă, s-a stabilit un comisariat special pentru gestionarea tranziției având rolul de a coordona activitățile legate de tranziție direct în regiune și de a comunica la nivelul instituțiilor guvernamentale centrale.

Mai multe regiuni au adoptat formatul de cooperare public-privată, cum este cazul **Usti nad Labem** din Cehia unde există situri miniere împărțite între PKU (o companie deținută integral de stat), CEZ (consorțiul de energie) și stat. Pe teritoriul deținut de stat activitățile miniere sunt derulate de operatori privați. Fiecare stakeholder este responsabil pentru reabilitarea și noul mod de utilizare a siturilor miniere aflate în proprietatea sa. O astfel de distribuție a responsabilităților pe mai multe paliere a facilitat accelerarea dezvoltării economice cu reducerea poverii financiare asupra guvernului și cu implementarea de soluții propuse de sectorul privat.

În regiunea **Limburg** din Olanda strategia de tranziție este construită pe baza sprijinului guvernului central în strânsă cooperare cu sindicatele, mediul de afaceri și guvernul local. Parte a tranziției a fost gestionată de companii, nu de guvern, iar deciziile și proiectele realizate pe parcursul procesului de tranziție au fost generate din perspectivă comercială. Aceasta abordare a permis o transformare de amploare a fostului sit minier cunoscut în prezent ca parcul industrial și clusterul de inovare Chemelot, devenit unul dintre principalele hub-uri ale industriei chimice din Europa.

Zona belgiană a regiunii **Limburg** poate fi considerată preponderent model de guvernare regională și municipală. În timp ce guvernul central acordă finanțare pentru inițiativele de tranziție, guvernul regional și municipalitatea colaborează cu stakeholderii locali pentru definirea și implementarea strategiei și a măsurilor de tranziție.

În regiunea **Horná Nitra** din Slovacia s-a constituit un grup de lucru în subordinea Cabinetului Prim-Ministrului, având rolul de a coordona pregătirea și implementarea planului de acțiune. Grupul de acțiune este format din reprezentanți ai guvernului central, ai guvernului regional, ai municipalităților locale, companiei miniere, companiei de electricitate și ai unor ONG-uri. Alți stakeholderi precum principalii angajatori din regiune participă în calitate de observatori.

În cazul României, este important ca guvernul și stakeholderii din Valea Jiului să adapteze cea mai potrivită schemă de guvernare și de sprijinire a tranziției care să asigure suficient sprijin și coordonare eficientă la nivel central, precum și implicare activă a actorilor locali. Un model relativ apropiat de acest sistem de guvernare este cel al grupului de lucru din Slovacia care are un rol mai pronunțat de coordonare și consultare. Comparativ cu aceasta, structura de guvernare din Germania este una mult mai robustă, având un comisar dedicat procesului de tranziție.

Finanțarea procesului de tranziție

Procesul de tranziție necesită surse de finanțare astfel încât la nivel european există multiple surse și mecanisme de finanțare dedicate sprijinirii investițiilor în contextul proceselor de tranziție. Unul dintre acestea este Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) care susține autoritățile locale și regionale să dezvolte strategii mai bine structurate, cu precădere în sectoare emergente. FEDR a fost folosit ca sursă de cofinanțare a inițiativelor din regiunile germane Brandenburg și Saxonia, precum și din Nord-pas-de-Calais în Franța. Fondurile europene sunt considerate principală sursă de finanțare a tranziției carbonifere și în cazul Horná Nitra (Slovacia).

În plus față de programele operaționale specifice fiecărei țări, există mecanisme gestionate direct de Uniunea Europeană folosite pentru finanțarea unor priorități specifice. Printre acestea se numără programele Horizon Europe, Mecanismul pentru Tranziție Justă, Fondul European pentru Globalizare (European Globalisation Adjustment Fund), Fondul de Modernizare (The Modernisation Fund), Fondul de Inovare (The Innovation Fund).

Noul plan european pentru repornire economică după criza COVID-19 va acorda finanțare suplimentară ce se poate folosi pentru investiții necesare tranziției carbonifere, una dintre prioritățile acestei finanțări fiind investițiile verzi în economie circulară, surse regenerabile de energie, mijloace de transport curat și tranziție justă.

Separat de aceste mecanisme europene, autoritățile naționale sprijină regiunile în procesul de transformare oferind garanții de credite și subvenții companiilor private implicate în restructurarea zonei, cum este cazul regiunii Limburg. Un fond special "Lusatia Structural Change Fund" a fost creat de la bugetul federal în 2019. În primă etapă durata de viață a acestui fond a fost stabilită la 15 ani, cu posibilitate de prelungire încă 5 ani. Bugetul anual al fondului este estimat la 100 milioane EURO.

Și în Slovacia guvernul așteaptă utilizarea diferitelor scheme naționale de finanțare pentru inițiativele selectate. Una dintre acestea este reprezentată de Fondul de mediu dedicat finanțării reabilitării mediului. Alt exemplu este Agenția pentru afaceri mici (Small Business Agency) care sprijină dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din regiunea minieră.

Experiența bunelor practici demonstrează că, în cazul deciziilor luate majoritar la nivelul autorităților locale și comunității, soluțiile identificate au fost mult mai sustenabile. Una dintre inițiativele de succes pentru stimularea ideilor de dezvoltare a fost expoziția Emscher River International Building Exhibition (IBA), valorificată drept pârgie de finanțare deopotrivă publică și privată pentru proiecte propuse de cetățeni, de comunități și de arhitecții locali, ceea ce a condus la dezvoltarea a numeroase proiecte de succes în regiunea Ruhr.

Finanțarea proceselor de tranziție este un aspect complex care de multe ori necesită resurse consistente. În planul de acțiune pentru Horná Nitra au fost identificate proiecte de peste 3 miliarde de EURO.

Așadar finanțarea tranziției de la cărbune trebuie să ofere surse diversificate. În cazul Văii Jiului, mixul de finanțare ideal include fondurile europene disponibile pentru noua perioadă de programare 2021-2027, mecanisme de finanțare europeană gestionate la nivel central, scheme naționale de finanțare și bugetul de stat, la care se adaugă instrumentele financiare europene și finanțarea privată.

Prioritizarea inițiativelor

Strategiile pentru tranziție carboniferă au de cele mai multe ori un scop amplu și multiple priorități. Pe fondul extensivității măsurilor și din cauza finanțării limitate, proiectele și inițiativele strategiei necesită prioritizare. Aceasta se poate realiza în baza etapelor aferente procesului de tranziție (de ex. prioritizare în timp) sau în funcție de măsură (de ex. prioritizare conferită de importanța măsurii sau a problematicii/domeniului).

Un exemplu interesant de etapizare a tranziției provine din experiența orașului Genk din Belgia. Tranziția de la cărbune s-a realizat în 3 faze de reabilitare în urma procesului de renunțare la cărbune:

- **Faza de protecție (Protecting phase)** – etapa inițială a tranziției având ca obiectiv stabilizarea regiunii și implementarea unor măsuri esențiale pentru revitalizare socio-economică
- **Faza pro-activă (Pro-active phase)** – după implementarea măsurilor imediate de stabilizare, s-a trecut la o abordare mai susținută pentru dezvoltarea de noi sectoare economice și de reinventare și reabilitare a comunităților pornind de la moștenirea minieră

- **Faza de conectare (Connecting phase)** – în ultima etapă a procesului de tranziție, au fost implementate inițiative adiționale pentru sprijinirea antreprenoriatului inovator, educației, sectoarelor economice moderne și redefinirii comunităților locale prin măsuri mai îndrăznețe.

O prioritizare similară s-a realizat și în cazul **Horná Nitra**. Inițiativele și proiectele au fost împărțite în 3 piloni de dezvoltare în funcție de importanță și nivel de urgență:

- **Pilonul de dezvoltare 1 – stabilizarea și repornirea regiunii** (măsuri direct legate de renunțarea la cărbune și restartarea regiunii prin sprijinul acordat foștilor mineri, închiderea minelor în condiții de siguranță, crearea de noi locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și conectivității).
- **Pilonul de dezvoltare 2 – îmbunătățirea calității vieții** (măsuri circumscrise optimizării calității vieții și creșterii atractivității regiunii; au fost vizate inițiative de creștere a calității mediului, de optimizare și eficientizare a dinamicii sociale și sistemului de sănătate, de dezvoltare a infrastructurii și de revitalizare socială).
- **Pilonul de dezvoltare 3 – priorități de sprijin** (alte inițiative și proiecte, neavând legătură direct cu tranziția de la cărbune, dar care indirect sprijină procesul de tranziție, îmbunătățirea vieții și crearea de locuri de muncă).

Evaluarea acestei prioritizări a măsurilor este benefică pentru strategia Văii Jiului. Diverși actori pot propune priorități pornind de la măsurile elementare de redresare a regiunii până la inițiativele pe termen lung, cum ar fi dezvoltarea sectorului turistic la standarde de lux. Inițiativele strategiei vor fi revizuite și prioritizate în funcție de gradul de urgență, nivelul de pregătire a factorilor locali și disponibilitatea surselor de finanțare.

Componente specifice relevante pentru Valea Jiului

Accesibilitate, mobilitate și conectivitate

Experiența regiunilor carbonifere relevă că pe durata procesului de tranziție este necesar să existe gândire și acțiune dincolo de granițe. Transformarea regiunii Lusatia din Germania este un exemplu de conclucrare reușită între mai mulți actori, stakeholderi și parteneri nu doar din țară (cooperarea între statele federale), ci și cu regiuni învecinate (Polonia și Cehia).

Mobilitatea în cadrul regiunii reprezintă un alt factor de importanță primordială. Infrastructura bine dezvoltată conferă posibilitate de mișcare locuitorilor, facilitând accesul la locuri de muncă, resurse comunitare, asistență medicală, oportunități recreative. Prin urmare, politicile structurale ale multor regiuni sunt centrate pe dezvoltarea infrastructurii (Lusatia, Nord-pas-de-Calais, nord-vestul Angliei).

Dezvoltarea infrastructurii prin construirea unei noi autostrăzi și modernizarea infrastructurii existente se regăsesc în planul de acțiuni pentru Horná Nitra, vizând îmbunătățirea accesibilității regiunii. În plus față de investițiile în infrastructură, au fost propuse și alte măsuri precum: optimizarea transportului public integrat și intermodal, sprijin pentru forme alternative de transport (mersul cu bicicleta) și sprijin pentru mobilitatea electrică.

În nord-estul Angliei programele de tranziție s-au axat în primă etapă pe angajarea oamenilor, sprijinirea IMM-urilor și incluziune socială. Însă ultima strategie realizată pentru Tees Valley (2016-2026) include transportul și infrastructura printre factorii generatori de progres în regiune. În cadrul acestui pilon, guvernul are în vedere facilitarea conectivității locale, regionale și internaționale rutiere și feroviare și conectivitate la scară largă prin investiții colaborative în infrastructura fizică.

Relevanța pentru Valea Jiului

Pentru Valea Jiului, reabilitarea/modernizarea infrastructurii de transport și asigurarea conectivității la nivel regional și național se numără printre primele aspecte problematice identificate în contextul evaluării oportunităților și potențialelor direcții de dezvoltare a zonei, fiind semnalate și de stakeholderii locali ca segmente ce necesită abordare atentă. Acestea reprezintă precondiție pentru crearea premiselor favorabile atragerii de investiții în zonă (operatorii economici au nevoie de o rețea de infrastructură ușor valorificabilă pentru acces și realizarea de transporturi periodice de marfă), dezvoltării turismului (asigurarea facilităților de acces și mobilitate între localități/stațiuni/obiective istorice de interes turistic), creșterea calității vieții (congestionarea traficului, întârzierile

sunt factori generatori de frustrare), atragerea forței de muncă, alinierea la cerințele economiei verzi (facilitarea mobilității electrice) și asigurarea coeziunii teritoriale, cuplată cu integrarea Văii Jiului cu zonele dezvoltate ale țării.

Diversificare economică, inovare și antreprenoriat

Zonele miniere sunt în general monoindustriale, guvernate de mari companii miniere sau industriale. Un exemplu de măsuri pentru stimularea diversificării economice este regiunea Nord-pas-de-Calais (Franța) unde guvernul a adoptat o serie de legi care au simplificat semnificativ povara administrativă legată de înființarea unei afaceri.

Abordarea diversificării economice în Ruhr (Germania) s-a bazat pe experiența acumulată în ani de transporturile rutier, feroviar și maritim specifice industriei grele, ceea ce a contribuit la crearea unei industrii a serviciilor logistice moderne care este motorul dezvoltării regiunii.

Un alt exemplu de bune practici pentru sprijinirea creării de locuri de muncă și de dezvoltare a unor competențe este legat de relocarea unor instituții guvernamentale sau agenții de stat în regiunea fostă minieră. În Limburg guvernul a relocat o parte dintre posturile din cadrul Biroului Central de Statistică și Fondului Național de Pensii în orașul Heerlen. În decurs de 4 ani au fost create peste 1.000 noi locuri de muncă cu multă valoare adăugată.

Mai multe regiuni miniere au devenit incubatoare de cercetare și dezvoltare - EnergyVille în Belgia sau parcul industrial Chemelot din Olanda. În prezent acestea sunt centre europene de renume generatoare de inovare în domeniul energiei și industriei chimice.

O prioritate importantă a tranziției regiunilor miniere constă în înlocuirea energiei pe cărbune cu energie curată provenind din surse regenerabile. În Europa multe foste mine au fost transformate în parcuri solare: Geosol solar plant (Leipzig, Germania), Grube Warndt proiect (Saarland, Germania), Askern Solar Farm (Marea Britanie), Cornwall (sud-vestul Angliei), etc.

Relevanța pentru Valea Jiului

Competiția crescândă a regenerabilelor reduce costurile aferente tranziției pentru surse de electricitate sustenabile. Astfel de bune practici pot fi aplicate pentru tranziția Văii Jiului la economia verde și pentru transformarea dinamicii locale de ansamblu având în vedere că antreprenoriatul este slab reprezentat, fiind necesară dezvoltarea unei culturi de profil în paralel cu pregătirea populației tinere și a celor care se află în căutarea unui loc de muncă pentru potențiale noi activități independente. Diversificarea economică va genera oportunități de angajare și creștere economică prin atragerea de investiții, dezvoltarea unor noi tipuri de afaceri sau dezvoltarea celor existente pe coordonate circumscrise actualelor direcții de dezvoltare economică. Pe lângă diversificare economică, va crește gradul de reziliență economică și va fi asigurat progres sustenabil. Relocarea unor instituții de stat, ca modalitate de a sprijini efortul social de scădere a șomajului, este un exemplu relevant în condițiile în care în Valea Jiului se consideră o astfel de perspectivă, implementată cu succes în alte țări. În plus, microregiunea are nevoie de modele internaționale pentru imprimarea unei noi dinamici în domeniul cercetării și dezvoltării, cu valorificarea potențialului și competențelor existente la nivelul Universității din Petroșani și a unor institute locale, demers cu impact atât în planul creării de noi competențe, cât și dezvoltării zonei pe multiple paliere.

Valorificarea sustenabilă a specificului local

Regiunile în tranziție ce urmăresc dezvoltarea potențialului local post-minerit își explorează moștenirea culturală și își consolidează identitatea locală. Regiunea Limburg a demarat procesul de transformare prin perfectarea unei colaborări regionale și prin alegerea unui nume de brand regional. 8 municipalități au fondat o entitate regională de guvernare și au redenumit zona “**Parkstad Limburg**”.

În multe regiuni siturile miniere sunt reconvertite în centre de cultură, turism și servicii. Cel mai notabil exemplu devenit simbol al reabilitării regiunii miniere din Bilbao este Muzeul **Guggenheim**. De la deschidere în 1997 muzeul a atras peste 700.000 vizitatori din afara regiunii basce în Bilbao anual. Alt exemplu este complexul minier **Zeche Zollverein**, actualmente Muzeul Mineritului din Ruhr. Deși este în principal susținut din fonduri publice, Fundația Zollverein ia măsuri pentru a face situl viabil din punct de vedere comercial prin dezvoltarea identității zonei ca hub de design (o facultate de design a funcționat pe acel spațiu, fiind în prezent înlocuită de o școală de

fotografie) și gazdă pentru sediile centrale ale unor companii în special din domeniul evenimentelor și industriei de curățare.

Un alt exemplu interesant este cazul transformării minei din **Satyria-Taranto** (Sardinia, Italia) în unitate de producere a izotopilor stabilizați pentru uz medical, similar situației din Sulcis-Iglesiente unde a fost creat centru de excelență pentru tehnologii medicale avansate (producere de izotopi pentru diagnosticare medicală și cercetare în fizică, cu perspective de transformare în hub internațional pentru producere de izotopi).

Unele regiuni miniere încearcă să creeze o simbioză între economie și mediul curat prin dezvoltarea sectoarelor agriculturii și acvaculturii, cum este cazul **Agriterra Group** care operează în Franța, Africa, Oceanul Indian, Polonia și zona balcanică, regenerând solul în zone afectate de activitățile umane. Similar, în procesul de tranziție **Horná Nitra** pune accent pe dezvoltarea producției agricole care va susține un mediu curat și sustenabil.

Relevanța pentru Valea Jiului

Valea Jiului deține un potențial cultural și natural semnificativ care conferă oportunitate strategică de restructurare economică pe zona turismului. Ideea dezvoltării unui concept de brand local integrat și cuprinzător e tot mai intens explorată și dorită, iar reconvertirea fostelor situri miniere în obiective turistice nu este o inițiativă nouă, dar reclamă abordare mai profundă pentru implementare cu succes în scopul asigurării finanțării adecvate finalizării unui astfel de proiect, date fiind experiențe nereușite din trecut. Există mare interes pentru păstrarea și asigurarea vizibilității sporite a tradiției miniere de care localnicii, în special foștii mineri sunt foarte mândri, prin construirea unui Muzeu al Mineritului în care turiștii să poată experimenta virtual viața și activitatea subterană a minerului. Modelele de succes din alte țări sunt încurajatoare. Deși Valea Jiului nu dispune de zone rurale dedicate și agricultura nu este foarte extinsă, activitățile de profil nu sunt complet absente, iar locuitorii manifestă interes să valorifice agricultura la un nivel care să contribuie la evoluția economică zonei. Mici afaceri circumscrise nevoilor de consum zilnic (pâine, lapte) s-ar putea dezvolta cu impact pozitiv.

Îmbunătățirea calității vieții și crearea unui mediu sănătos și sustenabil pentru generațiile viitoare

Tranziția de la cărbune implică schimbări profunde ce penetrează toate nivelurile societății. Multe regiuni din Europa au implementat scheme de ajutor social pentru cele mai afectate grupuri sociale. Una dintre măsurile frecvent întâlnite este schema de pensionare anticipată pentru angajații minelor care au perspectivă limitată să găsească alt loc de muncă. O astfel de schema a fost implementată în Germania pentru angajații de peste 55 ani.

Tot în Germania s-a instituit plata compensatorie pentru foștii mineri, luând în considerare că munca în mină este asociată cu acordarea de bonusuri compensatorii pentru gradul sporit de risc al activității pentru sănătate și mediu. Această plată acoperă diferența dintre vechiul și actualul venit post-pensionare astfel încât foștii mineri mențin același nivel de remunerare.

O altă măsură larg folosită se referă la altă formă de plată compensatorie (severance payment) pentru minerii disponibilizați. Acest pachet poate fi o combinație de plăți directe și alte beneficii precum recalificarea profesională sau asistență pe piața muncii.

Pentru a rezolva problema șomajului generat de absența competențelor în regiune, unele țări au deschis universități și centre de cercetare în zonele aflate în tranziție. Un exemplu este universitatea din orașul Limburg, devenită în prezent Maastricht University, una dintre cele mai celebre universități din Europa.

Crearea unui mediu sustenabil este o altă prioritate a regiunilor în tranziție, multe țări adoptând măsuri de redresare a siturilor miniere. Un exemplu de succes este regiunea Usti nad Labem cu mine de suprafață unde recultivarea terenului a început în anul 2008 prin influx de apă în noul lac Most. Deși recultivarea continuă și lacul încă nu este accesibil publicului, a devenit deja un sit al biodiversității – mai precis o zonă de adăpostire peste iarnă a numeroase specii de păsări. Alt exemplu de bune practici este inițiativa “Green Lusatia” care a implementat principiul “Gigawatt for gigawatt” – fiecare GW de energie generat pe cărbune este înlocuit de un GW de energie din surse regenerabile sau din energie rezultată prin măsuri de eficiență energetică.

Relevanța pentru Valea Jiului

Astfel de măsuri pot fi implementate și pentru Valea Jiului, fiind oportună o evaluare cu implicarea mai multor stakeholderi relevanți. Pensionarea anticipată și acordarea unor beneficii financiare generoase foștilor mineri au fost deja implementate în România, însă, dată fiind nevoia stringentă de calificare profesională diversificată și în linie cu cerințele pieței muncii, respectiv cu direcții moderne de dezvoltare precum trecerea la economia verde și economia circulară, crearea unor centre de cercetare pe domenii de actualitate sau introducerea unor programe speciale în instituțiile de învățământ care să formeze tinerii pentru profesiile viitorului (robotică, circularitate economică) merită a fi considerate în raport cu bunele practici europene. În ce privește protecția mediului și a populației și asigurarea sustenabilității mediului, Valea Jiului trebuie să se alinieze eficient la demersurile naționale pe linia economiei verzi și la noile cerințe impuse statelor membre prin Pactul Ecologic European. Deși există deja rezultate semnificative în Valea Jiului pe componente precum reabilitarea termică (exemplul municipiului Vulcan), continuarea eforturilor pe această direcție și pentru implementarea altor măsuri de asigurare a dezideratelor actuale de mediu este o obligație sine-qua-non, cu atât mai mult cu cât zona este înconjurată de arii protejate, iar efectele poluante ale activităților miniere și industriale, precum și deficiențele din trecut în procedurile de închidere a minelor se doresc eliminate odată cu tranziția carboniferă.

DRAFT

DRAFT